

HÂZÂ DÎVÂN-I KÜLLİYÂT-I SEYYİD-İ ÂLEM SALLALLÂHU ÂLEYHİ VE
SELLEM

(İSMAİL GÜRÛNÎ)

(TRANSKRİPSİYONLU ÇEVİRİ VE METİN-İNCELEME)

İbrahim SARITAŞ

Cumhuriyet Üniversitesi

Sosyal Bilimler Entitüsü

Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı için öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

olarak hazırlanmıştır.

TEZ DANIŞMANI

Yrd.Doç.Dr.Ahmet ÖLMEZ

SİVAS 2008

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne
İbrahim SARITAŞ tarafından hazırlanan bu çalışma jürimiz tarafından
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalına
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Prof.Dr.Mehmet ARSLAN

Doç.Dr.H.İbrahim DELİCE

Yrd.Doç.Dr.Ahmet ÖLMEZ (Danışman)

Onay:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

22-09-2008

Prof. Dr. Zafer CİRHİNLİOĞLU
Enstitü Müdürü

ÖZET

Sivas, ülkemizde geçmişte tasavvufî hayatın en canlı olduğu önemli şehirlerdendir. İslam kültür tarihinde farklı tasavvufî akımların Sivas'ta hayatiyet kazandığı görülmektedir. Bu şehrin bir kültür merkezi olarak yer edinmesinde yetişen öncü isimlerin önemli katkısı olmuştur. Bu şahsiyetler aynı zamanda ortaya koydukları edebi ve tasavvufî eserlerle yol gösterici olmuşlardır.

Sivas'ın yetiştirdiği tanınmamış şahsiyetlerden birisi de İsmail Gürûnî'dir. Gürûnî, hakkında günümüze kadar hiçbir çalışma yapılmamış bir şairdir. Gürûnî'yi tez konusu olarak seçmemizdeki temel amaç bir kültür şehri olan Sivas'ımızın tanınmamış bir şairini ve eserini tanımak ve tanıtmaktır.

Elimizdeki çalışmayı Gürûnî'nin eldeki tek nüshasını esas alarak yaptık ve tenkidli metin oluşturamadık. Çalışmamız esnasında tezkirelerde şair hakkında bilgiye rastlayamadığımız için eserde geçen bilgilerle yetinmek zorunda kaldık.

Çalışmamız bir giriş ve dört bölümden oluşmaktadır.

Çalışmamızın giriş kısmında eserin tanıtımı ile birlikte İsmail Gürûnî'nin edebî kişiliğine yer verdik.

Birinci bölümde eserin dinî muhtevasını inceledik. Dinî ve tasavvufî muhtevanın yer aldığı bu bölümde şairin şiirlerinden bol miktarda örnekleme yapmaya çalıştık.

İkinci bölümde Hz. Peygamber'i çeşitli yönleriyle ele alan bir inceleme yaptık.

Üçüncü bölümü eserde yer alan ayet ve hadis iktibaslarına ayırdık. Bunun yanı sıra metinde geçen Arapça ibarelerin de karşılığını verdik.

Son bölümde ise eserin metnini ortaya koyduk. Eserdeki bölümleri şairin tertibine göre sıraladık.

İnceleme bölümündeki bibliyografik bilgileri dipnot olarak vermeyi de unutmadık.

Çalışmalarında değerli fikirlerinden istifade ettiğim bölüm başkanımız Prof. Dr. Mehmet Arslan'a, Prof. Dr. Hüseyin Akkaya'ya ve tezimi baştan sona kadar büyük bir sabırla yöneten danışmanım Yard. Doç. Dr. Ahmet Ölmez'e teşekkürlerimi arz ederim.

ABSTRACT

Sivas is one of the important cities which sufism was active in the past in our country. It is observed that different sufi movement occurred in the history of Islamic culture in Sivas. The leading people have great effect in its becoming a centre of culture. These people enlightened the vision of people by their literal and sufi masterpieces.

One of the most important but unknown people lived in Sivas is İsmail Gürûnî. Gürûnî is a poet who has not been studied on yet today. Our aim for choosing Gürûnî as our subject of thesis is to present and introduce an unknown poet and his work.

We have finished our study using the unique copy of his work and we could not prepare a criticized text with it. As we were not able to find any critics in the tezkires (critics books for Divan Literature) we had to be contented with the knowledge in his own book.

Our study comprises of one introduction and four parts.

In the introductory part we have given the presentation of the work and the literal personality of İsmail Gürûnî.

In the first part, we have studied the theological content of the work. We tried to give plenty of sample poems in the part in which both theological and sufi content placed.

In the second part, we had a study on different perspectives of Prophet Muhammad.

We have allotted the third part for the references from the hadith and the verses of the Qur'an. In addition, we have given the equivalence of the Arabic expressions.

In the final part we have presented the text of the work. The parts of the work were placed as in the way the poet did.

We have not forgotten to give the bibliographical information as footnotes.

I present my grateful thanks to Prof. Dr. Mehmet Arslan whose valuable ideas I benefited, to Prof. Dr. Hüseyin Akkaya and to Assistant Prof. Dr. Ahmet Ölmez who supervised my thesis patiently from the beginning till the end.

FİHRİST

ÖZET	I
ABSTRACT	II
FİHRİST	III
GİRİŞ	1
1. İsmail Gürûnî	1
1.1. Hayatı	1
1.2. Edebi Şahsiyeti	1
1.3. Meracel-Bahreyn	8
2. Divân-ı Külliyyât-ı Seyyid-i Âlem Sallallahu Aleyhi ve Selem	8
I. DİN VE TASAVVUF	14
A. DİN	14
1. İman	14
2. İbadet	15
3. Güzel Ahlak	18
3.1. Sıdk	18
3.2. İhlâs	19
3.3. Tövbe	22
3.4. Tevekkül	25

3.5. Sabır	27
3.6. Şükür	28
3.7. Hayâ	30
3.8. Tevazu	30
3.9. Kanaat	33
3.10. Cömertlik	35
3.11. Takva	37
3.12. Havf	38
B. TASAVVUF	40
1. Tevhid	40
2. Vahdet	46
3. Aşk	47
4. Cemal	50
5. Cân	51
6. Tecelli	52
7. Gönül	53
8. Sır	56
9. Vücud	58
10. Şeriat- Tarikat- Hakikat- Marifet	59
11. Hikmet	61
12. İhsan	63

13. Kemal	64
14. Zikir	66
15. Dünya	67
16. Nefis	70
17. İlim	75
 II. HZ. PEYGAMBER	 79
1. Hz. Peygamberin İsimleri	79
2. Hz. Peygamberin Bedenî Özellikleri	82
3. Hz. Peygamberin Medhi:	84
4. Hz. Peygamberin Şefaati	91
5. Hz. Peygambere Tevessül	95
6. Hz. Peygambere İtaat	96
7. Hz. Peygamberin Mucizeleri	98
7. 1. İúterabeti´s-SÀèatü Ve´n-Şaúúa´l-Úamer	100
7. 2. MuècizÀt-ı Áhÿ	100
7. 3. Daòı Bir Muècize Kelerdür èArabda SüsmÀr Dimekle Meşhÿr	101
7. 4. Bir Muècize Daóı Bir Áhÿyı Kovarak Óarem-i Şerife Getürdigi	102
7. 5. Bir Muècize Daòı Tesbíh-i ÓaãÀt	103
7. 6. Bir Mucize Daòı Ol Haøret-i Sallallahü Aleyhi Vesselem Haøretleri áazaya Giderken Bir Deve Gelüb Söyledigidür	104

7. 7. Bir Mu'ecize Da'î CÂbir Enâ'îrîniñ Öurma Deynini Ol Óa'et Sallalahü èAleyhi ve Sellem Edâ İtdigidir	104
7. 8. Bir Mu'ecize Da'î Kaymak Berekâtıdır	105
7. 9. Faâl-ı Fî Mi'è'Acü'n-Nebiyy èAleyhisselâm	106
7. 10. Diğer Mucizeler	108
7. 10. 1. Hz. Peygamberin Parmakları Arasında Suların Akmasıyla İlgili Mucizeleri	108
7. 10. 2. Hz. Peygamberin Dua Etmesiyle Yağmur Yağması Mucizesi	108
7. 10. 3. Hz. Peygamberin Ölüleri Diriltmekle İlgili Mucizeleri	109
7. 10. 4. Ağaçların Hz. Peygamberin Çağrısına Cevap Vermesi ve Ona İtaat Etmesiyle İlgili Mucizeleri	110
7. 10. 5. Gölgesinin Yere Düşmemesi Mucizesi	111
7. 10. 6. Hastaları İyileştirmesi Mucizesi	111
7. 10. 7. Hz. Peygamberin Sert Kayayı Parçalaması Mucizesi	111
7. 10. 8. Cinlerin Kur'ân Dinleyerek Müslüman Olması Mucizesi	112
7. 10. 9. Hz. Peygamberin Devesi ile İlgili Mucizesi	112
7. 10. 10. Allah'ın Hz. Peygamberi Düşmanlarından Korumasıyla İlgili Mucizeler	114
7. 10. 11. Doğumu Öncesi ve Doğumu Esnasında Meydana Gelen Mucizevî Hâdiseler	116
7. 11. En Büyük Mucize Kur'ân	117
III. İKTİBASLAR	124
1. Ayetler	124

2. Hadisler	138
3. Arapça Tabirler	139
IV. METİN TESBİTİ	142
1. Nüsha Tavsifi	142
2. Transkripsiyon Sistemi	142
3. Metin	144
İNDEKS	351
SONUÇ	354

İki èÀlemde sebebdür saña bu
Di müdÀmi lÀ ilÀhe illÀ hÿ

CÀn göçer girmez ele bir daòı bu
Söyle hemÀn lÀ ilÀhe illÀ hÿ

Kim necÀtına berÀtdür saña bu
Kesme dilden lÀ ilÀhe illÀ hÿ

EnbiyÀlar óuccetidür daòı bu
Dillerinde lÀ ilÀhe illÀ hÿ

Yüce taàlar yil ile çekmez mi hÿ
Yelde hÿ aàacda hÿ hem dilde hÿ (1552-2558)

Aşağıdaki beyitlerde ise şairimiz söyledikleri ve yazdıklarıyla ilgili değerlendirmelerini anlaşılr ve açık bir şekilde ifade etmektedir:

Okudum síne dersinde nice èişúıñ kitÀbını
èAnıñ çün her sÀèat her Àn akar óikmet zübÀniden (2428)

èİşú talàası urdukca meger aàızım köpürmiş
Menâyr görünce didi mest baba İsmÀèıl'im (2380)

Koyun bu derdile gidem ayırmañ beni yÀrimden
Yarın AllÀh ãadÀsını geliñ diñleñ mezÀrımdan (2425)

Dilimüz óıfôı kıl yÀ Rab yasaài şerèi bozmakdan
Bu òocem óıfôı kıl yÀ Rab rıøandan àayri yazmakdan (2524)

İsmÀèıl nefesine söyler bunları
Ola kim èafv ide geçmiş günleri (562)

Şairimiz, şiirlerinde nasihat verirken oldukça sade bir söyleyişin yanı sıra hitap tarzındakiüslÿbu dikkat çekicidir.

Esirge meróamet kıl bugün kendü kendüñe
Aldıñise bir naãíóat bu àaríb İsmÀèıl'den (2499)

Úulaamı olmasaydı böyle saàır
İşidürdüñ nasíóat eyle benden (652)

İmdi oku iş bu ders-i ôikmeti
Âdem iseñ imdi var külòÀnda yat (757)

Ana göre eyle inãÀf kendiñe gel ey òocem
Sonra eyvÀh dimeniñ fÀ´idesi olur degül

Úiããadan aldıñsa hiããe Àferín olsun
Anlamadıñsa bu úiããa seniñüçün óÀøır ol (1973-1974)

Boyanma dünyÀ rengine bugün óayf eyleme kendiñe
Kulak ur imdi pendine varise èaúl-ı irfÀnıñ (1915)

Eger zehrise bu sözüm şeker gibi anı nýş it
Ola ta derdiñe dermÀn günÀhından olasin pÀk (1828)

Pendim güzel gýş eyle òÀıırıñı òoş eyle
Çek dünyÀda zaómeti cennetde cünbüş eyle (2032)

Eger oldunsa Âdem óaúdan ayrılma bir dem
âırÀı-ı müsteúımdede istiúÀmet üzre ol (2138)

Bu İslÀm’a uyan yÀ Rab o mÀlına kıyan yÀ Rab
Naãíóatim uyan ya Rab èaceb bir tövbe etmez mi (2202)

Şairimiz, nasihatlarını yöneltirken söyleyişe canlılık kazandıran farklı hitaplarda bulunmuştur: âdemoalı (74) ey èazîz (176) ey bâ-hüner (211) hocem (356-1531) ey ki ihvân-ı esîr-i medrese (1424) ey ehl-i dünya olan (2488) ey Müslüman kardaşlar (2050)

İdegör ôulmeti cÀn-ı münevver ey yüzi kevkeb
Nite kim ôulmi defè eyler atıldıkca şebi şek şek (1883)

æevÀbuñ cennet-i bürhÀn günÀhıñ nÀr içün ey cÀn
èAmel kıl var aña göre dilerse kankısın cÀnıñ (1905)

Fıkr eyle inãÀf eyle kendine kıyma oàul
Çek burada zaómeti var onda ãafÀda ol (2031)

ÍósÀn-ı Óaúú’a bir şey mÀniè olmaz ey òocem
æevÀbı günÀhı bilmez anıñ faólı keremi (2392)

Bazen de kendi nefesine ve gönlüne dönerek hitapta bulunmaktadır:

Ey nefis bu dünyÀ ile imtióÀn ol imtióÀn
Óükm ü cÀna eyleyüb var sÀbíúÀn ol sÀbíúÀn (2408)

Söyle ey dil ki sana fursatdır bu
CÀn u dilden lÀ ilÀhe illÀ hÿ (2552)

Üaleb kıl ey göñül dostı kim oldur maülyb-ı aèlÀ
Bu yirler gökler içinde görürseñ miâlîni lÀ l (2578)

Şairimiz, halk arasında yaygın olan bazı deyim ve atasözlerine eserinde yer vermektedir:

Bulınır dilber-i raenÀda çok nÀz
Bu meşhÿrdur ki dilber nÀzsız olmaz (1361)

CihÀnda èirú-ı ùÀhir gül gibidür
Bu meşhÿr ki gülden hiç incinilmez (1368)

Bu meşhÿrdur ki dirler aàladır dert
Anıñcün èişúı olan epsem olmaz (1371)

Bakar müdÀm anlar dost yüzine
Bu meşhÿrdur ki göze yasaà olmaz (1192)

èÁrife eyler kifÀyet bir kelÀm
èÁrif olmazsam bu sözden ne alam (512)

“İrcièi” òüÀbını gÿşuñna mengÿş idüb
Müüma’in olmuş nefse şeyüÀn iàvÀ ide mi (2232)

Şairimiz eserinde az da olsa kullanımdan kalkmış bazı kelimeleri ve Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan ekleri de kullanmıştır:

SeòÀvet ıssını enhÀra teşbîh
Akar iósÀnı destinden kesilmez (1364)

Üamu yolu zînetli
Uçmaú yolu zaómet bol

Elif AllÀh mím Muóammed lÀmı Cibríl bellegil
Yaení AllÀh’dan Muóammed’e gelübdür CebrÀ’il (43)

YÀ İLÀhí kıl inÀyet cümlemüz
DergÀhında tÀ ki maúbýl olavuz (191)

Şairimizin Arapça ve Farsça’ya ait kelime, tabir, isim ve sıfatlara da sıkça yer verdiğini görmekteyiz:

ÓasbetenlillÀh iden ceng-i cidÀl
DünyÀ mÀlıçün itmez úıyl u úÀl (132)

İdegör gýşuňa mengýş bu söz ider günÀhdan pýş
Bu söze muntaôır oldı eger arøu eger eflÀk

Gürûnî’nin eserinde mesnevinin dışında en çok kullandığı nazım şekli kasidedir. Fakat kaside şeklinin kullanımında bazı hususlar dikkat çekmektedir. “*Úasíde-i Medó-i Faòr-i èÁlem SeyyidinÀ ve Seyyid-i MevcýdÀt Muóammed MuâüafÀ áallallÀhu èAleyhi ve Selem*” başlıklı kasidenin ilk üç beyiti ve aradaki bazı beyitleri mesnevi tarzında kafiyeleşmiştir. Yine düzenli bir kafiye örgüsü bulunmamaktadır:

“*Rahmeten li’l-Àlemin*” “*levlÀk*” aña
Oldı hem “*òulkin èÀôim*” bürhÀn aña

“*Elif lÀm mím*” daòı sırr-ı ÒudÀ’dur ol
Ki “*sübóÀnelleôî esrÀ*” Muóammed MuâüafÀ’dur ol

“*Elif lam mím*” daòı âidú-ı âafÀdur ol
Kamu mü’minlere Óáu’dan şifÀ’ hem kÀfidür ol

ÒudÀ òalú itdi eflÀki daòı insile emlÀki
Şu resme úadri aèlÀ ki anıñçün eyledi var ol

Anı çün yire indürdi aña Úur’Àn’ı gönderdi
Ki yirde gökde bildürdi çün itmişdür Óabíb anı

Nebíler òatmidür şÀnı kanı medó eyleyen anı
Odur çün sırrı sübóÀní úodı úalbine Úur’Àn’ı

HidÀyet üzre olanlar
Bulur añunla iósÀnı (227-233)

Gürünî, eserinde baştan sona aruzun tek bir kalıbını kullanmamıştır. Kullanılan başlıca kalıplar şunlardır:

FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün FÀ'ilün
 FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün
 MefÀ'ilün MefÀ'ilün MefÀ'ilün feûlün
 MefÀ'ilün MefÀ'ilün Fe'ylün
 MefÀ'ilün MefÀ'ilün MefÀ'ilün MefÀ'ilün
 MefÀ'ilün MefÀ'ilün

Eser, vezinlerin uygulanması bakımından oldukça zayıftır. Sıkça yapılan vezin hatalarının yanı sıra bazı bölümlerde ise hiç vezin olmadığını görüyoruz:

Ki Meryemoàalı vaútinde óekimler çoàıdı àÀyet
 Aña Óaú virdi bir nefes eger mevtÀya nefò itse virirdi Óaú aña cÀnı (340)

Bugün sulùÀn-ı 'ışúa bendeyem ben
 Ki bende úamu sulùÀnsız olmaz

Kamu bende ider sulùÀna òiõmet
 èİnÀyet bendeye òiõmetsiz olmaz

Bulınır dilber-i raènÀda çok nÀz
 Bu meşhýrdur ki dilber nÀzsız olmaz

GedÀlar pÀdişahlar görse her bÀr
 TemennÀ-yı èaùÀlar eksik olmaz (1359-1362)

Eser de vezin yönünden olduğu kadar kafiye açısından da zayıflık görülmektedir. Aşağıdaki özellikler dikkat çekmektedir:

Farklı dillerden kelimelerle kafiye yapılmıştır:

CÀnib-i rýódan gelür itèÀm-ı Óaú
 èÁlemi rýóda olan maùbÀda bak (506)

Şu nedür olmasun bir gülden ey yÀr
 Şerîeat güllerine bûlbûl ol var (479)

Ek ve kelime tarzında redifler kullanılmıştır:

Tekebbür òor görünür òalú gözine
TevÀøùè vaóset ider òalú özine (439)

KemÀl odur görünesin kemÀlsiz
Olasın ta cihÀnda úıyl u úÀlsiz (432)

èÁlemiñ òÀlıúına òiõmet iden
Ey èaceb aç mı kalur inÀáf iden (492)

Ezelde pehlivÀn çok kondı göçdi
Ve lÀkin Rüstem-i ZÀl olmak olmaz

Bu deryÀda gemiler gezdüren çok
Sefíne èilmine Nýó olmak olmaz

Ledünní èilminiñ kÀmilleri çok
Ve lÀkin her biri Óıør olmak olmaz (1212-1214)

Kafiye olarak kullanılan bazı kelimeler yakın aralıklarla tekrarlanmıştır:

İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Ki fehm itmek seniñ tevfiúin ancak

Ola çün dil mühürli göz de perde
Nice fehm eylesün küffÀr-ı füssÀú

İlÀhí çok şükür elhamdülillÀh
İşitmek hem baãíret senden ancak

Bu nièmetler degildür bize lÀyıú
Óabíbüñ óürmetine oldu ancak

İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Bu İsmÀél'i kıldıñ èişúa elyÀú (1799-1803)

Eserin yazımında şair veya müstensih tarafından yapılan birçok yazım hatası bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Birçok kelimenin farklı şekillerde yazıldığı görülmektedir:

DüşmÀn (187)-düşmen(2582) PÀdişÀh (454)-PÀdişah (561)

Bazı kelimeler de orijinal yazımından uzak olarak konuşma ağzına göre yazılmıştır:

Öocem (1973), üstad (2115)

Arapça tamlamalarda yanlış harekelendirmeler yapılmıştır.

óÀmd-i şükri (óamd u şükri) (1)

1.3. Meracel-Bahreyn

Şeyh Hacı İsmail Efendi'nin mesnevi türündeki eseridir. Milli Kütüphanede bulunan bu eserin nüsha tespiti şu şekildedir:

Kayıt No:2393

Kitabın Adı: Merace'l-Bahreyn

Müellifi: Şeyh İsmail (Gürünlü)

Yazan: Şeyh İsmail Gürünlü

Yazılış Tarihi: 1251 Hicri

Dili: Türkçe

Yazısı: Nesih

Ait Olduğu Zümre: Edebiyat

(Ahlâkiyyeye ait manzum parçalardan mürekkep)

(1) Şeyh İsmail Efendi'nin kendi el yazısı olması bakımından ayrıca kıymet taşır.

2. Divân-ı Külliyyât-ı Seyyid-i Âlem Sallallahu Aleyhi ve Selem

2245 beyitten oluşan dinî-tasavvufî bir mesnevi niteliğindeki eser, asıl metnin dışında bulunan besmele ile başlamaktadır. Basmelenin altında “Elif ÚÀfiyesin Başdan Oku Yâya Kadar Birbir Úuâýrın èAfvile Bak Kim Budur èÁlemde Bir Taúâîr” ifadesi yer almaktadır. Ardından eser aşağıdaki beyitle başlamaktadır:

İlÀhî kıl müyesser óamd ü şükri

LisÀnım kıla dÀ'im öikr ü fikri

Aşağıdaki beyitle de son bulmaktadır:

Faòr ider hem anuñile cümlesi

Faòr ider hem İsmÀèîl bu bendesi

İlk beyitten başlayarak 229. beyite kadar ve mesnevi tarzında kafiyeleşmiş olan bölümde değişik konular ele alınmıştır. Bu kısımda başlık bulunmamaktadır. Esere münacat mahiyetindeki beyitlerle giriş yapılmıştır. Devamında tevhid, na't, medh-i çar-ı yâr özelliği taşıyan kısımlar bulunmakta, Kur'ân'ın medhi ve nasihat verici manzumeler yer almaktadır. Fakat padişah veya herhangi bir devlet büyüğünün övgüsü söz konusu değildir.

Konu bütünlüğü bulunan kısımların sonunda şairin mahlasını kullandığı beyit yer almakta diğer konuya geçişte ise nakarat beyitleri kullanılmaktadır. Bu nakarat beyitleri şunlardır:

Ne İskender bilür ne mülk-i dÂrÀ
Ne Ferezdak bilür ne úÂbe sÂrÀ

Bu maènÀ gayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var gönül levóinde ara

Gürûnî nakaratlar arası bölümlerde yeri geldiğinde öğütler vermekte yeri geldiğinde namaz, ihlâs, ibadet, anne baba hakkı, gönül, hikmet, aşk ve daha birçok dinî-tasvvufî konuları bir bütünlük içinde işlemektedir.

Mesnevi içerisinde, ele alınan konular belirli başlıklar altında işlenmektedir. Eserde yer bu bölümleri şöyle sıralayabiliriz:

Úasíde-i Medó-i Faòr-i èÁlem SeyyidinÀ ve Seyyid-i MevcýdÀt Muóammed MuâüafÀ äallallÀhu èAleyhi ve Selem

227-391. beyitler arasındaki 164 beyitlik manzumedir. Kaside olarak isimlendirilen bu bölüm klasik kaside anlayışından farklı özelliklere sahiptir. İlk üç beyiti ve aradaki bazı beyitler mesnevi tarzında, geri kalan kısım ise kaside tarzında kafiyeleşmiştir. Ayrıca bu kaside de Hz. Peygamberin övgüsünün yanı sıra nasihatlar yer almaktadır.

Faâl-ı Fí MièrÀcü'n-Nebiyi èAleyhisselÀm

594-607. beyitler arasında bulunan kaside tarzı kafiyeleşmiş bölümdür. Bu manzumede Hz. Peygamberin göğe yükselmesi konu edilmiştir. Peygamberin Mescid-i Aksâ'da namaz kıldırması, göğe yükselmesi, cemelullahla müşerref oluşu anlatılmıştır.

Naèt-i Şeríf

655-669. beyitler arasında yer almaktadır. Hz. Peygamberin övgüsü nün yapıldığı bu şiirde, onun isim ve sıfatlarından bahsedilmiş, Allah katındaki değeri vurgulanmıştır.

Faâl-ı Fi'l-İstiâfâr

670-684. beyitler arasında bulunan 14 beyitlik bir manzumedir. Münacat niteliğindeki bu bölümde şairimiz, günahlarından dolayı Allah'a sığınmakta ve yakarısta bulunmaktadır.

Münâcât-ı İsmâîl Yâ Âîyü'l-Ôâcât

762-777. beyitler arasındadır. 15 beyitlik bu kısım kaside nazım şekliyle yazılmıştır. Günahların affı için yakarılmakta ve Hz. Peygamber tevessül edilerek Allah'a niyazda bulunmaktadır.

Beyân-ı Mu'cizâtü'n-Nebi El-Ümmiyyi's-Seyyidinâ ve Seyyid-i Âlem äallallahü âleyhi ve Selem

687-1093. beyitler arasında belirli başlıklar altında yer alan bölümdür. Mucizelerin yer aldığı bu bölümde her bir mucize bir başlık altında ele alınmıştır. Fasil başlığıyla verilen 21 beyitlik kısımda mucizelerin çokluğu en büyük mucizenin Kur'an olduğu, Kur'an'ın fesehat ve belagatına emsal getirilemediği gibi konular yer almaktadır.

Fasil bölümünün bitmesiyle Hz. Peygamberin diğer mucizeleri şu başlıklar altında ele alınmıştır.

İûterabeti's-Sâetü Ve'n-Şaúúa'l-Üamer

Mu'cizât-ı Âhy

Daî Bir Mu'cize Kelerdür âArabda Süsmâr Dimekle Meşhÿr

Bir Mu'cize Daî Bir Âhyı Kovarak Óarem-i Şerife Getürdigi

Bir Mu'cize Daî Tesbîh-i Óââât

Bir Mu'cize Daî Ol Óaøret-i Sallallahü âleyhi ve Sellem Óaøretleri áazÀya Giderken Bir Deve Gelüb Söyledigidür

Bir Mu'cize Daî CÂbir EnâÂriniñ Öurma Deynini Ol Óaøret äallahü âleyhi ve sellem EdÀ İtdigidir

Bir Mu'cize Daî Kaymak Berekâtıdur

Şairimiz mucizeleri anlattığı bu bölümlerde çeşitli öğütler de vermektedir.

AðlÀk-ı Óamíde ile AðlÀk-ı Deniyye Bir Olmaz

1283-1297. beyitler arasında yer almaktadır. Bu kısımda güzel ve çirkin ahlakın bir olmayacağı üzerinde durulmuştur.

ÓikÀyet-i äıdk-ı ÓavÀriyyun

1326-1357. beyitler arasındaki bu hikayede Hz. İsa'nın havarilerinin birinin başından geçenler anlatılmaktadır. Bu havarinin yapmış olduğu ihsan onu yılanın zararından korumuş ve vadesi dolmuşken Allah tarafından kendine kırk yıl ömür verilmiştir.

MünÀcÀt-ı İsmÀèîl

1600-1612 beyitler arasında yer almaktadır. Bu bölümde şairimiz, nişyan, masiyet, acz ve günah olmak üzere dört şeyle Allah'ın huzuruna geldiğini söylemekte ve onun rahmet deryasının tüm bunları temileyeceğini belirtmektedir.

MünÀcÀt-ı EsmÀ-i ÓüsnÀ

1684-1712. beyitler arasındaki bu bölümde Allah'ın isimleri ile Allah'a yakarıta bulunmaktadır. Hz. Adem'den bu yana kim ne bulmuşsa bu esma hürmetine bulmuştur. Muhammed Mustafa ismi bu esmanın içinde ism-i azam olarak gizlenmiştir.

EsmÀü'n-Nebíy äallallÀhü èAleyhi Vesellem

173-1761. beyitler arasında bulunan ve Hz. Peygamberin Delail-i Hayrat'ta yer alan iki yüz bir ismi yer almaktadır. Şefaata talebinin yer aldığı bu bölüm şefaata sona ermektedir.

ŞükürÀme-i İsmÀèîl

1762-1803. beyitler arasındaki bu kısımda Allah'ın birliği, nimetlerin Hz. Peygamber hürmetine verildiği anlatılarak Allah'a şükür edilmektedir.

Subóanelleóí òaleúa'l ezvÀce küllehÀ

1804-1818. beyitler arasında bulunan ve tevhidle ilgili olan Yasin suresi 36. ayetin açıklamasının yer aldığı bölümdür.

Pend-nÀme-i İsmÀèîl Gürünî

1976-2163. beyitler arasındaki 187 beyitlik bölümdür. Dini ve ahlaki öğütler yer almaktadır.

Úaãide-i Muóammediyye

2219-2406. beyitler arasında yer almaktadır. Hz. Peygamberin övgüsünün yanı sıra bazı mucizelere telmihler bulunmakta ve çeşitli öğütler almaktadır.

Faâl

Eserin farklı yerlerinde bulunan bu bölümlerde dini-tesavvufi konular yer alırken bazen de ahlaki öğütler verilmektedir. Daha çok mucize, münacat ve diğer konularda belirli başlıklar altındaki bölümler arasında geçiş niteliği taşımaktadır.

ÒÀimetü'l-KitÀb

2588-2645. beyitler arasında bulunan 57 beyitlik bölümdür. Hz. Peygamberin övgüsü, Mahmut Han'a övgü, yapılan dualar, eseri n tamamlanma tarihi bu bölümde yer almaktadır.

Eserin isminin verilmesiyle ilgili olarak ahtime bölümünde herhangi bir bilgiye rastlamamaktayız.

Hz. Peygamberin mucizelerine belirli başlıklar altında yer verildiği gibi eserdeki çok beyitte de mucizelere telmihte bulunmaktadır. Na't, kaside, esma-i nebi gibi müstakil bölümler de göz önünde bulundurulduğunda Hz. Peygambere eserde geniş yer verildiği anlaşılmaktadır. Baş tarafta bulunan eserin isminin bu durumla yakından ilgisi vardır.

İsmail Gürûnî'nin eserini yazdığı tarihi, eserin hatime bölümünde bulunan şu beyitlerden öğrenmekteyiz:

Biñ iki yüz daòî kırk üçde tÀriò
BeyÀn olundı fehmiçün tevÀrîò

ÒitÀmı hem cemÀõe'l- Àèeridi
GünÀh ôulmetlerini nÿr büridi (1631-1632)

Beyitlerde geçen hicri tarih olan 1243 yılı ve Cemaze'l-âhir ayı, miladi 1827 Aralık ve 1828 Ocak ayına tekabül etmektedir.

Kaynaklardan 1243 tarihinde yeniçeri ocağının kaldırılması, Navarin olayı ve dışta savaşların yaşandığını öğrenmekteyiz. Gürûnî bu zor dönemin padişahı II. Mahmud ve askerlerine şöyle dualar etmektedir:

İlÂhî nuâretiñ Maómÿdu Òân'a
èĠnÂyet eyle ol úuûb-ı zamÂna

Bula “*fetóun úarîb fetó-i mübîn*”i
Alub ôabû eyleye rÿy-ı zemîni

CihÂn òalûı bula emn ü emÂnı
èAdÂletle ùola devr ü zamÂn (2607-2609)

O sulûÂn-ı selÂûîni cihÂnıñ
èAdÂlet iúlîmi Maómÿd Òân' ıñ

Muôaffer eyle yÂ Rab leşkerini
Çalalar Engerise seyflerini

Hem anlardur èadu-yı dîn-i ekber
èAmaúda cenk idici ibn-i aâfer (1602-1604)

I. DİN VE TASAVVUF

A. DİN

1. İman

İman, kişinin, bir şeye şüphesiz ve kesin olarak içten inanması, kendine haber verilen bir şeyi, bir hükmü kabul etmesi, onun doğruluğunu tasdik ederek haberi getirenin sözüne inanmasıdır. Dinî manadaki anlamı ise, Allah'a ve Hz. Muhammed'e Allah tarafından verildiği kesin olan şeylerin doğruluğuna tereddütsüz inanmak, bütün bunların hak ve doğru olduğunu dil ile söyleyerek kalben tasdik ve ikrar etmektir. ¹

Şairimiz imanın tarifini, Kur'an'a göre hayatın düzenlenmesi ve bu hususta Hz. Peygamberin rehber kabul edilmesi olarak yapmaktadır.

İnÀnmak koydılar adın aâil ímÀn-ı bünyÀdın
İdüb Úur'Àn'la irşÀdın Muóammed mürşidi anın (1912)

Bir beyitte imanın şartlarından olan kutsal kitaplara inanmak şu şekilde yer almaktadır.

Yüz áuóuf hem dört kitÀba bî-kemÀn
Kim óaúíúatde inanmakdur ímÀn (53)

Kur'an yoluna can veren kişinin imanı kuvvetlenmektedir.

Virse Úur'Àn yoluna kim cÀnını
Şübhesiz Óaú arturur ímÀnını (138)

İman ile amel birlikte anılmaktadır. Allah'ı ikrar ile iman sahibi olan bir mümin, Kur'an'daki hükümlerle amel ederek kemâle ulaşır.

Çünkü mü'min Óaúú'ı iúrÀr eyledi
Óaú aña ímÀnını yÀr eyledi

Óükm-i Úur'Àn ile çün kıldı èamel
Bekledi Úur'Àn anı buldu kemÀl

¹ Ahmet Hamdi Akseki, İslâm Dini, Ankara, 1972, s. 53

Kıldı Óaú aña tevfiúin refiú
Kesb-i yedinden aña geldi óaúíú (125-127)

Salavat, zekat ve hac gibi ibadetlerin iman etmenin bir neticesi olduğu şu beyitte belirtilmektedir:

Kim bulardur àayba ímÀn eyleyen
Hem àalÀvat hem zekÀt óacc eyleyen (51)

Birçok beyitte iman edenlerin değişik vasıfları yer almaktadır. Ahde vefa, sıdk, kanaat, riyazet, salih amel bunlardan bazılarıdır.

Eyle mü´minler ki görür gözleri
Óaú katında cümle girçek sözleri

RÀøı oldılar úanÀèat kılmaàà
Az yeyüb az uyuyub az gülmege (168-169)

Mü´mine àÀlió èamel òoş salúanat
DünyÀ èuúbÀ zíneta andan àaraø (1561)

2. İbadet

İbadet kulun kendini yaratan Allah’a saygı ve tazim göstermesi demektir. İbadetle kişinin kalbindeki iman kuvvet bulur ve Allah’a karşı olan borç yerine getirilmiş olur. İbadetin yapılış gayelerini; cennete girmeyi ümit etme, cehenneme girme korkusu, Allah’ın emirlerine uymak ve Allah’a ancak Rab olması dolayısıyla ibadet etmek olarak sıralayabiliriz. Ama bu ibadet aşk ve şevkle olmalıdır.¹

Salih amel mutluluğa ulaşmaya vesiledir. İbadet ehli bu sebeple amelinin salih olmasına dikkat ederler. Cennet için de Allah’ın fazlını umarak amellerini vesile bilirler. İbadet etmeyen içinse bu mükafattan mahrum kalmak söz konusudur.

Sebebdür devlete irer ide àÀlió èamel kullar
èİbÀdet bir óayÀtdur kim anuñla uyarur cÀanı

¹ Ahmet Hamdi Akseki, a. g. e. , s. 110

èİbÀdet óablini ùutan
Götürür cennete anı

Didi AllÀh kelÀmında girüñ cennete faølıyla
èAmelce eyleñüz taúsım arañızda varuñ anı

èİbÀdet ehline imdi úifÀyet eyledi bu söz
İder sulùÀn ÒudÀ yarınki cennet milkine anı

èİbÀdet etmeyen varsun yirini arayu gitsün
Bu feóvÀce ki korkaram komazlar cennete anı

Eger cennetden ayru yir
Varise bilmezem anı (358-363)

Allah'tan cennet dileyen masiyetten uzak olmalı, günahlarına tövbe etmeli ve ibadete sarılmalıdır.

Dilersen cennet AllÀh'dan èİbÀdet kuşaın baàla
Iraà ol maèâiyetden hem gözüñden döke gör kanı (303)

Nefse uyarak gurura kapılmak insanı ibadetten alıkoymaktadır.

Sakın nefsiñ başın serd itme zinhÀr
Urub yire seni úÀhretmesün yÀr (393)

Nefse hükmetmek ibadetle mümkündür. İbadetle büyük ecirlere ulaşılabacaktır.

èİbÀdet taótına binüb SüleymÀn gibi óükm eyle
Getürsün nefs-i hüdhüde nice Belúís-ı óurÀní (315)

Allah'a itaat ve kulluk etmek için Allah'ın yardımı istenmeli, ateşten kurtulmak için Habibullah vesile yapılmalıdır.

YÀ ilÀhí kıl èinÀyet olalım cümle muüie
Kim saña kulluk idelim olalım miâl-i remÀd

Eyle tevfiúüñ refiú hem emriñe eyle muüie
Ol Óabíb'iñ óürmetine kıl bizi oddan ÀzÀd (902-903)

Fani olan dünya hayatında iş işten geçmeden Allah’a ibadet edilmelidir. Aksi halde fırsat tekrar ele geçmeyecektir.

èİbÀdet eyle furâat elde iken
Kalur sanma bu dünyÀ böyle kalmaz (1223)

İslam'ın beş şartından olan namaz ibadeti beyitlerde çeşitli yönlerden ele alınmıştır. Namazın yoluna canı feda etmek gerektiği, namazın insanı doğruluğa ulaştırdığı ve Müslümanlığın nişanı olduğu, namaz abdestinin Hz. Peygamberin nuruna vesile olduğu ve gövdede kir bırakmadığı, huşu ve cemaatle kılınan namazın müminin mirâcı olduğu, namaz duasının Hak katında kabul olmasının bolluk ve berekete vesile olduğu (610–618) gibi düşünceler yer almaktadır.

Devamında şairimiz güzel bir nükteye işaret eder. Nimetler insanın kendi kazancı değildir. Namaz, nimeti yaratan Allah’a şükürdür. Namazı terk etmek insana zarar verecek ve insanın Hakkın divanında rezil olmasına sebebiyet verecektir.

Çocuk gelür cihÀna çok anadan
BerÀber gelür anuñla südi bol

Çocuk mı kÀr idüb kazandı südi
YÀöyd AllÀh mı òalk itdi bile ol (619-620)

Namaz kılmayanların azaları ahirette bu duruma şahadet edecektir.

Günde beş kez emrini ùutmaz bu insÀn key èaceb
Sendeki aèøÀ yiter kim olalar yarın şehÀd (901)

Beyitlerde ele alınan diğer bir ibadet de İslam'ın beş şartından birisi olan hac ibadetidir. Haccın iman sahiplerinin yapmakta olduğu bir ibadet olduğu vurgulanıp hükümlerinden bahsedilerek (95–98) bu ibadetin fırsat varken yapılması hususunda uyarı yapılmıştır.

Óacc idegör elde mÀlın var iken
Az èömürde saña aúlın yÀr iken (99)

Soñra fursat gidicek Àh eyleme
èÁlem-i mirÀtı siyÀh eyleme (100)

Buldı çün fevz-i necât on tâ'ife
Olmadı dünyâda âoir ðâ'ife (149)

Kurtuluşa eren on taifeden bahsedilirken ibadet edenler şöyle anılmaktadır.

Biri daðı sa'ioýn ùutar oruc
Nefs ilinde kâfire çalar kılıç

Beş vaúit namâz için hem râkiëyn
Hem cemâeat birle olan dâ'imýn

Yüzleri yirde ola leyl ü nehâr
Hem niyâzında ola ââyet mehâr

Birisi hem emr-i ma'rýf eyleyen
Kim eibâdet daðı ùâeat eyleyen (153-156)

3. Güzel Ahlak

3.1. Sıdk

Allah, “Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve sâdık olanlarla beraber olun.”¹ buyurmuştur.

Abdullah bin Mesud’dan rivayet edildiğine göre Resulullah şöyle buyurmuştur: “Kul devamlı olarak doğruyu söyler ve doğruyu araştırırsa Allah yanında sıddık yazılır. Çok yalan söyler ve yalanı araştırırsa Allah yanında çok yalancı olarak yazılır.”²

Sufilere göre sıdk sözlerde, fiillerde ve hallerde gerçeğe uygunluk demektir. Bunun ise ilim ve amel yönlerinde nefsin tam kontrol edebilecek kimseler için gerçekleşebileceği bellidir.³

İnsanın önünde onu cennete veya cehenneme götürecek iki yol bulunmaktadır. Bu yollardan cennetin yolu zahmetli, cehennemin yolu ise süslüdür. İnsan doğru olan yola sıdk ile ulaşır. Sözünde ve halinde doğru olan kişi batıldan uzaklaşıp Hakka vasıl olur.

¹ Tövbe, 119

² Buhari, Rikak, 38

³ Abdurrezzak Kâşânî, Tasavvuf Sözlüğü, Çev: Dr. Ekrem Demirli, İstanbul 2004, s. 328

Toàrı söyle toàrı ol giç bÀıldan Óaúúı bul
Óaú yaratdı iki yol ùamu ile uçmak ol

Ùamu yolu zınetli
Uçmaú yolu zaómet bol (2025-2026)

Sadakatın nişanı Hak yoluna baş ve can vermektir. Bu da selametle dosta kavuşmaya vesiledir. Yokluktan kurtulmak ve bilinmek böyle mümkündür.

Baş u cÀn vir yoluna tÀ âadÁuat biline
TÀ selÀmet göç idüb varasın dost iline (2109)

İnsana yakışan, sadık olarak sözünü yerine getirmek, yalandan uzak durmak ve her sözünde gerçeği söylemektir. Sadık olan bu insanın duası da makbul olacaktır.

Vaèdiñde hem âÀdık ol kılma yalÀnı úabýl
Her sözüñde gerçek ol tÀ duèÀn ola maúbýl (2005)

3.2. İhlâs

İhlâs kalp ve beden amellerini her çeşit art niyetten arındırmak demektir; böylece amel sadece Allah için olur. Allah şöyle buyurmuştur: “Dikkat ediniz din sadece Allah içindir.”¹ Yani gösteriş, makam ve saygınlık kazanmak için insanlar katında güzel görünme isteği gibi her türlü art niyetten arınmış dindarlık, Allah’a aittir.²

Enes bin Malik’ten rivayet olunduğuna göre Resulullah şöyle buyurmuştur: “Bir Müslüman kişinin kalbi, (şu) üç meziyete sahip olduğu müddetçe ondan hiyanet, kin husumet beklenmez. Bu meziyetler: ameli tam bir ihlâsla yapmak, Müslümanların başındaki insanlar için hayır dilemek ve Müslümanların cemaatinden ayrılmamaktır.”³

İhlâs, Hz. Peygamberin mülküdür. Bu yüzden güzel ahlaktan olmuştur. En yüce huy ihlâstır. Eğer daha kıymetli bir huy bulunsaydı, o huy da ihlâs olarak vasıflandırılırdı.

Hemíşe ol Óabíb’iñ milkidür ol
Ki aólÀú-ı óamíde oldu iòlÀâ (1507)

¹ Zümer, 3

² Kâşânî, a. g. e. , s. 43

³ Abdulkerim Kuşeyrî, Kuşeyrî Risalesi, Haz: Mehmet Günyüzlü, Yasin yay. İstanbul s. 288

Eger iòlÀãdan aèlÀ òuy olaydı
O ad ile denirdi dilde iòlÀã (1504)

Karanlık gecelerde göğün yıldızlarla süslenmesi gibi, amelde ihlâsla süslenecektir. İhlâslı amel kulun Allah katındaki değerini yükseltir. İnsan böylece hayırla yadedilir.

èAmelde eylegil iòlÀã ola gökler gibi zînet
Gice oldukça gör nice düzülür nice yüz biñ bek (1890)

èAmelde idesin iòlÀã olasin Óaú katında òÀã
Diler saña òayru´n-nÀs güzel ad saña yitmez mi (2201)

İhlâs, selamete cennete ulaşmaya ve Habibullah'ın elinden cennet şarabını içmeye vesiledir. Şairimiz, ihlâslılardan olmak ve Hz. Peygamberin şefaatine ulaşmak için dua etmektedir.

Òulÿã ehlinden eyle bizi yÀ Rab
Şefiè ola bize ol òÀãlara òÀã

SelÀmet olmaàicün eyle iòlÀã
Girüb dÀru´s-selÀmına ayak bas

İçer cennet şarÀbın ehl-i iòlÀã
Óabíb´ullÀh virür teslím tas tas(1509-1511)

İhlâs sahibi olanlar, isyandan ve gönül kirlerinden uzaktırlar. İhlâs sahibi bir müminin kalbinde şüphe bulunmamaktadır.

Òulÿã ehliniñ olmaz göñli pası
Òulÿã ehlinde görmemişler èÀãí

ÒÀlis olan mü´miniñ úalbinde çün
Şübhe olmaz öerrece Úur´An içün (1503-1504)

Amellerdeki riya emekleri zayi eder. Şairimiz bu durumdan Allah'a sığınmakta ve ihlâs talebinde bulunmaktadır.

YÀ Rab riyÀlarımı tebdíl eyle iòlÀsa
HebÀ-i menâÿr idüb øayièitme emegimi (2384)

Gürûnî birçok beyitte ihlâsı zedeleyen riyanın tehlikelerini ve ondan uzak durmak gerektiğini anlatmaktadır.

Riya, gösteriş yapmak demektir. Amel işlerken Allah'tan başkası düşünülerek, ihlâsı terk etmektir. Kur'ân-ı Kerim'de, "Malını insanlara göstererek infak eden gibi."¹ ayeti ile bu hususa işaret olunur. Benzeri bir ayet de şudur: "İnsanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı az zikrederler."²

Şairimiz 1531-1550. beyitler arasında bu konuya yer vermiştir. Bu kısmın ilk beytinde Müslüman olmaktan kastın riya ve nifakı terk etmek olduğu belirtilir.

Terk-i nifâû u riyâdur ey Öocem
Añlarisen müslimânlıkdan âaraø (1531)

Bu beyitten sonra riya olan davranışlar şu şekilde sıralanmıştır: İsmine sofu dedirtmek için amel işlemek, halk görsün diye ibadet yapmak, hacı dedirtmek için hac yapmak, gazi dedirtmek için cihad etmek, müftü dedirtmek için ilim tahsil etmek, hanedan dedirtmek için halka yemek yedirmek, iyi adam desinler diye malını halka vermek, içinde kin ve buğuz varken dıştan tatlı dil ve güler yüz göstermek, halkı aldatmak için hırka giymek, menfaat için zikir etmek, kemal ve keramet gösterişiyle evliyâ sözünü halka satmak. Allah'ın gadabına sebep olmamak için bu sıfatlarla sıfatlanmamak gerekmektedir.

Bu âîfâtlar ki âîfatlanmak saña
Ôaú ââêabın satun almak mı âaraø (1547)

Şeytanın vesveselerine uymayarak ona tabi olmamak gerekir. Bu şekilde riya ihlâsa dönecek, şerli insanlar arasında bulunmaktan uzak olunacaktır. Bu da büyük bir ihsandır.

Tevâbiè olma vesvâsa riyâyı döndür iölââa
Karışma şerr olan nâsa bu iósân saña yitmez mi (2202)

Amellere riya karışması emeklerin boşa gitmesine neden olmaktadır. Bu durumdan Allah'a sığınmak gerekir.

Riyâyile âamel itdürme yâ Rab
Emekleri hebâ itdürme yâ Rab (10)

¹ Bakara, 264

² Nisa 76/142; Ethem Cebecioğlu, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Anka Yay. İstanbul 2005, s. 520

3.3. Tövbe

Tövbe, Allah’a dönmek anlamındadır. Bir görüşe göre tövbe üç unsuru birleştirir: Günaha pişmanlık, günahı terk, gelecekte de günah işlememeye niyet. Bir görüşe göre tövbe, nefsin işlemiş olduğu günahlardan dolayı üzüntü duymasıdır; bununla birlikte onları terk ve imkân ölçüsünde kaçırdıklarını telafiye çalışma niyeti taşır.¹

Allah’ın rahmet ve mağfiret kapısı her zaman açıktır. Zira bu dergâh, Mevlana’nın da belirttiği gibi ümitsizlik dergâhı değildir. Geçmiş günahlardan pişmanlık duyup, Allah’a sığınmak isteyen kimse mutlaka huzura kavuşur. Resulullah, “Günahlarından tövbe eden, hiç günah işlememiş gibidir.” buyurmuştur.²

Yukarıda geçen hadisten sonra Hz. Peygamber, “Şunu iyi bilin ki, Allah tövbe edenleri sever, temizlenenleri de sever.”³ ayetini okudu. “Yâ Resulullah, tövbenin alameti nedir?” diye sorulunca, “Pişmanlıktır.” buyurdu.⁴

İnsan işlediği günahlardan dolayı ümitsizliğe düşmemelidir. Hz. Peygamber bu konuda insanları uyarak istiğfar getirmenin günah derdinin ilacı olduğunu söylemektedir. Hakikat tövbesi, beraberinde Allah’ın yardımını getirmektedir. Yüce Allah, “Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyiniz...”⁵ buyurmaktadır.

Óadísinde buyurdı daòı ol ŞÀh
Ki müöníb ümmetini ide ÀgÀh

Didi her dertlerin var bir devÀsı
GünÀh derdine em esteàfıru’lÀh

Haúíúat tövbesi oldur ki ey şÀh
Ki tevfiú ide ol kuluna AllÀh

Kamu òalkıñ ümídi sensin AllÀh
Didiñ “lÀ teúneüý min raómeti’lÀh” (678-680)

Allah’ın rahmetinden hiçbir zaman ümit kesilmemeli, günahlardan O’na sığınılmalıdır.

“Ger işledümse günÀh seni eyledim penÀh
“LÀ taúneüý” Àyetin yazdım síneme hemi (2387)

¹ Kâşânî, 156

² Dr. Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatlar, İst. 2004, s. 156

³ Bakara, 222

⁴ Kuşeyrî, a. g. e. , s. 139

⁵ Zümer, 53

Sencedür senden niyâzım bizce eyleme bizi
ÓaşÀ ki kesmem ümídım kim seniñ afvıñdur ol (1935)

Allah kuluna rahmet nazarıyla baktığında o rahmetin bir damlası ile yüz binlerce asi temizlenir. Bütün halkın masiyeti onun rahmet deryasına atılacak olsa hepsini giderir.

Nice yüz biñ èÀâíyi bir úatre raómet pÀk ider
Ger olursa raóm ilinden bir naôar çok intifÀè

Cümle òalúuñ maèâiyyetin cemè idüb ger atsalar
Raómetiñ deryÀsı anı maóv ider bí-intifÀè (607–608)

İnsan, günahlardan Allah'ın rahmetiyle uzak durmaktadır. Rahmet ise Allah'ın fazlındandır. Günah ve isyanın çokluğu ne olursa olsun rahmet hepsini temizlemektedir.

Seniñ faølıñ ola yÀ Rab
İrişe úatre-i raómet
Iraà olam maèÀâiden

GünÀhın pÀk ider elÀn
Nice kez yüz biñ èÀâiden (2432–2433)

Hz. Âdem'in tövbesi kullar için örnektir. Hz. Âdem gibi ilmiyle amel edenler, nefsinı bilip Allah'a tövbe etmelidirler. Hz. Âdem tövbesini sıdk ile yapmıştır. Tövbe-i nasuh olarak isimlendirilen bu tövbe onun kurtuluşuna vesile olmuştur. Bu sebepten tövbe-i nasuhu dilden düşürmemek gerekir. Nasûh tövbe için dua etmeli ve sıdk ile istiğfar getirmeliyiz. Çünkü kebairle zayıflayan iman nasuh tövbe ile kuvvetlenmektedir.

İşittin tövbe-i Âdem kılursañ öyle kıl mÀdem
Gözünden kan yaş akıt kim irişe feyø-i RabbÀní (317)

Olur Âdem gibi èilmiyle èÀmil
Bilüb nefsinı ider tövbe feryÀd (856)

Tövbe-i naâyóı sen koyma diliñden bir dem
ZírÀ ârdúile tövbe òalÀâ itdi Âdem'i (2249)

Naâîb eyle naâýóÀn tövbe yÀ RÀb
Diyelüm âîdúile esteàfirullÀh (676)

KebÀir çok işledim úaiè eylemem ümídim
Tövbe-i naâýóile kÀmil it imÀnım (2401)

Günahlara zamanında yapılan tövbe, kurtuluşa vesile olmaktadır.

Ey gönül vaútile gel tövbe kıl
TÀ ki yarın bulasın fevz ý felÀó (805)

Tövbe için en önemli vakitlerden birisi seher vaktidir.

Tövbeyi koyma dilden gelebildikçe elden
Her seher fiàÀn idüb itdügüne pişmÀn ol (2017)

Ey gözüm yaşlar akıt her seher fiàÀn idüb
Diliñiñ yarasına eliñle eyle emi (2245)

Olalar cürmine pişmÀn seherde edeler efàÀn
Akudub gözlerinden kan úani cÀn pÀreler gelsün (2467)

Affolmak için herkes bir sebep aramaktadır. Şairimiz ise Allah'ın hazinesinde bulunmayan acz, isyan, yokluk ve nisyani vesile yaparak affını istemektedir.

Herkes èafvına sebep bir vesíle eyledi,
Ben dÀoi dergÀhına dört şeyile èafvımı

Öyle dört şey ki Óaúú'ıñ òaznesinde bulunmaz
èAcz ile èiâyÀnı hem yoklukla nisyÀnımı

Bu dört şeyi kesb idüb geldüm ýş dergÀhına
LÀyıúım budur deyu getürdüm bunu hemi (2370-2372)

Tövbe eden için en büyük şefaathçi, Hz. Peygamberdir. O, günah dertlerinin tabibidir.

Hem şefÀeatgÀhımızdur ol Óabîb
Kim günÀh dertlerine oldur ùabîb (543)

Gözyaşı ve rıza ile Allah'ın affına sığınmak, insana Hz. Âdem ve Hz. Havva'dan miras kalmıştır.

Gözüm yaşı anı ister teraóóümle rıðÀ göster
Bize mırÀ olan budur bugün Óavva vü Âdem'den (2423)

3.4. Tevekkül

Tevekkül, vekil edinme, güvenme anlamlarına gelmektedir. Gerekli tüm çabayı sarf ederek, her türlü tedbiri aldıktan sonra, işi tam bir inançla Allah'a havale etmeye, yani deveyi bağladıktan sonra Allah'a emanet etmeye tevekkül denir.¹

Tevekkül, bütün işleri sahibine bırakmak ve onun vekilliğine güvenmektir. Kulluğun zorunlu şartı şunu bilmektir: Allah tek başına eşyanın sahibidir. Şu halde kul Allah'tan başka kime güvenebilir ki?²

Kur'an'da birçok ayette tevekkül emredilmektedir. Bu iki ayetten ikisi şunlardır: "Müminler ancak Allah'a güvenip dayansınlar. " ³ "Eğer mü'min iseniz ancak Allah'a güvenin." ⁴

Tevekkül edenler rızkın Allah'tan olduğunu bilirler ve sadece Allah'a dayanırlar.

Tut bÀb-ı tevekkül oldır rızúın kefil
Óaúdan àayrı kimseyi umýrıña katmaàıl

Tayanma bir kimseye
Teñriye şirk itmegil (2073-2074)

Haúúatde bilenler rızúı Óaú'dan
Temenní eylemez hiç anı òalkdan (482)

İman etmiş olan bir kişinin, bütün tasarruf ve kudretin Allah'da olduğuna şüphesi yoktur. Böylece mümin için tevekkül her şart ve durumda yeterli bir haslettir.

Gel imdi yalvar ol yÀre seni èişúla uyara
Eger mü'min iseñ yÀre tevekkül saña yitmez mi (2205)

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 658

² Kâşânî, a. g. e. , s. 164

³ İbrahim, 11

⁴ Maide, 23

Ey İsmâ'îl dil-i cândan tevekkül bâbına yapış
Gice gündüz oku imdi diliñi kesme Kur'ân'dan (2526)

Allah'a hizmet eden kişinin dünya kaygılarından geçip Allah'a teslim olması gerekir. Şairimiz bu düşüncesini bir örnekle dile getirir.

Înûyâd eyleyüb sundı boyuna
Nite teslîm ola çoban koyuna

Toyurur karnını anıñ hem çoban
Otlı sulu yir olur aña mekân

èÁlemin òÀlıúına óiõmet ider
Ey èaceb aç mı kalur inââf iden

Yoâiken var seni toprakdan ide
Bir çoban úadri kadar yok mu Òudâ

Eyle olunca geliñ inââf idelüm
Kendümüz Allâh'a teslîm idelim (490-494)

Bu dünya ana rahmi gibidir. Çocuk ana karnında nasıl açlığını duymuyorsa dünyanın kayıtlarından ve alakalarından onun gibi kurtulmak gerekir.

Dünyâyı ben nefsime ana raómi eyledim
Úıfıl ana karnında aclıâını tuya mı (2239)

Aklı başında olan kişi her konuda kendine hâkim olur ve meylini Allah'a verir. Böylece sevince kavuşur. Meylini dünyaya veren kişinin gönlü ise dünya ile ilgili alakaları sebebiyle gamdan kurtulamaz.

Varise sende eger èaúl-ı meèâş
İde gör başıña imdi anı rabû

èÁúıl oldur kâmil oldur dünyâda
Her òuâýâda kendi kendin ide øabû

Her kim ider meylini Óaú'dan yaña
Óaú virür dil milkine her dem neşâû

Òalúile dünyÀda meyli her zaman
Göñli pür-àamdur anıñ bulmaz neşÀü

Her umýruñ eylegil teslím aña
Dest-i úudrettedür çün úabø u bası (1567-1571)

İnsan Allah’a dayandıktan sonra yeryüzü şeytanlarla dolu olsa da gam çekmez.

Bekcimüz ola çü rahmÀn àam degil
Yiryüzi ùola çü şeyùÀn àam degil (542)

3.5. Sabır

Sabır, birini bir şeyden alıkoymak, katlamak, hapsetmek, tutmak, dayanmak, anlamlarına gelmektedir. Başa gelen belalara, sıkıntılara dayanmaya sabır dendiği gibi, Allah’a ibadette devam ve isyandan sürekli kaçmaya da sabır denir. Sabır, musibetle karşılaştığında, ilk anda olur. Sabır için çeşitli dereceler vardır: 1. Sonunda karşılaşacağı nimetleri düşünerek belâlara sabretmek. 2. Allah’ın cezalandırmasından korkarak, günaha girmekten kaçınmaya sabretmek; 3. Taatte ve ibadette nefse gelen ağırlığa sabretmek. Kur’ân-ı Kerim’de, kulun çeşitli dayanıklılık testlerine tabi tutulduğunu gösteren pek çok ayet olup olanlardan biri şudur: “Andolsun ki sizi biraz korku, açlık, mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azalma (fakirlik) ile imtihan eder, deneriz. (Ey Muhammed!) sen, sabredenleri müjdele!”¹

Hz. Aişe’den rivayet olunduğuna göre Resulullah şöyle buyurmuştur: “Hakiki sabır, ilk sadme (ansızın başa gelen belâ) daki tahammüldür. ” Hz. Ali ise, “ Vücuda göre baş ne ise, imana göre sabır da odur.” buyurmaktadır. ²

İnsanın başına gelenlere sabretmesi dünya ve ahirette temizlenmesine vesiledir.

äabr it AllÀh’dan gelene ey èazíz
TÀ olasin iki èÀlemde temíz (176)

¹ Bakara/155; Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 529

² Kuşeyrî, a. g. e. , s. 256

Sabır gösterip cefalara katlanmak insanın dertlerine ilaç olur.

Ey gönül âabr eyle çek dürlü cefâ
Belki yarın derdiñe ola èilâc (790)

Sabır, insan ruhunun rahat etmesine, Allah'tan birçok mükâfatların gelmesine vesile olmaktadır.

Her işe âabr ile óilm eylesin
Şöyle bil kim rahat olur tende rýó

âabr u óilm pîşe ide çünki rýó
İrişe Óaú'dan saña fetó ü fütýó (794–795)

Ey her günleri bayram olan èâcizleriñ âulûânları
èAdna sulûân eyledi ol âabrile óilmiñ seniñ (1874)

3.6. Şükür

Şükür, övgü manasındadır. Hakkı arayan için namazın şartları mesabesinde olan ahlakın ilk kısmıdır. Şartların ilk kısmı sabır, sonra şükürdür. Çünkü sabırda itaatte ve günahı terk etmekte sebat, şükürde ise nimet verenin nimetlerini itiraf vardır. Şükür nimet vereni övmek demektir. Bu övgüde kişi üzerindeki nimetini bildiğini gösterecek şekilde onu över ve kalbi saygıyla dolu iken nimetlerin ona ait ve kendisince değerli olduğunu itiraf eder. Ebu İsmail el- Ensari şöyle demiştir: Şükür nimetleri bilmenin adıdır. Çünkü bu nimet vereni bilmenin yoludur. Kur'ân-ı Kerim'de İslam ve iman, hidayet ve şükür diye isimlendirilmiştir. ¹

Şükür üç kısma ayrılır: 1. Dil ile şükür. Dilin şükürü kulun tevazu içinde Hakkın nimetini ikrar ve itiraf etmesidir. 2. Beden ve organlarla şükür. Uygunluk ve hizmetle vasıflanmadır. 3. Kalp ile şükür. Hürmeti muhafaza halini sürdürmekle beraber şühud yaygısı üzerinde itikâf ve inzivadır. ²

Bütün nimetler Allah'ındır ve şükür ister. Bütün varlıklar ise içinde bulundukları halleri ve sözleriyle Allah'a şükür ederler. Şükre ve hamda layık olan ancak Allah'tır.

İlâhî çok şükür elóamdülillâh
Seniñdür cümle nièmetler muóáuúaú

¹ Kâşânî, a. g. e. , s.

² Kuşeyrî, a. g. e. , s. 244

İderler óal diliyle úÀl diliyle
Bu mevcÿdÀt saña şükri muóáuúaú

İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Ki sensin cümle óamde şükre elyaú (1773–1775)

İnsan için her nefes cevher kıymetindedir. Şükür vazifesinin yapılmaması o nefeslerin zayi olmasına sebeptir.

ØÀyiè kılma miâl-i cevherdür nefes
Her nefesde şükri kılmak saña bes (1453)

Allah'ın ihsanı olan İslam nimetine karşılık insanın her anını şükürle geçirmesi gerekmektedir.

èAúibetiñ fikreyle dÀèim Óaúú'ı öikreyle
Her dem aña şükreyle seni İslÀm itmiş ol (2023)

Allah insanı kendini sena etmesi için yaratmıştır. Yediği nimetlere karşılık hamd etmek insana vacip olmuştur. Nitekim Allah dili de hamd için yaratmıştır. Hz. Âdem'e yaratıldıktan sonra ilk öğretilen hamd ve sena olmuştur.

æenÀ için yaratdı bizi AllÀh
Diyelüm dÀ'imÀ elóamdulillÀh

Yeyüb nièmetlerin óamd itmek aña
Ki her vechile vÀcib oldı saña

Dili óamd itmek için kıldı AllÀh
Diyelüm dÀ'imÀ elhamdülillÀh

Yaratdı Âdem'i ol Óayy u Úayyým
Ki esmÀdan òaberdÀr kıldı Àlem

äuèýd itdi òitÀbet itmek için
Okudı evvelÀ óamdi æenÀ çün

Didi evvel hemín elhamdülillÀh
Yaratdım anıñüçün didi AllÀh (443–448)

Dünyadan yüz akıyla gidebilmek için sena vazifesinin tam olarak yerine getirilmesi gerekmektedir.

Eliñ çekme diliñ kesme âenÂdan
Yüz aâyyla gidegör bu fenÂdan (458)

3.7. Hayâ

Utanma manasında hayâ, salıkların kat ettikleri vadilerle irtibatlı ve ona bağlı Hakka hürmete verilen addır.¹

Hz. Peygamber, “Allah’a karşı olabildiğince hayâlî davranın! Allah’a karşı gerekli ölçüde hayâlî olan, kafasını, kafasının içindekileri, midesini ve midesinin içindekileri kontrol altına alsın! Ölüm ve çürümeyi de hatırından çıkarmasın! Ahireti dileyen dünyanın surî güzelliklerini bırakır... İşte kim böyle davranırsa, o Allah’tan hakkıyla hayâ etmiş sayılır.” buyurmaktadır.²

Terk-i edepten sakınıp hayâ sahibi olan insan için dünyanın surî güzelliklerini bırakıp mana âlemini güzelleştirmelidir.

Terk-i edebden sakın daëim ââóib-i óayÂ ol
Maëníde deryÂ olub äýríde bir úaire ol (2035)

Hayâyı terk etmenin azabı, cehennemde çekilecek azaptan daha zordur.

Cehennemde èaõÂb olmak kolaydur
èAõÂbı müşkil oldur kim hayÂdan (649)

3.8. Tevazu

Tevazu Arapçada alçakgönüllülüğü ifade eder. Nefsi tanıyıp ciddi olarak alçaltma, tevhid hürmetine nefsi yüceltme. Cüneyd, tevazuyu kanadı indirmek, kenarı kırmak olarak tanımlar. “Gaybleri bilen (Allah)’ın hürmetine, kalplerin tezellülüdür.” “Hakkı kabul etmektir.” “Azlıkla öğrenmek, alçakgönüllülüğe yönelmek, herkesin ağırlığını yüklenmek” şeklindeki tevazu tarifleri de dikkat çeker.³ Kaşanî, tevazuyu “Kulun Hakk’ın tasarrufuna boyun eğmesidir.” şeklinde tanımlar.⁴

¹ Kâşânî, a. g. e. , s. 225

² Tirmizî, Kıyame, 24, IV/550; Ahmed b. Hanbel, Müsned, I/387

³ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 656

⁴ Kâşânî, a. g. e. , s. 164

Yüce Allah ayette, “Rahmanın (has) kulları onlardır ki yeryüzünde tevazu ile yürürler.”¹ buyurmaktadır.

Halka karşı yer gibi alçak görünüp tevazu gösterilmelidir. Böylece gönül yücelmektedir. Niyaz ehline yakışan da tevazu sahibi olmaktır.

Yir gibi alçak görün òalúa tevÀøue eylegil
Gök gibi gönlün yüce ìut ÀsumÀn ol ÀsumÀn (2414)

Yire koy yüziñi ol ehl-i niyÀz
Yirüdeki yüzi hiç kimse basmaz (1253)

Hiz. Âdem’in affolmasına sebep olan tezellül, İblis’in kahrolmasına neden olan ise tekebbürdür. İbadet aynı manaya gelen tezellül, Hakka kullukla nefsin zelil kılınmasıdır. Bizim için kârlı olan tüm peygamberlerin ve evliyaların ahlakı olan bu güzel ahlaka sahip olmaktır. Bu durum kibirlenen İblis için utançtır.

Teðellül itdi Âdem affolundu
Tekebbür itdi İblis úahrolundu

Pes eyle ol teðellül bize kÀrdur
Tezellül eylemek şeyüÀna ardur

Anıñçün enbiyÀ aólaúıdır bu
Anıñçün evliyÀlar òulkıdur bu (434-436)

Tevazu insanlara hoş görünmekte, muhabbet sebebi olmaktadır. Tekebbür ise hor görünmekte ve düşmanlığa sebep olmaktadır. Tevazu sahibi olmak ve tekebbürden uzaklaşmak için Allah’a dua edilmelidir. Bu şekilde insan Allah’a yakınlaşır.

Tekebbür òor görünür òalk gözine
TevÀøue vahşet ider òalk özine

Muóabbet bıraàur òalúa tevÀzuè
èAdÀvetdür tekebbür ìavr u tÀrız

TevÀøue ehli eyle bizi yÀ Rab
Tekebbürden ıraà it kıl muúarreb (439-441)

¹ Furkan, 63

Güzel muamelede bulunmak, kimseyi incitmemek alçakgönüllülükle olur. Bu vasfa sahip bir gönül de hak ettiği mükafata kavuşur.

Hem vírÀn olmuş göñüller yapu gör
Yapılır göñlÿñ daòı seniñ âabÀó

Bir sinek incitme sakın ey göñül
TÀ ki AnúÀ gibi fetó ola cenÀó (798-799)

Tevazudan ayrılmamak, tekebbürden kaçınmak, hayırda bulunmak insanı hayırlı ve hatır sahibi yapar.

Ayrıлма tevÀzuèdan óaöer kıl tekebbürden
Öayr işle öayru´n-nÀs ol dÀ´im óÀtır-âinÀs ol (2019)

Şairimiz, birçok beyitte tevazunun zıddı tekebbürden ve kibirden sakındırmaktadır.

Kibir, büyüklenme demektir. Yerilen nefis hastalıklarındandır. “Haksız yere yeryüzünde büyüklük taslayanları, ayetlerimden çevireceğim.”¹ ayet-i kerimesi ile Allah kibirlileri yerer. Kibirli, kendini herkesten üstün görür, başkasını beğenmez, herkesi eleştirir. Mukabili olan tevazu ise kulun kendini Allah’ın güç ve kudreti önünde değersiz görmesidir.²

İhsanın Allah’tan olduğunu bilen kişi kendini beğenmez, hiçbir şeye hor bakmaz.

Kendü kendüñ begenüb òor olma kim
Óaú dÀ´imÀ íósÀndadur íósÀndadur (1077)

Acizliğini ve Allah’ın ihsanını unutup böbürlenenler, kibir ve kini kendilerine kalkan yapmış olurlar. Bu kişiler Allah’ın büyüklüğü karşısında zayıftırlar.

Sakın kalkan idinme kibr ü kini
ÖudÀ’nıñ tıàına çün kalkan olmaz (1184)

¹ A’raf, 146

²Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 375

3.9. Kanaat

İkna olmak, yetinmek vs. gibi anlamları ihtiva eden bir kelimedir. Diğer anlamları şunlardır: Yaşamak için zarurî olan ihtiyaçlar dışında kalan, bütün nefsi arzu ve hayvanî isteklerden uzak durmak. Yeme, içme ve çeşitli konularda aşırıya kaçmamak.¹

Allah, “Erkek veya kadın, mümin olarak kim iyi bir amel işlerse, onu mutlaka güzel bir hayat ile yaşatırız.” buyurmaktadır. Müfessir İbn Kesîr, ayette geçen dünyada “güzel hayat” (hayaten tayyibe) “kanaattır” demiştir. Câbir bin Abdullah’tan sahih isnad ile rivayet olunduğuna göre Resulullah, “Kanaat bitmez tükenmez bir hazinedir.” buyurmuştur.²

Sahip olunan mal ve nimetin çokluğu insanı aldatmamalıdır. Zenginlik içinde olunsa bile kanaat köşesi seçilmelidir. Kanaat sahibi olmak için Allah’a dua edilmelidir.

Koyma elden gel úanÀeat köşesin
Ger olursÀn mal yüzünden şÀh-ı nÀs (1448)

Nièmetüñ olsa eger dünya kadar
Kıl kanÀeat köşesini iòtiyÀr

YÀ İLÀhî vir kanÀeat cümlemüz
Olalım óıfô-ı emÀnıñda temiz (524-525)

Kanaat gibi devlet yoktur. Bunu bilen kendinden sonraya mal bırakmaktan sakınır. Rızka kefil olanın Allah olduğunu bilir. Böyle iken dünyalık için yapılan telaş, dünya ve ahirette insanın zararınadır. Hem dünya malını kimse beraberinde götürmez. Allah’ın verdiğini unutup gururlanmak şirke düşmeye sebep olmaktadır.

ÚanÀeat gibi devlet olmaz ey yÀr
Sakın mal koyma senden soñra kala

Kamu òalúın TeeÀlÀ rÀzıúıdır
Virür rızúın o senden soñra kala

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 347

² Kuşeyrî, a. g. e. , s. 224

Telâş itme sakın bir lokma için
Yiye ðalúu èaôÂbı saña kala

ÚıyÂmet günü müflislerden olma
Bu dünyÂda ki èömrüñ øÂyiè ola

Dedeñ babañ ne götürdi bu mÂldan
Ne kaldı onlara kim saña kala

Benim kÂrım deyü şirk itme zinhÂr
Viren belki o mÂlı AllÂh ola (688-693)

Minnetsiz aç kalmak, minnetle bal ve şeker yemekten daha iyidir. İnsana düşen kanaat etmek ve ihtiyacını Allah'tan başkasına arz etmemektir.

Minnetile bÂl u şekker yimeden
Yikdürür andan ola minnetsiz ac (788)

Hem kanÂeat küncüni kenz eylemiş
Dir ÒudÂ'dan àayri yokdur iótiyÂc (784)

Kanaat sahibi olmak için tamahkârlık derecesinde bir hırstan uzak olmak ve takva sahibi olmak gerekmektedir.

Óırs-ı ùamaèdan sakın cÿèu şebeèden kesil
Ehli úanÂeat olub àayet ile taúvÂ ol (2037)

Nefsin kanaat etmesi için Hz. Peygamber ve diğer peygamberler güzel örnektir. Tüm peygamberler, gayb hazinelerine sahip bulunmalarına rağmen fakîrliği tercih etmişlerdir.

SulûAn-ı enbiyÂnıñ daòı èÂdeti budur
Úaàlar altun olmışiken úabÿl itmez dirhemi

ÒazÂ'ini àayb-ı Óaú cümle virmişdi aña
Òalúa faúır görünmek enbiyÂnıñ keremi (2252-2253)

Kanaatsızlığın en önemli sebeplerinden birisi tamadır. Tama sahibi olan kişi hırs ve açgözlülükle hiç ölmeyecekmiş gibi dünyasına çalışır.

Gönlü tamadan temizlemek ve bunun yerine kanaati yerleştirmek gerekir. Aksi halde bir ömrün zayı olması ve ah u vahla pişman olmak söz konusudur.

Ùamaèdan göñlüñi pÀk eyle zinhÀr
 ÚanÀèatle olasin ta ki Àèla

Ùamaèlıkda idersin èömri øÀyiè
 Çaaırur Àhu vÀhu hem vaveylÀ (686–687)

3.10. Cömertlik

Allah, “Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. ” buyurmuştur.¹ Alkame, Hz. Aişe’den rivayet etmiştir. Resulullah şöyle buyurdu: “Cömert Allah Teala’ya yakındır, insanlara da yakındır ve cehennemden uzaktır. Cimri Allah Teala’dan uzak, insanlardan uzak, ve cennetten uzaktır. Cahil cömert, Allah Teala’ya âbid cimriden daha sevimlidir. ”² Sufilere göre cömertliğin ilk derecesi sehâ, sonra cûd, ondan sonra ise isârdır. O halde malının bir kısmını verip bir kısmını kendine bırakan sehâ sahibidir. Malının çoğunu verip kendi için azını bırakan cûd sahibidir. Zarar, bela ve sıkıntılara katlanıp eline geçince başkasına veren isâr sahibidir.”³

Şairimiz tarafından fani malın saklanması ahmaklık olduğu, iş geçtikten sonra Hak yoluna vermenin mümkün olmadığı, zor gününde imdada yetişeceği, sehavetle malın tükenmeyeceği, verilen malın ahirette kat kat geleceği, muhabbetin malda değil Hak’ta olması gerektiği, muhtaçlara şevkle ve minnetsiz olarak tevazuyla ihsan edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. (1224–1233) Devamında cömertler için niyazda bulunulmuş ve cömertliğin temiz bir nesilde olacağını belirtilmiştir.

Birine biñ vire AllÀh cömerdiñ
 Cömerdiñ mÀlınıñ ardı kesilmez

Cömerdiñ mÀlı ol ırmaàa benzer
 Akar dÀ’im anıñ ardı kesilmez

ÒudÀ virsün baòıl malın sehÀya
 Baòıller mÀlınıñ úadrini bilmez

¹ Haşr, 9

² Tirmizi, Birr, 40

³ Kuşeyrî, a. g. e. , s. 337,338

SeòÀvet nesl-i ùÀhirde bulınır
SeòÀvet úıbùilerde aâlÀ olmaz (1234-1237)

Dünya ve ahirette murada kavuşmak ve cennete girebilmek için cimrilikten kaçınmak, cömert olmak gerekmektedir. Cimrilikten kaçınmak ve cömert olmak aynı zamanda Allah'ın emridir.

ZinhÀr eyleme buòýl eyle cennete êuòýl
İki èÀlemde murÀd ol hem-daòı var cömerd ol (2006)

Olursan böyle bir merd ol gider bu baòlı cömerd ol
ÒudÀ çün böyle emritdi budur hem óükmii Úur'Àn'ıñ(1914)

Pend-nâme-i İsmâîl Gürûnî isimli bölümde konuyla ilgili cömertlikle ilgili şu nasihatlar yer almaktadır:

Var olana yok dime iósÀn eyle çok dime
Belki bir buñ gününde saña vÀâıl olur ol

Az ãadaúa çok belÀ defè ider gelmez kula
BerekÀt bulur malı èömri hem uzun olur

SÀóib-i ihsÀn olana
Òalúu cümlesi kul ola

Her dilde güzel şÀnı òayrile hem yÀd ola
Óaú birine bin vire ol kulıña cömerd ola

Óaú yoluna virmede
Merd oğlu hem merd ola

Óaú aña çok mal virmiş kendi virmez bir úula
Ol kul ki ol òasís mal kendine derd ola

Az az kendi cemè ide
VÀlíler çok çok ala

Óaú vire cömerdlere èÀlícenÀb merdlere
Hirgiz yokluk görmeye ol kul ki cömerd ola (2057-2064)

Aşağıdaki beyitte Hz. Peygamberin Huneyn günlerindeki cömertliği ve keremine telmih yapılmaktadır.

CemÂli benzer bedre görenler irdi úadre
Sor Óuneyn günlerine seðavet keremi (2281)

3.11. Takva

Takva; korkma, sakınma, kaygılanma anlamlarında bir kelimedir. Cürcânî bu terimi, icab ettiren fiillerden kendini uzak tutarak korunmak şeklinde tanımlar. Takvanın dışı, Allah'ın hududunu muhafaza, içi de ihlâs ve nimettir.¹

Takva bütün iyilikleri kendinde toplayan bir haslettir. Takvanın hakikati, Allah'a ibadet ederek azabından sakınmaktır. 'Nitekim falan kalkarıyla sakındı.' denilir. Takvanın aslı şirkten sakınmaktır. Sonra günahlardan, kötülüklerden ve şüpheli şeylerden kaçınmaktır. Sonra lüzumsuz söz ve amel gibi şeyleri terk etmektir.²

Ebû Saîd el-Hudrî'den rivayet edildiğine göre, bir kimse Resulullah'ın huzuruna gelip, "Ey Allah'ın Resulü, bana tavsiyede bulun!" dedi. Hz. Peygamber de, "Takvaya sımsıkı bağlan ki gerçek takva her iyiliği kendinde toplar..." buyurdu.³

Yüce Allah ayette, " ...Allah ancak takva sahiplerinden kabul eder..." buyurmaktadır.⁴

Allah'tan takva sahibi olmak murad edilmelidir.

Vire Allâh murâdıñ ey èazíz
Ger murâdıñ èâmil-i takvâ ise (1430)

Az yemek, az içmek ve az uyumak takva sahibi olmanın gereklerindendir.

Ülfet eyle ekil şurba nevme az
..... key zühd ü taúvâdan libâs (1445)

Takvaya yapışmak kişinin Müslümanlığını kuvvetlendirmektedir.

Kamu yer gök saña óuccet øaèíf olma gül-i Behcet
Úaví ol müslümânlıkda ki taúvâya yapış pek pek (1886)

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 625

² Kuşeyrî, a. g. e. , s. 159

³ Kuşeyrî, a. g. e. , s. 158

⁴ Maide, 27

Nefsin ağzına takva gemi vurulduğunda, bunun neticesi olarak hayat da salih amelle geçecektir.

Zühðile taúvÀ gemin urdum nefsin aàzına
èÁmel-i àÀlió eyle geçer ÍsmÀèîl demi (2241)

3.12. Havf

Korku manasındaki havf, Allah'ın kahrından korkarak dinde sabit olmak demektir. Bunun zıddı reca (umma, ümitli olma)'dır. Diğer bir tarife göre havf, yasaklanan şeylerden ve günahlardan utanmak ve bu hususta üzüntü duymak demektir. Hz. Peygamber şöyle der: “Ben, Allah'tan en çok korkanınızım. Allah, Hz. Davud'a, yırtıcı hayvandan korkar gibi benden kork, diye vahyetmiştir.” Yine bir hadiste şöyle denilir: “Allah'tan korkandan, herkes korkar; Allah'tan başka şeylerden korkan, her şeyden korkar.” Ebu'l-Kasım el-Hâkim, korkuyu rahbet ve haşyet olmak üzere ikiye ayırır: Rahbet sahibi korkunca kaçacak delik arar ve Allah'tan gayriye sığınır; haşyet sahibi ise Allah'a sığınır.¹

Kur'ân-ı Kerim'de Allah, “Muhakkak ki Allah katında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır.”² “Onların Rableri katındaki mükâfatları, zemininden ırmaklar akan, içinde devamlı olarak kalacakları Adn cennetleridir. Bu söylenenler hep Rabbinden korkan içindir.” buyurmaktadır.³

Kalbi tövbe suyuyla temizlemek ve o kalbe Allah korkusunu yerleştirmek gerekmektedir.

Allâh için úalbi òavf itmek gerek
Òavfiçün gözyaşını dökmek gerek (137)

Allah'ın sanatlarına bakmak, onun kudretini müşahede etmek Allah korkusuna sebep olmaktadır.

Ádemoàlı òavf kıl ol teñriden
Oldurur çün bizi yokdan var iden

Bir nefesde Ádem'i var eyledi
Ol nefesden HavvÀ'yı yÀr eyledi

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 257

² Hucurât, 49/13

³ Beyine, 8

Bu ikiden bÍ-óisÀb er òalk idüb
Hem daòí èavretleri çün zevc idüp

Böyle sanèat àÀóibünden òavf idün
Fièlimüzden ãoriserdür fikr idüñ (74-77)

Bu dünyada Allah'tan korkanlar için ahirette korku yoktur. Çünkü bu dünyada Allah korkusuyla ağlayanların gözyaşı mahşerde imdadına yetişecektir. Bu dünyada Allah'tan korkmayanların ise göğsü ahirette korku ile dolacaktır.

Bu dünyÀda ÒudÀ'dan kim ki korkdı
O dünyÀya varıcak korkan olmaz (1185)

Zıra her kim òavf-ı Óaú'dan aàlasa bu dünyÀda
Buñ gününde gözyaşından irişür aña şifÀè(1612)

Kim ki bunda korkmadısa vÀy aña
Anda urur gögsine korkudan taà (1642)

Allah'ı en çok bilenler onun korkusundan emin olmamışlar, Allah yolunda canlarını feda etmekten geri durmamışlardır.

Seni bilenler seniñ òavfıñdan olmazlar emín
Anıñçün òaãlarıñ baş virdi yoluñda seniñ (1860)

İnsan için korkulması gereken hayat veren ve öldüren Yüce Allah'tır. O'ndan başkasından korkmamak gerekir. Çünkü bütün yaratılmışları halk eden O'dur. O yarattıkları gibi aciz değildir.

Korkma hiçbir kimseden kork AllÀh'dan dÀ'imÀ
Yuhyí ve Yümít oldur oldurub dir gören ol

Cümle òalúí òalú ider
Òalú gibi èÀciz deàül (2041-2042)

B. TASAVVUF

1. Tevhid

Tevhid, birleştirmek manasındadır. Cürcani, Allah'ın zatını, akılla tasavvur olunan, zihni olarak hayal edilebilen her şeyden uzak tutmak, diye tarif eder. Yine ona göre, tevhid üç şeyde olur: 1. Allah'ı rububiyetle tanımak. 2. Vahdaniyetle ikrar etmek. 3. Eş ve benzer olanları O'ndan nefyetmek. Sufilerin tevhidi yaşayarak ve tadarak bilmelerine de tevhid-i hali denir. İki çeşit tevhid vardır: 1. Kusudi tevhid: Sadece Allah'ı kastetmek, istemek veya Allah'ın istediğini istemek. Yani kulun ve Allah'ın iradesinin bir noktada birleşmesine kusudi tevhid denir. Bu kulun iradesinin Hakkın iradesinde erimesi şeklinde de tanımlanır. 2. Şuhudi Tevhid: Salikin vecd halinde masivayı terk ederek Hakkı sadece görmesidir. Buna, vicdani ve zevki tevhid de denir.¹

Gürûnî 822 ve 837. beyitler arasında “Tevhid Suresi” olarak da bilinen İhlas suresine yer vermektedir. İlk beş beyitte ayetlerden iktibas yaparak açıklamada bulunur. Devamında ise sanatın sanatkarına benzeyemeyeceğini vurgular. Yahudilerin Hz. Üzeyir'e, Hristiyanların ise Hz. İsa'ya ilahlık atfederek şirk koştuklarını dile getirir.

Benzemez ol kimseye hem kimse aña benzemez
Sanèatı sÂnièe nice benzedür èaceb yehÿd

Anlar itdiler èazíze çünki böyle iftirÀ
Hem Mesió'e iftirÀ kıldı NaãÀrÀlar inÀd (828-829)

Bu beyitlerin devamında, “kûn” emrine telmihte bulunarak Allah'ın kudretinin irade şeklinde tecellisi olduğuna vurgu yapar. Sonraki beyitte ise aklın Allah'ın zatını bilmekten aciz olduğuna işaret eder. Fakat sanatlarına bakılarak Allah'ın varlığı ve birliği akılla anlaşılabilecektir.

Öyle bir kimsedür ol kim èaúl anı bilmek muóÀl
èAúliña göre ifÀde eyledi kendini yÀd (835-836)

Allah Samed'dir. Her şey Allah'a muhtaçtır. Fakat Allah hiç kimseye muhtaç değildir. Bütün eşya, Allah'ın değer vermesiyle varlık ve kıymet

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 659

kazanmıştır. Gürûnî, her şeyin Allah’a muhtaç olduğunu anlatırken değişik misaller getirir.

Sen olursın eger olmazsa bir şey
Ve lâkin cümle eşyâ sensiz olmaz

Eger ten olmasa bu cân olur öyş
Ve lâkin cümle tenler cânsız olmaz

O kim Úur’ânsız olur Müslim olmaz
O kim Müslim ola Úur’ân’sız olmaz

Òalilu’lLâh’a irse emr-i úurbân
Necât-ı İsmâîl úurbânsız olmaz

Müdâm èâşîuları Maèşyû söyler
Anıñçün èişûı olan ebsem olmaz

Çü dünyâ taòtını terk itmeyince
Anıñçün İbn-i Edhem Edhem olmaz (1171-1176)

Başka bir beyitte ise her şeyin tek olan Allah’ın mülkü olduğuna işaret edilir. İnsanı yaratan ve rızıklandıran, sahibinden başkası değildir.

Sen yaratdıñ bizi yâ Rab rızúımız sensin viren
Senden àayrı kimse yokdur sen bizimsin biz seniñ (1871)

Gürûnî, tevhidle ilgili olan “Subóanelleõí òaleúa’l ezvâce küllehâ” ayetini bir bölüme başlık yapmıştır. Bu ayet, “Pek münezzehdir O (Allah) ki, yerin bitirmekte olduklarında ve (insanların) kendilerinden ve bilmeyecekleri şeylerden (nice) çiftleri, onların hepsini yaratmıştır.”¹ mealindedir. Bir ortak ve benzeri bulunan bütün eşlerin, bütün çiftlerin yaratılmış olduğunu ve dolayısıyla yaratılmışın yaratıcıya eş olamayacağını anlatarak yaratıcının böyle şeylerden tenzih edilmiş olduğunu ve birliğini ispat etmektedir.

Yirile gök ikisi daòı bir çift
Çaàırur tekdür Allâh deyu el-Óaú

Ne kim var yirde gökde cümle eşyâ
Eger óayvân eger insân kamu òalú

¹ Yâsîn, 36

Eger dünyÀ eger èuúbÀ eger gice eger gündüz
Bularıñ cümlesin çift eyledi Óaú (1806-1808)

Daha sonraki beyitlerde çiftlere şu şekilde örnekler verilmektedir: Dünya ve ukba, gece ve gündüz, kış ve yaz, cennet ve cehennem, azlık ve çokluk, varlık ve yokluk, gülmek ve ağlamak, gam ve sevinç, uyku ve ikaz, yatmak ve kalkmak, durmak ve gitmek, oturmak ve kalkmak, ölmek ve dirilmek, göz yummak ve açmak, almak ve vermek, taşlar ve kumlar, karlar ve yağmur, ağaç ve yaprak, esmek ve durmak, ebru ve yıldız, dağlar ve ovalar, taş ve ırmak, vahşi ve evcil, canlı ve cansız. yollar ve bostanlar, sarhoş ve ayık. (1809–1815)

Şairimiz, bu beyitlerin ardından çiftlerin Allah’ın birliğine delil oluşunu şu şekilde dile getirir:

Bu öüccetler kamu ey cÀn Óaúú’ın birliğine iâbÀt
Ne kim var cümlesi òocem buları çift idübdür Óaú

Yıl esüb ıràanınca cümle yaprak
Biribirine çift olur muóaúúáú

Çagırur birdür AllÀh birdür AllÀh
Eger göz varise èibret al bak (816-818)

Bu hakikat başka bir beyitte şöyle geçmektedir:

Gör bu eşyÀ zevc zevc eyler şehÀdet bir deyu
Ferd ü vÀóiddür ilÀh ol hem ezeldür hem ebed (831)

Bir başka beyitte ise çokluğun ilanının tekliği ifade ettiği vurgulanır.

Diliñden koyma tevóídi ki Óaú’dan kesme ümídi
ŞehÀdetler görüb çift çift diye AllÀh durur tek tek (1885)

Gürûnî “lÀ ilÀhe illÀ hÿ” redifli bölümde yoktan bir ömür verilen insan için her bir dakika Allah’ı anması için fırsat olduğunu vurgular. Tevhidin, peygamberlerin birinci delili olduğunu belirten şair, varlıkların dilinden tevhidin zikredilmesine örnekler vererek bunlardan ibret alınmasını ister.

CÀn göçer girmez ele bir daòı bu
Söyle hemÀn lÀ ilÀhe illÀ hÿ

Kim necÀtña berÀtdür saña bu
Kesme dilden lÀ ilÀhe illÀ hÿ (2556-2557)

Tevhid, dil ve kalpte birlikteliktir. O’nu tanıyan her yerde ve her anda onunla beraberdir. Gürûnî tevhidin bu yönüne vurgu yapar. Evvel, ahir, zahir, batın her şeyin Hakkın bir vechesi olduğu düşüncesi ile Hak’tan başkasının olmadığını dile getirir.

EvvelÀ hÿ Àðira hÿ bÀına hÿ ôahira hÿ
ÓÀlile hÿ HÀlile hÿ dünyÀda hÿ èuúbÀda hÿ

FÀnide hÿ bÀúide hÿ mevt ile ióyÀda hÿ
á amdada hÿ şÀðide hÿ karada hÿ deryÀda hÿ

Maóşerde hÿ mízÀnda hÿ óisÀbda hÿ âiraàda hÿ
èÁdnile iÿbÀda hÿ óÿriyle àilmÀnda hÿ

Cevrile cefÀda hÿ òevúile âafÀda hÿ
èAhdile vefÀda hÿ nièmet-i èuômÀda hÿ

İsmÀil her anda hÿ èişúile meydÀnda hÿ
RıðÀ-yı Óáu’da ümídi nÿrile ímÀnda hÿ (1573-1577)

Başka bir beyitte ilahî aşkın yeri olan kalbin ikiliği kabul etmeyeceğini vurgular, tevhidi gönlün cilası olarak niteler.

Olmasun Óáu’dÀn àayri úalbinde bir şey zinhÀr
Vir cilÀ tevhidile ùutmaya tÀ ki pÀs ol (2021)

Gürûnî, “ŞükürnÀme-i İsmÀèíl” isimli bölümde Allah’ın birliğini anlatarak başlar. Bütün eşyanın onun kudret elinde olduğu, ilminin mevcudatı ihata ettiği, her şeyde onun sırrının bulunduğu anlatır. Sonra tüm bunların birliğine delil olduğu vurgulanır.

Seniñ birliğine iâbÀta besdür
Bu öüccetler ki òalú itdiñ muóáuúáu (1772)

Devamında bütün hamd ve şükre Allah’ın layık olduğu söyler. Mevcudatın hal diliyle mabuduna şükrünü yerine getirdiğine vurgu yapar ve misaller getirir.

İnsan, Allah'ın birliğini tefekkür ettikçe her şeyin Allahın iradesine bağlı olduğunu anlayacaktır.

İlâhî her işe fermân seniñdür
Kamu müşkil işe dermân seniñdür

â Âniye yoðsula iósân seniñdür
RahímÂ èafvile àufrân seniñdür

Seniñ úudret yidiñde cümle eşyâ
Seniñdür cümle-i naèmÂ seniñdür

İdersin bir kuluña nârı gülşân
Rıøañ nârda olursa gülşanıñdur

Bugün kalmışlara luûf eyle yâ Rab
Degildür kimseniñ illâ seniñdür

Beni pinhân iken sen eylediñ fâş
Beden òalúıyladur úalbim seniñdür

Ne dermânım var idem òalúa dermân
Kamunuñ derdine dermân seniñdür

Sebebdür bir hemân mevtâya İsâ
Haúıúatde kamu ióyâ seniñdür

Tolaşdım èarşı kürsi yiri gögi
Görürem cümleye fermân seniñdür (1160-1169)

Bu hakikat anlaşılınca benlikten kurtulmak isteyecek küllî iradeye yönelecektir. Gürûnî, bu bağlamda şunları dile getirir:

İkilikten olur óââıl o benlik
O kim birlikde olur benlik olmaz (1308)

Beni benlikden òalââ it bende eylegil saña
Kim murâdım olmaya àayri murâdıñdan seniñ

İkilik noldıâını hem aâla gösterme bize
Her yaña olma gözüm ola dâ'imâ bir yaña (1880-1881)

Ben benligimden çıkub teslím itdim nefsimi
Emn ü emânı bulan úatil èaybı göre mi (2240)

Mürîd ismi noktasında, Allah'ın her şeyi hikmetli yaptığıının bilinmesi, bu iradeye tabi olunmasıyla tevhîde ulaşılır. Kişi bunu anlayınca, halini en güzel hale çevrilmesi için sınırsız bir teslimiyet gösterir, bir gönülde iki murad olmayacağı anlar, böylece kendi iradesini Allahın iradesinde yok eder.

Ber-murâd olmak murâdıñ varise ger ey gönül
Vir murâdı Óaúú'a kim eyler murâdı dâ'im ol

Ger murâd anıñ olunca her murâd olur seniñ
İki murâd olmayınca bir murâd olur uâyl

Ger Mürîd ismiñe maôhar düşse sendeki murâd
İşledim ben bu işi deyu idersin şirki bol

Teslím ol Óaúú'a bir işi eyleme zinhâr murâd
Óaúdadur cümle irâde kim murâdı eyler ol

Ey murâdlar virici Óaú cümleyi kıl ber-murâd
Vir anın yüzi suyına kim Óabîb'îndür Resyl (1942-1946)

Gürûnî'nin tevhîd anlayışında vahdet-i vücud düşüncesi önemli yer tutmaktadır. Ona göre tevhîde ulaşmak, ene'l Hak sırrını yaşamaktır.

Vâdî-yi tevóidde sâkin itdürür èişka Òudâ
İşidür òalú dâr-ı Manâyrı ene'l Óaú'dan nidâ

Sırrı vaódet èâleminden oldı èişú rýóa âidâ
èİşúa vâsıl oldı çünkü düşmedi dostdan cüdâ (720-721)

Ene'l-Hak, "Ben Hakkım" anlamında bir ifade olup Hallac-ı Mansur tarafından söylenmiştir. Onun bu sözü Hakk'tan rivayeten söylediği kaydedilmekle birlikte, fena halindeyken söylediği veya kendisinin batıl olmadığını ifade etmek için serdettiği de nakledilir.¹

Gürûnî vuslatı ene'l Hak olarak ele alır. Bu makamda ilâhî sırlar gönüle açılır. İlâhi sırdan bir zerre esrar bulan da Mansur gibi candan geçerek ene'l-Hak

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 191-192

diyecektir. Ene'l-Hak, hakikate ulaşmaktır. Bu da ya tecelliye mazhar olmakla gerçekleşir. Tûr'da Hz. Musa, Nûr'da Hz. Peygamber ilahî sırta mazhar olurken, Allah'ın has kulları da buna ulaşmışlardır.

Bulan sırr-ı İLÂHîden bugün bir öerre esrÂrı
Ene'l-Óaú çaàira her kim geçer menâýrı-veş cÂndan

O bir sırr-ı İLÂHîdür óaúíúatden olur iôhÂr
á ehí Üýrdan gehí Nýrdan gehí òÀâları aázından (2521-2522)

Gürûnî bir sonraki beyitte ene'l Hak ile kişide ihtiyar kalmadığını belirtir ve seslenir: Kendi varlığını överek ona itimat etmemesi için insana uyarıda bulunur.

Ene'l Óaú sırr-ı Óaú'dur kim kişide iòtiyÂr olmaz
Vücýduñ medòile var mı aña cÂn virüb almakdan (2523)

2. Vahdet

Vahdet, birlik manasına gelip Hakkın kendisini kendisiyle ve taayyünü yönünden bilmesi ve idrak etmesidir. O bütün itibarları, isimleri, sıfatları, nispetleri ve izafetleri ortadan kaldıran gerçek birliktir.

Mecazi aşk, ilahî aşk makamına yükseldiğinde değersizleşir. Mecazî aşk tamamen terk edilir. İlahî aşk ile masivadan eser kalmaz. Böylece daimi huzura ulaşılır. Vahdetin ortaya çıkabilmesi için ikilik suretinin silinmesi gerekmektedir. Şairimiz, bunu güzel bir örnekle anlatmaktadır.

Çekdi naúúaş LeylÂ'nıñ âýretini Mecnýn görüb sildi anı
Nice èÀşúsın didiler maèşýúıñ âüretini sildi eliñ

Didi Mecnýn èÀşúıñ BaàdÂd'ına sıàmaz ikilik âýreti
Ben LeylÂ'yam LeylÂ benem ol bendür ben anıñ

İkilik âýretini sildikde vaódet görünür
Dostla birlikde olduñ rÀóat oldı mı cÂnıñ (1864-1866)

Vahdete ulaşmakta benlik büyük bir engeldir. Benlik perdesi yırtıldığı zaman her taraftan birlik görünecektir.

Beni yok eyle kim sen var olasın
ÓicÀb olmaya tà ki baña senden

Beni óasret odına yakma yÀ Rab
ÒalÀã eyle beni iş bu bedenden

Yiter sen ben demekden Àh usandım
ÒalÀã eyle beni ben ben demekden

Beni benlik óicÀbından òalÀã it
Eóad görine tà ki her cihetden

Seniñ òÀã kullarıñ yüzi suyına
Bu bizi pÀk idüb vaódet suyına (2547-2551)

3. Aşk

Hakiki aşk, Allah aşkıdır. Cenâb-ı Hak bir kudsi hadiste, “Ben gizli bir hazineydim; bilinmeyi arzu ettim, âlemi yarattım.” buyurmaktadır ki ilâhî aşkın kaynağı budur. Çünkü Allah’ı bilmek, tanımak ancak aşk ile olur. Allah’ı gerçekten seven kişi O’nun yarattıklarını da aynı şekilde sever. Bu aşk güzele değil güzelliğedir. Herkesi her şeyi sevmektir. Varlıklarda tezahür eden Allah’ın sanatını, kudretini, rahmetini, lütfunu ibretle temaşa etmektir. Bu aşka bazen mecazî aşkla ulaşılır. Bundan dolayı “Mecazî aşk, gerçek aşkın köprüsüdür” denilmiştir. ¹

Gürûnî şiiirlerinde birçok bakımdan aşkı konu edinmiştir. Ona göre insanın nihaî nokta olan ene’l Hakka ulaşmasının sebebi aşktır.

VÀdí-yi tevóídde sÀkin itdürür eışka ÒudÀ
İşidür òalú dÀr-ı Manãýrı ene’l Óaú’dan nidÀ

Sırrı vaódet èÀleminden oldu eışú rýóa àıdÀ
èİşúa vÀsıl oldu çünkü düşmedi dostdan cüdÀ (720-721)

Aşkın nişanı sevgilinin hasretiyle candan geçmektir. Bütün halk ise bundan kaçarak aşktan mahrum kalmıştır. Yâr için canın esirgenmeden verilmesi, yâre kavuşmaya vesiledir.

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 65

NişÀnı oldurur èişúñ virür cÀnını cÀnÀna
Anıñçün kaçdı cümle òalú bu cÀha nÀ'ıl olmakdan

Eger isterse yÀr cÀnı esirgeme sakın anı
Anı bulur viren cÀnı vaııyyetdür saña benden (2518-2519)

Bülbüle olan aşkın tesiriyle, bülbülün gülden ayrı kalması düşünülemez. Hak aşkı da dünyada kimin başına konsa dünyadan el çekmeye çağırır.

Bülbüle te'âır ide çün èişk-ı gül
Söyle kim mümkünmidür gülden cüdÀ

Çaàırur dünyÀya çün èişú elvedÀè
Her kimüñ başına konsa dünyÀda (723-724)

Şirin'in aşkını kaybetmemek için Ferhad dağları delmiş, Leyla'nın aşkı için Mecnun başına kuş yavası yapmıştır. Aşka sıdk ile hizmet edenlerin aşk taliplilerinin aşktan mahrum olması düşünülemez. Allah, aşk ehline hizmet edenleri ise onlardan ayrı bırakmayacaktır.

Seng-i òÀrÀ kesdürür FerhÀd'a èişú
Olmaya ta èişú-ı Şirin'den cüdÀ

Kuş yuvası yapdurur FerhÀd'a èişú
Kılmasun Mecnÿn'ı LeylÀ'dan cüdÀ

HÀşÀ kim maórÿm ide ùÀlibleri
Ol ki èişúa âıdúile òiömet idÀ

Bendesiyüz ehl-i èişúñ biz müdÀm
Kılmaya Óaú bizi anlardan cüdÀ (726-729)

Bir kez aşka düşen için aşkın sonu yoktur. Ayrıca aşk çalışarak satın alınamamakta, satılsa da aşkın değerine paha biçilememektedir.

Her kim ide çün bu èişúa ibtidÀ
Öyle bil kim yokdur èişúa intihÀ

Saèy idüb satun alınmaz çün bu èişú
Ger satılsa İsmÀ'ıl nirden vire aña bahÀ (730-731)

Aşk derdinin ilacı yoktur. Bütün hastalar tabiat tabibinden ilaç alırken, aşk lezzetini tadan yüzyıl dahi açlığı hissetmez.

Derdime dermân için sordum ûabîbden bir èilÂc
Dedi derdin èişû ise loúmÂn daðı bulmaz èilÂc

Nabôıma bakdı tebessüm eyledi
èİşûile olmuş úatı seròyş mizÂc

Bir ûabîb olmuş ûabîeat pür-óaõıú
Cümle òastalar alur bundan èilÂc

ÒÂli olmuş loúmadan bilmez nedür
Tursa yüzyıl leõdet-i èişû itmez ac (778-781)

Gönül mülkünü imaret etmek, aşkla mümkündür.

Naâíóat eylemek çün vaèôa işdür
Göñül milkini kıl èişûıyla ÂbÂd (854)

İsmÀel’iñ bu òarÂb olmuş vücûdın yÂ Kerım
èAşû ile eyle èimÂret göñli seniñle ÂbÂd (907)

Salikin aşkı, bütün menzilleri yakın eden burak gibidir. Elbette aşkla menzili ona yaklaşacaktır.

SÂlike èişûı ola çünki buraú
Aña menzil belki ırÂú olmaz(1397)

Aşktan kastedilen ilahî aşktır. İlahî aşk, kalp hastalıklarının ilacıdır.

èİşû ola èişû-ı óaúıúıden àaraø
Kılma tÂ kim olmaya úalbde maraø(1552)

Aşağıdaki beyitlerde aşk muhafıza ve muallime benzetilmektedir.

Bu ten bir úalèadur gelmez èadýlar
Anıñ barularında èişû muóÂfıô

Bu dil iúlímine çün èişû muèallim
Ledünní èilmi hem Úur’Ân-ı óÂfıô (1588-1589)

Aşk, gönül mülküne konduğunda sırların açılmasına vesile olur. Allah, aşkı gönül ehline vermiştir, onlar dışındakilere aşk yasaktır.

Èİşû dil mîlkine çün oldu konaà
Her şey'in fetóine Óaú kıldı inaà

Ehl-i dil destine çün virdi anı
á ayrilere oldu çün andan yasaà (1631-1632)

Aşka talip olanlar halis ayar olurlar. Aşkı talep etmeyenler ise aşkın değerini bilmeyenlerdir. Develer ağzından aşkla köpük saçmakta, yedi kat gökler de aşkla dönmektedirler.

ÜÀlib-i èişû olagör kim olasin òÀliâ èayÀr
ÜÀlib-i èişû olmayanlar ne bilür neye yarar

Gör develer aázını kim èişûla köpük saçar
Yedi kat gökler dönerler èişûla kalmaz úarÀr (1107-1108)

4. Cemal

Güzel, güzellik, iç ve dış güzelliğini ifade eder. İki türlü cemal olduğu söylenir; birisi halkın bildiği güzellik, ikincisi hakiki güzellik. Bu da her uzvun, olması gerektiği karakter ve hey'etin en faziletlisi üzere bulunmasıdır. Cemal Allah'ın müşahede-i ilmiyye olarak, kendi zatında ilk müşahede ettiği ezelî bir sıfattır. O müşahede-i ayniye olarak yarattıklarında bu sıfatı görmek diledi; bunun üzerine ayna gibi kendi cemalinin aynını görmek üzere âlemi yarattı. Kaşanî'ye göre cemal Allah'ın lütuf ve rahmetinin sıfatıdır. Cemal; Allah'ın zatı için vechi ile tecelli etmesidir.¹

Yârin cemal perdesi aşk ile aralanmaktadır. Böylece bütün eşya aradan çekilmekte ve masivadan eser kalmamaktadır.

CemÀl-i perde-i yÀri anıñçün çÀk ider èişû
Anıñçün cümle eşyÀ el çekübdür óÀ'il olmakdan (2517)

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 123

Aşkın tesirini şiddetlendirmesi cemal perdesinin aralanmasıyla başlamaktadır.

ÓayÀt üzre óayÀt bulsa
èÁceb ol rýó uyanmaz mı

CemÀli perdesin açsa
Ciger èışú ile yanmaz mı (2208-2209)

Hız. Peygamber Allah'ın cemalini gösteren aynadır. Müminler cennetten manzaraları ve Rahman ve Hayy olan Allah'ın cemalini onunla temaşa edeceklerdir.

Görürler cümle Mü'minler Muóammed Àyinesinden
Ki cennetten temÀşÀyı cemÀl-i Óayy u RahmÀn'ı

Kerím oldur kerem ider
Bu resme feyø-i erzÀní (254-255)

Cemalullah, ulaşılabilecek en üst mertebedir. Hız. Peygamber miraçta cemalullah ile müşerref olmuş ve birçok sırlar ona açılmıştır.

CemÀlu'llÀh ile oldu müşerref
aadÀ-yı óarf nedür bilmez kelím ol (600)

5. Càn

Gönül, ruh manalarına gelen dervişler için kullanılan bir Mevlevî ıstılahıdır.¹

İnsan vücudu can gözünü açtığı zaman varlık ve mekân hakikati görmesinde ona perde olmayacaktır. Bir anlamda masıvalık özelliğini kaybedeceklerdir.

CÀN gözin açsa vücüd-ı insÀn
Kevn ü mekÀN aña óÀ'ıl olmaz (1401)

Cihanın hanı olan Hız. Peygamber olmadan hiçbir nesnenin cismi ve cânı olmaz. Hız. Âdem'in de ruhunun yaratılma sebebi odur. Allah bütün insanları Hız. Âdem'den yaratmıştır, fakat Hız. Peygamberin nuru ise çekirdektir.

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 116

Âdem'in cânı cihânın ôânı
Ki sensiz cism-i cân olmaz(1410)

Aşağıdaki beyitte şairimiz, canı kulağa benzetmiştir. Dinlenen hakikatler gönül levhasına yazılmalı ve buradan cân kulağına işittirilmelidir.

Ger haúúat diñlediñse var gönül levóine yaz
Can kulaına işitdür itme inkâr el eyâz (1018)

Muhabbetin yeri candır. Âşık için yanmak sürekli olmalıdır. Bu sebeple o, muhabbetin devam etmesini istemektedir. Can kuşunun uçması ise onun için sevgiliye kavuşmaktır.

Yanmışlara şevú-i muóabbet cándadur hem cándadur
èÂşúıların cân kuşı uça sende yâ Rab sendedür (1068)

6. Tecelli

Açık ve zahir olmak demektir. Kâşânî ve Cürcânî'ye göre, gaybden ve kalbde ortaya çıkan nurlara tecelli denir.¹

İlahi tecellinin gerçekleştiği yer gönüldür.

Ôaber olursa ger cânı tecelli-i ilâhiden
Necâtıñdur işidürsen nidâyı iýr-ı eymeden (2550)

Tecelli nuruna, nefis ile yapılan mücadele neticesinde ulaşılır. Bu da nefsi peşinden koşturmakla olur, böylece selamete hedefe ulaşılır.

Çek firâavnı deryâya sen selâmet geç öte
Gör tecellí nýrını Mýsâ gibi kelím ol (2113)

Her kemale ulaşmada vasıta aşk olduğu gibi, tecellinin gerçekleşmesine sebep te aşktır.

èİşúla buldı kemâlin her ki buldılar kemâl
Cânib-i èişúdan gelür iýr-ı tecellí-i Ôudâ (718)

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 628

Şairimiz nur-ı imandan gelen tecellilere mazhar olmayı büyük devlet olarak bilmekte ve buna mazhar olduğu için mutluluğunu dile getirmektedir.

Kıl tecellî nÿr-ı ímÀndan nidÀyı yÀ Óalím
DünyÀda kalma àaríb İsmÀèîl'im İsmÀèîl'im (2175)

Bundan özge devlet olmaz ey èazíz
Óamdü'lillÀh kim gözüm gördi yüzüm (2177)

7. Gönül

Tasavvufî olarak kalb; insanın mahiyeti, madde ile mananın birleştiği yer, akıl, ruh, Allah'ın tecelli ettiği mahal, ilahî latife gibi çok yönlü manaları ifade eder.¹ Kalb kelimesinin Türkçe karşılığı gönüldür.

Allah cihanda hiçbir nesneyi kalbden daha aziz yaratmamıştır. Kalb nazargâhı ilahî ve varılması gereken Huda'nın dergahıdır.

Óaú yaratmamış cihÀnda illÀ kim
Nesneden bir nesneyi úalbden èazíz

Úalb naôargÀh-ı ÒudÀ'dur ey èAzíz
Bilki dergÀh-ı ÒudÀ'dur varmamuz (1271-1272)

Kalb, Allah'a ve Peygambere götüren yoldur. Huda'nın sırrının mahalli kalbdır. Hakkın hikmet hazineleri de kalbde gizlidir.

Úalbi yıkmakdan bizü sakınmayuz
Bize göre hem edebdür hem amÿz

Yol gider AllÀh'a hem Peyàamber'e
Budur añlarsan eger úalbden rumÿz(1274-1275)

Tüm isimler kalbden gelmekte ve Kur'ân'ın sırları kalbden akmaktadır. O kalb nerede diye sorulacak olsa âlimlerin kalbinde gizlidir.

GÀh esmÀ küllehÀ andan gelür
GÀh akar andan çü Kur'Àn-ı rumÿz

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 341

İtme inkâr kandedür ol ıalub deyü
 Üalb-i eâlimler aña maózen henüz(1277-1278)

Gönül levhasına yazılması gereken aşktır. Bu aşk ile sırlar açığa çıkmaktadır.

Gönül levóine ey òâme yazarsan yâr-i eîşúı yaz
 Rumÿzât eîlmini òalúa ifâde eylesin az az (1239)

Gönüldeki sırlar vücud sadefindeki has mücevhere benzetilmiştir.

Óaúıúat baórine ùalub gönül çıkmaz ebed kalub
 Vücÿduñ ùâ âadef ola alalar òââ mücevherden (2508)

Aşağıdaki beyitlerde Kâbe ve gönül birlikte ele alınmaktadır. Gönül aşk sultanının sarayıdır. O saray mabudun kudret eliyle yapılmıştır.

Göñüldür eîşúı-ı Sulûân' ın sarâyı
 Anıñ bünyâdına kimse komaz taş

Anı âbâd iden maèbÿdu mièmâr
 Ki dest-i úudretile âanèatı taş

Didiler Kaèbe bünyâdı Òalıl òoş
 Dili âbâd idüb yapan Celíl òoş (1488-1490)

Kaèbe óaúıúı çünkü yâ Rab kim anı yaptı Òalıl
 Ol gönül óaúıúı için kim ââníeî oldu Celíl (1933)

İster iyi, ister kötü olsun kalp yıkmaktan sakınmak gerektir. Akıllı olan kişi edepli dvranıp Hakkın yaptığıını yıkmaya kalkmaz.

Üalbi yıkmakdan bizü sakınmayuz
 Bize göre hem edebdür hem amÿz (1274)

Ger eyu ger kötü üalbiñ cümlesi
 Yıkamak evlâdurur bildüğümüz

eÁúıl olan kişiye budur amÿz
 Bir şeyi ki Óaúı yapa yıkmak nemüz (1280-1281)

Meylini Haktan yana kullananların gönülleri her dem sevinç doludur. Meylini, halk ve dünyaya verenler ise gönülleri gam dolu olup, sevinçten uzaktır. Bu gam ve sevinç Hak ile birliktelik nisbetindedir.

Her kim ider meylini Óaú'dan yaña
Óaú virür dil milkine her dem neşÀù

Òalúile dünyÀda meyli her zaman
Göñli pÿr-àamdur anıñ bulmaz neşÀù(1569-1570)

Gönül, Hz. Peygamberin resul olduğuna şehadet edip ona sadakat eylediğinde vuslata kavuşacaktır.

Ey göñül eyle şehÀdet Faòr-i èÁlem'dür Resÿl
Eylediñ aña ãadÀúat èÀúıbet olduñ vuãÿl (1930)

İnsanın kâinat ağacının çekirdeği olması ve Allah'ın isim ve sıfatlarının tecellisine mazhar olması cihetiyle tüm mahiyeti gönüldedir. Gönül tüm cihanı kaplamış, ilâhî nazargah olmuştur.

Bulınur her ne ararsañ göñülde
Eger gökler eger kürsı eger èarş

Göñüldeñ taşra bir şey yokdur aâla
Eger cennet eger ùamÿ eger ferş

Göñül iúlíminiñ bir köşesine
Bu mevcÿdÀtı çün Óaú eyledi naúş

Ola bir şey' naòaràÀh-ı İLÀhı
Melekler çıàrışur sunèına sÀbÀş

Anıñçün èişú-ı èanúÀ-yı hüMÀsı
SarÀy-ı dilde óükm itmege konmış

Göñül baàı gülüstÀnında bülbül
İder naàmÀ seher vaútinde bir òoş

äadÀ-yı èandelíbi diñleyen òoş
İder zemzemlere baàbÀnı seròoş

Göñül gülşânını seyr eyleyen göz
Sekiz cennet görünür aña nâ-òoş

Ey İsmâ'îl bu naûl itdigiñ eşyâ
Görinür saña bir òoş saña bir òoş (1492-1500)

8. Sır

Sır; gizli şey, kök, kıymetli, vadinin orta yeri, asıl, nikah, bir şeyin halisi ve efdali gibi anlamları ihtiva eden kelimedir. Sır kalbde bulunan Rabbanî bir latifedir. Ruh sevginin, kalb marifetin, sır da müşahadenin mahallidir. ¹

Yer ve gökte ne varsa hepsi Hakkın birliğinin delilleridir. Her birinde bir esrar bulunmakta ve insanları uyarmaktadır.

Zemîn ü Âsımânın cümle yiksâr
Óaú'uñ birliğine óüccetdür ey yâr

Ki her birinde bir esrârı vardur
Anuñ her biri bir Âdem uyarur (465-466)

Hakkın boyasına boyanmak ikilik fikrinin ortadan kalkması sevenin sevdiğiyle olmasıdır. Sırr-ı Hak'dan İslam'ın görünüşü Hakkın boyasına boyanmak şeklindedir.

Óaú boyasına girüb tekmîl itdüm kelâmı
Sırr-ı Óaúdan görünür böyle dîn-i İslâmı (2404)

Allah bütün esrarını Hz. Peygambere vermiştir. Aşağıdaki beyitlerde miraç gecesi Cebrail'in Hz. Peygamberden bu gizli sırları öğrenmek isteği konu edilmiştir.

Şeb-i mièrâcda Cebrâîl
Ki sormışdı aña anı

Didi Rabbim saña vaèdin ki viridi cümle esrârın
Beyân eyle biraz imdi işidem gizli esrârın

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 549

Didi dost sırrı söylenmez bu esrÀrdur beyÀn olmaz
èAyÀn iken èayÀn olmaz Óaú'ın çok èilmi èirfÀnı

Didi CebrÀil ey SulüÀn bu esrÀra olam óayrÀn
Benümle saña gönderdi kim AllÀh cümle Úur'Àn'ı (235-237)

Mekke'nin fethinde Hz. Ali, kendini hayrette bırakan bazı esrara şahit olmuştur.

Anıñçün Mekke fethinde èAli çün basdı ôahrına
Ki sundu Kaèbe cedrine yuya heyyleden anı

Yukarı bakuben sundı anı silmege uzandı
Görür çün kendini ol dem yedi kat gökde fevkÀnı

Bu kez çün bakdı taótına görür taóte'â-ærÀdadur
Görünce iş bu esrÀrı teóayyürde kalur cÀnı

Anıñçün kıldı yolunda
FedÀ çün başile cÀnı

Anıñçün cisminde değmiş görünce böyle esrÀrı
ÚıyÀs it kendini imdi nicedür sırr-ı RaómÀnı

Ki èilmin úadrine göre
Vire Óaú saña irfÀnı (248-253)

Hz. Peygamberin sözleri Hakkın sırlarıdır. Kalbi ise o sırların mahzenidir.

LisÀn-ı sırr-ı Óaú sırrı dişidür kevkeb-i dürrí
Fem-i verdini fetó itse bulurdı berú-i ôulmÀnı (260)

Münezzehdür mekÀndan Óaú mekÀna sıamaz ol muìlaú
Muóammed úalbi sırr-ı Óaú ki maózen eyledi anı (285)

Hz. Peygamber on sekiz bin âlemi sırr-ı Hakk'da seyreylemiştir.

Bir nefesde Mekke'den AúâÀ'ya varan kimse
Sırr-ı Haú'da seyr ider onsekiz biñ èÀlemi (2341)

Aşağıdaki beyitlerde Hz. Peygamberden ve kabe kavseynden Huda'nın sırrı olarak bahsedilmektedir.

Öüdü'nüñ oldurur yÄri daöi hem sırr-ı esrÄri
Anıñ düşmenleri için yaratdı nÄri ol mevlÄ (2583)

Semavâta èurÿc iden Muóammed MuãüafÄ'dur bu
Geçüpdür "üÄbe üavseyn" i ki bir sırr-ı Öüdü'dır bu (658)

9. Vücud

Var olmak, varlık ve bulmayı ifade eden bir kelimedir. Salik beşerî vasıtalarından fani olunca Hakkı bulur.¹

Gürûnî, tüm matlublardan kasdedilenin hal olduğunu söyler. Varlık ise bu hallerin mahallidir. Vücut da ruha ulaşan aşkın mahallidir.

Óaãılı her ne ki maülyb sende var
Cümlesinden óÄl ola andan àaraø

Dilber-i raenÄlarıñ seyri maóal
Çün gelen öevü-i äafÄ óÄlden àaraø

Me'külÄtıñ cümlesi oldı maóal
Alduâuñ leööetdürür óÄlden àaraø

MeşrÿbÄtıñ cümlesi oldı maóal
Alduàun leööetdürür óÄlden àaraø

İsmÄêil belki vücÿduñdur maóal
èİşü-ı rÿó oldı aña óÄlden àaraø (1525-1529)

Vücut insan ruhunun asıl kaynağını bilmesi için aynadır. İnsan bu ayna ile yaratıcısını tanır.

Seni kim eyledi ícÄd vücÿduñ eyledi iâbÄt
Seni sen görmege mi' rÄt olubsun saña yitmez mi (2191)

İnsan, Allah'ın Alîm isminin tecellisi olan ilmin gerçek sahibi değildir. İnsanın varlığı fanidir. Dünyanın ilmini de bilse o ilim insanda kalıcı değildir. Bu noktadan ilimle mağrur olunmamalıdır.

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 704

èÁlemin èilmini bilseñ èilmi sanma bendedür
Bu vücýduñ fÀnídür èilm andadur èilm andadur

äÄóibin gördük de èilmiñ maóv olur iş-bu vücýd
Şimdi maærýr olma kim soñı anıñ şeróindedür (1075-1076)

Hakikate ulaşılmasıyla insan ilahî aşk ve sırlara mazhar olmaktadır. Vücut ise mücevhere benzeyen bu lütufların sadefidir.

Óaúíúat baórine ùalub göñül çıkmaz ebed kalub
Vücýduñ ùÀ âadef ola alalar òÂâ mücevherden (2508)

İnsanın aslına dönmesine engel olan şey bedendir. Bu perde ortadan kalktığında insan vuslata ulaşacaktır.

Gice gündüz niyÀzım bu ki senden
KüşÂd eyle beni óaps-i bedenden

Vücýdum perdesin refè eyle yÀ Rab
Bulam Óaúúa´l-yaúín olam muúarreb (2544-2545)

10. Şeriat- Tarikat- Hakikat- Marifet

Tasavvufta, dört kapı da denilen dört mertebe vardır; 1- Şeri’at. 2- Tarikat. 3- Hakikat. 4- Ma’rifet. Şeri’at olmadan tarikat, hakikat ve ma’rifet olmaz. Her şeyin başı, şeri’atı yani İslam dinini iyi yaşamaktır. İslam’ı yaşama ve anlamada, takva boyutunda olmak üzere derinleşme sonucu, bu mertebeler teşekkül etmiştir. Bu durumda, herkesin normal gündelik kurallara uyarak yaşadığı İslam’a şeri’at; dinde biraz takva cihetine ağırlık verenlerin yaşadığı ve ulaştığı inceliğe tarikat; takva ve verada titizlikle varılan sonuca hakikat; ve nihayet bu yaşamının, ma’na açısından kişide ifade ettiği bilgi planındaki sonuca ma’rifet denir ki meydana gelişi, yaşamakla sıkı sıkıya irtibatlıdır.¹

İslamiyet teslimiyeti gerektirir. Kişiye düşen görev, Hakkın emirleri yerine getirmek ve yasaklardan kaçınmaktır. Böylece İslam güllerinin bülbülü olunacaktır.

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 412

Şerîeatden sakın ayrılma zinhâr
Pesendide oluna ùavr u eivâr

Şu nedür olmasun bir gülden ey yâr
Şerîeat güllerine bülbül ol vâr (478-479)

Ne buyurmuşsa Óaú anı tuta gör
Sakın bozma şerîeatden yasaâi (1661)

Akıl İslamiyet'in surî yüzü olan esaslarının hiçbirine itiraz edemez. Çünkü orada aklın haricinde bir şey yoktur. Fakat İslamiyet akıl yanında kalbe de hitap eder. Bu mana yönüdür. Mana yüzünü ise akıl ihata edemez. O sebeple aklı yormamak gerektir.

Anıñ şerîeatini èaúl ióÀta eylemiş
èAúla òalel virecek şeriè dimedi hem

LÀkin maènÀ yüzine èaúl bakma sakın
èAúlı yorar kalursın èÀciz olursın hemi (2270-2271)

Hayâ sahibi olmak için edepsizlikten sakınmak gerektir. Manada deniz gibi olmak için görünüşte mütavazi olmak gerektir. Marifette insanın yücelmesinin yolu ise bildim dememesi, bildiklerini yok saymasıdır.

Terk-i edebden sakın daèim âÀóib-i óayÀ ol
Maèníde deryÀ olub âýríde bir úaire ol

Bildikleriñi unut
Maèrifetde yektÀ ol (2034-2035)

Mücevhere benzeyen Hakkın sırlarını elde etmek, marifet denizinin dalgıcı olmakla mümkündür.

Olam dirsen mücevher âarrÀfı sen
Ola gör maèrifet baórine àavvÀã (1512)

Şeriat ilminin öğrenildiği yer ilim meclisleri iken, hakikat ilminin yeri âşıkların gönlüdür.

Şerîeat èilmin isteyen èilm meclisine varsun
Óaúúuat èilmin èÀşúlar bilür sormayalar anı (298)

Aşağıdaki beyitte Hz. Peygamber, sadakat ülkesinin şahına ve hakikat göklerinin ayna benzetilmektedir.

äadÀúat iúliminüñ şÀhı oldur
Óaúúat göklerinüñ mÀhı oldur (14)

11. Hikmet

Hikmet, amel ve bilgi bütünleşmesinden meydana gelen ilimdir. İnsanın gücü oranında, dış âlemdeki (afaktaki) nesnelerin hakikatını olduğu gibi bilip, ona göre hareket etmesinden bahseden ilme hikmet denir. Bu ilim tabîî, riyazî ve ilahî olmak üzere üçe ayrılır. Söz ve davranıştaki isabet, olanı olduğu gibi bilmek de hikmet olarak değerlendirilir. Hikmet Allah'ın bir ordusu olup, onunla velî kullarının kalblerini güçlendirir.¹

Şairimiz birçok beyitte Allah'ın sanatını ve bu sanatlardaki hikmetleri tefekkür etmeye çağırmaktadır.

Kıl temÀşÀ ey göñül Haú ãanèatın
Kal taóayyürde kemÀl-i úudret

İmdi oku iş bu ders-i óikmeti
Ádem iseñ imdi var külòÀnda yat (756-757)

Tefekkür kıl bu esrÀrı neler düzmüş gör ol BÀrí
Bu óikmetlerin iòhÀrı saña bürhÀna yitmez mi (2189)

ãanèatı Óaúú'ı var seyret
Óikmetine óayrÀn ol (2142)

Tefekkür edenler için hikmet çoktur. Ve ibret ehlinde hikmetler gizlenmez. Yüce dağların çakılı durması, nehirlerin akıtılması, türlü türlü meyveler, birçok cinsin birbirine çift olması, gecenin gelip gündüzün gitmesi gibi günde yüz bin hikmet görünmektedir.

Nice durur yüce taàlar hem iri
Nice ceryÀn itdürür enhÀrları

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 276

Yeryüzünde nice dürlü meyveler
Nice cinsi birbirine çift ider

Hem-dağı gice gelür gündüz gider
Günde yüz biñ óikmeti iôhÂr ider

Fıkr iden kimseye óikmet çokdurur
Ehl-i èibretlere gizli yokdurur (220-223)

Karanfilin, reyhanın ve katmerin kokusu, bağ ve bahçelerin sebzelerle süslenmesi, suların akışıyla çıkan ses, seherde kuşların nağmeleri gibi Allah'ın sanatlarında birçok hikmetler vardır. Allah'ın bu hikmetlerine bakıp ders alınmalıdır.

Òoş kokar úaranfil reyóÂn úatmer
Kokular ùÂlib olan òoş tuymaz

Sebzeler tezyín ider baàçe ve baà
Sular akar iñiler eyler avÂz

Her seóer kuşlar ider naàme vü sÂz
“Üñôurÿ feètebirÿ” eyler avÂz

Óikmetu'llÂha bakub èibret aluñ
SanèatullÂh gibi büròÂn olmaz (1385-1388)

Hikmetullah birçok sebepler göstermekte, bu sebeplerle Hkkın sırları ortaya çıkmaktadır. Sebepler hayranlık ve şaşkınlık uyandırırken, Hakkın sırlarıyla gnül ehli sevinç bulmaktadır.

ÔÂhir ider óikmetullah her sebab
ÔÂhir olan sırr-ı Óaúdan bul neşÂü

Ol sebab şaşkunları óayrÂn ider
Sırr-ı Óaú'dan ehl-i dil bulur neşÂü (1574-1575)

Aşağıdaki beyitte, kalbine Kur'an nazil olan Hz. Peygamberin vücudu hikmet şifâhanesine benzetilmektedir.

Vücÿd-ı hümları şifÀ-òÂne-i óikmet
Anıñ úalbine Úur'Ân nÂzil olmışdur hemi (2315)

Başka bir beyitte ise Hz. Peygamber, ilmin şehri ve hikmetin kaynağı olarak anılmaktadır.

Menbaè-ı óikmet vü èilmiñ şehridür
èÁâilerçün şefÀeat baóridür (2640)

İlahi aşkın tecellileri kalpte meydana gelir. Gönülde aşk kitabı okununca dilden de her an hikmet akar.

Okudum síne dersinde nice èişúñ kitÀbını
èAnıñ çün her sÀeat her Àn akar óikmet zübÀniden (2428)

Görünüşte konuşan dildir. Hakikatte ise o dili konuşturan Allah'tır. Dilin hikmetullahı beyan etmesi de yine aşkla olmaktadır.

Bir pÀre et dil olmuş söyler óikmetu'llàh
âyride böyle amma maèníde söyleyen ol (2126)

Mevc olub geldükce taşar èişúla
Óikmetu'llàhı beyÀn eyler dilim (2170)

12. İhsan

İhsan bütün hakikat kapılarını birleştiren bir isimdir ve “Allah'ı görür gibi ibadet etmek” demektir. Hz. Peygamber, “iman hadisi” diye bilinen ve İmam Müslim'in Sahih'inde rivayet ettiği sahih bir hadiste Cebrail'in sorusuna böyle cevap vermiştir. İhsan bütün hakikatleri birleştiren bir isimdir, çünkü o, rububiyet ve ubudiyet bilgisine kuşkuya mahal bırakmayacak şekilde ulaşmak demektir. Çünkü Hz. Peygamberin görürcesine ifadesinde görmenin kabul (isbat) ve reddi (nefy) vardır. Yani, onu görürsün ve görürken de görmezsin.¹

Şairimiz aşağıda ihsanın Allah'ın rahmetinin gereği olduğunu vurgular. Bu sebeple Allah'ın rahmetinin gadabını geçtiğini bilen dünya gamlarından kurtulur. Gökten rahmet olarak yağmurun indirilerek yeryüzünde çeşitli nimetlerin bitirilmesi Allah'ın ihsanını gösterir. Bu ihsan, Allah'ın fazlıyla keremiyle olmaktadır. Buna ise hiçbir şey mani değildir.

İósÀnın bilen anuñ àam yimez dünyÀ içün
á aêabından raómeti esbaú olmışdur hemi

¹ Kâşânî, a. g. e. , s. 42-43

Gökden inüb raómeti yiryüzün ióyÀ ider
Óaú bizimçün bitürür nice dürlü neèamı

ÍósÀn-ı Óaúú'a bir şey mÀniè olmaz ey òocem
æevÀbı günÀhı bilmez anıñ faølı keremi (2390-2392)

Allah'ın ihsanını gören başkalarına ihsanda bulunmalıdır. Başkalarına yapılacak ihsan aynı zamanda Allah'ın ihsanına vesile olmaktadır.

Bu nièmetler olur heb saña iósÀn
Aña yok şübhemüz kim inkÀr olmaz

Sen iósÀn idesin Óaú saña iósÀn
İder kim MüslimÀnda şübhe olmaz(1322-1323)

Bütün ihsanların sahibi Allah'tır. Veren Allah olunca başkasından ihsan talep edilmez.

Seni bildim èaüÀsı çok her işinde óaüÀsı yok
Seniñdür dürlü iósÀnlar ùaleb idem anı kimden (2424)

Kendisine ikram edilen ihsanın farkında olan şairimiz, bu ihsanın sürekli olmasını istemektedir.

Her nefesde biñ kerem iósÀn eylegil yÀ Rab
Sen fehm itdürdüñ bize sende olan keremi (24049)

13. Kemal

Kemal, olgunluk demektir. Sıfat ve sıfatın asarından, Hakkı tenzih etmek üzere kullanılan bir tabirdir. Bir şeyin bütün cüzlerinin yerli yerinde ve tam olması manasına gelir; Allah'ın kemali, mahiyetinden ibarettir. Onun mahiyeti de, idrakin dışındadır. Allah'ın olgunluğunun sonu, ucu bucağı yoktur. Allah'ın olgunluğu, yaratıklarinkine benzemez. Zira varlıkların olgunluğu, zatlarındaki mevcut manalarladır. Bu manalar, zatların gayridir. Ancak Allah'ın olgunluğu, zatına eklenen manalarla değildir.¹ Kâşânî kemali “Yeterlik manasına gelen kemal gerekenin gereken hakkında gerektiği gibi gerçekleşmesidir.” şeklinde açıklamaktadır.²

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 361

² Kâşânî, a. g. e. , s. 466

Sahip olduğu nimetler ve güzel huyları, insan kendinden bilerek böbürlenmemelidir. Bu vasıf gerçek kemaldır. Buna sahip olan dünyanın endişelerinden kurtulur.

Kemâl odur görünesin kemâlsiz
Olasın ta cihânda úıyl u úâlsiz (432)

Nefsin aciz olduğunu bilmesi insan için kemâldir.

Budur insânda kemâl kim bile hem bilmez ola
Bile nefsin èaczi iôhâr eyleye budur mâ'il (1920)

Allah'a sağlam bir inançla tevekkül etmek, ibadetlerini sıdk ile gösterişsiz olarak yerine getirmek, kendinde olanı fakirlerle paylaşmak, insanı kâmil bir mümin mertebesine ulaştırmaktadır.

Anlar iderler tevekkül Teñriye
âidú ile kılur namâzı bî-riyâ

Virdi Óaú kendine çok rızú-ı keâîr
Kendi de virmek gerek varsa faúîr

Kim ki bu resmile kılursa èamel
Haúú'a mü'mindür ki bulmuşdur kemâl (139-141)

İnsanı kemal mertebesine ulaştıran sebeplerden birisi de Haú ve adalet üzere olmasıdır.

èÁúıl olan meylini virmez buña kılmaz heves
Olsa da Óaú üzre olur èadlile bulur kemâl(1924)

Kemal mertebesine Hz. Peygamber ulaşmıştır. Onu görenler de bundan nasibini alarak mutluluğa ulaşmışlar. Peygamber âşıkları ve tüm insanlar için Hz. Peygamber'in kemali yeterlidir.

Óabîbine virübdür Óaú kemâli
Görenler irdi devlete cemâli

Yiter anuñ kemâli kullarına
Yiter anuñ güli bülbüllerine (430-431)

14. Zikir

Allah Teala, “Ey inananlar! Allah’ı çokça zikredin.”¹ buyurmuştur.

Resulullah’tan Enes bin Malik rivayet etmiştir. Resul-i Ekrem, “Yeryüzünde Allah diyen bir kimse kalmadıkça kıyamet kopmaz.” buyurmuştur.”²

Hiz. Peygamber “Zikrin en faziletlisi ‘lâ ilâhe illallâh’, duanın en faziletlisi de ‘elhamdülillâh’dır.”³ buyurmaktadır.

Kelime-i tevhid kalplerdeki pasın silinmesine ve günahların bağışlanmasına vesiledir. Aynı zamanda ism-i azam duasıdır.

Diliñden bir nefes koyma sipÂsı
Siler tevóíd ne var úalbünde pÂsı

Ki bu yiryüzine çün basdı Âdem
Okuyub óamdin aàlardı demÂdem

Oku imdi müdÂm tevóíd-i òÂâı
Anuñla yarlıàanýr cümle èÂâı

Bilem dirseñ eger esmÂda òÂâı
Ki tevóíd ism-i aèôam bil duèÂsı (450-453)

Zikrin sebebi muhabbettir. Kişi neyi seviyorsa onun ismini gece gündüz vird edinir. Allah da kıyamette o kişiyi sevdiğiyle haşır eder.

Òaber aldı anı aâóÂb didi kim yÂ Resýl’ullÂh
Ki MýsÀ’yı kelÂmında niçün çok öikreder anı

Didi kim ol muóabbetden
Gelür kim öikr ider anı

Rüsým-ı nÂsda eyledür kişi kim neyi severse
Anı söyler gice gündüz müdÂmı vird ider anı

ÒudÂ yarın úıyÂmetde
Anuñla óaşr ider anı (349-352)

¹ Ahzâb, 41

² Kuşeyrî, a. g. e. , s. 304

³ İbn-i Mâce, edeb, 55

Zikr Allah'ın rahmetine ve günahların affına sebeptir.

Óaú suçları èafv eyler ol ki anı dil söyler
Dil öikr-i Úur'Àn eyler raómet-i RaómÀn eyler (1976)

15. Dünya

Tasavvufta, dünya şu şekillerde tanımlanmıştır: 1. Seni Allah'tan alı koyan her şey. 2. İmtihan yeri. 3. Ahiretin tarlası. 4. Geçici, fani yer.¹

Dünya insan için cenk meydanıdır. Şeytan ile mücadele eden insan gazilik ve şehitlik gibi yüce makamlara ulaşır. Bunun için salih amel işleyerek Hak katında saidlerden olmak gerekir.

MÀdem ki dünyÀdasın şeyùÀn ile cenk eyle
Mertebeñ ola yüce hem gÀzí hem şehíd ol

èAmel-i àÀlió işle
Óaú katında saèíd ol (2046-20479)

Dünya baki olmadığı için ecel bir gün insanı davet edecektir. İnsan bu duruma hazırlıklı olmalıdır. Çünkü Hak divanından amel kılmak için geri dönmek mümkün değildir. O sebepten ahiret hazırlığının iyi yapılması gerekir.

Ecel bir gün àabersiz daèvet ider
BeúÀ milk gibi bunda kalmak olmaz

èAmelsiz Óaú dívÀnına varanlar
èAmel kılmaàa yine dönmek olmaz (1188-1189)

Sonu ölüm olan dünya rahat yeri değildir. Asıl rahat yeri müminler için olan cennettir. Bu dünyada rahattan uzak olarak zahmet çekenler cennette rahata ulaşırlar.

Degil ràóat yiri bu yir gider bu cÀn teni yir yir
Ki ràóat yiridür cennet virür mü'minlere anı

Bu dünyÀda çeken zaómet

¹ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 174

Olur cennetde fevzÂnî (326-327)

Dünya ve ahiret bir birine zıttır. Dünyayı isteyen kişinin ahiretten, ahireti isteyen kişinin de dünyadan el çekmesi gerekir.

Dilersen dünyÂ devletın elin çek imdi èuúbÂdan
Bulam dırsen eger èuúbÂ unut var imdi bu fÂnî (305)

Dünya ehli cefadan kurtulamazken ukba ehli daima safadadır. Bu sebeple gönülden dünya sevgisi temizlenmelidir.

CefÂdan òÂli olmaz ehl-i dünyÂ
Ehl-i èuúbÂ müdÂm olur âafÂda (843)

Óubb-ı dünyÂyı gönülden pâk it
Ehl-i dünyÂda çün Âdem olmaz (1405)

Dünya Hakkın düşmanıdır. Ona dost olmak, dost olunması gereken Hakka düşmanlıktır. Bundan sakınmak, dünya bal gibi tatlı görünse de ondan kaçınmakla olur.

İderseñ dünyÂyı ger dost olursın Óaúú ile düşmÂn
Zıra Óaú düşmÂnına dost olur mı èaúlile idrÂk

Óaöer kıl imdi İsmÂêîl bulaşmasın saña dünyÂ
Baturma barmaàîñı bal ise de eliñi çek (1829-1830)

Şairimiz 704-707. beyitler arasında Allah'ın dünyayı imtihan için yarattığını belirterek şunları söyler: Peygamberler bu dünyanın fani olduğunu bilerek ona düşman oldular, Allah'ı dost edindiler. Şehidler bu dünyanın fani olduğunu bildiler, Hak yolunda canı feda ettiler ve yüksek bir makama kavuştular. Velîler bu dünyanın faniliğini bilerek gözyaşı döktüler. Kafirler ise dünyanın gerçek yüzünü bilmeyip sevdiler, Gaffar olan Allah'ı tanımadılar böylece mekânları cehennem oldu. Devamında ise cân bülbülünü uyarmaktadır.

Gel ey cân bülbülü konma bu dünyÂ dÂrına hirgiz
Şeker olursa da içme sakın bu seng-i òÂrÂyı (708)

Hz. Peygamberin yanında dünyanın hiçbir kıymeti bulunmamaktadır. Bu durumu ashabına da güzel bir örnekle açıklamaktadır.

Ol Óabîb aâóÂbile bir gün giderken èizz ü nÂz
Gördi çün bir oâlak ölmüş hem çürümiş el èiyÂö

Didi aâóÂbım bu lâşe úıymeti nedür çoà az
Didiler bir dirhem itmez el èiyÂõ

Çün äaóÂbe ol Óabíb'e söyleyüb itdi niyÂz
Neye yarar kokmış oàlak lâşesi çün el èiyÂõ

Çün Resÿlu'llâh tebessüm eyleyüb hem oldı şÂd
Didi kim dünyÂ benim èindimde böyle yÂ maèÂõ (1025-1028)

Aşağıdaki beyitte on sekiz cennetin kendini Hz. Peygambere sunduğı, onun ise göz ucuyla bile bakmadığı vurgulanmıştır. Hal böyleyken Hz. Peygamberin dünyaya asla meyl etmeyeceğı anlaşılmalıdır.

Ol sekiz cennet aña èarø eyledi kendini
Göz ucıla bakmayan dünyÂya meyl ide mi (2255)

Dünya için çekilen zahmetin hiçbir faydası yoktur. Bir gün ecel rüzgârıyla heba olup gidecektir. Dünya öncelikle şeker gibi lezzetli görünür. Fakat sonra tas tas zehir içirir. Bu sebeplerle onun tuzağına düşmemek, kirine bulaşmaktan kaçınmak gerekir. Eğer fani olan bu dünyadan insan kaçarsa dünya insanın peşine düşer. (1020-1022) Aksi olursa insan dünyanın tuzağına düşer.

Ger kaçarsañ bu fenÂdan düşer ardıña seniñ
Ger kovarsañ ol kaçır dÂme düşürür el èiyÂõ (1023)

Dünyayı terk etmek insana ahiret sultanlığını kazandıracaktır.

Çü dünyÂ taòtını terk itmeyince
Anıñçün İbn-i Edhem Edhem olmaz (1176)

Akıllı olan insan kalıcı olmadığı dünyaya gönöl vermemelidir. Dünyaya gönöl vermek, yakın olan Hakdan uzaklaşıp masivaya yakınlaşmak demektir.

Bu dünyÂ kÂfire ruòâat yeridür
Degil mü' minlerin dünyÂ turaàı

Göñöl virmez aña èÂúıl olanlar
Yakını terk idüb alır írÂàı

Eger kendü yakın terk iderise
Yakın ider TeèÀLÀ´lLÀh írÀÀı (1663-16659)

Dünyayı terk etmek ibadetlerin başıdır. Dünya sevgisi ise hataların başıdır. İnsan dünyadan kaçtığında dünya onun peşine düşer. Bu şekilde Hakka vasıl olunarak her murada ulaşılır.

Yiter çekdiğiñ èanÀyı terk eyle bu fenÀyı
Elvirür saña terkiñ èibÀdetler başı ol

Olma óubb-ı dünyÀdan
ÒaùÀlarıñ başı ol

Her ki dünyÀdan kaçdı dünyÀ ardına düşdi
Kaçanlar Óaúú’a irişdi MevlÀ’sını buldı kul

Her murÀdı buldı ol
Terk-i dünyÀ kıldı ol (2000-2003)

Dünya sevgisi insanın her şey karşısında ezilmesine sebeptir. Bundan kurtulmak kalbin şek ve şüphelerden temizlenmesiyle olur. Dünya sevgisinden uzaklaşarak Allah sevgisine yönelmesi insanı gamlardan kurtarıp mutlu edecektir.

Muóibb-i dünyÀ olma kim seni ezdürmeye hirgiz
ÒalÀ it şübheden úalbiñ bir işde eyleme şek şek (1886)

Óubb-ı dünyÀdan èalÀyıú úaìèına óuccet alub
Óubb-ı lillÀh eyle imdi şÀõumÀn ol şÀõumÀn (2409)

16. Nefis

Sözlükte bir şeyin nefsi, “o şeyin varlığı ve kendisi” anlamına gelir. Sufiler ise, nefis sözüyle ne bir şeyin varlığını ne de vazolunmuş bir cismi murad ederler. Onların nefis kelimesinden muradları, kulun kötü vasıfları ile yerilen fiilleri ve ahlaklarıdır.¹

İnsanın nefsini bilmesinden maksat, kendi varlığı bakımından noksanlık ve kusurlarla dolu olduğunu bilmesi, kendisinde ve kendisinin dışındaki bütün kemallerin Allah’a ait olduğunu kabul etmesidir.²

¹ Kuşeyrî, a. g. e. , s. 135

² Osman Türer, Tasavvuf Tarihi, İstanbul 1995, s. 267

Nefsini bilen kul Allah'ın rahmetini bilir, nefesine malik olarak yağmasına izin vermez. Bu hususta Kur'ânı mürşid edinerek Habibullahın yolunu takip eder.

ÓarÀmí gíbidür nefsiñ sakın yaàma ider seni
Eger kul nefsini bilse bilür ol Rabb-i RaómÀn'ı (391)

Bil nefsiñi Óaúú'ı bil hem nefsiñe mÀlik ol
Mürşid eyle Úur'Àn'ı Óablu'İlÀha sÀlik ol (1995)

Nefis insanın dünyadaki en büyük iki düşmanından biridir. İnsan nefsini kendine düşman eylerse tüm âlemi dost edinecektir. Aksi halde Allah insana düşman olacaktır. Gerçek dost olan Allah'a karşı düşman bir vaziyet takınmak, bütün âlemin düşmanlığını celb etmektir. Bütün varlıkların düşmanlığından kurtaracak olan ise nefsinin düşmanlığını unutmamaktır.

CihÀna çok èadýlar geldi gitdi
Nefis şeyüÀn gibi aedìÀ bulunmaz (1219)

Düşmen olursañ eger nefsiñe sen
èÁlemi dost eylediñ itme gümÀn

Dost olursan nefsiñile vÀy eger
Teñri düşmÀn oldu eylegil óaøer

Şöyle bil kim düşmÀn olduñ dostuna
èÁlemi eyler musallaü üstüñe

Óalú-ı èÀlem görünür düşmÀn saña
MaóøÀ ki nefsiñdürür düşmÀn saña (507-510)

Nefis düşmanının isyana götürmesinden, dünyayı hoş göstererek zarar ettirmesinden Allah'a sığınmak gerekmektedir.

Nefs elinden vir bize YÀ Rab òalÀã
Azdurub hem bizleri kılmaya èÀã

Kim bu dünyÀ bize tatlu gelmeye
Bende tatlu anda aàu olmaya (171-172)

Allah'ın feyzine ulaşmak isteyen nefis mücadelesinde ateşten çekinmemelidir. O vakit Nemrudun ateşine atılan Halilullah gibi dostluk makamına ulaşarak istediğine ulaşabilir.

Ata gör nefsiñü Nemrÿd odına dÂr-ı dünyÂda
Öalîlu'llâh gibi yarın bulasın feyð-i Raómân'ı (311)

Nefis ve malına kıyanlar korkudan emin olur, günah karanlığından arınır ve imanı kendine yoldaş edinir. Nefse uyanlar için ise korku ve iki dünya rahatının elden çıkması söz konusudur.

Varursan söz me'Âline ki aldanmazsın Âline
Kıyanlar nefis ü mÂlına ki “lâ òavfun” olur şÂnı

GünÂh ôulminden arınub
İdinür yoldaş îmÂnı (328-329)

Uyarsan vÂy eger nefse seni korkuda bir fÂre
Ola ÚÂrÿn kadar mÂlın gider rÂóat-ı dÂreyni (3249)

Kişinin Hak katında makbul olabilmesi için nefse kul olmayıp onu kendine kul yapmakla mümkündür. Nefisle olan bu mücadele sürekli olmalıdır. Nefis cevher bile olsa temize çıkarmamak, bir pehlivan gibi daima nefsi yıkmak gerektir.

Nefsi saña eyle kul bil ki sen oldun maúbÿl
DergÂhda merdÿd olma sen nefsiñe olma kul (2010)

PehlevÂn oldur ki dÂ'im yıka nefsin ola şÂd
Cevher olursa da zinhÂr kılma nefsi ittiðÂz (1024)

Riyazet, nefsin huylarını mücâhede vasıtasıyla güzelleştirmektir. Nefsin huylarının güzelleştirilmesi, alışkanlık ve adetlerini bırakmak ve ortadan kaldırmak, isteklerine, kötü arzularına ve düşük heveslerine karşı koymakla gerçekleşir, böylelikle nefis arınmış hale gelir. Bir başka görüşe göre riyazet, nefsi Allah'dan başkasına yönelmekten alı koyup, Hakka yönelmeye sevk etmektir; bu sayede her şeyden yüz çevirip, Hakka yönelmek nefsin melekesi haline gelir.¹

Aşağıdaki beyitlerde riyazetin önemi vurgulanmaktadır.

¹ Kâşânî, a. g. e. , s. 277

Nefsiñ boynunı urdum riyâæt seyfile
ÜaèÀm yirine virdim nice yıllar âiyÀmı (2237)

Nefsiñile şeytÀna çal riyâæt kılıcın
Anlara kılıc çalmak âÀzı ider Âdemi (2245)

Dak riyâæt seyfini boynuña var
Korka nefsiñ görüben anı her bâr (496)

Nefsin her istediğinin aksini vererek hizmetkâr etmek, emir dinletip aciz bir kul eylemek, ağlar ise düşman bilip yumuşamamak, nefse sürekli el bağlatıp divan durdurmak, kendine ağır gelen üç şeyle (az yemek, az uyumak, az söylemek) itaatkâr ettirmek (497-501) gerekmektedir.

Aşağıdaki beyitlerde nefse zor gelen ve nefis terbiyesinde önemli yere sahip olan az yemek, az uyumak ve az konuşmanın önemi anlatılmaktadır.

Az yeyüb az uyuyub az söylemek
Kimde kim cemè olsa ol olur melek (514)

Az yeyüb az uyuyub az söylemek
Devlet-i dÀreyn olur bundan àaraø (1562)

İnsanı asıl tok edip aç eyleyen Allah'tır. Hal böyleyken insan çok yemek yemekten kaçınmalı, emek çekmemelidir. Neticede karnı doyuran yemek değildir. Nefis düşman olduğu için ona aheste verilmelidir. Nefse günde yüz bin türlü şekerli taam da verilse faydası yoktur. Sadece şehveti kuvvetleştirir ve ahiret menzilini kesâda uğratar. Ayrıca insanı bir saat rahat ettirmeyip hayırlı işlerine mani olur. Çok yemenin diğer zararları ise insandan merhameti kaldırması ve yapılan duaların kabul olmamasıdır.

Bütün peygamberler nefsi zapt etmek için az yemek yemişlerdir.

Nefsi øabı itmek için cemîe enbiyÀlar
Üç gün dört gün aç ùurub yimez idi taèÀmı (2250)

İnsan az uykuyu adet edinmelidir. Uykunun normal miktarı günlük dört saattir. Fazlası bir işe yaramamaktadır. Aşık olan kişilere sevgili uyanırken yatmak yakışmaz. Yâr uyanırken meyyit olan aşığım dememelidir. Hz. Peygamber “ Mü'min ölmez. ” derken günde birkaç kez uyumak olur iş değildir. Âşık olanların baykuş ve horozdan ibret almaları gerekmektedir. Çünkü nice hayvanı Allah söyletmektedir.

Áşıú isen èibreti baykuşdan al
äübó olunca “óayyu lā yemyt” dur dilde úâl

Senden aèlā ola çün bir kuşiken
Kuşlar içinde daòı baykuşiken

Yir içer uyku ile óÀâıl olur
MüslimÀn disem èaceb nasıl olur

èÁdet-i óayvÀnda işte böyledür
Nice óayvÀn var ki AllÀh söyledür

Gicelerde çaàırur èarşdan melek
ÓÀcetiñüz var ise eyleñ dilek

İşidüb sesin horos eyler nidÀ
Meyyit olmuş òalú duèÀyı kim ide (534-539)

Deryada nice yüz bin sefine (balık) hareketli olmasına ve derya nice insanları yutmasına rağmen hiçbir ses çıkmamaktadır. Güneşin doğup âlemi ihata etmesi ve devr etmesi hep sessizlik içinde olmaktadır. Gökler ve yerlerin cümlesi ışkla hayran olup sessizlik içinde hal diliyle söyleşir, yine hal diliyle mabudlarını zikrederler. Bitkilerin yetişmesi de sükût üzerinedir. Gözü olan Hudâ'nın bu sanatlarını görmeli ve ibret almalıdır. Tüm bunlardan maksat malayaniden sükût etmektir. (547-554) Çünkü cevher olan nefes boş yere kullanılmamalı nereden alındıysa oraya sarf edilmelidir.

Maèníde cevher olubdur bu nefes
Boş yire ãarf itmez èÀkıl bir nefes

Nirden aldıñsa ora ãarf eylegil
Ne yola ãarf itdigin sorar Celíl

PeşmÀn olmak vefÀ eylemez yarın
èÁúıl olan şimdiden yapar yirin

ÓÀâılı çok söylemek saña ziyÀn
Yürime àafletile imdi uyan

CÀnıña óayf eyleme øabı it sen seni
Öikirle depret beden beşigini (556-560)

Şairimiz, nefis mücadelesinde bir mürşide ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Ona göre nefsin zararından kurtulmak, ancak ehil kimselere onu teslim etmekle olacaktır.

Sakın nefsiñ başın serd itme zinhâr
Urub yire seni úâhretmesün yâr

Anı vir ehline binsün gemiyle
Ki yumşak eylesün díde nemiyle (393-394)

Şairimiz bu hususta çiğit temsilini anlatır. Çiğit bağban elinde dikilip güzelce tımar edilince içindeki kemâlat zâhir olarak hikmet ağacı olur. Halk da meyvelerini yemek için toplanır. Bağban hiç hükmündeki çiğitte Hakkın hikmetlerinin zuhura gelmesi için sebep kılınmıştır. Temsilden alınması gereken hisse şudur. Nefis bir çiğite benzemektedir. Eğer insan kendini bir âlime teslim ederse onun terbiyesiyle ilim sahibi olacak, cehâlet ateşinden ve gaflet kavgasından kurtulacaktır. Aksi halde cahil kişi çiğit gibi kalmaktadır.

Nefis mücadelesinde amaç, nefs-i mütmaine ulaşmaktır. Nefs-i mütmainne, itaatlere devam etmekle tatmin olmuş nefisdir. Artık ne itaatleri terk, ne de günah işlemek için bir meyil duymaz. Nefs-i mütmainne, “Ey mütmain olmuş nefis”¹ ayetinde işaret edilmiş nefisdir.² Nefis mütmain olduktan sonra insanın diğer büyük düşmanı olan şeytân da etkisiz kalacaktır.

“İrciêl” òüâbını gÿşuñâ mengÿş idüb
Müüma’ın olmuş nefse şeyüân iävâ ide mi (2232)

17. İlim

İlim bilmekmanasına gelmektedir. İlim ikiye ayrılmıştır. Bunlardan birincisi kesbi, ikincisi vehbi ilimdir. Kesbi ilim kazanmakla, tahsil ve telkin ile elde edilir. Bu ilimle helal, haram, iyiliği emir, kötülüğü nehy gibi hususların arasını ayırmak esas alınır. Vehbi ilmi ise Allah kulunun kalbine atar. Buna ledünni ilmi de denir.³

İlmin gerçek sahibi Allah’tır. İlim insana kendini yaratan Allah tarafından verilmiştir. Hakiki ilim zevalsizdir. Bu ilim ise Allah’a aittir. Bu sebeplerden dolayı insanın ilmiyle gururlanmaya hakkı yoktur.

¹ Fecr, 27

² Kâşânî, a. g. e. , s. 558

³ Ethem Cebecioğlu, a. g. e. , s. 305

Èilm anıñdur ki seni òalú eyleyüb virdi èilim
Hem daòı oldur èilm kim èilmine irmez zevÀl (1921)

èÁlemin èilmini bilseñ èilmi sanma bendedür
Bu vücýduñ fÀnıdür èilm andadur èilm andadur (1075)

İlim kurtuluşa sebep olmuyorsa o şeytana ait o bilgiye ilim denmez. İlim insanın kurtuluşuna sebep olmalıdır. Bu ilim Çin’de de olsa aranıp bulunmalıdır.

Ol èilim ki yok necÀtıña sebep
ÓÀşÀ dinmez èilm aña ger sÀóibi şeyüÀn ise

Ol èilim ki var necÀtıña sebep
Kıl ùaleb ger ol èilim Sın’da ise (1428-1429)

İlim öğrenmenin maksadı gaflet uykusundan kurtulmaktır.

èilim öğrenmeden maúâad bu imiş
Olurmı àaflet uykusından ÀzÀd (865)

Okuyup yazmak kolaydır. Asıl marifet ilmin gereği gibi amel kılmaktır. İlmiyle amel edenler çok azdır. Birçok kişi ilmiyle amel etmemesi sebebiyle zarara uğramışlardır.

Ey MüslümÀn kardaşlar yazub okumak kolay
Maèrifet budur añın mýcibince èamel kıl (2050)

Bulınur biñde bir èilmiyle èÀmil
Nice kimseleri èilm itdi berbÀd (855)

Mutasavvıflar, ilmi kendi içerisinde değişik şekillerde derecelendirip kısımlara ayırmışlardır. Onlara göre delil ve nazar yoluyla elde edilen ilim, “ilme’l yakîn”dir, keşf ve ilâhî ihsanlar yoluyla elde edilen mârifet “ayne’l-yakîn”dir. “Hakka’l-yakîn”ise insan tabiatının getirdiği kirlerden arınmanın gerçekleşmesi ile elde edilen hakikatdır.¹

Her gün kendini ilimle yenileyen insan “ayne’l-yakîn”e ulaşarak şüphelerden kurtulacaktır.

¹ Ebû Hafs Şihabüddin Ömer es-Sühreverdî, Tasavvufun Esasları Avârifü’l-Mearif Tercemesi, Haz. : H. Kâmil Yılmaz- İrfan Gündüz, İstanbul 1990, s. 657

äübó u şâm oldukca her gün óaşr u neşr it kendiñi
ëilmile èayne'l-yaúín ol bí-gümÀn ol bí-gümÀn (2414)

Beden hapsinden çıkılması ve vücut perdesinin kalkmasıyla Hakka'l-yakîne ulaşmaktadır.

Gice gündüz niyâzım bu ki senden
Küşâd eyle beni óaps-i bedenden

Vücüdüm perdesin refè eyle yâ Rab
Bulam Óaúúa'l-yaúín olam muúarreb (2543-2544)

İnsan yakîn mertebelerinin tek tek gerçekleşmesiyle cemâli keşf edebilmektedir. Vuslat Hakka'l-yakîndir. Neticesinde iki dünya saadeti müjdelenmektedir.

Varsa èilme'l-yaúíniñ istegil èayne'l-yaúín
İresin Óaúúa'l-yaúíne keşf ola saña cemâl (1919)

Eger Óaúúa'l-yaúínile gelürse müjde-i vuâlat
O gün dünyâyı èuúbâyı alursın müjdeyi benden (2420)

Gürûnî şiirlerinde vehbî ilme geniş yer vermektedir. İlm-i ledün olarak bilinen bu ilim kâle değil hâle dayanır. “Tatmayan bilmez. ” Sözünün manasında budur. Bu bilgi “eddebenî rabbî” (Beni Rabbim terbiye etti.) nevindendir, yoksa bir öğretmenden, bir kitaptan okunan bilgi değildi. Kısaca amel ve ibadet kuldan, dinî hakikatleri öğretmek Allah’tandır.¹

İmâm Gazali bu ilmi açıklamak için müstakil bir kitap yazmış ve onu “İlm-i Ledün” diye isimlendirmiştir. Gazali eserinde bu ilmin nasıl gerçekleştiğini ve insanın çabasının onda etkisinin olmadığını belirtmiştir. Hz. Ali’nin şöyle söylediği rivayet edilir: “Bana bir oturak hazırlarsanız, Tevrat ehli arasında Tevrat; İncil ehli arasında İncil ile hüküm verir ve Bismillahi’deki B harfi hakkında yetmiş deve yüklü açıklama yapardım. ”²

Şairimiz, cemal ve kemalin ledünni ilim ile bulunacağını dile getirmektedir.

Her èilmi ta ki kendüñde bulasın
Ledünní èilmine üstâd olası

¹ Süleyman Uludağ, İslam Düşüncesinin Yapısı, İstanbul 1979, s. 130.

² Kâşânî, a. g. e. , s. 399

Anuñla ta bulasın bir cemÀli
 Anuñla ta bulasın bir kemÀli (463-464)

İlm-i ledünün kâmilleri çoktur. Fakat bu ilimde en yüksek makam Hz. Hızır'a aittir.

Ledünnî èilminiñ kÀmilleri çok
 Ve lâkin her biri Óıør olmak olmaz (1214)

Aşağıdaki beyitlerde Hz. Peygamberin ilmi değişik yönleriyle dile getirilmektedir.

Çün îohÀr oldı 'ilmiñden bugün bir úaire èÀlemde
 Ki toldı yiryüzi cümle akıtdıñ baór u ummÀnı

Çün iørÀc eyleyüb yazdı
 Muãannif maàz-ı Úur'Àn'ı

Nice yüz biñ kitÀb oldı ki her bir şehriñ içinde
 MedÀrisde müderrisler okurlar 'ilm-i RabbÀnı

Seniñ 'ilmiñle buldılar
 Çü èÀlem kadar 'irfÀnı (371-374)

Ey her şeyi úadr olan èÀrifleriñ òÀãa'l-òÀãı
 Pür-ãadÀdur úubbe-i minÀda çün èilmiñ seniñ (1872)

Yazarsa cümle mevcÿdÀt
 Seniñ èilmin beyÀn olmaz (1417)

II. HZ. PEYGAMBER

1. Hz. Peygamberin İsimleri

Edebiyatımızda Hz. Peygamberin isimleri bir araya toplanarak manzum ve mensur eserler oluşturulmuştur. Esmâ-i Nebî ismi verilen bu türün bir örneğine de Gürûnî'nin eserinde “Esmâü'n-Nebîy âallâhü âaleyhi Vesellem” başlığı ile yer verdiğini görüyoruz.

Bu bölümde Hz. Peygamberin iki yüz bir ismi ele alınmıştır. İsimler ve yer alış sırası Delâil-i Hayrat'a göre düzenlenmiştir. Halk arasında Kara Davut olarak tanınan Delâil'ül Hayrat Şerhi'nde eserin yazılış amacının, Hz. Peygambere çokça salâvat-ı şerifenin okunması olduğu açıklanmaktadır. Hz. Peygamberin her isminin okunuşunda salâvat getirilmesiyle sünnetine uyulmuş olacak, bu salâvatlar arttıkça da ona olan sevgi ve bağlılık da artacaktır.¹

Gürûnî, Hz. Peygamberin hepsi birer övgü mahiyetinde olan isimlerini diğer şairlerde olduğu gibi şefaât vesilesi olarak ele almıştır. Nitekim Esmâ-i Nebî'de dokuz kez tekrarlanan aşağıdaki beyit bunun bir göstergesidir.

Sen murâdım vir İlâhî kim penâh itdüm bunı
Ol Óabîbüñ Muâîafâ'dur yâ Ra'ýf (1716)

Gürûnî, Hz. Peygamberin isimlerini müstakil olarak ele aldığı Esmâ-i Nebi bölümünün dışında eserdeki diğer şiirlerde de Hz. Peygamberin isim ve sıfatlarına sıkça yer vermektedir:

Muhammed, Mustafa, Habîb, Hâdî, Nebî, Resûl, Burhân, Kâfî, Şâfî, Tâ-hâ, Yâ-sîn, Resûlu'llâh, Habîbü'llâh, Tabîb, Habîb-i Kibriyâ, Seyyid-i Âdem, Hatmü'l-Enbiyâ, Urve-i Vuskâ, Sıdk-ı Safâ, Rahmeten li'l-Âlemîn, Fahr-i Âlem, Fahr-i Cihân, Fahr-i Nâs, Fahr-i Sultân, Zeyne'l-Kıyâmet, Şefî'-i Kâinat, Şâh-ı Ebrâr, Hayru'l-Ebrâr, Hayre'l-Beşer, Hayru'n-Nâs, Fâtihu'l-Cihân, Resûl-i Kâinat, Maden-i Esrâr, Matlûb-ı A'lâ, Mahbûb-ı Rahman, Rahmet-i Rahmân, Gülhân-ı Pâdişah, Pir-i Kâmil, Şâh-ı Nâs, Kutb-ı Kutbu'n-Nâs.

Bazı beyitlerde Hz. Peygamberin sıfatları Türkçe tamlamalar şeklindedir. Yeryüzünün Sultânı, Cennetin Şâhı, Dünyanın Mâhı, Âlemin Mefhârı, Şefâat Madeni, Hublar Sultânı, Nebîler Hatemi, Nebîler Serveri, Hakikat Gevheri, Zulmet Enveri.

Efendimiz, Sultân, Peygamber, Pâdişah, Sevgili, Üstâd, Hazret, Yâr tabirleri de Hz. Peygamber ile ilgili olarak nadir de olsa beyitlerde yer almaktadır.

¹ Delâil-i Hayrat Şerhi, Kara Davut İszmidî, Ter: Abdullah Aydın, İstanbul Kitabevi, s. 70

Eserde en çok tekrarlanan isimler olarak Muhammed, Mustafa, Fahr-i Âlem, Habîb, Habîbu'llâh, Resûl, Resûlu'llâh, dikkat çekmektedir.

Muhammed:

Çokça sena edilip, övgüye layık olan üstün kişi anlamına gelir. Hz. Peygamber daha varlık âlemine teşrif etmeden önce, meleklerin dili ile ve Âdem peygamberden Hz. Peygambere kadar ki tüm paygamberlerin dili ile ve bunlara inen kitaplarda defalarca övülmüştür. Hz. Allah henüz yerleri ve gökleri yaratmadan önce, Hz. Peygambere Muhammed ismini verip, Arş-ı â'la'nın sütununa kendi ismiyle birlikte Hz. Peygamberin ismini yazmıştır. ¹ Allah, Hz. Peygamberin bu ismini Kur'ân'ın dört ayetinde anmaktadır. ²

Muóammed ism-i aêôamdur ki Úur'Ân akdđ úalbinden
Ki âadrđ levó-i maófÿôa úalemsiz yazdı Óaú anđ (283)

Kim size gönderdi ol Allâh didi
Çün Muóammed'dür Resÿlu'llâh didi (975)

Ol bir Muóammed'dür kim on sekiz biñ èÀlemi
Óaú anıñçün yaratdı ÓavvÀ ile Ádem'i (2256)

Mustafâ:

Hz. Peygamberin Muhtar, Murtâzâ ve Müctebâ adlarıyla aynı manadaki en meşhur ismi Mustafâ'dır. Onun insana has kötü huylardan uzak, saf ve tertemiz olduğunu; seçkinliğini belirtir. Bu isim Muhammed ismiyle birlikte Yüce Peygamberin hem insanlar hem de peygamberler arasındaki en seçkin kişi olduğu vurgulanarak ele alınır. ³

“Elif lâm mím” dađđ sırr-ı ÒudÀ'dur ol*
Ki “sübóÀnelleõi esrÀ” Muóammed MuãûafÀ'dur ol (228)

SemavÀta èurÿc iden Muóammed MuãûafÀ'dur bu
Geçüpdür “úÀbe úavseyn” i ki bir sırr-ı ÒudÀ'dır bu (658)

¹ Delâil-i Hayrât Şerhi, s. 72

² Delâil-i Hayrât Şerhi, s. 75

³ Emine Yeniterzi, Divan Şiirinde Na't, Diyanet Vakfı Yay. Ankara, 1993 s. 188

Fahr-i Âlem:

Cenâb-ı Hakkın kendisine Habîb olarak seçtiği ve bütün âlemlerin yalnızca onun şanına yaratıldığı Yüce Peygamber; kâinatın, iki cihanın, peygamberlerin ve insanların övücüdür, şerefidir, iftihar kaynağıdır. ¹ Eserde ayrıca, Fahr-i Cihân, Fahr-i Nâs, Fahr-i Sultân, Âlemin Mevhârı isimleriyle anılmaktadır.

O Faòr-i èÂlemin èişûi cihÂna pâdişah oldı
İder èÂşîûlara öükmi ki andan özge kÂr olmaz (1250)

Ol Óabîb'îñ Faòr-ièÂlem şÂh-ı nÂã
Kıla yarın tâ şefÂeatden àiyÂâ (772)

Habîb, Habîbu'llâh:

Habîb; sevilmiş, beğenilmiş anlamına gelir. Habîb isminin Allah'ın ismiyle söylenmesi ona olan sevgi, saygı ve şerefi artırmanın ifadesidir.

Habîbu'llâh, Allah'ın sevgilisi, mahbubu demektir. Bu isim Hz. Peygamberden başka kimseye verilmemiştir. ²

Bizim sulûânımıza Óabîbim didi ÖüdÂ
Faòr eyleyüb biz daòí olduk efêÂl ümemi (2344)

Eyle selÂmet bizi iki èÂlemde yÂ Rab
Ol Habîb'îñ öürmeti úabýl eyle duèÂmı (2309)

Nebîler çok gelübdür bu cihÂna
Habîbu'llâh gibi yÂr olmak olmaz (1200)

CihÂnda nice dostlar var ve lâkin
Habîbu'llâh gibi bir dost bulunmaz (1220)

Resûl, Resûlu'llâh:

Cenâb-ı Hak tarafından insanları dine davet için gönderilen peygambere resûl denir. Resûl kendisine kitap indirilen, şânı yüceltilmiş veya kendisinden önceki dinin hükümlerini kaldırmakla görevli peygamberdir. ³ Resûlu'llâh ise Allah'ın resûlü manasına gelmektedir.

¹ Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 176

² Delâil-i Hayrât Şerhi, s. 100

³ Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 195

Óaremden ùayy idüb Mescíd-i AúâÀ
İmÀm-ı enbiyÀ kıldı Resÿl'i (596)

Evvel AllÀh buyurur sonra resÿlü Ànîñ
AllÀh buyurmaksızın kendi dimez kelÀmı (2312)

ŞefÀ'at yÀ Resÿlu'llÀh günÀhım çün iderem Àhı
Ümídim kesmezem vallÀh seniñdür feyø-i sübóÀnı (368)

2. Hz. Peygamberin Bedenî Özellikleri

Hz. Peygamber, dış görünüşü ile bütün güzellikleri kendinde toplamaktadır. Gürûnî, eserinde Hz. Peygamberin bütünüyle vücut güzelliğinin yanında yüz, ağz, diş, saç, parmak gibi güzellik unsurlarını da ele almıştır.

Hz. Peygamberin güneşe benzeyen vücudu, bakanların gözünü kamaştırmaktadır. Bakan kişi yakınına gittiğinde ise korkudan titremektedir.

Şems-i vücûdına ger baksan kamaşur gözün
Ger aña yakın varsañ ditredür seni hem (2272)

Hz. Peygamberin bedeni nurdan yaratılmış ve o bedene kudret eliyle mühür basılmıştır.

Yaratdı Óaú anı nýrdan k'onuñ gölgesi görnirden
Yed-i úudretle Óaú aña mühür basmış bedendir bu (666)

Hz. Peygamber, getirdiği iman nuruyla cihanı nurlandırmış, küfür karanlıklarını dağıtmıştır. Vücudu ise ilahî nur ile gün gibi ışıkmaktadır.

Kalurdı küfr-i ôulmetde cihÀn tâ serteser evvel
Getürdi eyleyüb tenvír çerÀà-ı nýr-ı ímÀnı

ØiyÀ virürdi gün gibi
Vücÿdı nýr-ı yezdÀnı (277-278)

Hz. Peygamberin, hümayya benzetilen bedeni, hikmet şifahanesidir. Ayrıca onun kalbine Kur'ân nazil olmuştur.

Vücüd-ı hümları şifâ-ðâne-i óikmet
Anıñ úalbine Úur'ân nâzil olmışdur hemi (2314)

Aşağıdaki beyitte “Ey sevgili!” diye hitab eden şairimiz, sekiz cennet güzelliğini arz etse bile, Hz. Peygamberin cemâlinin sevgisi kendisi için yeterli olduğunu dile getirmektedir.

èArø iderse ger sekiz cennet cemâlin yâ Óabíb
Òub-ı cemâlin èarøı kıl àayrıden idem el èiyâð (1030)

Hem Allah’ın hem inananların tek sevgilisi olan Yüce Peygamber söz konusu olunca, onun ağzının Kur’ân-ı Kerim’in sözler halindeki çıkış yeri ve ledün ilmine ait sırların kaynağı olduğu ortaya konulur.¹ Onun sırların madeni olan ağzının açılmasıyla, şimşegin parıltısıyla gecenin nurlanması gibi âlem (bir ismi Nur olan Kur’ân’ın nuruyla) nurlanırdı.

Maèden-i esrâr olan aàzı açılsa anıñ
Sanki gice berú olub nýrlandurdı èâlemi (2282)

Aşağıdaki beyitte ise Hz. Peygamberin ağzı, dil unsuruyla birlikte anılmakta bunun yanında dişleri ise yıldıza benzetilmektedir.

Lisân-ı sırrı Óáu sırrı dişidür kevkeb-i dürri
Fem-i verdini fetó itse bulurdı berú-i ôulmâní (260)

Edebiyatımızda sevgilinin yüzü yuvarlak ve parlak olması sebebiyle dolunaya, kaşı da hilâle benzetilir. Aynı teşbihler Hz. Peygamber için de geçerlidir.² Onun ayyüzünün nuru insanların gönlünü aydınlatarak onların kadre ermesine vesiledir.

Cemâli benzer bedre görenler irdi úadre
Sor Óuneyn günlerine seðâvet keremi (2280)

Güneş ve yıldızlar, Hz. Peygamberin yüzünü gördüklerinde mahv olurlar. Yedi kat gökte melekler arasında onun üstünlüğü konuşulur.

Maóv olur òurşídi encüm ger cemâliñ èarø ola
Yedi kat gökde melekler söyleşir faðlıñ seniñ (1874)

¹ Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 242

² Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 228

Hız. Peygamberin ravzası cennet bağına, kokusu misk-i anbere benzemektedir. Seher yeli estikçe doğduğu gecede olduğu gibi âlemi misk-i anber kokusu sarmaktadır. Ziyaretine gelenler bu kokuyu almaktadırlar.

Ravøa-i muàahharayı sanki cennet baàıdır
Seóer yili esdükce koku alur èÀlemi

Üoààìàı gice gibi müşk-i èanber kokusu
ZiyÀretine varan ol kokuyı ala mı (2283-2284)

Hız. Peygamber, Allah kelamını beyan etmiştir. Bunun dışında bir söz konuşmamıştır.

Evvel AllÀh buyurur sonra resýlü Ànıñ
AllÀh buyurmaksızın kendi dimez kelÀmı (2312)

“Vel’-Leyl Suresi” Allah’ın Hız. Peygamber için geceye yemin ettiği “Ve’l-Leyl” ayeti ile başlar. Saç ile geve münasebeti yönünden bu sureden bahsedilirken; yine bir sure adı ve ilk ayeti olan “Ve’d-Duhâ” yani Cenab-ı Hakkın habibi için kuşluk vakti güneşine olan yemini de ele alınır. Güneşin en parlak zamanı duhâ denilen kuşluk vaktidir. Hız. Peygamberin yüzü parlaklık ve güzellik yönüyle bu sureye benzetilir.¹

Aşağıdaki beyitte Hız. Peygamberin saç ve yüzü ile birlikte son peygamber olması ve ilk olarak onun nurunun yaratılması konu edilmiştir.

Ezeldür cümleden nýrı ki Òatmü’l-enbiyÀdır bu
Saçı “ve’l-leyl iõÀ yaàşÀ” cemÀli “ve’ê-êuóÀ” dır bu (657)

3. Hız. Peygamberin Medhi:

Hız. Peygamberi ilk defa öven ve şanını yücelten Allah’tır. Kur’ân’da geçen ayetlerin birçoğunda Hız. Peygamberin Allah katındaki değeri şu şekilde anlatılmaktadır:

“Allah, onların kalplerini ve kulaklarını (küfürlerindeki inadları yüzünden) mühürlanmıştır...”²

¹ Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 215

² Bakara, 7

“Şânım hakkı için, size kendinizden öyle (izzetli) bir peygamber geldi ki, sıkıntıya düşmeniz ona ağır gelir; size düşkündür, mü’minlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir.”¹

“Kendilerini temize çıkaranları görmedin mi? Bil’akis Allah dilediğini temize çıkarır ve (onlar) kıl kadar haksızlığa uğratılmazlar.”²

“And olsun ki sizin için, Allah’a ve âhiret gününe kavuşmayı uman ve Allah’ı çok zikreden kimseler için Allah’ın Resûlünde güzel bir örnek vardır.”³

“(Ey Resulüm!) (Biz) seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”⁴

Gürûnî, eserinde Hz. Peygamberin Allah tarafından mehdine sıkça vurgu yapmakta, insanın onun mehdini yapmaktaki aczini dile getirmektedir.

Hz. Peygamberin medhinin kendisi için iftihar olduğunu belirten şairimiz, dilinin de onun aşkı ile konuştuğunu söyler. Bunun yanı sıra onun medhinin kudret kalemiyle levh-i mahfuzda yazıldığını, kalemlerin onun medhini yazmakta aciz kaldığını belirtir. Şairimiz ayrıca, sevgilinin vasıflarını inci gibi düzerek âşıkların tacına süs etmek niyetindedir. Fakat aciz olan insanların onun vasıflarını anlatamayacağını söyleyerek onun şanını Kur’ân’da Allah’ın beyan eylediğini vurgular.

İftiðârımdur Rabbim anıñ medóin eylemek
Anıñ èişúrdur ancak söyleden bu dilimi

İncüler gibi düzem ol Óabíb’in vaâfını
èÁşúlarıñ tÂcına óínet itmege hemi

Úâlemler èÀcíz oldu medóin yazmakda anıñ
Levó-i maófÿôa yazdı medóin úudret úalemi

Allâh beyân eylemiş şânını Úur’ân ile
èÁciz olan kimseler vaâfın anıñ diyem (2319-2322)

Gerek insanlar gerek melekler bütün yaratılmışlardan yüce olan Hz. Peygamberi Allah medh etmektedir. Gürûnî, böyle bir durumda bin yıl Hz. Peygamberin medhini söylemiş olsa da binde birini yapamayacağını ve onun mehdini Allah yaparken kendine hacet kalmadığını söyler.

Kamudan oldur aèlÀ anı medó eyledi mevlÀ
Gerek ins ü gerek emlÀk anıñçün cümleden aèlÀ (2581)

¹ Tövbe, 128

² Nisâ, 49

³ Ahzâb 33/21

⁴ Enbiyâ, 107

Medó ider Allàh anı İsmÀèîl'e ne óÀcet
Biñ yıl yazarsa medóîñ biñde birin diyem (2265)

Gürûnî, Hz. Peygamberin medhinin onun şefaatine vesile olduğunu belirterek Kur'ân'da Allah'ın onu medh ederek kadrini bilmesinin ona yeterli olduğundan, onun güzelliğinin ve şanının dört kitapta yer alarak nebilere bildirilmesinden, Allah'ın ismiyle birlikte onun isminin birlikte yazılarak yüceltildiğinden, arş ve kürsi ile levh-i mahfuzun Hak adıyla yazılıp muhafaza edildiğinden bahseder.

Gelelüm biz girü medó-i resyle
Sebeb olub şefÀeat bize kıla

Anı medó eyledi Úur'Àn'da Allàh
Yeter aña ki úadrin bilür ey şÀh

Daòı bu dört kitÀb içinde anı
Nebîlere didi muósın ü şÀnı

Adıyla yazdı Óaú adın muèallÀ
Anıñçün oldı anuñ úadri aèlÀ

Daòı èarşu vü kürsí levó-i maófÿz
Yazıldı Óaú adıyla oldı maófÿz (409-413)

Hz. Peygambere Allah “Habibim” dediği Sevgili Peygamberin fahri onun faziletli ümmeti olmaya vesiledir.

Bizim sulıÀnımıza Óabîbim didi Òüdü
Faòr eyleyüb biz daòı olduk efêÀl ümemi (2344)

Bir başka beyitte Hz. Peygamberin bütün varlıklardan üstün olduğu şu şekilde dile getirilmektedir:

Ey cümleñiñ serveri ey Nebîler rehberi
Rütbeñ öyle yüce kim cümleñiñ fevúi hemi (2347)

Şairimiz, aşağıdaki beyitlerde Hz. Peygamberin övgüsündeki ölçüyü belirtmektedir. İnsan gücü yettiği kadar Hz. Peygamberi medh etmeli, fakat onun medhi Hıristiyanların Hz. İsa'yı medhi gibi olmamalıdır. Bunun dışında her türlü övgü onun şanına layıktır.

Gücün yetdüğü miúdÀr anı medó eyle amma
NaârÀniler èİsÀ’ya didiklerini deme

Bundan àayrı ne dersen õÀtına lÀyıúdır ol
“*El èaôametü lillÀhi*” ôahrine yazdı hem (2266-2267)

Aşağıdaki beyitlerde yerde ve gökte bulunan her şeyin onun için yaratıldığı, onun yer ve gök ehli içinde benzersiz olduğu dile getirilerek şanının yüceliği belirtilmektedir.

Óaú bu cümle eşyÀyı anıñçün òalú eyledi
Anı Óaú kendü içün maòãÿã idindi hemi (2263)

Kamu yir gök aña òÀdim muàayirler aña nÀdim
Áanıñçün òÀlú olunmışdur bu yir gök cennet-i aèlÀ (2579)

Yaratmadım didi AllÀh seniñ emâÀliñi vallÀh
Bu yirler gökler ehliniñ içinde èÀlÍ şÀndır bu (664)

Şefaathımız olan âlemlerin sultanının vasfını anlatmakta kalem aciz kalmaktadır.

ŞefÀeatgÀhımız SulüÀn-ı èÁlem
Anuñ vaáfında èÀciz oldı úalem (13)

Onun aşkıyla cilananan kalp ve onun medhini dile getiren dil bütün sıkıntılardan uzaktır.

CilÀ vir úalbe èİşúile müdÀm
BelÀ èİşú ber-zamÀn olmaz

Seni medó eyleyen dilde
Anıñ çün ín ü Àn olmaz (1418-1419)

Hakkın şehadet etmesi onun şanının yüksekliğini bildirmek için yeterlidir.

Hem “*kefÀ billÀh*” buyurdu kim Muóammed’dür- Resÿl
Óaú şehÀdet eylemişdür eyler kifÀyet şÀnıña (1876)

Canını ve malını onun için feda etmeyenler onun kadrini bilemezler. Onun kadrini ancak Allah bilmektedir. İnsanların fehimleri de Allah’ın yardımıyla onun kadrini anlayabilmektedir.

Niderler mÀlile cÀnı fedÀ kılmayalar anı
Senüñ kadriñi kim bilsün yine AllÀh bilür anı

Meger AllÀh ide tevfiú
Fehimler kıla erzÀnı (377-378)

Allah tüm peygamberlere onu medh eylemiş, bütün âlem onu haber vermiş ve Hakkın yüz dört kitabında şanı medh ile yazılmıştır.

Cemiè-i enbiyÀlara anı medó eyledi AllÀh
Anıñüçün kamu èÀlem òaber virdi saña anı

Óaú'un yüz dört kitÀbında
Yazıldı medóile şÀnı (347-348)

Hız. Peygamberin övgüsü yapılırken bu çerçevede diğér peygamberlerden de bahsedilmektedir.

Onsekiz bin âlemin ve Hız. Âdem ile Hız. Havva'nın yaratılma sebebi Hız. Peygamberdir.

Ol bir Muóammed'dür kim on sekiz biñ èÀlemi
Óaú anıñçün yaratdı ÓavvÀ ile Ádem'i (2256)

Peygamberlere gönderilen kitaplarda Hız. Peygamberin nur ve medhi yer almaktadır.

Cümle kitÀb içinde mürselleriñ senedi
Ol Seyyidin medóini nýrını söyler hemi (2275)

Hız. Yusuf onun güzelliğine hayran olmuştur. Cümle güzellerin hatemi odur.

Güzellikde óüsnine Yýsuf da óayrÀn olmuş
Cümle güzelleriñ ol cümleñiñ òÀtemi (2264)

Hız. Âdem'in bulutlara başının ermesine karşın onun başı hem arşa erişmiş hem kab-ı kavseyni görmüştür. Hız. Musa'nın yed-i beyzasına karşın şakka'l-kamer mucizesiyle onun eli göklere ulaşmıştır. O benzeri gelmeyen, nebilerin şâhıdır. Allah yer ve gökte ne varsa onun için var etmiştir. Böylece, bütün yaratılanlar onun Allah'ın dostu olduğunu bilecektirler.

Eger Ádem babanıñ òoş sehÀba başı irdise
İrişür başı çün èarşa görür hem “úÀb-ı kavseyn”i

Yed-i beyøÀsını sunsa
İrer göklere bil anı (246-247)

Nebíler şÀhídur ol şÀh naôırı gelmedi vallÀh
Anıñ çün var idüb AllÀh ne kim var fevú-i teótÀnî

Ki AllÀh dostı oldıaın
Bileler cümle òalk anı (262)

Hız. Peygamber güzel ahlak, ilim ve hilmde bütün peygamberlerden üstündür. Bütün peygamberler onun mertebesini görerek Allah’dan ona ümmet olmayı dilemişlerdir. Yıldızlara benzeyen peygamberler içinde o güneş gibidir.

Áðlaú-ı óamídede cemíè enbiyÀdan
èİlmile óİlm dÀdı artuk yazdı úalemi

Cümle mürseller anıñ mertebesini görüb
Ana ümmet olmaàa Óaú’dan diledi hemi (2260-2261)

Güzellikde óüsnine Yÿsuf da óayrÀn olmuş
Cümle güzelleriñ ol cümleñiñ òÀtemi (2264)

Hız. Peygamber, ayrı ayrı göklerde makamları bulunan peygamberleri miraçta bir bir geçmiş, daha yüksek bir makama ulaşmıştır. Yine, bütün peygamberler ona tazimde bulunmuşlardır. Peygamberlerin hepsi onun mertebesinin büyüklüğünü kavrayıp kendisinden istekte bulunmuşlardır. Hız. Peygamber de hepsinin isteğini kabul etmiştir.

Her peyàamber bir gögi maúÀm idinmişdi
DerecÀtıñ refè olub geçdiñ anları hemi

Úaèôİmi kıldı edÀ cümle mürseller aña
Efendisi maòdÿmın görse òadamlar hemi

Her bir nebí bir murÀd emÀnet eylediler
RecÀsını cümleñiñ úabÿl eyledi hemi

ZírÀ anıñ rütbesin eyledi cümle mürselín
Bildi nice rütbedür az çok olan Fehmi (2350-2353)

Hız. Peygamberin nuru Hz. Âdem'in alnında görünmüş, melekler de Hz. Âdem'in alnındaki bu nuru mihrab edinerek secde etmişlerdir.

Eger añlamış olsan ol Óabíb'îñ õÀtını
Meleklerle secdegÀh niçün kıldı Âdem'i

Meger anıñ alnında göründi nýrı anıñ
MiórÀb eyledi anıñ nýrına ol Âdem'i (2273-2274)

Hız. Peygamberin medhi, Hız. Nuh'un tufandan kurtulması hadisesinde de konu edilmiştir. Hadise özetle şöyledir:

Allah, Hız. Nuh'a tufandan kurtuluş için gemi yapmasını emreder. Hız. Nuh yüz yirmi dört bin ağaç kullanır ve her bir ağacın üzerine de bir nebinin ismini yazar. Gemi böylece tamamlanır. Gece yatıp kalktıktan sonra isimlerin silinmiş olduğunu görürler. Tekrar yazsalar da isimler yine silinir. Bu birçok kez tekrarlanır. Hız. Nuh sonunda aciz kalıp Allah'a dua eder. Allah habibinin ismini yazmasını buyurur. Hız. Nuh fahr-i âlemin ismini yazınca bütün isimler tekrar ortaya çıkar. Habibullahın yüzü suyu hürmetine gemi kurtulur. (16-7/14) Gürûnî, gemideki isimlerin silinmemesini ve geminin Cudi Dağına yerleşmesini manidar bir şekilde Habibullah'ın ismi karşısında gösterilen tevazu ile açıklar.

Ol sefîne buldı anuñ ismini
Tutdı pes olda tevÀøue resmini

Yüce taàlar tuydı anuñ ismini
Key yüceltdi kendi kendi resmini

Anıñüçün sevdi ol el-óáu yeri
İndi Cýdí taàına buldı yeri (423-425)

Hız. Peygamberin medhi yapılırken bazı edebi ve tasavvufi motifler de kullanılmıştır.

Bunlardan birisi "dürr-i yektâ" dır. Sadefin içinde tek başına oluşan inci kıymetlidir. Hız. Peygamber iki cihan sadefinin yegâne incisi, en değerli varlığı olması yönüyle dürr-i yekta (eşsiz inci) olarak tesmiye edilmiştir.

Kulak ur naèt-i sulüÀnı var ise sende ger arzu
Muóammed dürr-i yektÀdur ana gizli âadefdir bu

Bir diğeri “güneş” motifidir. Nûr-ı Muhammedînin sahibi olan Hz. Peygamber, nuruyla iki cihanı aydınlatan bir güneştir. Cismanî varlığı ve peygamberliğiyle de yeryüzünün cehalet ve günahlarla kaplanan ufuklarını karanlıktan kurtaran bir hidayet güneşi olmuştur. ¹ Aşağıdaki beyitte Hak güneşi olan Hz. Peygamberin doğup âlemi aydınlatmasıyla gökteki güneşin haddini bildiği dile getirilmektedir.

Óaú güneşi toadı çün èÀlemi işrÀú idüb
Çarò-ı felek güneşi óaddini bildi hem (2278)

4. Hz. Peygamberin Şefaati

“Her peygamberin kendine has ve kabule mazhar olan bir duası vardır. Onunla Allah’a dua etmiştir. Ancak ben duamı ahirette ümmetime şefaet etmek için saklıyorum.” hadisinde açıkça belirttiği gibi Hz. Peygamber “Kalbinde birazcık, yalnızca bir hardal tanesi kadar bile iman olanlar...” için şefaet edecek; Cenab-ı Hakka, ümmetinin günahlarını affedip, onları cennete dâhil etmesi için duada bulunacaktır.

Mahşer gününde Allah’ın azameti hâkim olduğu zaman, insanoğulları o müthiş hengâmede bir şefaetçi arayacak, bunun için başvurdukları her peygamberi kendi derdine düşmüş bulacaklar ve nihayet Hz. Muhammed’e geleceklerdir. Yüce Peygamberin bütün Peygamber ve insanların en önde geleni, seyyidi olduğu açıkça anlaşılacak; Hz. Peygamber, Allah’ tan şefaet için izin isteyecek ve “Cenab-ı Hak; sana öyle verecek ki tamamen razı ve hoşnut olacaksın, bütün dilediklerin yerine gelecek.”² şeklindeki ayet gerçekleşecek, kalbinde imanın en küçük belirtisi olanlar O’nun şefaati ile ilahî azaptan kurtulacaktır. ³

Hz. Peygamber, Yüce Allah’ın izni ile asi müminlerin kurtulmaları ve müminlerin Allah’tan korkup günahattan kaçınanlarının yüksek derecelere çıkarılması için, bilhassa bütün mahşer halkına şefaet nurları ile şefaatkâr olduğu için, kendilerine Şefî’ ismi verilmiştir.⁴

Şairimiz, birçok beyitte günahkârlığını itiraf ederek şefaet taleplerini dile getirmektedir. Kıyamet gününde şefaet yetkisi yalnızca Hz. Peygambere verilen ve o âlemlere rahmet olarak gönderilen Şefî’ dir.

¹ Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 314

² Duhâ, 5

³ Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 303

⁴ Delâil-i Hayrât Şerhi, s. 210

Raóim ismiñ refiú eyle óabíbini şefiè eyle
İlâhî yoldan azdırma kulââuz eyle ímânı (389)

Òulÿã ehlinden eyle bizi yÀ Rab
Şefiè ola bize ol òÀâlara òÀã (1509)

Óabíb'îñ MuâûafÀ Faòr-i Cihân'ı
Şefiè eyle Gürün òalúma anı (2628)

Gürûnî, yolundan gittiği Hz. Peygamberin adını anmasını ve kendine acıyarak gözyaşını silmesini arzulamaktadır. Yine, amel defterinde hayır ve şer ne yazılı olursa olsun mahşerde onun şefaata ihtiyac duymaktadır. Aşk ile ciğerleri yanan ve her gün ağlayan şairimiz için onun şefaati derde derman olan ilaçtır.

Tayanmışam ebed aña ki ta bir gün adım aña
Teraóóum eyleyüb baña gözüm yaşın silen gelsin

èAceb nem var o defterde yazılan òayrile şerde
O gün ol havl-i maóşerde beni elden alan gelsün

Cigerim eışúile biryân gözümde yaş akar her Ân
èilâcı derdime dermân şefÀeatle kılan gelsün (2438-2440)

Aşağıdaki beyitlerde Hz. Peygamberin günah derdine derman olduğunu vurgulayan şairimiz, şefaata talebinde bulunmaktadır.

Ümídim sensin ey maóbyb
Ki sensiz bir murÀd olmaz

ŞefÀeat kıl kamu òalúa
Ki senden àayrî yÀr olmaz

Bu İsmÀêil tutar ey şâh
Seniñ ol afv-ı dÀmÂnıñ

GünÀh derdine bir dermân
Ki senden àayrîden olmaz (1420-1423)

Âlemlere rahmet olarak yaratılan ve şefaatheden olan Hz. Peygamber dertlere şifadır.

Ol Óabíb'îñ ger yaratdıñ “*raómeten li'l-èÀlemin*”
Ol şefÀeat maèdeninden irişe bize şifÀ (1608)

Kalplerdeki yasak Habibullah'ın şefaathıyla açılmaktadır.

Óabíbu'llÀha teslím ide bizi
ŞefÀeatle aç a úalbden yasaàı (1657)

Âlemlere şefaatheden olan Hz. Peygamber yoldaş olduktan sonra ah etmenin anlamı yoktur.

Ey İsmÀeil nedür bu Àh Óabíbu'llÀh ola hem-rÀh
Kamu èÀlemlere bugün şefÀeatgÀh olan gelsün (2474)

İki âlem sultanı Hz. Peygamber bütün yaratılmışların ümididir. Susuzları suya kandıracak, şefaatheden mumunu yakacak ve gafilleri uyandırarak ateşte yanmaktan kurtaracak olan O'dur.

Susuz kalmışları kandur şefÀeat şemèini yandur
Ki àÀfilleri uyandur oda yanmaya ta cÀnı

Kamu maólyú ümídi sen
Dü-Àlem Faòr-i SulüÀn (369-370)

Ahirette Hz. Peygamberin şefaatheden bulabilmek için, dünyada iken Allah için gam çekip gözyaşı dökmek gerekir.

Bugün bunda ola her kim ÒudÀ àamnÀki nemnÀki
Yarın anıñ óabíbinden şefÀeat bulasın ta ki (1840)

Ola gör şimdi pes agÀh ki sonra itmeyesin Àh
Ki ta yarın Óabíbu'llÀh şefÀeatciñ ola seniñ (1896)

Bütün mevcudat Hz. Peygamberin şefaatheden beklemektedir. Allah O'nun şefaatheden biz ümmetine mahsus kıldı. O'nun ümmeti olmak istemek onun şefaatheden kurtuluş demektir.

Cümle mevcÿdÀt anıñ şefÀeatin umdılar
Ol Óabíb'i Óaú bize maòãÿã idinmiş hem

Her kim ki aña ümíd iderse buldı òalÀã
ŞefÀèat itmege Óaú vaède kıldı o demi (2258-2259)

Aşağıdaki beyitte hidayetin Allah'tan, şefaatin Hz. Peygamberden olduğu vurgulanmaktadır.

HidÀyet ire HÀdí'den
ŞefÀèat MuâüafÀ'sından (2436)

Şairimiz, Hz. Peygamberin kıyamet günü ehl-i isyanı cehennemden keremiyle kurtarmasını ümit etmekte ve yüz bin yerden göz açan isyan yarasını kendi eliyle sarmasını istemektedir.

Ümídım bu ki ol gün cümle ehl-i iâyÀnı
NÀra óarÀm eyleyüb òalÀã ide keremi

èİâyÀn yarası yüz biñ yirden göz açdı bugün
Kendi eliyle ol gün sara üabíb yaramı (2378-2379)

Gürûnî, Allah'tan herkese Hz. Peygamberin şefaatinı nasip etmesini istemekte, kendinin de onun eşîğinin hizmetkârı olduğunu söylemektedir.

ŞefÀèatin ey ÒudÀ cümleye eyle naâİb
İsmÀèİl oldı Ànıñ işîğiniñ òademi (2354)

Her kim ki aña ümíd iderse buldı òalÀã
ŞefÀèat itmege Óaú vaède kıldı o demi (2259)

äad hezÀrÀn şükr-i yezdÀn idelüm leyl ü nehÀr
Biz günÀhkÀr kulları çün ümmeti kıldı anıñ (1877)

Aşağıdaki beyitlerde Hz. Peygamberin şefaati ile günahların af edilmesine vesile olduğu vurgulanmaktadır.

Sen olduñ ümmetiñe şÀh sen olduñ çün şefÀèat-gÀh
Kamu òalúa idem müjde günÀhlar èafv idendir bu (668)

Kamu cennetleriñ şÀhı èAdın uçmaàınıñ mÀhı
Kamu òalúıñ tavÀfgÀhı günÀhlara şifÀdır bu (659)

Şefâ'at yâ Resÿlu'llâh günâhım çün iderem âhı
Ümîdim kesmezem vallâh seniñdür feyv-i sübôânı (368)

Sen olduñ ümmetiñe şâh sen olduñ çün şefâ'at-gâh
Kamu òalúa idem müjde günâhlar èafv idendir bu (668)

Ey hilâl-i bedr olan kâmilleriñ ser-defteri
Nice òenbler pÿş ider çün èafv-ı dâmânıñ seniñ (1871)

5. Hz. Peygambere Tevessül

Hz. Peygambere tevessül, Allah'tan Resulullah hürmetine bir şey istemek veya Resulullah'tan dua istemek manalarına gelmektedir. Hz. Peygambere tevessül etmek caiz olup, doğruluk ve ihlâsla tevessül edip bir ihtiyavı için Allah'a dua edenlerin ihtiyaçlarının giderildiği de pek çok tecrübelerle sabit olmuştur. ¹

Resulullah'a tevessül etmek, Hz. Âdem ile başlamış, diğer peygamberlerle devam etmiş, ve selef-i salihle sürüp gelmiştir. Hz. Âdem, cennetteki hatayı işleyince, "Allah'ım, Muhammed hakkı için beni affet!" diye dua etmiştir. ²

Gürûnî, dua mahiyetindeki birçok beyitte Hz. Peygamberi vesile kılarak Allah'a yakarmaktadır.

Allah'ın emirlerine itaat etmek ve cehennemden azad olmak için Allah'a yapılan duayla Allah'ın yardımı istenirken Hz. Peygamber vesile edilmektedir.

Yâ ilâhî kıl èinâyet olalım cümle muî'e
Kim saña kulluk idelim olalım miâl-i remâd

Eyle tevfiûiñ refiû hem emriñe eyle muî'e
Ol Óabîb'iñ óürmetine kıl bizi oddan âzâd (902-903)

Aşağıdaki beyitlerde de Hz. Peygamber vesile edilerek Allah'a dualar edilmektedir.

Ol Óabîb'iñ óürmeti cümlemüzden râ'ı ol
Luîfı çok iósânı çok luîfı iósân eylegil

¹ İsmail bin Yusuf Nebhânî, Peygamber Efendimizin Mucizeleri Çev: Abdulhalık Duran, Kaya Mat. İstanbul, 1997 c. 2 s. 1238

² Nebhânî, a. g. e. , c. 2 s. 1236

èAfvı çok àufrÀnı çok
èAfv-ı àufrÀn eylegil (2148-2149)

YÀ İLÀhı cümlemüzün cürmüni èafv eylegil
Ol Óabíb’iñ óürmetine maèäiyetden kıl maèÀf (1681)

Ol Óabíb’iñ óürmetine istiúÀmet vir bize
TÀ ki yÀrın işi düşvÀr olmaya bir kimseniñ (1869)

Ey İsmÀèîl ümíd-vÀr ol sen ol şÀh-ı risÀletden
Óabíb’iñ óürmetin yÀ Rab bizi kesme èinÀyetden (2539)

Öelîl itme iki èÀlemde yÀ Rab
Óabíbüñ óürmetine kıl muúarreb (9)

SelÀmet kıl iki èÀlemde yÀ Rab
Óabíb’üñ óürmetine kıl muúarreb (12)

6. Hz. Peygambere İtaat

Allah hiçbir peygamber göndermemiştir ki, ümmetlerinin kendilerine itaat etmesini vacip kılmasın. Peygambere itaat etmek, O’nun sünnetini yerine getirmeyi, onun getirmiş olduğu hususları kabullenip boyun eğmeyi gerektirir. Peygamberin sünnetini yerine getirerek, O’na itaat eden kimse, Allah’ın farzlarını da yerine getirip Allah’a itaat eder.¹

Resulullah, “Bana kim itaat ederse, o Allah’a itaat etmiş olur. Kim bana isyan ederse, Allah’a isyan etmiş olur. Benim emrime itaat eden, bana itaat etmiş, emirlerime isyan eden de bana isyan etmiş olur.” buyurmuştur. Öyle ise Resulullah’a itaat etmek, Allah’a itaat etmektir. Çünkü Allah Resulullah’a itaat etmeyi emretmiştir.² Bu hususta iki ayeti kerime şöyledir:

“(Habibim, Ya Muhammed!) De ki: “Eğer Allah’ı seviyorsanız, o halde bana tâbi olun ki, sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın!” Allah Gafûr (çok bağışlayan) dır, Rahim (çok merhamet eden) dir.”³

“...Onun için hem Allah’a hem de bütün kelimelerine iman getiren o ümmî peygambere, Resulüne iman edin. Ve o peygambere uyun ki doğru yolu bulasınız.”⁴

¹ Kadı İyaz, Kadı İyaz, Ter: Naim Erdoğan, 1993 s. 382

² Kadı İyaz, s. 383

³ Âl-i İmran, 31

⁴ A’raf, 21

Gürûnî, Hz. Peygamberin izinin takip edilmesi ve sözlerine itaat edilmesi gerektiğini birçok beyitte dile getirmiştir.

Akıllı olan kişi İslâm nimetine karşı şükrünü yerine getirmeli ve Resulullahın sözüne uyup doğru olan yolu takip etmelidir. Resulullah'ın izini takip eden O'na ulaşacaktır.

Eger èÀûlisen fikr it ki İslâm kıldı var şükr it
Gidersen toàrı yoldan git Resÿlu'llâh didi anı (387)

Benim izim gözedenler
Gelüb toàrı bulur beni (388)

Resulullahın sözleri Hakkın kelâmıdır. O ne söylerse dinlenmelidir. Onun sözleri dinlenip o sözlerle amel edildiğinde cennet vardır. Cevher gibi olan bu sözler kulağa küpe olmazsa, dinlenmezse tuzağa düşülecektir.

Kelâm-ı Óaú Resÿlu'llâh kelâmın
Ne derse diñle òoş tut kulaâmı (1667)

Bu sözlerle èamel kılursa her kim
Anıñdur cennetiñ köşkü ve baài

İdersen gÿşuña mengÿş bu gevher
Ger itmezsen úabÿl eyle duzaài (1668-1669)

Aşağıdaki beyitlerde ise en değerli dostun Habibullah olduğu, ona düşman olanın cehennemden kurtulamayacağı, onu seven ümmetinin ise iki cihanda gamdan azad olacağı anlatılmaktadır.

Cihân sulûânlarının şÂnı çokdur
èAdâlet gibi bir òoş şÂn bulunmaz (1221)

Saña her kim èadÿv olsa
Cehennemden ÀzÀd olmaz

Muóibbiñ olan ümmetler
İki èâlemde àam olmaz (1415-1416)

Ahirette Hz. Peygamberin şefaatine nail olabilmek için dünyada iken onu tanımak ve ona uymak gerekmektedir.

AyÀ cemè-i èibÀda'llÀh Muóammed'den oluñ ÀgÀh
Dimeyesiz yarın eyvÀh görünce ulu sulüÀnı

Bugün sen ekmesen Ànı
Yarın eker mi ol seni (334-335)

Hız. Peygamber bize Allah'ı tanıtmaktadır. Aşağıdaki beyitte bu husus dile getirilmiştir.

Eger AllÀh'ı istersen bul anı Faór-i èÁlem'den
Muóammed úadrin ararsan giru AllÀh bilür anı (301)

CihÀrım çaròınıñ mÀhı èAdın uçmaàınıñ şÀhı
Bize bildüren AllÀh'ı ki àÀóib şÀn olan gelsün (2484)

Şairimiz, Hız. Peygamberin canının bütün canlardan daha kıymetli olduğunu belirterek yoluna baş ile can vermek istemektedir. Müminlerin dileklerini veren Mevladan da tek muradı vardır: Kendi canından ve iki cihandan daha aziz bildiği Hız. Peygamberin eşğine kul olmak.

Kamunuñ cÀnı ol evlÀ muóibb olan anı bula
Bugün bu başile cÀnı virürsem yoluna nola (2584)

èAzíz'dür ol baña cÀndan daòı hem iki cihÀndan
Ebed anıñ işigine beni úul eyleye MevlÀ

MurÀdım budurur ancak vire anı baña ol Óaú
Kamu mü'minlere muìlaú diledüğün vire mevlÀ (2585-2586)

7. Hız. Peygamberin Mucizeleri

Peygamberlerin, ümmetleri önünde doğruluk ve haklılıklarını isbat eden deliller onların gösterdiği mucizelerdir. Mucize, insanların gücünü aşan ve ancak ilâhî bir kudretle meydana gelen şeydir. Bu sebeple mucize, bir peygamberin elinde zuhur ettiği zaman, Allah'ın onun peygamberlik iddiasını tasdik ettiğini ve bu tasdikini göstermek için onu kendi zatına mahsus bir güçle desteklediğini ifade eder.¹

Hız. Peygamberin mucizelerinde canlı ve cansız varlıkların onun peygamberliğini tasdik ettiğini görülmektedir. Şairimiz bu durumu şöyle çıkar: Allah yaratılmış ne varsa Hız. Peygambere musahhar etmiştir. Canlı ve cansız

¹ Nebhânî, a. g. e. , c. 1 s. 17

yaratılanlar (çeşitli mucizelerde yer aldığı şekliyle) onun hak resûl olduğunu tasdik etmişlerdir.

Ne kim varsa yaradılmış musaòòar kıldı Óaú aña
İderdi inúıyÀd aña ne yüzden olsa fermÀnı

Eger cÀnlu eger cÀnsız
Bilübdür óaú resÿl anı(273-274)

Hız. Peygamberin mucizeleri Kur'ân ve hadisler yoluyla varlığını korumaktadır. İsteyen herkes her zaman müşahede edebilmektedir. Her asırda tazelenen bu yüz binlerce mucizeler, müminlerin imanını kuvvetlendirmekte, inkârcıları susmaya mecbur etmektedir.

Yiriñ yüzünde nice memleket var
Anıñ her birisinde günde ey yÀr

Olur her memleketde günde ôÀhir
Ki yüz biñ muècizÀtı böyle bÀhir

Ki küffÀr iúliminde nÀra dÀ'ir
Hem İslâm beldesinde nÿra dÀ'ir (1057-1059)

Hız. Peygamber mucizeleri en çok olan peygamberdir. İmam Nevevi, Hız. Peygamberin elinde bin iki yüzden fazla mucize zuhur ettiğini söylemektedir. Beyhaki, bunların bin civarında olduğunu yazar. Bazı âlimler ise onları üç bin kadar olduğunu ileri sürmektedirler. Ebu Nuaym, Beyhaki ve diğer bazı müellifler bu mucizeleri kitaplarında toplamaya çalışmışlardır.¹

Aşağıdaki beyitte bu sayı üç bin olarak zikredilmektedir. İnsanların anlaması için sire ehli Hız. Peygamberin hesapsız mucizesinden üç binini kitaplarda yazmışlardır.

ÓisÀbsız muècizeden üç biñini aòidüb
Síre ehli yazdı kim eyleye òalú Fehmi(2300)

Gürûnî, eserinde Hız. Peygamberin mucizelerinden bir bölümünü “MuècizÀt-ı Áhy” “Bir Muècize Daòı Tesbíh-i ÓaãÀt” gibi müstakil başlıklar altında ele almıştır.

Hız. Peygamberin en büyük mucizesi olan Kur'ân-ı Kerim ve bazı mucizeler ise farklı beyitlerde yer almaktadır.

¹ Nebhânî, a. g. e. , c.1 s. 133

7. 1. İúterabeti´s-SÀeatü Ve´n-Şaúúa´l-Úamer

Allah, yer ve gökte bulunan her şeyi Hz. Peygambere musahhar etmiştir. İnsan, cin, kuşlar ve melekler hepsi ona boyun eğmişlerdir. İnkâr ehli mucizeler göstermesiyle gerçek diye şahadet etmişlerdir. Yerler ve gökler emrine itaat ederken insanların onun sünnetini tutmamakta inat etmesi düşünülemez.

MuècizÀtın biri daòı mÀhı dü-şau itdigi
Barmaân kıldı işÀret gördiler ehl-i èinÀd

Ay daòı bedr olmışidi hem havÀ berrÀúidi
Eyledi óaøret nidÀyı oluñ şehÀd

Niâfı çün kaldı yirinde niâfı hem indi yire
CÀnib-i Mekke ne óÀcet yiryüzi oldu şehÀd (894-896)

Bu mucize bir başka beyitte şu şekilde yer almaktadır:

Şau itdükde úameri şÀhid oluñ çaairdı
Anıñ şÀhidi AllÀh gönderür Óau kelÀmı (2301)

7. 2. MuècizÀt-ı Áhÿ

Mekke’de bir avcı avladığı ceylanı sevinçle götürmektedir. Ceylan Hz. Peygamberle karşılaşınca sevinir ve ondan yardım ister. Ceylanın isteği, yavrularının aç ve sefil kalmaması için Hz. Peygamberin kendisine kefil olmasıdır. Hz. Peygamber bu isteği kabul eder, avcıyla konuşur. Ceylanın iki yavrusunu emzirip tekrar yanına gelmesi için beş saat süre vermesini buyurur. Avcı bu sözlere şaşırır. Vahşi hayvanın geri dönmesinin alışılmış olmadığını söyler. Hz. Peygamber zor gününde yardım dileyenin gelmesi gerektiğini söyler. Avcı beş saat mühlet verir. Ceylanın arkasını sıvazlayarak serbest bırakır. Ceylan süratle gider, yavrularını bulup mutlu olur. Emzirirken yavruları güzel bir koku geldiğini söyleyip ne olduğunu sorarlar. Ceylan kokunun Fahr-i âleme ait olduğunu, onun kefil olmasıyla salındığını söyler. Yavruları ceylanın hemen gitmesini isteyip, kendilerine sütün gerekmediğini söylerler. Hz. Peygamberin kefaletten kurtulmasını isterler. Dört saat sonra ceylan hızla gelir. Hz. Peygamber niçin tez geldiğini sorunca yavrularının dediklerini anlatır. Sonra “Hem yavrularımın canı hem benim canım senin yoluna

feda olsun.” der. (909-927) Şairimiz, bu olaya şahit olan avcının Müslüman olurken söylediklerini beyitlerde şu şekilde dile getirir:

Çünkü âayyÂd diñleyüb hemÂn didi
İş bu sözler koymadı gümÂn didi

Birdür AllÂh sen resÿlsin didi
Hem şehÂdet sözlerini söyledi

Çekdi elin Âhÿdan yiri didi
Sen de benim gibi ÂzÂd ol didi (928-930)

Bu beyitlerin devamında; yapılacak bir hayrın, kılınacak güzel bir amelin insanın kurtuluşuna vesile olacağı ve yoldaş olarak o kişiyi gamlardan kurtaracağı vurgulanmaktadır.

İşle òayrı òayrile yÂd olasın
Ta seni ÂzÂd ide Rabbüel-èibÂd

Bir èamel kıl ta saña yoldaş ola
İde seni ta ki àamlardan ÂzÂd (931-932)

7. 3. Daòı Bir Muèize Kelerdür èArabda SüsmÂr Dimekle Meşhÿr

“Beni Selme’de bir avcı Hz. Peygamber ve sahabelerle karşılaşır. Avcı, kim olduklarını sorar ve sahabelerden “Biz Resulullah’a ashabız” cevabını alır. Avcı Lat ve Uzza adına yemin ederek Hz. Peygambere olan düşmanlığını dile getirir. Hz. Ömer serzenişte bulunmak ister, Hz. Peygamber izin vermez. Hz. Peygamber avcıya müslüman olmasını, böylece iki dünyada muratlarına kavuşmasını teklif eder. Allah’a kulluk edip korkmasını, puta tapmaktan vazgeçmesini söyler. Avcı önce keler iman ederse kendinin de iman edeceğini söyler. Yere bırakılan keler kaçmak ister. Hz. Peygamber kendine seslenince “Lebbeyk, yâ Resulullah! Tatlı canım yoluna kurban!” der. Hz. Peygamber kelere kime taptığını sorar. Keler, yerlerin ve göklerin yaratıcısına taptığını söyler. Devamında cennetin Allah’ın rahmeti, cehennem de azabı olduğunu söyler. Hz. Peygamber, kendisinin kim olduğunu sorar. Keler, “Seyyid-i âlem ve Ôatmü’l-enbiyasın. Hem Şefi-i kâinat zeyne’l kıyametsin. Kim sana inanırsa necatı bulur.” cevabını verir.” (938-952) Şairimiz, avcının Müslüman oluşunu ve söylediği sözleri ise şu beyitlerde dile getirmektedir:

Diñledi bu sözleri çün ol maèÀd
Oldı óayrÀn àayri óÀcet yok didi

Hem şehÀdet sözlerini söyledi
Oldı müslim Óaúú'ı tevóíd eyledi

Didi AllÀh óaúúı için ol maèÀd
Didim evvel sevmezem seni öiyÀd

Şimdi senden sevgüli kimse didi
Yok katımda kim aña oldum şehÀd

Öyle mesrÿr oldı kim anda maèÀd
Faòr-í Àlem daòı óamd itdi írÀd (953-957)

Yukarıdaki beyitlerin devamında kabilesinin en fakiri olan bu avcıya güzel bir deve hediye edildiği anlatılmaktadır. Hz. Peygamberin avcıya deve hediye edilmesini buyurduğunda sahabeler içinden Abdurrahman bin Avf “Atam anam sana feda olsun!” diyerek mukabele eder. Abdurrahman bin Avf bu olayın ardından şu duaya mazhar olur:

Óaú saña cennetde incüden didi
Vire bir nÀúa binesin sen didi

İki kulaàı yeşil zümrüt didi
Gerdeni anıñ kızıl yÀúýt didi

Ayakları cevher ve sündüs örtüsi
Ol sivÀr óavøı maúÀm seyr it didi

Çünkü sen medó eylediñ virdiñ didi
İşte ben de medó idivirem didi

Ögredüb Úur'Àn namÀzı kıl didi
İki èÀlemde yüri şÀd ol didi (964-968)

7. 4. Bir Muècize Daóı Bir Àhyı Kovarak Óarem-i Şerife Getürdigi

Kâbe'nin yanında Mahrem ve Nevfel isimlerinde iki kişi oturmaktadır. O sırada Kurttan kaçan bir geyik Kâbe'ye sığınır. Kurt Kâbe'ye yaklaşmaz. Geyik Kâbe'den çıkmayınca kurt da kapıda bekler. Oradaki o iki kişi bu olayı görür ve

şaşkınlıklarını dile getirirler. Bu sırada kurt dile gelerek asıl şaşılması gereken şeyin onların durumu olduğunu söyler. (970-974) Kurt sonra sözlerine şöyle devam eder:

Kim size gönderdi ol Allâh didi
Çün Muóammed'dür Resÿlu'llâh didi

Ol size ímânı èÀrø ider didi
Siz anı inkÀr idesiz vÂy didi

Allâh'a and içerim ki dedi kurd
Görmemişiz öyle bir kimse saëíd

Öyle bir söz daòí kimse duymadı
Kim anın vaâfını Allâh söyledi (975-978)

Kurdu dinleyen o iki kişi Müslüman olmamış ve hasetlerinden kimseye duyduklarından bahsetmemişlerdir.

7. 5. Bir Muècize Daòí Tesbíh-i ÓaãÂt

Hız. Peygamber, Hız. Ebubekir, Hız. Ömer, Hız. Osman ve Hız. Ali ile birkte oturmaktadırlar. Bu sırada Hız. Peygamber avucuna yedi adet taş alır. Taşlar hemen arı avazı gibi ses çıkarak tesbihe başlarlar. Oradaki ashab bu sesi işitir ve dinleyerek mutlu olurlar. Hız. Peygamber taşları yere koyunca taşların sesi kesilir. Sırayla diğér sahabeler taşları ellerine alaldıklarında yine bütün taşlar tesbih etmeye başlar. Daha sonra Hız. Ebu Zer taşları eline alır, fakat taşlar tesbih etmez. (987-997) Hız. Peygamber bunun üzerine Hız. Ebu Zer'e şunları söyler:

Faòr-i èÁlem dinle aña ne didi
ÇÀr-ı yÀr miâli sen olmazsın didi

ÒulefÀ-i RÀşidín anlar didi
Mümkün midür anlar gibi yÀ sen didi (998-999)

Hız. Peygamberin avucundaki taşların tesbih ederken arı avazı gibi ses çıkarması bir başka beyitte şu şekilde yer almaktadır:

Ol seyyídiñ avucunda ùaşlar tesbíó iderken
Aru ÀvÀzı gibi çıkarıdı sesi hemi (2296)

7. 6. Bir Mucize Da'ı Ol Ha'ret-i Sallallahü Aleyhi Vesselem Ha'retleri áazaya Giderken Bir Deve Gelüb Söyledigidür

Ashabıyla bulunduğu bir sırada bir deve gelir ve Hz. Peygamberin önüne çökerek yardım ister. Devenin ardından elinde kılıçla kötü sözler söyleyen bir kişi gelir. Hz. Peygamber o kişinin deveden ne istediğini sorar. Adam devenin asi olup yük taşımadığından şikâyet eder. Hz. Peygamber niçin isyan ettiğini deveye sorar. (1001–1008) Deve şu cevabı verir:

Ve lâkin yâ Resy'ullâh işitdüm
Buyurmuşsın namâz-ı yatsu didi

Ki kılmayub yataâa yatsa didi
èAðâb iner aña dird kimi didi

Resyl'ullâh didi Óaú böyle didi
Bu kılmaz yatsuyı çün deve didi

Yatsuyı hem kendisi kılmaz didi
Hem úabîlesi bütün kılmaz didi

èAðâb-ı Óaú'dan korkub kaçdım didi
Şimdi gelýb size ulaşdım didi (1009-1013)

Bu sözleri devenin sahibi doğrular ve o anda tövbe eder. Hz. Peygamberin Allah'a muti olduğunu belirterek kendinin de ona itaat edeceğine söz verir.

7. 7. Bir Mu'ecize Da'ı Câbir Enâ'ırınıñ Öurma Deynini Ol Óa'oret Sallallahü èAleyhi ve Sellem Edâ İtdigidir

Hız. Cabir'in, bir yahudiye Uhud'da şehit olan babasından kalma hurma borcu vardır. Hurmanın az ürün verdiği bir yılda yahudi alacağının hepsini ısrarla ister. O yıl hâsıl olan hurmanın taksim edilmesi teklifini de kabul etmez. (47-1/6) Hız. Cabir durumu Hız. Peygambere arz eder:

Resyl'ullâh'a èarø itdim ne ki var
Başıma gelen işi cümle ey yâr

Çaâırdı borçlularım her ne kim var
Recâ itdim bulardan mühlet ey yâr

RecÀy1 çün úabýl itmediler bunlar
Çü maülyb eylediler yine tekrÀr

Buyurdi baña çün ol şÀh-ı ebrÀr
Yüri imdi bugün òurmaliàa var

Dirüb òurmaları ki eyle óÀøır
Her aàaç òurmasını ayru düşür

Varub taúsım idem anları bir bir
Birazdan ben varam ger ola taúdır (1038-1043)

Hız. Peygamber hurma bahçesine gelince Hız. Cabir'den borçluları çağırmasını ister. Az miktardaki hurma yığınlarından birinin yanına gelir. Yedi kez devrederek üstüne oturur. Sonra tarttırır. Bu şekilde tüm borçlar ödenir. Daha sonra Hız. Peygamberin talimatıyla durum Hız. Ömer'e haber edilir. Hız. Ömer hurma kalıp kalmadığını sorar ve hiç eksilmediği cevabını alır. Hız. Cabir hem borcundan kurtulmuş hem zengin olmuştur.

7. 8. Bir Muècize Daòì Kaymak BerekÀtıdur

Ebu Hureyre'nin anlattığı bir mucize de kaymak bereketidir. Hız. Peygambere bir gün bir çanak kaymak hediye gelir. Hız. Peygamber tüm ashab-ı suffayı davet eder. Bazı rivayetlerde üç yüz kadar olan ashabın hepsi bu kaymaktan yer ve doyar. Daha sonra ashabın hepsi gider. (1079-1083) Ashabın çıkmasından sonra olup bitenleri Ebu Hureyre şöyle anlatır:

Ol Ebý Hureyre soñra bendedür
Bende çün boynum uzatdım andadur

Faòr-i èÁlem didi yÀ gel sendedür
Vardım andan bakdım ol çanaàadur

Gördüm anda kalmamış bir nesne dir
Didi kim ol çanaàı gel baña vir

Bulaşıàın barmaàıyla cemè ider
Virdi baña didi al karnıñ toyur

Ol kadar yidim ki karnım toydı dir
Virdüm andan çanaaı çün aldı dir

BÀúisin yedi çün anda toydı dir
Óamdü kıldı anda ol Bedr-i Münír (1084-1089)

Gürûnî, sonraki beyitlerde Hz. Peygamberin mübarek eliyle göstermiş olduğu diğer mucizeleri hatırlatır (49–12/14) ve şefaât talep eder:

Ol çanaaa ùokunan ol eldürür
Saçsa bir toz nice aèdÀ öldürür (1090)

7. 9. Faâl-ı Fí MièÀcü´n-Nebiyî àAleyhisselâm

Miraç, Hz. Peygamberin en büyük mucizelerinden birisidir. Hz. Peygamber bir gece Mescid-i Haram’dan alınarak Mescid-i Aksa’ya götürülmüş, oradan da göğe yükseltilerek Allah’ın ayetlerine şahit olmuştur. Kur’ân-ı Kerim’de miraç hadisesinden şöyle bahsedilmektedir:

“Kulunu (Muhammed S. A. V. ’i) bir gece Mescid-i Harâm’dan (alıp) Mescid-i Aksâ’ya kadar götüren Zât-ı ecelle ve a’lâ her türlü nakîsalardan münezzehdir. (O Mescid-i Aksâ ki) biz onun etrafına (feyz ve) bereket verdik (ve o gece yolculuğunu) ona (o peygambere) âyetlerimizden bazısın gösterelim diye (yaptırdık). Şüphesiz ki O, (asıl) O (her şeyi) hakkıyla işiten, (her şeyi) kemâliyle görendir.”¹

Gürûnî, “sübóÀnelleõî” ve “esrÀ bi èabdihi” iktibaslarıyla yukarıdaki ayetin tamamına ve o gece vuku bulan hadiselerle telmih yapmıştır.

Ki “sübóÀnelleõî” sırr-ı İlâhî
Ki pÀk ol pÀdişah èÀlî den èÀlî

Buyurdu şânına “esrÀ bi èabdihi”
Óabíb’in ceôb idüb cevî-i leyÀlî (594-595)

Kudüs’de Mescid-i Aksa’da Hz. Peygamber bütün peygamberlere imamlık yapmıştır.

¹ İsra, 1

Óaremnden àayy idüb Mescíd-i AúâÀ
İmÀm-ı enbiyÀ kıldı Resýl'i

Ol AúâÀ ki anıñ óavlini AllÀh
Bezetdi meyve suyu sebze ile (596-597)

Hız. Peygamberin Allah'ın birliğinin işaretlerini görmesi ve kulların bunlardan haberdar olup ibret alması için Mescid-i Aksa'dan göklere yükseliş gerçekleşmiştir.

Görelir birliğinden ta nişÀne
Ki kullar âÀnièinden èibret ala

èUrýc itdi pes andan göklere ol
Gidüb óasret çü tutdı vuâlata yol (598-599)

Miraç gecesi Hız. Peygamber cemalullahla müşerref olmuştur. O gece Hız. Peygamberin gördüklerini anlatmak mümkün değildir. Çünkü akıl onun seyretiliklerini kavrayamamaktadır. Seyredilenler sır-ı ilahîdir. Sırrın yeri ise ariflerin gönlüdür. Fakat ne kadar anlatılsa da o gece ki sırların zerresi beyan edilememektedir.

CemÀlu'llÀh ile oldu müşerref
äadÀ-yı óarf nedür bilmez kelím ol

èAúıl øabı eylemez kim naúl idelüm
Neler seyr itdürür AllÀh Resýl'e

Meger èÀriflerüñ göñli baàında
TemÀşÀ idesin seyr-i Resýl'i

Eğerçi söylemişler bı-nihÀyet
Ne mümkindür beyÀn itmek uâyli

Güneşde öerresi gelmez beyÀna
Ki è aúla naúl oluna ola maúbýl (600-604)

Aşağıdaki beyitlerde ise Hız. Musa'nın Tur Dağında ayakkabısını çıkarması, miraçta ise Hız. Peygamberin ayakkabısının arşın başına taş olduğu dile getirilmektedir.

Didi MýsÀ'ya vÀdí-yi Týr'da
Çıkar naèlin ki ióøÀr-ı óuøýr ol

Bazıları develerini kesip mesanelerindeki suyu içtiler. Bu derecedeki susuzluğa ek olarak şiddetli bir sıcak da bizi etkiliyor ve boyunlarımızın kopacağı hissini veriyordu. Biz bu halde iken Ebu Bekir, “Yâ Resulullah! Cenab-ı Hak senin dualarını geri çevirmiyor. Bizi bu sıkıntıdan kurtarması için dua et.” dedi. Bunun üzerine Allah’ın Resulü ellerini kaldırıp dua etti. Kendisi henüz ellerini indirmeden gökte bulutlar toplanmaya başladı, sonra bol bir yağmur yağdı. Ashab bu yağmurun suyundan kaplarını doldurdular ve ihtiyaçlarını giderdiler. Bu yağmurun her tarafa yağdığını sanıyorduk, fakat biraz ilerleyince sadece bulunmuş olduğumuz yere yağmış olduğunu gördük.¹

Aşağıdaki beyitte bu mucizeye işaret edilmektedir.

èAsker susuz kalsalar duèÀ iderdi Óabíb
Gökden raómet akıdub yerde iderdi yemi (2318)

7. 10. 3. Hz. Peygamberin Ölülerini Diriltmekle İlgili Mucizeleri

Hz. Peygamberin mucizelerinden biri de ölülerini diriltmekle ilgili olanıdır. Gürûnî, Hz. Peygamberin nefesinden hayat bulmanın iki türlü olduğunu söylemektedir. Bunlardan biri cahillerin diğeri ölülerin ihyasıdır. Peygamberin nefesi ile ölüler Hz. Hızır ve Hz. İsa gibi hayat suyu içmektedirler.

Nüfýsından olur ióyÀ çün iki dürlü olmuşlar
Biri cÀhil biri mevtÀ görünce vech ü subóÀní

Olurlar Óıør u İsÀ-veş
İçerler Àb-ı óayvÀní (275-276)

Taberaninin rivayetine göre, Hz. Aişe şöyle anlatmaktadır: Resulullah el-Hacun’a (annesinin vefat edip gömüldüğü yer) kederli ve üzgün bir halde indi. Ve orada bir müddet kaldı. Oradan sevinmiş olarak döndü ve şöyle dedi, “Rabbimden bir istekte bulundum ve bu isteğimi kabul ederek annemi diriltti. Annem de dirilmiş olarak bana iman etti.”²

Bu konudaki diğeri bir beyitte şöyledir:

Çürümiş kemiklere kalkın deyu çaàırsa
äýr-ı İsrÀfíl gibi ióyÀ iderdi hem (2269)

¹ Nebhânî, a. g. e. , c. 2 s. 1007

² Nebhânî, a. g. e. , c. 1 s. 583

7. 10. 4. Ağaçların Hz. Peygamberin Çağrısına Cevap Vermesi ve Ona İtaat Etmesiyle İlgili Mucizeleri

Cebrail Hz. Muhammed’e ilk vahiy olarak Alak suresinin başındaki ayetleri ilettikten sonra Ona, ‘Yâ Muhammed! Şüpheden olmasın ki sen Allah’ın Resulüsün.’ demişti. Kendisi bu vahyi ve müjdeyi aldıktan sonra eve dönerken, hangi ağacın ve taşın yanından geçtiyse, bunlar secde vaziyetiyle eğilip, ‘Es-selâmü aleyke yâ Resullullah!’ dediler. Bu vaziyetleri görüp sesleri duyunca, kalbi itmi’nan ve sükûn buldu ve Allah’ın lütfuna nail olduğunu anladı.¹

Hz. Peygamberin ağaçlarla ilgili mucizelerinden biri şöyle gerçekleşmiştir: Bir bedevi Hz. Peygamberin yanına gelerek, “Yâ Resulullah! Ben Müslüman oldum Bana bir delil göster ki, yakınlığım (imanım) artsın.” dedi. Allah’ın Resulü, “Nasıl bir delil istiyorsun?” diye sordu. Bedevi, “Şu ağacı çağır yanıma gelsin.” dedi. Allah’ın Resulü, “Sen kendin onun yanına gir ve ‘Resulullah seni çağırıyor’ de!” dedi. Bedevi gidip bunu ağaca söyledi. Ağaç sağa sola, öne arkaya, eğilerek köklerini çekti ve toprağı yararak Resulullahın yanına geldi. Allah’ın resulünü selamladı ve onun emriyle tekrar yerine döndü. Bedevi bunları görünce, “Delil olarak bu bana yeter.” dedi.²

Gürûnî aşağıdaki beyitlerde bu mucizeden bahsetmektedir. Ağaçların kökleri hüsn-i hat ile tevhid yazmaktadır ve hiçbir kâtib böyle bir hat yazmamıştır.

Da’vetini işiden ağaçlar övünürüne
Geldükde secde idüb iurâ didi kelâmı

Öüsni-i öâîîyle tevôîd yazardı kökleri
Öyle bir öâî yazmamış kâtiblerin üalemi

Öaú sayuban eyledi bir pâre aâ buldı
Yürise yürirdi tursa turdı hemi (2297-2299)

¹ Nebhânî, a. g. e. , c. 1 s. 627

² Nebhânî, a. g. e. , c. 1 s. 631

7. 10. 5. Gölgesinin Yere Düşmemesi Mucizesi

Resulullah (asm)’ın özelliklerinden birisi de gölgesinin bulunmamasıdır. Çünkü kendisi, yapısının özü itibarıyla nurdu. Nitekim Allah’a yaptığı duada: ‘Ve beni nurlaştır.’ derdi. ¹

Şairimiz, Hz. Peygamberin gölgesinin yere düşmemesini kirli yere değmemesi ve kimsenin üzerine basmaması gibi iki güzel nedene bağlamaktadır.

Anın çün ismidür “YÀ-sín” daði “ÜÀ-óÀ” vü hem “TÀ-sín”
Düşürmez yire gölgesin ki Óaú òalú itdi nýrÀní

Ki nÀ-pÀk yire degmesün
Ki kimse basmaya anı (263-264)

7. 10. 6. Hastaları İyileştirmesi Mucizesi

Bir rivayette Katade şunları söylemektedir: “Ben, Uhud savaşında Resulullah’a atılan oklara karşı yüzümü siper ettim. Gelen oklardan birisi gözüme girdi ve koparıp dışarı attı. Ben, dışarı atılan gözümü avcuma aldım ve Rasulullah’a döndüm. Kendisi bu halimi görünce gözleri yaşardı. Sonra gözümü avcuna alıp çukuruna yerleştirdi ve: “Allah’ım! Bu göz, senin Resulünün gözünü korumak için isabet almıştır. Onu yerine kaynat ve diğer gözden daha güzel ve daha sağlam yap” diye dua etti ve aynen öyle oldu.”²

Bir başka rivayette ise Abdullah ibni Revaha, Rasulüllaha giderek, “Ya Rasullullah! Dişim çürümüş, şiddetli ağrı yapıyor.” dedi. Allah’ın Rasulü elini onun ağrıyan dişinin bulunduğu yanağı üzerine koydu ve: Allah’ım Abdullah’ın duyduğu acıyı kaldır.” diye yedi kere dua etti. Ondan sonra, Abdullah’ın diş ağrısı kökünden kesildi.³

Ey nice òastaları mess idüb buldı şifÀè
Òasta gelür saà gider ebraâile ekemi (2313)

¹ Kadı İyaz, s. 1097

² Nebhânî, a. g. e. , c. 2 s. 559

³ Nebhânî, a. g. e. , c. 2 s. 606

7. 10. 7. Hz. Peygamberin Sert Kayayı Parçalaması Mucizesi

Bir rivayette Hz. Cabir hadiseyi şöyle anlatmaktadır: “Hendek savaşı öncesinde, gelecek düşmana karşı hendek kazılırken kazmanın işlemediği sert bir kaya (diğer bir rivayette, taşlaşmış balçık kütlesi) ile karşılaştık. Bunun üzerine, durumu Rasulullaha bildirdik. Allah’ın Resulü, “Ona biraz su serpin buyurdu. Su serpildikten sonra, üç günden beri bizim gibi bir şey yemediği için karnına taş bağlamış olduğu halde eline kazmayı aldı ve üç kere besmele okuduktan sonra kayaya vurdu. Onun vurmasıyla birlikte kaya kum yığını gibi dağıldı.”

Başka bir rivayetin ifadesi şöyledir: “Allah’ın Resulü bir kap su istedi. Su getirilince, üstüne tükürüp dua etti ve onu kayanın üstüne döktü. Bunun üzerine, o sert kaya kum yığını gibi yumuşadı.”¹

Gürûnî, cihanı nura gark eden bu mucizeden şöyle bahsetmektedir:

ë arby taşa tokunsa nÿra àarú olur cihàn
Áyine gibi görür Sanèa Rum Ácemi (2288)

7. 10. 8. Cinlerin Kur’ân Dinleyerek Müslüman Olması Mucizesi

Gürûnî aşağıdaki beyitte bu mucizeden bahsetmektedir.

Cinnîlerden çok kimse dinlediler Úur’ân’ı
ÍmÀna gelüb çoàı bildiler Óáu kelÀmı (2291)

Bu konuyla ilgili olarak Abdullah İbni Abbas şu hadiseyi rivayet etmektedir: Resulullah, ashabından bazıları da yanında oldukları halde Ukkaz panayırına gidiyordu. Nahle’ye vardıklarında durdular ve kendisi namaz kılıp Kur’ân okudu. Bu sırada oradan geçen bir cin taifesi onu dinlediler ve birbirlerine, “İşte, göğce çıkmamıza engel olunmasının sebebi ve vahyedilen Kur’ân’dır.” dediler ve ona iman getirip müslüman oldular. Sonrada kendi milletlerine dönüp Cenab-ı Hakkın haber verdiği gibi, “Biz harika olan bir kitap dinledik.” dediler.²

¹ Nebhânî, a. g. e. , c. 2 s. 656

² Nebhânî, a. g. e. , c. 1 s. 564-565

7. 10. 9. Hz. Peygamberin Devesi ile İlgili Mucizesi

Hz. Ömer Hz. Peygambere bir deve hediye eder. Gece yarısı deve Hz. Peygamberi selamlayarak konuşmaya başlar. (51–7/12) Ardından şu hadiseyi anlatır:

NÀúa yine ãohbeti tekrÀr ider
äÀóibim aàøab yaramaz dili dir

Kaçdım taà başına çünkü dir
Görse kurdlar birbirine derdi dir

Bu Resýlu'llÀh devesi derdi dir
Birbirine incitmeñ deyu söyleridi

Olurdum ben işidüb anı mesrýr
Diridim ElóamdülillÀh ol á afýr

Muradum virdi bugün ol ÒudÀ'dur
Ki geldüm vÀâil oldum uş sanÀdur (1124-1128)

Hz. Peygamber devenin ismini Gadba* koyar. Gadba'nın Hz. Peygamberden iki muradı daha olur. Bunlardan biri cennette bir yerdir. Diğeri ise Hz. Peygamber ahirete gittikten sonra kendisine kimsenin binmemesidir. Hz. Peygamber bu iki isteği de kabul eder. (51–20/25) Gadba'nın ikinci muradı da kabul olur, cennetle müjdelendir.

Çü fermÀn oldu vaúti ide teşríf
SarÀy-ı baà-ı adn uçmaàınadır (1136)

Gadba ile olan ahdi Hz. Peygamber Hz. Fatıma'ya vasiyet eder. Hz. Peygamberin vefatından sonra Gadba dışarı çıkmaz, yemeden içmeden kesilir. (51–27/30) Bir gece Hz. Fatıma ile konuşur.

Es-selÀm èaleyk yÀ beyte Resýlu'llÀh dir
Gider oldum yakın geldi ecel dir

FirÀúdan vuâlatı yig görmüşüz dir
Gide maèşýú niçün biz düşmezüz dir

* Kaynaklarda Kusvâ olarak geçmektedir.

Sözün varise söyle işidem dir
Resylu'llâh'a idem anı taúrır (1140-1142)

Bu sözler üzerine Hz. Fatıma çok ağlar. Bir müddet sonra Gadba Hz. Fatıma'nın koltuğunda can verir ve kâinatın Resulüne ulaşır. Sabah Hz. Fatıma bir kefen alır, Gadba'yı defnederler. Bir iki gün sonra bir iş için o yeri eşerler, ne kefen ne de deveyi bulurlar.

7. 10. 10. Allah'ın Hz. Peygamberi Düşmanlarından Korumasıyla İlgili Mucizeler

Bunlardan en bilineni Hz. Peygamberi korumak için örümceğin ağ örmesi ve güvercinlerin yumurta yapmasıdır.

Hz. Peygamber Hz. Ebubekir ile mağaraya girince, Allah'ın emriyle bir örümcek mağaranın ağzını örten bir ağ yaptı, bir güvercin de ağın üzerine yuva yaparak yavruladı. Daha sonra düşmanlar gelip baktılar, fakat göremediler.

Ol èÀlemiñ mefòarı girdikde àÀr içine
Gökyüzünde güneşi aemÀ olan göre mi

äıddıú-i ekber dÀòı bile girdi şÀh ile
èAdylar bakdı gelüb görmeyüb çekdi àamı

Maàaranıñ aázına kebüter u èankebyt
Aà geridi yavrıladı öyle üstÀd ola mı (2304-2306)

Allah bu mucizeyle Hz. Peygamberi ve Hz. Ebubekir'i düşmanlarından korumuştur. “Örümcek, iki peygamber için ağ örmüştür. Bu peygamberler Hz. Davud ve Hz. Muhammed'dir. Bu böcek, Allah'ın emriyle mağaranın ağzına ağ örüp Hz. Muhammed'i koruduğu gibi, daha önce de Hz. Davud'un gizlendiği yere ağ yapmış ve bu suretle onu kendisini öldürmek isteyen Talut'un takibinden kurtarmıştır.”¹

Gürûnî, aşağıdaki beyitlerde Allah'ın koruması karşısında Hak düşmanlarının hiçbir zarar veremeyeceğini dile getirerek, nefis ve şeytana karşı Allah'a sığınmaktadır:

¹ Nebhânî, a. g. e. , c. 1 s. 658

İki cihânda anın ðâfızı Allâh ola
Sırr-ı Öudâ olanı èadüvi Óaú göre mi

Ey anları saklayan dünyâda sakla bizi
Kılmasun mekri bize nefsile şeyüân hemi

Eyle selâmet bizi iki èâlemde yâ Rab
Ol Habîb’iñ óürmeti úabýl eyle duèâmı (2307-2309)

Bu mucizeden diğér bir beyitte şöyle bahsedilmektedir:

Rüsým-i nâsı óükmince girince àâra ol Sultân
Kebýter èankebyt fi’l-óâl àaüAdâr kıldı Óaú anı (267)

Hiz. Peygambere en büyük düşmanlığı yapan Ebu Cehil ve Mugeyre bin Velid birçok kez korkutulmuştur.

Ebu Hureyre bir hadiseyi şöyle rivayet etmektedir: Ebu Cehil ve diğér müşrik büyükleri Kâbe avlusunda oturuyorlardı. Ebu Cehil onlara “Lat ve Uzza’ya yemin ederim ki ben burada iken Muhammed gelip secde ederse, gidip ayağımı onun ensesine basacak ve yüzünü toprağa süreceğim.” dedi. Ondan sonra onlar daha orada iken, Resulullah Kâbe avlusuna girdi. Ve namaz kılıp secde etti. Bunun üzerine Ebu Cehil yerinden kalktı ve ona doğru gitti. Fakat kendisine yaklaştığı anda irkildi ve eliyle yüzünü korumaya çalışarak adım adım geri geldi. Müşrikler ona, “Sana ne oldu?” diye sordular. Ebu Cehil, “Muhammed’e yaklaşıırken, önümde ateş dolu bir hendek gördüm ve bana dehşet veren kanat sesleri duydum.” dedi. Daha sonra bu olay kendisi ne anlatılınca Allah’ın Resulü, “Bana biraz daha yaklaşıyaydı, melekler onu kanatlarıyla parçalayıp o ateşe atacaklardı.” dedi.¹

Aşağıdaki beyitte bu ve benzeri hadiselerden şöyle bahsedilmektedir:

Eby Cehl ü Velíd görse Muàeyre ol pelíd görse
Görinür gözine ateş yâ ejderhâ sanur anı (269)

Aèdâ-i dîn olanlar yalıñuz görse anı
Göâün yirin èaskeri yanınca sanur hemi (2281)

Hiz. Peygamberin Allah tarafından korunmasına dair bir başka mucize de avucundaki toprağı düşmanlarının üzerine saçmasıyla ilgilidir.

İbn-i İshak rivayet etmektedir: Kureyşliler, Hiz. Peygamberi öldürmeye yönelik aldıkları kararı uygulamak için gece gelip Resulullahın evini sardılar.

¹ Nebhânî, a. g. e. , c. 2 s. 1019

Allah'ın Resulü dışarı çıktı ve eline aldığı bir avuç toprağı onların üzerine atarak Yasin suresinin ilk ayetlerini okudu. Cenab-ı Hak onların gözlerini bağladı ve kendisi aralarından çekip gitti.¹

Bu mucizeden aşağıdaki beyitte bahsedilmektedir.

ÚıyÀmet kopdı sanub sıdı nice askeri
AèdÀlarıñ yüzine saçdı bir avuç kumu (2287)

7. 10. 11. Doğumu Öncesi ve Doğumu Esnasında Meydana Gelen Mucizevî Hâdiseler

Hız. Peygamberin doğumundan önce ve doğumu sırasında bazı harikulâde hâdiseler meydana gelmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Tevrat ve İncil'de Hız. Peygamberden haber verilmesi, kâhinlerin Hız. Peygamberin geleceğini haber vermesi, şeytanların gökten haber almalarının yasaklanması, Ebrehe ve fil olayı, putların yere düşmesi, Kısra'nın sarayının yıkılması, Sava Gölünün kuruması, Mecusilerin ateşinin sönməsi. Aşağıdaki beyitlerde bu hadiselere telmih vardır.

TevrÀt ile İncıl'ı okudılar bildiler
Muèannid aèmÀ olub sÀair oldılar hemi

KÀhinler daòı òaber virdi úasem idüb
Geldi Óáu dín mièmÀrı bÀuıllarıñ hedemi

ŞeyüÀn çıkamaz oldu göklere sındı büti
KÀfirleriñ ãanemi yirde buldı ademi

Ebrehe ile şeyüÀn kün feyekün oldılar
Mevlûdini vaóyini işitdikleri demi (2292-2295)

ŞeyüÀnla èadüvler vÀveylÀ çaàarışdılar
AãóÀb-ı Fursile hem Kısra òarÀb ola mı

SevÀnıñ baóriyle Mecýsiniñ nÀrına
Nice kenisÀlar hem ùogduàun bildi hemi (2285-2286)

¹ Nebhânî, a. g. e. , c. 2 s. 606

7. 11. En Büyük Mucize Kur'ân

“Hz. Peygamber, bir hadis-i şeriflerinde “Peygamberlerden hiçbir peygamber yoktur ki, O’na, insanların iman etmek zorunda kaldığı mucizelerin bir benzeri verilmemiş olsun. Bana verilen mucize ise, Allah’ın bana vahy ettiği, Kur’ân’dır. Bunun için, kıyamet günü, peygamberlerin en çok ümmetlisi ben olacağımı umarım.” buyurmuştur.

Her peygamberin, zamanına göre, peygamberlik davasını ispatlayacak bazı mucizeleri vardır: Asa’nın yılanı çevirilmesi gibi. Hz. Musa zamanında, sihir yaygındı. Bunun için, Hz. Musa, sihirden daha üstün ve baskın olan bir mucize getirip muhataplarını iman etmek zorunda bıraktı.

Hz. İsa zamanında doktorluk yaygındı. Bunun için, Hz. İsa, doktorlukta daha üstün ve baskın olan bir mucize getirdi: ölüyü diriltti.

Resulüllah zamanında ise, fesahat ve belâgat mucizesi olan Kur’ân-ı Kerim’i getirdi.

Hz. Peygamberden önceki peygamberlerin mucizeleri, kendilerinin vefatları ile sona ermiş, onları o zaman hazır bulunanlardan başkaları da görmemişlerdir. Hz. Peygamberin mucizesi olan Kur’ân-ı Kerim ise, kıyamet gününe kadar devam edecektir.

Diğer Peygamberlere verilen Mucizelerin benzerleri, ya suretçe ya da hakikatçe kendilerinden öncekilere de verilmiş bulunuyordu. Kur’ân-ı Kerim Mucizesinin benzeri ise daha önce hiçbir peygambere verilmemişti.”¹

Belâgat ve fesahatta, hiçbir millete verilmeyen özellik ve kabiliyetler Araplara verilmişti. Hiç bir insana ve nesle verilmeyen ifade gücü ile techiz edilmişlerdi. Hele hitap kesiminde adeta en ileri zekâları bile rahatça zincire vurabiliyorlardı. Yorulmadan şaşırtıcı sözler söyleyebiliyor, her sahada bedihî olarak hitab edebiliyor, harbin en şiddetli anında kılıç sallarken bile bunu kolayca yapabiliyorlardı. Konuştukları dilin adeta zirvesindeydiler. Onlar bu haldeyken gelen Kur’ân-ı Kerim, belâgatiyle akılları yenik düşürmüş, fesahatiyle her söylenen söze meydan okumuştur. İcâz ve i’câz bakımından tüm sözlerin sırtını yere getirmiştir. İleri gelenleri dâhil bütün Arap yarımadasına (ve tüm dünyaya) gerçeği haykırmış, Kur’ân’ın benzerini getirmeleri için meydan okumuştur.²

“ Yoksa: “Onu (o Kur’ân’ı, kendisi) uydurdu” mu diyorlar? (Habîbim, yâ Muhammed!) De ki: “Eğer (iddiânızda) doğru kimseler iseniz, o takdirde onun benzeri uydurulmuş on sûre getirin! (Yardım için) Allah’dan başka gücünün yettiklerini de çağırın!”³

¹ İslâm Tarihi, M. Âsım Köksal, İstanbul 1980, c. 11, s. 199-200

² Kadı İyaz, s. 257-258

³ Hûd, 13

BelÀaat kÀnı ol sulùÀn feãÀóat maèdeni ol cÀn
Faãíöler oldılar óayrÀn unutdılar kelÀmını

Faãío çoaidı èaârında
BelÀaat geldi çün Úur´Àn

Ki èİmrÀnoalı vaútinde çoaidı sióriden saóóÀr
Kılub èasÀ-i ejderhÀ ki ibùÀl eyledi anı

Ne deñlü varise saóóÀr
Okudı cümle emÀnı

Ki Meryemoalı vaútinde óekimler çoaidı àÀyet
Aña Óaú virdi bir nefes eger mevtÀya nefò itse virirdi Óaú aña cÀnı

Muèaùùal kaldılar cümle
Çü gördiler óakım anı

Çü Faòr-i èÁlem èaârında sana didi Úureyş cümle
Faãío hem belià idi iderdi kılı kırk pÀre cühelÀ buldı meydÀnı

FeãÀóat günü çün toadı
Tolundı kevkeb-i fÀnı

Faãíói gördiler çÿn kim kamusı masòar oldılar
FeãÀóatde Óabibu´llÀh akıtdı baór u ummÀnı (336-343)

èAyÀn ola kamu òalúa
Künÿz-ı èilm-i RabbÀnı (346)

Ki cümle muècizÀtından anınçün saydılar üç biñ
Yeter bu ulu muèciz kim getürdi bize Úur´Ànı

Anuñla fehm ider èÀrif
Ne kim var sırr-ı Úur´Àn'ı

Anuñ her óarfi bir ãÿr-ı óayÀt-ı İsrÀfıl'dür kim
Okuyan Òıør u ÍsÀ-veş içerler Àb-ı óayvÀnı

İrerler yüce devlete
Ki "lÀ òavfun" olur şÀnı

Muóammed ism-i aèôamdur ki Úur'ân akdı úalbinden
Ki ãadrı levó-i maófÿôa úalemsiz yazdı Óaú anı

Lis'ân-ı Cebr'â'il'inden
Getürür òalúa bürh'ânı (279-284)

Ol bizim sulû'ânımız bir kelâm getürdi kim
Cemiè enbiy'ânıñ giru kaldı kelâmı (2257)

Her harfi yüzbinlerce mucize olan Kur'ân, sonsuza kadar Hz. Peygamberin en büyük mucizesidir. Kur'ân mucizelerin sultanıdır. Anlayan için bu mucize yeterlidir. Kur'ân, mücrim olanı seçip hükemânın sözlerini batıl eylemiştir. İnad ehlinin inadı Kur'ân ayetleri ile kırılmış, ona tabi olanlar kereme kavuşmuştur. Onun belagatını Allah bildirmiştir. Bu hakikat karşısında nazire yazmak isteyenler, cezalarını bulmuşlardır.

Óaú bâúı kıldı anıñ bir muèciz'âtın
Her óarfi anıñ yüz biñ muècize olur hemi

Muèciz'ât-ı èaôími kâfídür fehm idene
Cümle muèciz'âtların sulû'ânı oldu hemi

“*Vemt'âöü'l yevme*” deyüb seçdi mücrím olanı
Bâúıl eyledi cümle öükem'ânıñ kelâmı

Áyetleri seyf gibi kırdı in'âd ehlini
èAd'âveti terk iden buldu dürlü keremi

Bel'âati bildürdi Óaú kelâmı oldu'ân
Naôíre idem diyen buldı dürlü veremi (2323-2327)

Anıñçün faòr ider bu n'âs Muóammed úuü'b-ı úuü'bu'n-n'âs
Kaçar vesv'âs ile òann'âs görünce úurb-ı Raóm'ân'ı

Ki her kim dise bismillâh
Okursa daòı Úur'ânı (332-333)

Kur'ân müttakiler için hidayet olarak gönderilmiştir. Allah'tan korkanlar için, davalarını doğrulayan delil olmuş, şüpheleri def etmiş, haram ve hileyi bildirerek şek bırakmamıştır.

Mütteúíler zümresine Óaú anı
Bil hidâyet gönderübdür Úur'Ân'ı

Teñriden korkanlara Hâdî'dür ol
Óuccet-i bürhân delíl Daèví'dür ol

Şübhesin defè ider azmaàa komaz
Bildürür óille óarâm şek eylemez (48-50)

Kur'ân Hz. Peygamberin insanlara hakkı beyan etmesi için indirilmiştir.

Kim indürdi Óabíb'i üzre Úur'Ân
Anuñla kıla òalúa Óaúú'ı tıbyân (60)

Aşağıdaki beyitlerde Kur'ânın gönderilmesinin ezelden vade kılındığı, Kur'ân'ın tüm kitaplar üzerine hâkim olduğundan dolayı Hz. Peygambere indirildiği, yer ve gökte Kur'ân hükümlerinin hâkim olmasına şaşdırmamak gerektiği, inanmayanların Kur'ân ile korkutulduğu, inananların ise cennetle müjdelendiği anlatılmaktadır.

Ta ezelden vaède kılmışdı anı
Göndere çün Âyet-i Úur'Ân'ını

Óâkim oldu heb kitâblar üstine
Anuñüçün virdi anı dostına

Yirde gökde óükm-i Úur'Ân oldu heb
á ayriler-veş ùañlayub kılma èaceb

Anuñile korkudur azâunları
Óaúú'ı inkâr eyleyen bizgünleri

Hem beşâret ider ímân ehlini
Kim saèâdetde ebed uçmaàını (162-166)

Hz. Peygambere indirilen Kur'ân müminler için nasihat, kâfirler için korkudur.

İndi Úur'Ân çün Óabíb'üñ üstine
Kâfire òavf hem naâíoat dostuna (119)

Kur’ân’ın her suresi ve harfi mucizedir. Kur’ân’ın fesahatine insanların emsal getirmesi mümkün değildir. Çok füsaha hırsla nazire yazdılar. Fakat Ku’an’ın üslubuna hiçbiri ulaşamadılar.

Kim anıñ her sýresi bir muècizÀt
Óarfine biñ muècize ben koydum ad

Bir feãÀóat virmiş aña kim ÒudÀ
HÀşÀ kim insÀn aña emÀl ide

Çok füããóÀ çün kemÀl óırã eyledi
Çok naôire miâl-i írÀd eyledi

Şöyle bir üslýba vÀúiredur kim ol
VÀúire olmadı èArabda öyle ad (874-877)

Velid bin Mugire, Resûlulah (sav.)’in kendisine Kur’ân okuduğu zaman, onu dinlediğinde kalbi yumuşadı. Kardeşinin oğlu Ebu Cehil bunu duyunca hemen oraya geldi, onun bu durumuna karşı şiddetli bir itirazda bulundu. Ona ve yanındaki topluluğa şöyle haykırdı: “Allah’a yemin olsun ki içinizden hiçbiriniz benim kadar şiir bilmez! Allah’a yemin olsun ki, onun okuduğu şey, o şiir türlerinden hiçbirine benzemiyor.”¹

Ol Velíd ibni Muàayredür biri
Ol feãÀóatde iderdi çok èinÀd

Ol

Dikildi Úur’Àn okurken ol Óabíb
Agladı diúúat gelüb çün ol pelíd

Çün Ebý Cehl itdi ana serzeniş
Anıñ istiósÀnını gördi baéíd

Ol didi işitmedüm böyle kelÀm
Sen bilürsin kim èilmi benim ziyÀd

Bir kelÀm ki mÀøíden virür òaber
Ol òaber kim cümlesi İncíl’de yÀd

¹ Kadı İyaz, s. 262

Çün mütÀbíú oldı İncıl'e òaber
İnkÀra kalmaz mecÀl ider èinÀd (879-884)

Kur'an'a nazire düşünen yalancı peygamber Müseyleme, bir çocuk okuken duyduğu Kur'an ayetleri karşısında teslim-i silah etmeye mecbur kalmıştır.

Meúnaèa Müseyleme KeõõÀb'a çün
Kim naôíre düzmege itdi murÀd

Diñlediler bir çocuk Úur'Àn okur
“Úíle yÀ erøub'leèi mÀ ´eki” dedi

Veya “semÀ´ü eúlièi” kim didi çün
Bozdu yazdıàın didi ol-dem.....

Didi óÀşÀ bu kelÀm-ı òalk degil
NÀdim oldı didi etmezem èinÀd

Böyle böyle çok faãíóler masòara
İtdi Úur'Àn onları dilsiz cemÀd (888-892)

Gürûnî aşağıdaki beyitlerde Müslümanın Kur'ânsız olamayacağını, Kur'ân okuyanın iki dünya saadetine kavuşacağını, cinlerden çoğunun Kur'ân dinleyip iman ettikleri, diğer kutsal kitapların fesahatte ve hükümde Kur'ân'a yetişemeyeceğini belirtmiştir.

O kim Úur'Ànsız olur Müslim olmaz
O kim Müslim ola Úur'Àn'sız olmaz (1173)

KelÀm-ı Óaú Zebýr İncıl ü TevrÀt
FeãÀóatde óükümde Úur'Àn olmaz (1199)

Cinnîlerden çok kimse dinlediler Úur'Àn'ı
ÍmÀna gelüb çoàı bildiler Óaú kelÀmı (2291)

İki cihÀn devletin buldı Úur'Àn okuyan
Óabline berk yapışan òalÀãı buldı hemi (332)

Kur'ân tövbelerin kabul edilmesi için şefaattçidir.

Úur'Àn óablin boynuma dakub terbiye demi
Ümídım budur andan úabýl ide tövbemi (2236)

1825 Didigüm sözdürür Úur'Àn günÀh dertlerine dermÀn
Getürdi bize çün anı ÒudÀ'dan úadr-i “*erselnÀk*”(1825)

Gürûnî aşağıdaki beyitte, sîre ehlinin Kur'ân ile ilgili üç bin adet mucizeyi haber verdiklerini belirtilmektedir.

Kim bu Úur'Àn böyle ulu muèizÀt
Ehl-i sîre üç biñin kıldı èidÀd (893)

III. İKTİBASLAR

1. Ayetler

Elif Lâm Mim¹

Ayetin değişik tefsirleri yanında elif ile “illa’llâh”, lâm ile “lâ ilâhe” ve mim ile de “Muhammedün Resulallah” ibarelerinin kastedildiği söylenir.²

Hiz. Peygamberin boyu elif, saç lām, ağzı da mim harfine benzetilir. Üçü bir araya gelince Kur’ân-ı Kerim’deki haruf-ı mukataadan olan “elif lâm mim” ayeti karşımıza çıkar. Bu remiz Kur’ân’da altı surenin başında yer alır.³

“Elif lâm mim” daðı âidü-ı âafâdur ol
Kamu mü’minlere Óaú’dan şifâ’ hem kâfidür ol (229)

Erselnak

“(Ey Resulüm!) (Biz) seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”⁴ mealindeki ayetten iktibastır.

Bu ayet ile Hiz. Peygamberin başka bir sebeple değil, yalnızca bütün âlemlere bir rahmet olması için gönderildiği belirtilir. Onun peygamberliğinin, bütün kâinatı içine aldığı ve bütün varlıklara ebedî saadet ve kurtuluş yolunu gösteren İslam dinini tebliğ ederek, bu hidayet vesilesi ile akıl sahibi bütün canlıları rahmet, merhamet ve şefkat nuruna çağırarak görevli olduğu bildirilir.⁵

Anuñ şânındadır “levlâk” anuñ úadrinde “erselnâk”
Canân-ı arø ile eflâk anıñüçün òalú olangelsün (2479)

Didigüm sözdürür Úur’ân günâh dertlerine dermân
Getürdi bize çün anı Òudâ’dan úadr-ı “erselnâk” (1825)

Bu ayet iki beyitte “Raómeten li’l-èÀlemín” şeklinde iktibas edilmiştir. Böylece Hiz. Peygamberin “Raómeten li’l-èÀlemín” ismine işaret edilmektedir.

¹ Bakara, 2/1; Âli İmrân, 3/1; Ankebût, 29/1; Rûm, 30/1; Lokmân, 31/1; Secde, 32/1

² Emine Yeniterzi, a. g. e. , s.94

³ Emine Yeniterzi, a. g. e. , s.22

⁴ Enbiyâ, 21/107

⁵ Emine Yeniterzi, a. g. e. , s.

“LevlÀk” anıñ şÀnına nÀzil oldıı dem
 “Raómeten li’l-èÀlemin” kesdi benim şübhemı (2268)

“Raómeten li’l-èÀlemin” “levlÀk” buyurdı şÀnıña
 ÚÀdir ü Úayyým bilür çün ol güzel úadriñ seniñ (1875)

èÁleme raómet-i RaómÀn andadur
 “Raómeten li’l-èÀlemiñ” bürhÀndadur (18)

“Rahmeten li’l-Àlemin” “levlÀk” aña
 Oldı hem “òulkin èÀôim” bürhÀn aña (227)

Ol Óabıb’iñ ger yaratdıñ “raómeten li’l-èÀlemin”
 Ol şefÀeat maèdeninden iriše bize şifÀe (1608)

ÚÀbe Úavseyn

“İki yay veya daha yakın oldu.”¹ mealindeki ayetten iktibastır. Bu ayetle Hz. Peygamberin Allah’a yakınlığı ve bu yakınlık ile lütfedilen şeref üzerinde durulur.

Kur’ân-ı Kerim’de Hz. Peygamberin Allah’a olan yakınlığının kemalini ifade ve temsil eden bir ayettir. Kavs, yay; kab da yayın kabzasıyla giriş yeri olan iki köşe aralığıdır. Buradaki iki yay miktarı yaklaşmayı maddî ölçülere nisbet etmek mümkün değildir. Zira, Cenâb-ı Hak her türlü cisim ve mekândan münezzehdir. Bu yüzden müfessirler ve mutasavvıflar bu yakınlık için çeşitli manalar ileri sürmüşlerdir. Müfessirlere göre; buradaki yay kadar yaklaşma, Arapların cahiliye döneminden kalma bir âdete dayandırılır. Şöyle ki Araplar bir ittifakta bulunacakları zaman, iki yayın kabını birleştirerek tek ok atarlar ve bununla anlaştıkları meselede hemfikir olduklarını beyan ederlerdi. Bu şekilde Hz. Peygamberin Hakka olan manevî yakınlığı izah edilirken “ev ednâ” “hatta daha yakın” manasıyla da bir terakkî olduğu öne sürülür.²

SemavÀta èurÿc iden Muóammed MuãüafÀ’dur bu
 Geçüpdür “úÀbe úavseyn” i ki bir sırr-ı ÒudÀ’dır bu (658)

Eger Ádem babanıñ òoş sehÀba başı irdise
 İrişür başı çün èarşa görür hem “úÀb-ı kavseyn”i (246)

¹ Necm, 9

² Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 120

“Úabe úavseyn” geçüb lâ-mekân oldı mekân
Menzîl başı vuâlatı raómâna oldı hemi (2349)

“Úabe úavseyn” maènâsı ôuhura gele yarın
Şefâeti yayına Óaú raómeti okuna bend eyledigim (2377)

SübóÂnellezi Esrâ

İsrâ Suresi’nin ilk ayetinden iktibas edilmiştir. Ayetin tamamının meali şöyledir: “Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye, kulunu (Muhammed’i) bir gece Mescid-i Haram’dan, etrafını mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa’ ya (İsra- gece yürüyüşü-ile) götüren (Allah, her türlü noksanlıktan) münezzehtir. Şüphesiz ki Semi (her şeyi işiten), Basir (hakkıyla gören) ancak O’dur.”¹

Bu ayetin iktibası üç beyitte birbirinden farklı şekilde geçmektedir. Bu iktibas bir beyitte “*Esrâ bi eabdihi*” şeklindedir.

“Elif lâm mím” daõı sırr-ı Öudâ’dur ol*
Ki “sübóÂnelleõî esrâ” Muóammed Muãüafâ’dur ol (228)

Ki “sübóÂnelleõî” sırr-ı İlâhî
Ki pâk ol pâdişah èâlî den èâlî (594)

Buyurdu şânına “*esrâ bi eabdihi*”
Óabíb’in ceõb idüb cevfi leyâli (595)

Öulkin Ázím

“Ve muhakkak ki sen, yüce bir ahlak üzerindesin.”² mealindeki ayetten iktibastır.

Güzel huylar olarak tanımlayabileceğimiz ahlak mefhumu; Hz. Peygamberde, Kur’ân-ı Kerim’de de azim sıfatıyla beyan edildiği bu ayetle belirtildiği gibi saygı gösterilmeye layık en yüksek seviyede idi. Başkalarına telkin ettiklerini kendi hayatında en mükemmel şekilde yaşayan Hz. Peygamber için Hz. Ayşe: “O’nun ahlakı Kur’ân idi.” demiştir.³

¹ İsrâ, 1

² Kalem, 4

³ Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 129

“*Rahmeten li’l-Âlemin*” “*levlâk*” aña
Oldı hem “*òulkin èÀôim*” bürhân aña (227)

MÀ zÀga’l-Basar

Bu iktibasın yapılmış olduğu ayetin tamamının meali şu şekildedir: “(O haşmetli makamda Muhammed’in) göz(ü) ne kaydı ne de haddini aştı.”¹

Miraç gecesi Hz. Peygamber meleklerin, peygamberlerin ve insanların ilminin son noktası olan; emr-i ilahîden başka hiçbir şeyin ötesine geçemediği Sidre-i Münteha’nın bizim için malum olmayan ilerisine geçmiş; Cenâb-ı Hakkın en büyük ayetini müşahade etmiştir. Bu sebeple ayetin ilk bölümü onun edebini, ikinci bölümü de kuvvetini beyan eder. Zira Hz. Musa Cenâb-ı Hakkın tecellisine şahit olduğu zaman bu muazzam hadiseye tahammül edememiş, bayılmış, yere düşmüştür. Hz. Peygamber ise sükûnetini muhafaza ile sadece görmesi gerekeni görerek Rabbinin huzurunda edep dairesinin dışına çıkacak en küçük bir bakışta bile bulunmamıştır.²

Ki “*mÀzÀà’l baãara’l-óau’*”
Görür fevûânî taótânî (245)

“*MÀzÀà’l-baãar*” olan naôarı ile baksa
Kara taşlar mücevher olsaèaceb ola mı (2375)

Ve’d-duhâ- Ve’s-âems- Ve’l-leyli

Bu iktibasların yapıldığı ayet-i kerime mealleri şu şekildedir:

“Yemin olsun duhâya (kuşluk vaktine)!”³
“Yemin olsun şemse(güneşe) ve onun (kuşluk vakti) aydınlığa!”⁴
“Yemin olsun (karanlığı ile her şeyi) örttüğü zaman, leyl’e (geceye)!”⁵

Duhâ, güneşin parlayıp, yükselmeye başladığı kuşluk zamanıdır. Burada kasem edilen duhâ ise; hakikat güneşinin, Hz. Muhammed’in ufkundan doğarak, onun âlemlere rahmet olan peygamberi ile küfür karanlığını yok edip, hidayet

¹ Necm, 17

² Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 129

³ Ve’d-Duha, 1

⁴ Ve’s-şems, 1

⁵ Ve’l-Leyl, 1

nurlarını yaydığı zamandır. Bu sebeple Hz. Peygamberin bir güneş gibi parlayan yüzü bu ayete benzetilir, saçları da “Ve’l-Leyl” olur. Hz. Peygamberin eşsiz güzelliğini anlatan bir diğer ayet de “Ve’s-Şems” dir.

Ezeldür cümleden nÿrı ki Ôatmü’l-enbiyÂdır bu
Saçı “ve’l-leyl iðÀ yaàşÀ” cemÂli “ve’ê-êuóÀ” dır bu (657)

CemÂli “veêêuóÀ ve’s-âems” vüçydında óavÀss-ı hams
ØiyÀ virür yire göge yüzi miâbÀh-ı nÿrÂní (244)

Ve’l-Mürselât

“Ve’l-Mürselât...”¹ hem surenin adı hem de ilk ayetidir. Müfessirler bu kase ayetini tefsir ederlerken; melekler, rüzgârlar, Kur’ân ayetleri veya peygamberler gibi Allah tarafından gönderilmiş kuvvetler tarzında izahlar getirirler. Ancak takip eden ayetler göz önünde bulundurulunca; en çok melekler görüşü kuvvet kazanır.²

Óáu úasem ider deyüb “ve’l mürselât”
Getürürler yiryüzine tayyibât (748)

VemÀ rameyte ez rameyte

“Attıgın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı...”³ Bedir harbinin en şiddetli anında Cebrail, Hz. Peygambere gelerek bir avuç toprak alıp, düşmana atmasını söylemiş; Resulullah bir avuç kum ve çakılı düşman ordusu tarafına atınca hepsi gözlerine kaçan tozu toprağı temizlemeye başlamış, onlar gözleriyle uğraşırken müslümanlar hepsini tarumar etmişlerdir. Zaferle biten bu savaşın ardından gaziler kahramanlıklarıyla övünmeye başlayınca, yukarıda mealı verilen ayet nazil olmuştur. Bu ayet ile düşmana isabet eden, hepsinin gözüne batan bu atışı Allah’ın yaptığı bildirilmektedir.⁴

Ol zamÀn èaskere óÀcet kalmaz
“VemÀ rameyte ez rameyte” ola iş (1485)

¹ Ve’l-Mürselât, 1

² Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 131

³ Enfâl, 17

⁴ Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 101

LÀ taúneùÿ

“Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyiniz...”¹

Rahman ve Rahim olan Cenâb-ı Allah’ın bütün günahlara mafiret edeceğini bildiren bu ayet, Kur’ân-ı Kerim’in en ümit verici ayetlerinden biridir. Ancak bunu takip eden ayetlerde görüyoruz ki, bu ümit günaha teşvik için değil; günahkârları en kısa zamanda samimiyetle tövbe etmeye davet içindir. Hz. Peygamberin, “Ne dünyaya ne de dünyada bulunan hiçbir şeye değişmem.” şeklinde ifade ettiği bu ayet, Cenâb-ı Hakkın lütfuna işaret edilerek; kulun günahları ne kadar çok olursa olsun, ümidi kesmeyeceğini belirtmek için ele alınır.²

Kamu òalkıñ ümídi sensin Allâh
Didiñ “*LÀ teúneùÿ min raómeti’lLâh*” (681)

“Ger işledümse günâh seni eyledim penâh
“*LÀ taúneùÿ*” Âyetin yazdım síneme hemi (2386)

Fetóu’n-úaríb fetó-i mübín

“... yakın bir fetih ile (Hudeybiye anlaşması ve Hayber’in Fethi) ile mükafatlandırmıştır.”³ “Şüphesiz ki biz sana, apaçık bir fetih açtık (ihsan ettik).”⁴

Fetih Suresinin ilk ayetiyle hem gelecekte vuku bulacak fetihler için açılan bir zafer yolu bildirilmiş, hem de müslümanların bir devlet olarak mevcudiyetinin müşriklerce kabul edildiği Hudeybiye Barışına işaret edilmiştir. Nitekim İslamiyet’in bu galibiyetler zincirini Hayber ve Mekke fetihleri takip etmiş ve yüce dinimizin diğer dinlere galebesi vad olunmuştur.⁵

Bula “*fetóu’n-úaríb fetó-i mübín*”
Alub ôabù eyleye rÿy-ı zemíni

Leúad òaleúne’l insâne fí eóseni taúvím

“Hakikaten biz insanı en güzel biçimde halk ettik.”⁶ mealindeki ayet ile insanın madden ve manen en güzeli bulma kabiliyetiyle yaratıldığına işaret edilir.

¹ Zümer, 53

² Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 115

³ Fetih, 18

⁴ Fetih, 1

⁵ Emine Yeniterzi, a. g. e. , s. 116

⁶ Ve’t-Tîn, 4

İnsana fıtratındaki bu kıvam; tekâmül etmesi ve güzellerin en güzeli olan Yaratıcısını tanıyıp, onun sıfatlarıyla teçhiz edilmesi içindir.

Topragı Ádem idüb eyler kelím
“Leúad òaleúne’l insÀne fí eóseni taúvím” (2165)

Kulhü vallÀhü eóad- Allahü’s-äÀmed- Lem yelid Velem yýled

İhlâs Suresi’nin ilk üç ayeti beyitlerde olduğu gibi ter almaktadır. Bu ayetlerin mealleri şu şekildedir: “De ki O, Allah Ehad’dır (birdir)!”¹ “Allah Sameddir (her şey her cihetle O’na muhtaç oldu halde, O hiçbir şeye muhtaç olmayandır)!”² “Doğurmamıştır ve doğrulmamıştır.”³

İslamiyetin esası olan tevhidi en güzel biçimde ifade eden bu sureye İhlâs, Kul Hüvallahü Ehad, Esâs, Tevhîd, Tefrîd, Tecrîd, Necât, Velâyet, Marifet, Cemâl, Nûr, Samed, Mazhar, Berâe gibi isimler verilir.

Kıl eibÀdet lâ şeríke *“úulhü vallÀhü eóad”*
 Kimseye muótÀc degildür ol ki *“AllÀhü’ã-ãamed”* (822)

Oàlı kızı yok anıñ kim yiyeler andan mırÀâ
 Hem ezelde hem ebede bÀúídür ol *“lem yelid”* (825)

Kimseden toàmadı óÀşÀ kim yiye andan mırÀâ
 Cümleñiñ òÀlıúı oldur hem daòı *“velem yýled”* (826)

ÒÀlıú u RezzÀú-ı èÀlem sensin ancak yÀ İlÀhí
“ÚulóüvallÀhü eóad” sın kim belÀ bezmi şehÀd (905)

Subóanelleõí òaleúa’l ezvÀce küllehÀ

“Pek münezzehdir O (Allah) ki, yerin bitirmekte olduklarında ve (insanların) kendilerinden ve bilmeyecekleri şeylerden (nice) çiftleri, onların hepsini yaratmıştır.”⁴ ayetinden iktibastır.

Dünyadaki şeylerin hepsi, bir zıddı veya benzeri yahut da herhangi bir bileşiği ve karşıtı bulunması yönüyle çifttirler. Mesela cisim ve ruh, madde ve kuvvet, cevher ve araz, iç ve dış, yer ve gök, karanlık ve aydınlık, dünya ve ahiret

¹ İhlâs, 112/1

² İhlâs, 112/2

³ İhlâs, 112/3

⁴ Ya-Sin 36

gibi ki elektrik bile artı ve eksi diye ikiye ayrılıyor. O halde "Çiftleri yarattı." demek, "Bütün çeşit ve sınıflarıyla âlemi yarattı" demeye eşittir. Ancak burada asıl sevk, bütün âlemin yaratılışını anlatmak değil, bir ortak ve benzeri bulunan bütün eşlerin, bütün çiftlerin yaratılmış olduğunu ve dolayısıyla yaratılmışın yaratıcıya eş olamayacağını anlatarak yaratıcının böyle şeylerden tenzih edilmiş olduğunu ve birliğini ispat etmektir.¹

Bu ayet başlık olarak yer almaktadır.

İrcièl

"Razı edici ve razı edilmiş olarak Rabbine dön."² ayetinden iktibastır.

ÒaberdÀr ola rýóoun "ircièl" den
Sakın ayırma úalbüñ müümé'inden (460)

"İrcièl" òüüÀbını gýşuñña mengýş idüb
Müümá'in olmuş nefse şeyüÀn iàvÀ ide mi (2232)

LÀ òavfun èaleyhim

"Dikkat edin! Şüphesiz, Allah'ın veli (kul) larına hiçbir korku yoktur onlar mahzun (da) olmayacaklardır."³ ayetinden iktibastır. Beyitlerde "LÀ òavfun", "LÀ òavfun èaleyhim" olmak üzere bu ayetin iki şekilde iktibası yer almaktadır.

İrerler yüce devlete
Ki "LÀ òavfun" olur şÀnı (282)

Varursan söz me'Àline ki aldanmazsın Àlíne
Kıyanlar nefis ü mÀlına ki "LÀ òavfun" olur şÀnı (328)

Ki "LÀ òavfun èaleyhim" ola şÀnuñ
ÒalÀã ola óüzünden tatlu cÀnuñ (461)

"LÀ òAvfun" ola şÀnıñ maózýñ olmaya cÀnıñ
Úadír ola her şebÀnıñ her günüñ bayram ola (2080)

¹ elmalı, c. 6 s. 415

² Fecr, 28

³ Yunus, 62

Kim okur bu dıv'ânı "lâ òavfun" ola ş'ânı
Mâlî èömri çok ola cennet ola mek'ânı (2160)

Eyne'l-meferr

"O gün insan: "Kaçacak yer nerede" der!"¹ ayetinden iktibastır. "Kaçacak yer nerede?" manasındadır.

Kâfirlerin başına geldi úıy'âmet günü
"Eyne'l-meferr" ça'ırdı ba'â olundı'ı dem (2343)

Dimeye tâ vâıy nidem "eyne'l meferr"
Kıl nid'â bizden yaña idüñ sefer (173)

Fevz-i èaôım

"Allah mü' min erkeklere ve mü' min kadınlara, altlarında ırmaklar akan, içinde ebedi olarak kalıcı oldukları cennetler ve and cennetlerinden güzel meskenler va'd etti. Allah'ın rıdvânı (razı olması) ise daha büyüktür! İşte büyük kurtuluş budur!"² ayetinden iktibastır. "Büyük kurtuluş" manasındadır.

Kıl iü'at è'âlemüñ sulû'ânına
Berk yapış "fevz-i èaôım" bürh'ânına (148)

Küllem'â dedâle èaleyh'â Zekerıyy'â'l miór'âb

"Böylece Rabbi ona (Meryem'i, annesinden) güzel bir kabul ile kabul etti ve onu güzel bir bitki (bir çiçek) gibi yetiştirdi ve onu (akrabası bulunan) Zekerıyya'nın himayesine verdi. Ne zaman Zekerıya onun yanına ma' bede girse, yanında bir rızık bulurdu. "Ey Meryem! Bu sana nereden (geldi)?" derdi. Şüphesiz ki Allah, dilediğini hesapsız olarak rızıklandırır."³ ayetinden iktibastır.

Kıl iü'at è'âlemüñ sulû'ânına
Berk yapış "fevz-i èaôım" bürh'ânına (745)

¹ Kıyame, 10

² Tövbe, 72

³ Al-i İmran, 37

“Külle mÀ deòale èaleyhÀ
ZekeriyyÀ’l MiórÀb” (746)

Elestü bi rabbiküm

“...(Ben) sizin Rabbiniz değimliyim...”¹

“Elestü bi rabbiküm” nidÀsı yoòsa seni
Mest-i lÀ yaèúul idüb idemediñ fehmi (2231)

Min cÿèin ve emenehüm min òavfin

“O (Beyt’in Rabbi) ki, onları açlıktan doyurdu ve kendilerini korkudan emin kıldı.”²

YÀ Evel ü yÀ Áòir u yÀ ÔÀhir u yÀ BÀün
“Min cÿèin ve emenehüm min òavfin” (1694)

YeòluúullÀh mÀ yeşÀ

“...Allah, dilediğini yaratır...”³

İsmÀèîl di “yeòluúullÀh mÀ yeşÀ”
Yazıla müèminlere nurdan berÀt (761)
Úîle yÀ erøu’bleèi mÀ ´eki- semÀ’ü eúlièi

“... Ey yer! Suyunu yut, ve ey gök! (sen de yağmurunu) tut! . . .”⁴

Diñlediler bir çocuk Úur’Àn okur
“Úîle yÀ erøub’leèi mÀ ´eki” dedi (889)

Veya “semÀ’ü eúlièi” kim didi çün
Bozdı yazdıam didi ol-dem..... (890)

¹ A’ raf , 172

² Kureys, 4

³ Nur, 45

⁴ Hud, 44

“Küllü men èaleyhÀ fÀnin”

“Onun (o yerin) üzerindeki herkes (ve her şey) fanîdir. ”¹

Óüccet olmışdur Úur’Àn
“Küllü men èaleyhÀ fÀnin” (1996)

Limeni’l-mülk

“...mülk kimindir? . . . ”²

“Limeni’l-mülk” òüÀbı geldi çün dil milkine
O cehliñ yarasına sarıldı tevóíd emi (2233)

Úalbi Óaúú’a kıl teslím kalıb òalúile kelím
“Limeni’l-mülk” i èalím vÀóidü’l-úahhÀrı bul (2076)

VemtÀöü’l yevme

“Ve (o gün müşriklere de denilir ki) “Ey günahkârlar! Bugün (mü’ minlerden) ayrılın!”³ ayetinden iktibastır. “Bugün ayrılın.” manasındadır.

“VemtÀöü’l yevme” deyüb seçdi mücrím olanı
BÀül eyledi cümle óükemÀnıñ kelÀmı (2325)

ÒatemallÀhü èale úulübihim

“Allah, onların kalplerini ve kulaklarını (küfürlerindeki inatları yüzünden) mühürlemiştir...”⁴

“ÒatemallÀhü èala úulübihim” didi Óaú
Gevheri boncuk sanub Óaú virmedi fehemi (2357)

¹ Rahman, 26

² Mü’min, 16

³ Yâ’ sin, 59

⁴ Bakara, 7

KefÀ billÀh

“Onlar (o Peygamberlerdir) ki, Allah’ın (vahyen) gönderdiklerini tebliğ ederler ve O’ndan korkarlar; hem Allah’ dan başka, kimseden korkmazlar. Hesap görücü olarak da Allah yeter!”¹ ayetinden iktibastır. “Allah yeter.” manasındadır.

Hem “*kefÀ billÀh*” buyurdu kim Muóammed’dür-Resyl
Óaú şehÀdet eylemişdür eyler kifÀyet şÀnıña (1876)

Íúterabeti’ sÀeatü ve’ n-şáuúa’l-úamer

“Kıyamet yaklaştı ve kamer (ay) ayrıldı.”²

Bu ayet başlık olarak yer almaktadır.

Lâ yeóotesib

“Ve onu hesap etmediği yerden rızıklandırır...”³ ayetinden iktibastır.

Bu İsmÀeil’i merzýú eyle yÀ Rab
Gele nièmet bize “*lÀ yeóotesib*” den (2551)

Külle yevmin

“Göklerde ve yerde kim varsa, (ihtiyaçlarını) O’ndan ister. O, her gün (her an) bir iştedir!”⁴ ayetinden iktibas edilmiştir. “Her gün” manasındadır.

Yazdılar çün bir nice kerre anı
Maóv iderdi “*külle yevmin*”ol àanı (419)

¹ Ahzab 39

² Kamer, 1

³ Talâk, 3

⁴ Rahmân, 29

NÀ teserrý´n-nÀôíрін

“...bakanların hoşuna giden...”¹

“NÀ teserrý´n-nÀôíрін” sırrın aña
Ola kim ãafrÀ bakar virmez neşÀù (1572)

FÀllÀhü òayrun óÀfiôÀn

“... en hayırlı koruyucu Allah’dır...”²

Óıfô ider “fÀllÀhü òayrun óÀfiôÀn”
Óaúúı fehm idende kalmadı gümÀn

MÀ teúadde mÀ teaòòar

“Tâ kiAllah, senin günâhından geçmiş ve gelecek olanı senin için bağışlasın;
üzerine olan ni’metini tamamlasın ve seni dosdoğru bir yola hidâyet etsin!”³
ayetinden iktibastır.

İlÀhı “mÀ teúadde mÀ teaòòar” öünübime didüm esteàfirullÀh
Ümídimiz senün afvındurur ey ŞÀh (670)

ÓÀ-mím⁴

Óilmine eyler úasem “ÓÀ-mím” de Óaú
Milmine eyler úasem daòı eãÀó (792)

¹ Bakara, 69

² Yusûf, 64

³ Fetih, 2

⁴ Duhân, 1

EllÀ teòÀf ve lÀ teózenÿ

“...Korkmayın, üzölmeyin...”¹

Muüíeleriñ cÀn kulaàı işidür anda òüÀb
Çaàırur leyl ü nehÀr “ve lÀ teózenÿ ellÀ teòÀf” (1679)

Rabbi zidní

“İşte gerçek hükümdar olan Allah, çok yücedir. (Ey Habîbim!) Sana vahyedilmesi tamamlanmadan önce Kur’ân’ (1 okumada) da acele etme! Ve “Rabbim! İlmimi artır!” de!”² ayetinden iktibastır.

YÀ á afÿr u yÀ Şekÿr u yÀ èAliy
“Rabbi zidní” èilmiñe eyle vuúÿf (1692)

Eðhebe èanne´l-òazen

“Sonunda (Cennete girince) derler ki: ‘Bizden üzüntüyü gideren Allah’a hamd olsun!’”³ ayetinden iktibastır.

“Eðhebe èanne´l-òazen” dan irişe semée âadÀ
Ola kim baà-ı cinÀna zümre-i evvel düöÿl (1931)

¹ Fussilet, 30

² Tâ-hâ, 114

³ Fâtır, 34

2. Hadisler

LevlÀke

“Sen olmasan, sen olmasan; felekleri yaratmazdım.” mealinde bir hadis-i kutsîdir. Bu hadis üç beyitte iktibas edilmiştir. Üç beyitte de Hz. Peygamberin rahmet olarak gönderildiğini bildiren ayet ile birlikte yer alır.

“*Raómeten li’l-èÀlemin*” “*levlÀk*” buyurdu şÀnıña
ÚÀdir ü Úayyým bilür çün ol güzel úadriñ seniñ (1875)

“*LevlÀk*” anıñ şÀnına nÀzil oldıàı dem
“*Raómeten li’l-èÀlemín*” kesdi benim şübhemî (2268)

Eşeddü’l-belÀ èale’l-enbiyÀ

“En ziyade musibet ve meşakkate giriftâr olanlar, enbiyâlar, sonra evliyâlar, benzerleri ve benzerleri (derecelerine göre sonra ehl-i salâhat) tır.”¹ hadisinden iktibastır.

Bir belÀkeş tâ’ifeyüz bilesin
“*Eşeddü’l-belÀ èale’l-enbiyÀ*” bilesin (197)

Es-savmulí

"Âdemoğlunun her amelinin karşılığ¹ı, kat kat verilir. Bir iyilik, on mislinden yedi yüz misline kadar mükafatlandırılır. Yalnız oruç hariç. Orucun mükafatını ben vereceğim. Zira kulum, yemesini, içmesini, nefsanî arzularını sırf benim için terk ediyor." kutsî hadisinden iktibastır.

Gösterür “*es-savmulí*” den bir nişÀn
Kim cezÀsı ola óýriyle cinÀn (504)

¹ Osmanlıca Lem’alar, Hayrat Neşriyat, İst. 2007 s.31

3. Arapça Tabirler

ÓasbetenlillÀh

“Allah için”

ÓasbetenlillÀh iden ceng-i cidÀl
DünyÀ mÀlı içün itmez úıyl u úÀl (132)

Ceõbetün min ceõebÀt

“Cezbelerden bir cezbe”

èÁşıúa èışú çaàurub eyler nidÀ
“*Ceõbetün min ceõebÀt*” raómÀní edÀ (725)

Ünôurÿ fÀètebirÿ

“Bakın ibret alın. ”

Her seóer kuşlar ider naàme vü sÀz
“*Ünôurÿ feètebirÿ*” eyler ÀvÀz (1387)

El inãÀfü niãfu´d-dín

“İnsaf dinin yarısıdır. ”

Gelün inãÀf idelüm “*el inãÀfü niãfu´d-dín*”
İnãÀf ehlin Óaú sever imdi inãÀf ehli ol (2054)

El èaôametü lillÀhi

“Azamet Allah’a aittir. ”

Bundan àayrı ne dersen õÀtına lÀyıúdır ol
“*El èaôametü lillÀhi*” ôahrine yazdı hem (2261)

Nÿr-ı èayneyn

“Gözleri aydınlık”

Geçen ol “úÀbe úavseyne” kamunuñ “nÿr-ı èayneyn” i
Anınçün kıldı dÀreyni kamuya şÀh olan gelsün (2485)

El óasÿd là yesÿd

“Haset eden mesut olmaz. ”

Ehl-i inkÀr oldılar “el óasÿd là yesÿd”
Cehl ateşile yakdı bunları hemi (2236)

“El óasÿd là yesÿd”
Dimişler duyduñ ola (2069)

Mine´l-bÀbı ile´l-mihrÀb

“Kapıdan mihraba”

Bulanlar böyle bulmuşlar
“Mine´l-bÀbı ile´l mihrÀb” (744)

Hayyu là yemÿt

“Hiç ölmeyecek olan bir hayat sahibi”

Áşırú isen èibreti baykuşdan al
äubó olunca “óayyu là yemÿt” dur dilde úÀl (534)

Úum fe erselnÀk

“Kalk ve gönderdik”

İrişdi cism-i òÀkiye nidÀ-yı “úum fe erselnÀk”
Gelüb seyr itdi cism-i rÿó çü gitdi kibr oldı òÀk (1819)

Tarfetüel-èayn

“Göz açıp kapayıncaya kadar”

Ger dilerse nice yüz biñ èÀlemi eyler èicÀd
Ger dilerse “*üarfetüel-èayn*” içre çün eyler remÀn (833)

Şey’ün úalíl

“Az bir şeydir.”

Ol Óabíb’iñ ümmetiniñ cümlesine vir necÀt
Raómetiñ deryÀsına baksam günÀh “*şey’ün úalíl*” (1949)

ŞehidnÀ-ünôuru

“Bakınız emrine şahit olduk.”

Güneş gök úubbesinden mÀhile çift
“*ŞehidnÀ-ünôuru*” kim bir durur Óaú (1804)

IV. METİN TESBİTİ

1. Nüsha Tavsifi

Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Bölümü, No: 2291

İstinsah Tarihi: Hicri 1252

İstinsah Kaydı: Ketebehü'l-müönibü'l-faúiru ila raómetihi rabbe'l-úadír Óalíl eş-şükrí. AllÀhümmeàfirlenÀ velivÀlideynÀ veli esÀtíðinÀ veli eúribÀ'inÀ veli eóbÀbinÀ veli hayrÀninÀ ve kÀffete uāylinÀ ve füryèinÀ velimen lehü óaúúun èaleynÀ velimen deÀne bi duèÀi'l-òayr veli cemíei'l-mü'miníñe ve'l-mü'minÀt bi raómetike yÀ eróamerrÀóimín. 1252

Varak sayısı: 82

Satır Sayısı: 16

Yazısı: Nesih

2. Transkripsiyon Sistemi

Arap alfabesinde bulunup, Latin alfabesinde bulunmayan harfler şu şekilde gösterilmiştir:

´	ء
æ, å	ث
Ó, ó	ح
Ò, ò	خ
Õ, õ	ظ
ä, ã	ص
Ø, ø; ë, ê	ض
Ù, ù	ط
Ô, ô	ظ
è	ع
á, à	غ
Ú, ú	ق
Ñ	ك

2. Huruf-ı med şu şekilde gösterilmiştir:

Á, À	ا
ß, ÿ	و
Í, í	ى

3. Türkçe kelimeler dışındaki Arapça ve Farsça kelimeler transkripsiyon sistemine tabii tutulmuştur.

4. Özel isimler Türkçe okunuş kurallarına göre yazılmıştır. *Ôatmü'l-enbiyÀ, taóte's-âerÀ vb.*

5. Metnin kolay okunup anlaşılabilmesi için, Arapça, Farsça ibarelerin, ayet ve hadislerin, Latin harfleriyle okunuşu eğik yazı ve tırnak içinde verilmiştir. *“Mine'l-bÀbı ile'l-mihrÀb” “Subóanelleóí òaleúa'l ezvÀce küllehÀ” vb.*

6. Farklı vezindeki beyitlerin kalıpları o kısmın üstünde belirtilmiştir.

7. Bozuk vezinli mısralar * işaretiyle, vezinsiz bölümler ise aynı işaretin (*) şeklinde kullanılmasıyla belirtilmiş ve dipnot olarak gösterilmiştir.

8. Metindeki beyitlerin sırası ve yazma nüshadaki yeri sayfa kenarlarında numaralandırılarak verilmiştir.

HÁZÁ DİVÁN-I KÜLLİYÁT-I

SEYYİD-İ ÁLEM äALLALÁHU èÁLEYHİ VE SELLEM

(METİN)

BismillàhirraóMÀnirraóím

Elif ÚÀfiyesin Başdan Oku YÀya Dek Birbir Úuãýrın èAfvile Bak Kim Budur
èÁlemde Bir Tauãír

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)

2-a

- 1 İLÀhí kıl müyesser óamd ü şükri
LisÀnım kıla dÀ'im õikr ü fikri
- 2 BeyÀn eyle bize her vaút her Àn*
Ne esrÀrı èayÀn itmişse Úur'Àn
- 3 TeèÀlÀ şÀnü hü şÀn-ı èaõímüñ
Bu ãan'atlar kamusı sen Kerím'üñ
- 4 æevÀbile günÀhuñ úadri yokdur
Dükenmez raómetüñ àÀyetle çokdur
- 5 CemÀlüñ görmesi cümleden aèlÀ
HelÀk olur kamu eşyÀ bu úÀlÀ
- 6 ÓarÀm eyle dilime her günÀhı
GünÀhım çün iderem her gün Àhı
- 7 ÒüdÀvendÀne naúã olur keremden
Eger bir damla damsı èafvımdan*
- 8 Delíliñ gönderüb bize duyurduñ
á aêabdan raómetüm esbaú buyurduñ
- 9 Õelíl itme iki èÁlemde yÀ Rab
Óabíbüñ óürmetine kıl muúarreb
- 10 RiyÀyile èamel itdürme yÀ Rab
Emekleri hebÀ itdürme yÀ Rab

* Bu mısralarda vezin bozuk

2-b

- 11 Zemín üzre yürüyen müslimíni
ÓayÁtı hem memÁtı cümlesini
- 12 SelÀmet kıl iki èÀlemde yÀ Rab
Óabíb'üñ óürmetine kıl muúarreb
- 13 ŞefÀeatgÀhımız SulùÀn-ı èÁlem
Anuñ vaáfında èÀciz oldı úalem
- 14 äadÁúat iúlíminüñ şÀhı oldur
Haúíúat göklerinüñ mÀhı oldur
- 15 ØiyÀsıdur yüzünüñ yirde gökde
İden işrÀú zücÀc-ı úandílinde
- 16 Ûabíb-i Óaú şefÀeat maèdenidür
Ki “subóÀnelleõí esrÀ” şÀnidur

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 17 Ôíllidür çün èarş-ı RaómÀn ôilli yok
èİşúa yanmış ümmetine ôilli çok
- 18 èÁleme raómet-i RaómÀn andadur
“Raómeten li'l-èÀlemiñ” bürhÀndadur
- 19 áÀfirü'õ-õenb evelín ü Àòirín
ŞÀnına “levlÀk” didi çün Óaú anın
- 20 Faòr-i èÁlem'dür anıñçün faòr ider
Yirde gökde ins ü emlek ey peder
- 21 ÚÀf-ı meşriúden ùulýè idince ol
Çün óaúíúatde vücýdı kevnidir ol
- 22 KÀfirin büt-òÀnesin kıldı òarÀb
Yandı óasretten ciger oldı kebÀb
- 23 LÀ diyen düşmenleri lÀl oldılar
İllÀ diyen dostları dost oldılar

- 24 Mímidür merhem olan her dertlere
ÓAsı yumşak söyledür her sertlere
- 25 Nüh-felek anıñüçün var oldu çün
Anı Óaú yÀr eyleyüb yÀr oldu çün
- 26 Vuãlatı anuñla buldı vÀãılın
Bil kemÀl anuñla buldı kÀmilín
- 27 Her hilÀliñ bedri oldur ey Òocem
Cümle ãadruñ şÀhı oldur ey Òocem
- 3-a
- 28 LÀzım oldu cümle taèôím aña
ŞÀnı eşrefdür anı èaôím aña
- 29 Yarın ancak ol nidÀ ider saña
Kim geliñ benden yaña benden yaña
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 30 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 31 Hem daòı ol çÀr-ı yÀr-ı bÀ-ãafÀ
Yoluna cÀn virdiler ãıdú u ãafÀ
- 32 YÀr-ı àÀrı úuüb-ı irãAd eyledi
İsmiñi ãıddıú deyü yAd eyledi
- 33 Çün èÖmer úuüb-ı medÀr oldu aña
Şerèini görmege yÀr oldu aña
- 34 Sundı çün èOãmÀn-ı Ôinnÿre úalem
Ol da cem èeyledi çün Úur'Àn'ı hem
- 35 Seyfi sundı çünki arslan destine
Ditredi çün vardı Òayber úaãdına
- 36 Çün Uóud'da Óamza cÀnı òÀã virür
Rÿh-ı pÀki gökyüzünde ses virür

- 37 èAmmusınuñ biri hem èAbbàs idi
èÖmr içinde fièlü òayru´n-nàs idi
- 38 Nÿr-ı èayneyn ol iki şÀhzÀdeler
Şemè-i Óaú èÀşık aña pervÀneler
- 39 Cümle aãhÀbile èadnıñ şÀhıdur
Cümle èÀlem òalúınuñ hem-rÀhıdur
- 40 Münnet-i òÀki bu øaèíf İsmÀèíl
Cümlemüzi kıl şefÀèat nÀili
- 41 Hem seóÀbın bÀd-ı èişúıle küşÀd
Kıl ãanevber şeklını şemsile şÀd
- 42 Kim münevver ola iúlím-i vücýd
Ta bilesin kimde esòÀ kimde cýd
- 43 Elif AllÀh mím Muóammed lÀmı Cibríl bellegil
Yaèní AllÀh’dan Muóammed’e gelübdür CebrÀ’il
- 44 Sırr-ı Úur’Àn iş bu óarfler ey Òocem
İsm-i aèzam óarflerin óarfden seçem
- 3-b 45 İş bu óarfler tertíbin bilmek ãavÀb
Bí-gümÀn olur duèÀlar müstecÀb
- 46 èAhd-i miãÀúda òaber virdi ÒudÀ
Vaóy ide anı Óabíb’e dünyÀda
- 47 Levó-i maófyôda úalem kıldı èayÀn
Óaú kelÀmı iş bu óarfler bí-gümÀn
- 48 Mütteúíler zümresine Óaú anı
Bil hidÀyet gönderübdür Úur’Àn’ı
- 49 Teñriden korkanlara HÀdí’dür ol
Óuccet-i bürhÀn delíl Daèví’dür ol
- 50 Şübhesin defè ider azmaàa komaz
Bildürür óille óarÀm şek eylemez

- 51 Kim bulardur àayba ímÀn eyleyen
Hem àalÀvat hem zekÀt óacc eyleyen
- 52 Óáu TeèÀÀ virdiği rızúdan hemín
İde iósÀn ola hem nÀrdan emín
- 53 Yüz àuóf hem dört kitÀba bí-kemÀn
Kim óáuúúatde inanmakdur ímÀn
- 54 İş bu toàrı yoldurur Óáuú'a giden
Kim giderse müflióýn oldı beden
- 55 Bir kiüÀbuñ başı çün Úur'Àn ola
Okuyan mü'minlere iósÀn ola
- 56 Kıl müyesser òatmini yÀ RabbenÀ
İsmÀèil dir heblenÀ iósÀnıñı yÀ RabbenÀ
(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 57 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara
- 58 Yaratduàun bilür AllÀh ki birdür
Yok andan àayri maèbyd illÀ oldur
- 59 ÔevÀl irmez ki oldur Óayy u Úayyým
Müdebbir her işi kılan odur hem
- 60 Kim indürdi Óabíb'i üzre Úur'Àn
Anuñla kıla òalúa Óáuú'ı tibyÀn
- 61 Anı girçekleyenler oldı àiddíú
İşidüb óáu bilüb hem kıldı taãdíú
- 62 Ki Úur'Àn'dan muúaddem oldı nÀzil
Ki inmişdi Zebýr TevrÀt u İncíl
- 63 Olub úÀfir çün ímÀn itmediler
Anıñçün òòarı yola gitmediler

4-a

- 64 Bu kez Úur'Àn'ı çün indirdi AllÀh
ÒalÀã olur anuñla kişi vallÀh
- 65 Ki ôulmetden ide çün nÿra iòrÀc
Ura tÀ başına bir cevheri tÀc
- 66 Ebÿ Cehil işitdi tÀbíeile
Muúaddem úavme döndi uydu fièle
- 67 èAzízun õü'ntiúÀm itdi tamuda
Bu resme olur muòÀlif kim ki gide*
- 68 Degil gizli ne kim var yirde gökde
Ki insÀna bu resme äÿret ide
- (FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 69 İş bu resme óikmet ıssı pÀdişah
Nesò olunmaz Àyeti virdi İlÀh
- 70 ÓamdülillÀh bizi irşÀd eyledi
Nÿr-ı ímÀn ile hem şÀd eyledi
- 71 Toldı çün İslÀm ile rÿ-yı zemín
Eyledi nÀrı cehennemden emín
- 72 İsmÀèíl Úur'Àn sebab oldu saña
CÀn u dilden i'timÀd itdiñ ana
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 73 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 74 Ádemoàlı òavf kıl ol teñriden
Oldurur çün bizi yokdan var iden

* Bu mısradaki vezin bozuk

- 4-b
- 75 Bir nefesde Ádem'i var eyledi
Ol nefesden ÓavvÀ'yı yÀr eyledi
- 76 Bu ikiden bí-óisÀb er òalk idüb
Hem daòí èavretleri çün zevc idüp
- 77 Böyle sanèat àÀóibünden òavf idün
Fièlimüzden soriserdür fikr idün
- 78 Atañıza anañıza hem daòí
Key tevaøu' eylemek gerek aòí
- 79 Bizleri çün hem büyüdüb besledi
Ta yigit olunca anlar gözledi
- 80 Sen ezel muótÀc idün çün anlara
Ol seni besleyen iki cÀnlara
- 81 Anlar oldı çün bu kez muótÀc saña
LÀzım oldı görmege anlar saña
- 82 Key sakın öf dime anlar incine
Anlar incinse çü Óaú da incine
- 83 Anlar incinse ider Óaú çok óisÀb
RÀøı olmazlarsa Óaú ider èaòÀb
- 84 Ata ana óaúúın edÀ idegör
Bu cihÀndan yüz aàıyla gidegör
- 85 YÀ ilÀhí kıl èinÀyet cümlemüz
Ata ana óaúúın edÀ idevüz
- 86 Her ne gelürse rıøÀ birle gele
äabrı şükri kıl müyesser óilmile
- 87 İsmÀèíl Úur'Àn sebep oldı saña
CÀn u dilden iètimÀd kıldıñ aña

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)

- 88 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)

- 89 Ey ki ol mü'minler ímÀn itdiler
èAhde vefÀ ancak anlar itdiler
- 90 Dört ayakludan yinen óayvanları
Anlarıñ içün óelÀl kıldı áaní
- 91 Berr ü baór içre ne kim vardur yinen
Ol óelÀldür ki şeríeatda dínen
- 92 Anıñüçün bunları kıldı óelÀl
Kimse avı ta ki görmeye óelÀl
- 93 İş bu avlar anlara oldu óarÀm
Geydiler iórÀmı çün oldu óarÀm
- 94 Arañızda óükm iden çün Óaú'durur
Ne dilerse işler işi çokdurur
- 95 Ey ki şunlar ki ímÀn getürdiler
Óacca varmaàa işin bitürdiler
- 5-a 96 Key sakın terk itme sen bir nesneyi
Ki menÀsik óükmü emr itse neyi
- 97 Hem óacer-esved ùavÀf-ı saèyi hem
Hem óarem içre cidÀl oldu óarÀm
- 98 Óacılar mÀlın ve úurbÀnın óarÀm
Kıldı Óaú Cibríl'e kim alsa óarÀm
- 99 Óacc idegör elde mÀlın var iken
Az èömürde saña aúlıñ yÀr iken
- 100 Soñra fursat gidicek Àh eyleme
èÁlem-i mir'Àtı siyÀh eyleme

- 101 İsmÀèîl Úur'Àn sebep oldu saña
CÀn u dilden iètimÀd kıldıñ aña

(MefÀ'îlün MefÀ'îlün Fe'ýlün)
- 102 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

(FÀ'îlÀtün FÀ'îlÀtün FÀ'îlün)
- 103 Óamd ü şükr itmek aña çün yaraşur
Vasf u medó itmek aña çün yaraşur
- 104 İş bu yerler gökler çün yaradan
Böyle âanèatlar ki yokdan var iden
- 105 Gice ôulmet gündüzin rýşen iden
Úullarıçün böyle yüce şÀn iden
- 106 Dürlü dürlü nièmetin rızúın yeyüb
Büte ùapmak nedürür añı koyub
- 107 Úín iken aósen-i taúvím eyledi
Nefsi kaçdur añı taèýín eyledi
- 108 Her ne kim var yirde gökde ol bilür
ÁşikÀre gizlü ôerresin bilür
- 109 èÖmr içinde el ayak ne kesb ider
Defteriñe cümlesin taórír ider
- 110 Göz görür kulak işidür olsa ger
Ay u gün yirler vü gökler bilse ger
- 111 Óüccet ister mi èÀceb ol bir daòı
İş bu Àyetler var iken ey aòı
- 112 Añı küffÀr görmez illÀ óaú ider
Kim óabíbi níce ayı şaú ider

5-b

- 113 Yarın anlar ki èaõÀbı göreler
Cümlesi Óaú oldıàını bileler
- 114 YÀ İLÀhı kıl èinÀyet cümlemüz
Ta olalım şekk ü şübheden temiz
- 115 Hem şefÀeat eyleye cümlemüze
Ol óabıbüñ ola çün rÿz-i cezÀ
- 116 İsmÀèıl Úur'Àn sebep oldı saña
CÀn u dilden ietimÀd kıldıñ aña

(MefÀ'ılün MefÀ'ılün Fe'ÿlün)
- 117 Bu maènÀ àayrı yerde fehmi olunmaz
Ve illÀ var gönül levóinde ara

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 118 Óaú bilür çün èÀlemüñ esrÀrını
Hem bilür her nesnenüñ mikdÀrını
- 119 İndi Úur'Àn çün Óabıb'üñ üstine
KÀfire òavf hem naãíoat dostuna
- 120 Oldı mü' minler anıñçün bı-gümÀn
İki èÀlemde olub emn ü emÀn
- 121 ÒÀlis olan mü' miniñ úalbinde çün
Şübhe olmaz öerrece Úur'Àn için
- 122 KÀfir inkÀr eyleyüb ider gümÀn
Bulmaz anıñ çün cehennemden emÀn
- 123 KÀfire çün küfür olmışdur yular
Burnuna şeyüÀn elinden takdılar
- 124 Böyle iden kendünüñ inkÀrıdur
Herkesiñ kendü elinüñ kÀrıdur

- 125 Çünki mü' min óaúúí iúrÀr eyledi
Óaú aña ímÀnını yÀr eyledi
- 126 Óükm-i Úur'Àn ile çün kıldı èamel
Bekledi Úur'Àn anı buldu kemÀl
- 127 Kıldı Óaú aña tevfiúün refiú*
Kesb-i yedinden aña geldi óaúúí
- 128 Óıfô ider “fÀllÀhü òayrun óÀfiôÀn”
Óaúúí fehm idende kalmadı gümÀn
- 129 Bir avuç topraàa çün virdidi cÀn
Óaúú'ı fehm idende kalmadı gümÀn
- 6-a 130 İsmÀèıl Úur'Àn sebep oldu saña
CÀn u dilden iètimÀd kıldıñ aña

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 131 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

(FÀ'ílÀtün FÀ'ílÀtün FÀ'ílün)
- 132 ÓasbetenlillÀh iden ceng-i cidÀl
DünyÀ mÀlı içün itmez úıyl u úÀl
- 133 Bil àanimet mÀlı AllÀh'ındurur
Faòr-i èÀlem olan ol şÀhındurur
- 134 áÀziler kardaşdurur birbirine
Hiç muòÀlif kılmaya birbirine
- 135 Gerçek olan àÀziler Óaú emrine
RÀøı olur her ne kılsa emrine
- 136 Óem Resýl'e key mutiè olmak gerek
CÀn u başı yoluna virmek gerek

* Bu mısra da vezin bozuk

- 137 Allâh için úalbi òavf itmek gerek
Òavfiçün gözyaşını dökmek gerek
- 138 Virse Úur'Àn yoluna kim cÀnını
Şübhesiz Óaú arturur ímÀnını
- 139 Anlar iderler tevekkül Teñriye
äıdú ile kılur namÀzı bı-riyÀ
- 140 Virdi Óaú kendine çok rızú-ı keãır
Kendi de virmek gerek varsa faúır
- 141 Kim ki bu resmile kılursa èamel
Haúú'a mü'mindür ki bulmuşdur kemÀl
- 142 Óaú katında maàfiret olan budur
Cennet içre yüce köşk bulan budur
- 143 Hem daòı Óaú rızúı minnetsiz verir
Bir dilerse belki aña yüz virir
- 144 Nuâreti mü'minlere kıl yÀ Úerím
Münhezim kıl kÀfiri çeksün elím
- 145 İsmÀëîl Úur'Àn sebep oldu saña
CÀn u dilden iètimÀd kıldıñ aña
- 6-b
- 146 Muştulañ birbiriñiz ey mü'minín
Bir ulu bÀzÀrile oluñ emín
- 147 Ol bÀzÀr da óaú alub óaú virdiñiz
Óaúúile çün aòõ-i i'tÀ kıldıñız
- 148 Kıl iüÀ'at èÀlemüñ sulüÀnına
Berk yapış “fevz-i èaôím” bürhÀnına
- 149 Buldı çün fevz-i necÀt on tÀ'ife
Olmadı dünyÀda Àòir òÀ'ife
- 150 áÀzilerdür biri biri üÀ'ibÿn
Tövbe kılanlar günÀhdan sÀlimÿn

- 151 èÁbidýndur bir daði hem dín eri
Öikr ide Alláh'ı hem peyàamberi
- 152 Biri daði óÀmidýn anlardurur
Rýz-i şeb óamd idici cÀnlardurur
- 153 Biri daði sa'ióýn ùutar oruc
Nefs ilinde kÀfire çalar kılıç
- 154 Beş vaúit namÀz içün hem rÀkièýn
Hem cemÀeat birle olan dÀ'imýn
- 155 Yüzleri yirde ola leyl ü nehÀr
Hem niyÀzında ola àÀyet mehÀr
- 156 Birisi hem emr-i ma'rýf eyleyen
Kim èibÀdet daði ùÀeat eyleyen
- 157 Nehy-i münker ol günÀhdan key sakın
Daði hem óífô eyle Teñri óadlerin
- 158 Eyle müjde yÀ Muóammed anlara
Bu âifatda bulunan òoş cÀnlara
- 159 İsmÀél Úur'Àn sebeb oldı saña
CÀn u dilden iètimÀd kıldıñ aña

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 160 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

(FÀ'ílÀtün FÀ'ílÀtün FÀ'ílün)
- 161 Kullarına her ne var ise nihÀn
Óáu katında cümlesi anuñ èayÀn
- 162 Ta ezelden vaède kılmışdı anı
Göndere çün Àyet-i Úur'Àn'ını
- 163 ÓÀkim oldı heb kitÀblar üstine
Anuñüçün virdi anı dostına

7-a

- 164 Yirde gökde óükm-i Úur'Àn oldu heb
á ayriler-veş ùañlayub kılma èaceb
- 165 Anuñile korkudur azàunları
Óaúú'ı inkÀr eyleyen bizgünleri
- 166 Hem beşÀret ider ímÀn ehlini
Kim saèÀdetde ebed uçmaàını
- 167 Yirde gökde görinen óüccetleri
ÒÀlıúından òavf idüb ditrer didi
- 168 Eyle mü' minler ki görür gözleri
Óaú katında cümle girçek sözleri
- 169 RÀøı oldılar úanÀèat kılmaàa
Az yeyüb az uyuyub az gülmege
- 170 Óaú yaratdı bunlariçün bir maúÀm
Adını virdi anuñ dÀru's-selÀm
- 171 Nefs elinden vir bize YÀ Rab òalÀã
Azdurub hem bizleri kılmaya èÀã
- 172 Kim bu dünyÀ bize tatlu gelmeye
Bende tatlu anda aàu olmaya
- 173 Dimeye tÀ vÀy nidem “eyne'l meferr”
Kıl nidÀ bizden yaña idüñ sefer
- 174 Kaçacak yer bulamazuz her ùaraf ãaf ãaf melek
İsmÀèèl Óaú'dan yaña eyle sefer

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 175 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

(FÀ'ílÀtün FÀ'ílÀtün FÀ'ílün)

- 176 äabr it AllÀh'dan gelene ey èazíz
Ta olasin iki èÀlemde temiz
- 177 Kıldııın fieli saña idem èayÀn
Yürime àafletile imdi uyan
- 178 Nièmeti virse saña Óaú bí-hisÀb
İmtióÀn itse seni çün Óaú çalab
- 179 Ôannidersin óÀşÀ Óaú sevdi beni
MÀl virüb çünki àanı kıldı beni
- 7-b
- 180 Saklayub sandıklara sırdaş ideñ
Úardaşınıdan sevgüli kardaş ideñ
- 181 Hiç dimezsın kimseye AllÀh baña
Bunca nièmet virdi ben virem saña
- 182 Toksan tokuz yirde Óaú emr eyledi*
..... deyu hem söyledi
- 183 AllÀh emrin söylese èÀlim saña
Úaècíz oldum dirsın ey ôÀlim aña
- 184 Soñra kılsa AllÀh anı tÀrumÀr
Bir muâibetle anı ol girdiúÀr
- 185 äabr idüb şükr itmegi almañ ele
ŞekvÀ itmege düşen bu kez ile
- 186 Teñri bizden yüz çevirdi vÀy nidem
Úalmadı bir óabbe kanceru gidem
- 187 Ôannidersin mÀlı virüb almaaı
Virmesi dost alma düşmÀn olmaaı
- 188 ÓÀşÀ bunlardan münezzehdür ÒudÀ
Emrine kılma muòÀlif dünyÀda

* Bu mısradan vezin bozuk

- 189 Sen muîêolsañ vü kılsañ çok âevÂb
Bil ki rÀøı oldu Óaú budur cevÂb
- 190 Kim ki èaâí oldu ol kıldı günÂh
Óaúú’a düşmÂn oldu çün eylesün Âh
- 191 YÀ ilÂhí kıl inÂyet cümlemüz
DergÂhında tâ ki maúbýl olavuz
- 192 İsmÂêîl Úur’Ân sebep oldu saña
CÂn u dilden îetimÂd kıldıñ aña

(MefÂ’îlün MefÂ’îlün Fe’ýlün)
- 193 Bu maènÂ âayri yerde fehmi olunmaz
Ve illÂ var gönül levóinde ara

(FÂ’ilÂtün FÂ’ilÂtün FÂ’îlün)
- 194 Yaèüyb’uñ mektýbını òoş diñleñüz
Anı yazdı Mîâr sulûAnı èazíz
- 195 Key sever AllÂh kerem ehlin dedi
Hem cezÂ ider aña faølın didi
- 196 Ceddim İsrÂ’îl vü İbrÂhím didi
Daòı İsóÂú’dur vü İsmÂêîl didi
- 8-a 197 Bir belÂkeş tâ’ifeyüz bilesin
“Eşeddü’l-belÂ èale’l-enbiyÂ” bilesin*
- 198 Atdı Nemrýd çün dedemi ateşe
Ateş oldu aña gülistÂndan köşe*
- 199 Basdı dedem çün babamı zebó ide
TÂ ki cÂnın dostuna kıla fedÂ

* Bu mısra da vezin bozuk

- 200 Óaú aña gönderdi bir koç gün yüzi
Kim anıñ altundan idi boynuzı
- 201 Var idi bir Yÿsuf adlu evlâdım
Aldı kardaşları gitti bulmadım
- 202 Óasretinden kaldı gözler niderim
Kimseye yok ââóibine sözlerim
- 203 Kanlu gömlegini èarø eylediler
Añı kurt yedi deyü söylediler
- 204 Ölçegim aldı deyü hem birini
Eylemişsin çünkü zindân yerini
- 205 Bilümezden uârı gelmez bilmiş ol
Öyle şey bilmez kim ölçek almış ol
- 206 Gönder imdi gelsün amma oâlumu
Gelmez ise soñra kurâıram seni
- 207 Okudı Yÿsuf çü mektýbı hemân
Sıl gibi oldu gözi yaşı revân
- 208 Kendini bildirdi virdi gömlegin
Gördi gözleri evelkinden yegín
- 209 İsmâél Úur'ân sebep oldu saña
Cân-ı dilden îetimâd kıldıñ aña

(Mefâ'ílün Mefâ'ílün Fe'ýlün)
- 210 Ne İskender bilür ne mülk-i dârâ
Ne Ferezdaú bilür ne úâbe serâ

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)
- 212 Ol âanèatlu Teñri kim ol ey peder
Gökleri òalk eyleyüb kat kat ider

8-b

- 213 Refè idüb ààyet yüce kılan á aní
Kim direksiz turturur cümlesini.
- 214 èİşú-ı Óaú'la turmayub devrÀn ider
Ehl-i diller gözleri seyrÀn ider
- 215 Ay u gün yıldızları var eyledi
Hem musaòòar ol deyü emr eyledi
- 216 Devr iderler tà kim ol vaúte kadar
Kim ecel taúdíř idüb kıldı úader
- 217 Hem melekýt emrini tedbír ider
Hem eóad nişÀnesin taúrír ider
- 218 TÀ ki úullar Teñri'nüñ liúÀsına
Bí-gümÀn bí-şek haúíúat inana
- 219 Hem-daòı bak nice germişdür yeri
Var idüb ol yaradan 'Àlemleri
- 220 Nice durur yüce taàlar hem iri
Nice ceryÀn itdürür enhÀrları
- 221 Yeryüzünde nice dürlü meyveler
Nice cinsi birbirine çift ider
- 222 Hem-daòı gice gelür gündüz gider
Günde yüz biñ óíkmeti iòhÀr ider
- 223 Fıkr iden kimseye óíkmet çokdurur
Ehl-i èibretlere gizli yokdurur
- 224 Dürlü dürlü hem çimen-zÀr baàçeler
Dürlü dürlü hem pıñÀrlar akdılar
- 225 Òurma üzüm dürlü bostÀn u ekin
Birbirinden faøla kıldı leòöetin
- 226 İsmÀèıl èibret göziyle bak aña
Nice revnÀú eylemiş gör Óaú aña

Úasíde-i Medó-i Faòr-i èÁlem SeyyidinÀ ve Seyyid-i MevcýdÀt Muóammed
MuãûafÀ äallallÀhu èAleyhi ve Sellem

- 227 “*Rahmeten li’l-Àlemin*” “*levlÀk*” aña*
Oldı hem “*òulkin èÀôim*” bürhÀn aña

(MefÀ’ílün MefÀ’ílün MefÀ’ílün MefÀ’ílün)

- 228 “*Elif lÀm mím*” daòı sırr-ı ÒudÀ’dur ol*
Ki “*sübóÀnelleõi esrÀ*” Muóammed MuãûafÀ’dur ol

- 229 “*Elif lam mím*” daòı ãıdú-ı ãafÀdur ol*
Kamu mü’minlere Óaú’dan şifÀ’ hem kÀfidür ol

9-a

- 230 ÒudÀ òalú itdi eflÀki daòı insile emlÀki
Şu resme úadri aèlÀ ki anıñçün eyledi var ol

- 231 Anı çün yire indürdi aña Úur’Àn’ı gönderdi
Ki yirde gökde bildürdi çün itmişdür Óabíb anı

- 232 Nebíler òatmidür şÀnı kanı medó eyleyen anı
Odur çün sırrı sübóÀní úodı úalbıne Úur’Àn’ı

- 233 HidÀyet üzre olanlar
Bulur añunla iósÀnı

- 234 Muóammed var idi ol dem ki yoàidi melek Ádem
Biraz sırlar beyÀn idem olursa feyø-i RaómÀní

- 235 Şeb-i mièÀcda CebrÀ’ıl
Ki sormışdı aña anı

- 236 Didi Rabbim saña vaèdin ki virdi cümle esrÀrın
BeyÀn eyle biraz imdi işidem gizli esrÀrın

- 237 Didi dost sırrı söylenmez bu esrÀrdur beyÀn olmaz
èAyÀn iken èayÀn olmaz Óaú’ın çok èilmi èirfÀnı

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 238 Didi CebrÀ'íl ey SulùÀn bu esrÀra olam óayrÀn
Benümle saña gönderdi kim AllÀh cümle Úur'Àn'ı
- 239 Bu sözlerden murÀd oldur eger dirseñ bilem anı
Bilür AllÀh anuñ úadrin èaúıl øabù eylemez anı
- 240 Nebíler serveri oldur óaúúúat gevheri oldur
Ki ôulmet enveri oldur ider èÀlem ümíd anı
- 241 Ki kendi úadrini anda
Koduàun bildüre anı
- 242 Nedür “HÀ-mím” daòı
Ki bismillÀh
- 243 Bu esrÀra olan èÀrif
FedÀ kılur aña cÀnı
- 244 CemÀli “veêêuóÀ ve's-âems” vüçydında óavÀss-ı hams
ØiyÀ virür yire göge yüzi miâbÀh-ı nýrÀnı
- 245 Ki “mÀzÀàa'l baãara'l-óáu”
Görür fevúÀnı taótÀnı
- 246 Eger Ádem babanıñ òoş sehÀba başı irdise
İrişür başı çün èarşa görür hem “úÀb-ı kavseyn”i
- 9-b 247 Yed-i beyøÀsını sunsa
İrer göklere bil anı
- 248 Anıñçün Mekke fethinde èAli çün basdı ôahrına
Ki sundu Kaèbe cedrine yuya heyyleden anı
- 249 Yukarı bakuben sundı anı silmege uzandı
Görür çün kendini ol dem yedi kat gökde fevkÀnı
- 250 Bu kez çün bakdı taótına görür taóte'â-âerÀdadur
Görünce iş bu esrÀrı teóayyürde kalur cÀnı
- 251 Anıñçün kıldı yolunda
FedÀ çün başile cÀnı

- 252 Anıñçün cismine deĝmiş görünce böyle esrÀrı
ÚıyÀs it kendini imdi nicedür sırr-ı RaómÀnı
- 253 Ki èilmin úadrine göre
Vire Óaú saña irfÀnı
- 254 Görürler cümle mü´minler Muóammed Àyinesinden
Ki cennetden temÀşÀyı cemÀl-i Óayy u RahmÀn’ı
- 255 Kerím oldur kerem ider
Bu resme feyø-i erzÀnı
- 256 MuóÀmmmed dünyÀnıñ mÀhı Muóammed cennetüñ şÀhı
Óaøıra úudsı ãadrında görürler òalú kemÀlini
- 257 Yüzinüñ nýrına óayrÀn
Olurlur cümle yeksÀnı
- 258 Gözüñden döke gör kanı fidÀ kıl yoluna cÀnı
Kılan oldur bilÀ-şübhe senin derdine dermÀnı
- 259 Ki cismiñ cevheri ÀèrÀø
Kılubdur ãunè-ı yezdÀnı
- 260 LisÀn-ı sırrı Óaú sırrı dışıdür kevkeb-i dürri
Fem-i verdini fetó itse bulurdı berú-i ôulmÀnı
- 261 Nebíler şÀhıdur ol şÀh naôırı gelmedi vallÀh
Anıñ çün var idüb AllÀh ne kim var fevú-i teótÀnı
- 262 Ki AllÀh dostı oldıan
Bileler cümle òalk anı
- 263 Anın çün ismidür “YÀ-sín” daòı “ÚÀ-óÀ” vü hem “TÀ-sín”
Düşürmez yire gölgesin ki Óaú òalú itdi nýrÀnı
- 10-a
- 264 Ki nÀ-pÀk yire degmesün
Ki kimse basmaya anı
- 265 Yalınız görse ger aèdÀ vücydına düşerler zeh
Ki yir gök òalúı cümlesi yanınca ôan ider anı

- 266 Sıyardı odı ruèbinden
èAdÿ-yı dín-i RabbÀní
- 267 Rüsÿm-i nÀsı óükmince girince àÀra ol SultÀn
Kebÿter èankebÿt fi´l-óÀl àaüÀdÀr kıldı Óaú anı
- 268 èAdÿlar kör olur görmez
Yanında şems-i RahmÀní
- 269 Ebÿ Cehl ü Velíd görse Muàeyre ol pelíd görse
Görinür gözine ateş yÀ ejderhÀ sanur anı
- 270 èAdÿya saçsa bir kabøa ramÀdı úudretu´llÀhdan
ÚıyÀmet kopdı sanurdı kılurdı münhezim anı
- 271 Kaçardı yÀverin koyub
Göreydi ger esed anı
- 272 Seferde susuz olsalar susuzlukdan bükülseler
Akar barmaklarından su kanar aãóÀb-ı óayvÀní
- 273 Ne kim varsa yaradılmış musaòòar kıldı Óaú aña
İderdi inuíyÀd aña ne yüzden olsa fermÀnı
- 274 Eger cÀnlu eger cÀnsız
Bilübdür óaú resÿl anı
- 275 Nüfÿsından olur ióyÀ çün iki dürlü olmuşlar
Biri cÀhil biri mevtÀ görünce vech-i subóÀní
- 276 Olurlar Óıør u ÍsÀ-veş
İçerler Àb-ı óayvÀní
- 277 Kalurdı küfr-i ôulmetde cihÀn tÀ serteser evvel
Getürdi eyleyüb tenvír çerÀà-ı nÿr-ı ímÀnı
- 278 ØiyÀ virürdi gün gibi
Vücÿdı nÿr-ı yezdÀní
- 279 Ki cümle muècizÀtından anınçün saydılar üç biñ
Yeter bu ulu muèciz kim getürdi bize Úur´Àní

10-b

- 280 Anuñla fehm ider èÀrif
Ne kim var sırr-ı Úur'Àn'í
- 281 Anuñ her óarfi bir ãýr-ı óayÀt-ı İsrÀfíl'dür kim
Okuyan Òıør u ÍsÀ-veş içerler Àb-ı óayvÀnı
- 282 İrerler yüce devlete
Ki "İÀ òavfun" olur şÀnı
- 283 Muóammed ism-i aèòamdur ki Úur'Àn akdı úalbinden
Ki ãadrı levó-i maófýða úalemsiz yazdı Óáu anı
- 284 LisÀn-ı CebrÀ'il'inden
Getürür òalúa bürhÀnı
- 285 Münezzehdür mekÀndan Óáu mekÀna sıamaz ol muìlaú
Muóammed úalbi sırr-ı Óáu ki maózen eyledi anı
- 286 Ki Óáu bÀzÀrı var anda
Alurlar incümez cÀnı
- 287 Muóammed'i bilem diyen sorar äıddıú-ı ekberden
Ne bilsün òurşidi aèmÀ Ebý Cehl ü Velíd anı
- 288 Katır boncuàı sanurlur
Mücevher görseler anı
- 289 Sorarsan gözsüze renkler karadan àayrı bilmez ol
SiyÀhdan àayrı bilmez ol görürse dürlü elvÀnı
- 290 Görünce gevheri ãarrÀf
Nedür úıymet bilür anı
- 291 Güliñ úadrini sor bülbül òaber virür saña bir bir
ÚaõýrÀt karàadan sorsañ güzel taúrır ider anı
- 292 Neniñle ülfet itmişse
Anı söyler bilür anı
- 293 Sorarsan sükyvÀ aóvÀlin eàer müftí-i İslÀm'dan
Delíl başı úalem èilmin ne bilsün kim sorsañ anı

- 294 äalÀtı terk olanlardan sakın mescíd yolun sorma
Ne bilsün syfí meyòÀne yolun kim soralar anı
- 295 Anıñçün her şey ehlinden
Sorulsa òoş bilür anı
- 296 Óaber al imdi ey òocem bugün maèşýúu èÀşıúdan
Bilür hem Şirini FerhÀd daòı LeylÀ'yı Mecnÿn'ı
- 297 ÒaberdÀr ider ol AllÀh
Ne kim arzÿ ide anı
- 11-a
- 298 Şerîeat èilmin isteyen èilim meclísine varsun
Óáuúúat èilmin èÀşıúlar bilür sormayalar anı
- 299 Sefîne èilmin isteyen varub Nÿh'a
Ledÿnní èilmin isteyen bulub Òıør'ı sorar anı
- 300 Ûaleb kıl herşey ehlinden
Arayanlar bulur anı
- 301 Eger AllÀh'ı istersen bul anı Faór-i èÁlem'den
Muóammed úadrin ararsan giru AllÀh bilür anı
- 302 Cehennem istesen küfre
Yanaş sakın giru turma
- 303 Dilersen cennet AllÀh'dan èibÀdet kuşaain baàla
Iraà ol maèâiyetden hem gözüñden döke gör kanı
- 304 Bulanlar böyle buldılar
Eger bunu eger anı
- 305 Dilersen dünyÀ devletin elin çek imdi èuúbÀdan
Bulam dersen eger èuúbÀ unut var imdi bu fÀnı
- 306 İkisi de óarÀm olur
Olursan ehl-i yezdÀnı
- 307 Göñül bulursa ger yÀrı nidersin yÀr-ı aàyÀrı
Niden cennet-i MeèvÀ'yı nidersin óÿr u àılmÀnı

- 308 Uyan àaflet menÀmından
Dürüş saèy eyle bul anı
- 309 Kıya gör imdi var nefse yapış dÀmÀn-ı SulùÀna
Bulanlar buldı anuñla şefÀèat bahr-i ummÀnı
- 310 ÒalÀs ol imdi MÿsÀ-veş
HelÀk it èÀsí Firèavn'ı
- 311 Ata gör nefsiñü Nemrÿd odına dÀr-ı dünyÀda
Òalílu'llÀh gibi yarın bulasın feyø-i RaómÀn'ı
- 312 FedÀ kıl saña koç gelsün
Ki İsmÀél gibi cÀnı
- 313 NecÀt bul imdi Nÿh gibi binüb rÿóuñ gemisine
RiyÀøet suyuna àark it koma bir úavm-i nefsÀnı
- 314 Varub meydÀn-ı Óáu'da yık
Nice Rüstem gibi cÀnı
- 11-b 315 èİbÀdet taótına binüb SüleymÀn gibi óükm eyle
Getürsün nefs-i hüdhüde nice Belúís-ı óurÀnı
- 316 GünÀh ôulmÀtın işitsün
NasyóÀn tövbe nÿrÀnı
- 317 İşittin tövbe-i Ádem kılursañ öyle kıl mÀdem
Gözünden kan yaş akıt kim irişe feyø-i RabbÀnı
- 318 Tayan Eyyÿb gibi àabra atıl Yÿnus gibi baóre
MurÀdñ tÀ vire AllÀh Yÿsuf Yaèúÿb-ı KenèÀnı
- 319 äadÀkat zencírin gören
Olur hem Mıâr-ı sultÀnı
- 320 Úani èişú odına yanmış úani dertlere boyanmış
Bugün bunda çeküb zaómet yarın onda bula anı
- 321 Uyarsın èÀkıl olmadıñ
Ki şeyùÀn nefs düşmÀnı

- 322 èibÀdet seyfini imdi óamÀil eyle boynuña
Salın DÀvud-veş korkut èadu-yı nefis ü şeyüÀnı*
- 323 Eger ejder eger arslan
Görünce kaçalar seni
- 324 Uyarsan vÀy eger nefse seni korkuda bir fÀre
Ola ÚÀrÿn kadar mÀlın gider rÀóat-ı dÀreyni
- 325 Ne mÀldan fÀ´ide olur
Ne evlÀddan òalÀânı
- 326 Degil rÀóat yiri bu yir gider bu cÀn teni yir yir
Ki rÀóat yeridür cennet virür mü´minlere anı
- 327 Bu dünyÀda çeken zaómet
Olur cennetde fevzÀnı
- 328 Varursan söz me´Àline ki aldanmazsın Àlíne
Kıyanlar nefis ü mÀlına ki “lÀ òavfun” olur şÀnı
- 329 GünÀh ôulminden arınub
İdinür yoldaş ímÀnı
- 330 İdersen gÿşuña mengÿş iki èÀlemde oluñ òoş
Ceríd-i úalbiñe taórır idegör cÀnı
- 331 İdersin maülÿb inşÀ´llÀh
Kılur tevfiúuin erzÀnı
- 12-a 332 Anıñçün faòr ider bu nÀs Muóammed úuüib-ı úuübu´n-nÀs
Kaçar vesvÀs ile òannÀs görünce úurb-ı RaómÀn’ı
- 333 Ki her kim dise bismillÀh
Okursa daòı Úur´Ànı
- 334 AyÀ cemè-i èibÀda´llÀh Muóammed’den oluñ ÀgÀh
Dimeyesiz yarın eyvÀh görünce ulu sulüÀnı

* Bu mısra da vezin bozuk

- 335 Bugün sen ekmesen anı
Yarın eker mi ol seni
- 336 BelÀàat kÀnı ol sulùÀn feãÀóat maèdeni ol cÀn
Faãíòler oldılar óayrÀn unuttılar kelÀmını
- 337 Faãíó çoàıdı èaârında
BelÀàat geldi çün Úur´Àn
- 338 Ki èİmrÀnoalı vaútinde çoàıdı sióriden saóóÀr
Kılub èasÀ-i ejderhÀ ki ibùÀl eyledi anı
- 339 Ne deñlü varise saóóÀr
Okudı cümle emÀnı
- 340 Ki Meryemoalı vaútinde óekimler çoàıdı àÀyet
Aña Óáu virdi bir nefes eger mevtÀya nefò itse virirdi Óáu aña cÀnı*
- 341 Muèaùùal kaldılar cümle
Çü gördiler óakım anı
- 342 Çü Faòr-i èÁlem èaârında sana didi Úureyş cümle
Faãíó hem belià idi iderdi kılı kırk pÀre cühelÀ buldı meydÀnı*
- 343 FeãÀóat günü çün toadı
Tolundı kevkeb-i fÀnı
- 344 Faãíói gördiler çyn kim kamusı masòar oldılar
FeãÀóatde Óabibu´llÀh akıtdı baór u ummÀnı
- 345 Óáu aña çün faãíó didi ki mesíó didi
Ki gönderdim naãíó didi kamu èÀlemlere anı
- 346 èAyÀn ola kamu òalúa
Künÿz-ı èilm-i RabbÀnı
- 347 Cemiè-i enbiyÀlara anı medó eyledi AllÀh
Anıñçün kamu èÀlem òaber virdi saña anı

* Bu mıralarda vezin bozuk

* Bu mıralarda vezin bozuk

12-b

- 348 Óaú'un yüz dört kitÀbında
Yazıldı medóile şÀnı
- 349 Òaber aldı anı aãóÀb didi kim yÀ Resýl'ullÀh
Ki MýsÀ'yı kelÀmında niçün çok öikreder anı
- 350 Didi kim ol muóabbetden
Gelür kim öikr ider anı
- 351 Rüsým-ı nÀsda eyledür kişi kim neyi severse
Anı söyler gice gündüz müdÀmı vird ider anı
- 352 ÒudÀ yarın úıyÀmetde
Anuñla óaşr ider anı
- 353 Sakın sevme kötü şeyler senüñle kalmasun soñra
Ki vallÀhı neyi sevsen ebed yoldaş ider anı
- 354 Senüñ sevmedigin kişi yanıñda kalsa bir sÀeat
Cehennemde èaõÀb olmak kolayca gösterir anı
- 355 Ebed senüñle kalınca
ÚıyÀs it imdi var anı
- 356 Eger dinleriseñ òocem naãíóat çokdur èÀlemde
Kolaydur nuãó u pend itmek ki iş tutmadadır anı
- 357 Gelür acı velí ãabr it
Şekerden tatlu bil anı
- 358 Sebebdür devlete irer ide ãÀlió èamel kullar
èİbÀdet bir óayÀtdur kim anuñla uyarur cÀnı
- 359 èİbÀdet óablini ùutan
Götürür cennete anı
- 360 Didi AllÀh kelÀmında girüñ cennete faøhyla
èAmelce eyleñüz taúsım arañızda varuñ anı
- 361 èİbÀdet ehline imdi úifÀyet eyledi bu söz
İder sulùÀn ÒudÀ yarınki cennet milkine anı

- 362 èİbÀdet etmeyen varsun yirini arayu gitsün
Bu feóvÀce ki korkaram komazlar cennete anı
- 363 Eger cennetden ayru yir
Varise bilmezem anı
- 364 Ümidüm sensin ey AllÀh óabíbüñ hem Resÿlu´llÀh
İrişe kullara imdÀd ola tevfíúuñ erzÀnı
- 365 èİbÀdet leööetin tadub
SelÀmet ola ímÀnı
- 13-a
- 366 Ki tevóíd eyleye bu dil gülüstÀnda ola bülbül
Seni vaáf eyleyem kıl kıl irerse feyø-i rahmÀnı
- 367 Dü èÀlemden keser óubbı
İderseñ ger muóıb anı
- 368 ŞefÀ'at yÀ Resÿlu´llÀh günÀhım çün iderem Àhı
Ümídim kesmezem vallÀh seniñdür feyø-i sübóÀnı
- 369 Susuz kalmışları kandur şefÀèat şemèini yandur
Ki àÀfilleri uyandur oda yanmaya ta cÀnı
- 370 Kamu maólýú ümídi sen
Dü-Àlem Faòr-i SulüÀn
- 371 Çün iôhÀr oldı 'ilmiñden bugün bir úaüre èÀlemde
Ki toldı yiryüzi cümle akıtdıñ baór u ummÀnı
- 372 Çün iòrÀc eyleyüb yazdı
Muãannif maàz-ı Úur'Àn'ı
- 373 Nice yüz biñ kitÀb oldı ki her bir şehriñ içinde
MedÀrisde müderrisler okurlar 'ilm-i RabbÀnı
- 374 Seniñ 'ilmiñle buldılar
Çü èÀlem kadar 'irfÀnı
- 375 Seni gönderdi çün AllÀh kamu èÀlemlere raómet
GünÀhkÀr ümmete óuccet yiter elde tutar anı

- 376 Gice gündüz ider óamdi
Kimüñ var ‘ilm-i ‘irfÀnı
- 377 Niderler mÀlile cÀnı fedÀ kılmayalar anı
Senüñ kadriñi kim bilsün yine AllÀh bilür anı
- 378 Meger AllÀh ide tevfiú
Fehimler kıla erzÀnı
- 379 Dürüş sa‘yi belíg eyle yüzüñ aà ola maóşerde
Bilinmez yüzi karalar ki mücrím kıldı Óaú anı
- 380 Bizi òavfdan emín ide
Daòı óüzn itmeye cÀnı
- 381 Gözüñ meyl itmesün zinhÀr turub bu naúş-ı elvÀnı
Sakın selb itme ímÀnı
- 382 Seni Óaú imtióÀn içün
Yaratdı kevn-i imkÀnı
- 13-b 383 Òaber virir anı bir bir selef âÀlihleri cümle
Yazub bildirdiler anı o ev bÀuí bu ev fÀnı
- 384 Óabíbine kelÀmında
Òaber virmişdürür anı
- 385 Görünce gözleri çün kim bu dünyÀ zínetin göre
Nice aldanalar küffÀr uyub nefsiyle şeytÀnı
- 386 Ki cennetden olub maórým
Úabýl eyledi nÀrını
- 387 Eger èÀúılisen fikr it ki İslÀm kıldı var şükr it
Gidersen toàrı yoldan git Resýlu’İlÀh didi anı
- 388 Benim izim gözedenler
Gelüb toàrı bulur beni
- 389 Raóím ismiñ refiú eyle óabíbini şefiè eyle
İlÀhı yoldan azdırma kulÀàuz eyle ímÀnı

- 390 Ki Bismillàh ola bekçi
Bulalım emn ü emànı
- 391 ÓarÀmı gibidür nefsiñ sakın yaàma ider seni
Eger kul nefsiñi bilse bilür ol Rabb-i RaómÀn'ı
- 392 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 393 Sakın nefsiñ başın serd itme zinhÀr
Urub yire seni úÀhretmesün yÀr
- 394 Anı vir ehline binsün gemiyle
Ki yumşak eylesün díde nemiyle
- 395 Çigit nefsiñ kulu baàbÀna teslím
Diküb ùmÀr ide bir óoşca sÀlim
- 396 İçinden bir kemÀlÀt ola ôÀhir
Bitüb óíkmet aàacı ola ùÀhir
- 397 Vire meyve ki nefèin göreler òalk
Yemişin yemege cemè olalar òalk
- 398 Çigit hiç nesne iken dike baàbÀn
ÙımÀr idüb aàac olub bula şÀn
- 399 Óáu'ın óíkmetleri gelmek ôuhÿra
Sebeb baàbÀnı kıldı ol umÿra
- 14-a 400 Bu temâfılden sana óiãæe budur kim
Çigit gibi kalur cÀhil olur kim
- 401 İde bir èÀlime kendini teslím
Anın terbiyesiyle ola èÀlim
- 402 ÒalÀs ola cehÀlet ateşinden
Ki àaflet àavàası gide başından

- 403 Şerîeatden alur ol bir kanadın
Şerîeatden alur yarın murâdın
- 404 Uçulmaz olmasa iki kanadı
Uçaram deyu itmesün èinâdı
- 405 Varub bir mürşid-i kâmilî bulsun
Ôaúúat èilmine hem nâ'îl olsun
- 406 Olur iki kanad uçmaâa uçsun
Varub cennetde ôavrâ-yı koçsun
- 407 Olur tevîû irişmiş aña Ôaú'dan
Varu olmuş gibi ol imdi yokdan
- 408 Ne İskender bilür ne mülk-i dârâ
Ne Ferezdaú bilür ne úâbe serâ
- 409 Gelelüm biz girü medó-i resýle
Sebeb olub şefâeat bize kıla
- 410 Anı medó eyledi Úur'ân'da Allâh
Yeter aña ki úadrin bilür ey şâh
- 411 Daòı bu dört kitâb içinde anı
Nebîlere didi muósın ü şânı
- 412 Adıyla yazdı Ôaú adın muèallâ
Anıñcün oldı anuñ úadri aèlâ
- 413 Daòı èarşu vü kürsî levó-i maófýz
Yazıldı Ôaú adıyla oldı maófýz
- 414 Yazıldı ism-i vechi óýruèiyynde
Teraúuí kıldı leõøet úunôieyynde
- 415 Sefîne yapmaâa emr itdi Allâh
Selâmet ola Nýó üýfândan o şâh
- 416 Getürdi yüz yigirmi dört biñ aâaç
Çün temâm oldı gemi buldı revâc

- 14-b (FÀ' ilÀtün FÀ' ilÀtün FÀ' ilün)
- 417 Herbirine bir nebíniñ ismini
Yazdılar çünki temÀm itdi anı
- 418 Yatdı gice irte gördi anları
Maóv olunmış buldı çün isimleri
- 419 Yazdılar çün bir nice kerre anı
Maóv iderdi “külle yevmin” ol àanı
- 420 èÁúibet èÀciz kalub kıldı niyÀz
Yaz óabíbim ismini dir bí-niyÀz
- 421 Faòr-i èÁlem ismini çün yazdı Nýó
Cümle isimler úarÀr buldı fütýó
- 422 Ol Óabíb'üñ yüzi suyına İlÀh
Çün sefíne buldı òoş fevz ü felÀó
- 423 Ol sefíne buldı anuñ ismini
Tutdı pes olda tevÀøeè resmini
- 424 Yüce taàlar tuydı anuñ ismini
Key yüceltdi kendi kendi resmini
- 425 Anıñüçün sevdi ol el-óáu yeri
İndi Cýdí taàna buldı yeri
- 426 Ebý ÓÀmid ider ÍóyÀ'da tenbíh
İâııLÀóÀt çok söyleme ey şÀh*
- (MefÀ' ilün MefÀ' ilün Fe' ýlün)
- 427 Sözüñ fehm ide cümle èÀm ile òÀs
KemÀl iòhÀr idüb tutmayasın pas
- 428 Diliñe ne gelürse söyle anı
LisÀanıñ üzerine kıl beyÀanı

* Bu mısradaki vezin bozuk

- 429 Ne óÀcet dürlü dürlü iâüîlÀólar
KemÀl için yapılr bu külÀhlar
- 430 Óabíbine virübdür Óaú kemÀli
Görenler irdi devlete cemÀli
- 431 Yiter anuñ kemÀli kullarına
Yiter anuñ güli bülbüllerine
- 432 KemÀl odur görünesin kemÀlsiz
Olasın ta cihÀnda úıyl u úÀlsiz
- 433 Bu Àdemoàlına anlar yaraşmaz
KemÀliyle cemÀl anuñ ki geçmez
- 15-a 434 Teõellül itdi Ádem affolundu
Tekebbür itdi İblís úahrolundu
- 435 Pes eyle ol teõellül bize kÀrdur
Tezellül eylemek şeyüÀna ardur
- 436 Anıñçün enbiyÀ aólaúıdır bu
Anıñçün evliyÀlar òulúıdur bu
- 437 Eger faòr ideriseñ böyle faòr it
Faúırlerle olub faúiriyle faòr it
- 438 äabíler gibi küstür kendiñ ey yÀr
Anuñ her birinüñ bir óasleti var
- 439 Tekebbür òor görünür òalú gözine
TevÀøue vaóset ider òalú özine
- 440 Muóabbet bıraàur òalúa tevÀzuè
èAdÀvetdür tekebbür ùavr u ùArız
- 441 TevÀøue ehli eyle bizi yÀ Rab
Tekebbürden ıraà it kıl muúarreb
- 442 Senüñ tevfüúuñ olursa her işler
Olur asÀn ki anları er işler

- 443 æenÀ içün yaratdı bizi AllÀh
Diyelüm dÀ'imÀ elóamdülillÀh
- 444 Yeyüb nièmetlerin óamd itmek aña
Ki her vechile vÀcib oldu saña
- 445 Dili óamd itmek içün kıldı AllÀh
Diyelüm dÀ'imÀ elhamdülillÀh
- 446 Yaratdı Ádem'i ol Óayy u Úayyým
Ki esmÀdan òaberdÀr kıldı Àlem
- 447 äueýd itdi òitÀbet itmek içün
Okudı evvelÀ óamdi æenÀ çün
- 448 Didi evvel hemín elhamdülillÀh
Yaratdım anıñüçün didi AllÀh
- 449 Sakın nefsin elinde olma maàrýr
èibÀdetden seni eylesün dýr
- 450 Diliñden bir nefes koyma sipÀsí
Siler tevóíd ne var úalbünde pÀsí
- 15-b 451 Ki bu yiryüzine çün basdı Ádem
Okuyub óamdin aàlardı demÀdem
- 452 Oku imdi müdÀm tevóíd-i òÀái
Anuñla yarlıàanýr cümle èÀái
- 453 Bilem dirseñ eger esmÀda òÀái
Ki tevóíd ism-i aèòam bil duèÀsí
- 454 Saña óamd ü æenÀ olsun İlÀhí
Ki sensin pÀdişahlar pÀdişahı
- 455 Kamu nièmetlere kıl óamdülillÀh
Kamu yazuklara estaàfiru'IlÀh
- 456 Diyem tevfiúi ki elóamdülillÀh
Kamu taúâirime estaàfiru'IlÀh

- 457 Zihí faøl u kerem elóamdülillÀh
Bir avuç óÀke ímÀn virdi AllÀh
- 458 Eliñ çekme diliñ kesme åenÀdan
Yüz aayıla gidegör bu fenÀdan
- 459 äılaya bir gün olur èazm idersin
İkisin birbirine cezm idersin
- 460 ÒaberdÀr ola rýóoun “ircièí” den
Sakın ayırma úalbüñ müüme´inden
- 461 Ki “lÀ òavfun èaleyhim” ola şÀnuñ
ÒalÀã ola óüzünden tatlu cÀnuñ
- 462 Muòalled olasın òevú ü åafÀda
Müderris olasın èilm ü vefÀda
- 463 Her èilmi ta ki kendüñde bulasın
Ledünní èilmine üstÀd olasın
- 464 Anuñla ta bulasın bir cemÀli
Anuñla ta bulasın bir kemÀli
- 465 Zemín ü ÀsımÀnın cümle yiksÀr
Óáu’uñ birliğine óüccetdür ey yÀr
- 466 Ki her birinde bir esrÀrı vardır
Anuñ her biri bir Àdem uyarur
- 467 Başundan refè ola àaflet dumÀnı
Sürer úalbde olan şübhe gümÀnı
- 16-a 468 Didi AllÀh ki yiryüzünde ey yÀr
Daòı gökler èacÀyibi ne kim var
- 469 Kamusı birliğimiz óüccetidür
Ki àafletsiz kişiler èibretidür
- 470 Bu sırlar ôÀhir olur ol kişide
Ki gözi göre kulaàı işide

- 471 O ki görür işidür èibret almaz
Aña dirler ki aemÀ gözi görmez
- 472 Úabýl itmez eşidüb Óaú kelÀmı
Ki andan yik daòı saàır ola mı
- 473 Anadan toàma saàırlar ve körler
Olar úalbinden işidüb görürler
- 474 Bakar körden ıraà ol ey göñül var
Tokunsa ger yıkılur dÀr u dívÀr
- 475 Baaar óavliyle tam deyu yürürken
Anıñ eyl' olduàun görüb tururken
- 476 Dili okdur ki atar mü'miníne
Açar yÀre anıñçün úalb evine
- 477 MünÀfıúlar dilin baàla ilÀhı
İki èÀlemde itsün Àh u vÀhı
- 478 Şerîeatden sakın ayrılma zinhÀr
Pesendide oluna ùavr u eivÀr
- 479 Şu nedür olmasun bir gülden ey yÀr
Şerîeat güllerine bülbul ol var
- 480 Açılsun tÀ aalÀóat güli bí-òÀr
Komasun saña nouúa kimse ey yÀr
- 481 Sakın key zÀhid-i òuşk olma zinhÀr
Görünme äyret-i Óaú'dan yüri var
- 482 Haúúúatde bilenler rızúı Óaú'dan
Temenní eylemez hiç anı òalúdan
- 483 èAmelde eylemez aâlÀ riyÀyı
Haúúúat de bilenler KibriyÀ'yı
- 484 Akarsu gibi olur úalbi Àrı
İçi dışı bir olur cümle varı

- 485 CemÀeatle kılur beş vaút namÀzı
Gice gündüz ider Óaúú'a niyÀzı
- 486 Òalúile ýlfeti olımaz çokluk*
O kişi görmiye aâlÀ ki yokluk
- 487 Aðiret milkini ol eyler ÀbÀd
Olur ol úayd-ı cihÀndan hem azÀd
- 488 Konuşur dÀ'imÀ èÀlimlerle
Ki èilmiyle olan èÀmillerile

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 489 Saèy idüb òÀlıúına óiðmet ider
Böyle óiðmet ideni ümmet ider
- 490 İnúıyÀd eyleyüb sundı boyuna
Nite teslím ola çoban koyuna
- 491 Toyurur karnını anıñ hem çoban
Otlı sulu yir olur aña mekÀn
- 492 èÁlemiñ òÀlıúına òiðmet iden
Ey èaceb aç mı kalur inãÀf iden
- 493 Yoàiken var seni toprakdan ide
Bir çoban úadri kadar yok mı ÒudÀ
- 494 Eyle olunca geliñ inãÀf idelüm*
Kendümüz AllÀh'a teslím idelim
- 495 Kıl ùaríúÀt kemerin bend-i meyÀn
Yürüme àafletile imdi uyan
- 496 Dak riyÀøet seyfini boynuña var
Korka nefsiñ görüben anı her bÀr

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 497 Her ne isterse anuñ èaúsini vir
Saña òìòmetkÀr idüb üns idegör
- 498 Her ne yüzden emriñ olursa aña
èÁbd-i èÀciz gibi kul ola saña
- 499 Aàlarise hiç teraóóüm eyleme
Sana düşmÀn bil vü yumşak söyleme
- 500 DÀ'imÀ el baàlayub tursun dívÀn
Laóôa ruðãat bulmasun senden hemÀn
- 17-a 501 Üç şeyile anı idersin muüè
Üçi daóı key aàır gelür úÀtí
- 502 Biri dÀ'im àavm olasin eyèazíz
Nefs olur anuñile ki òoş temíz
- 503 Evvel acı gösterür lÀkin soñı
Gösterÿr fevz ü felÀó nedür anı
- 504 Gösterür “es-savmulí” den bir nişÀn
Kim cezÀsı ola óÿriyle cinÀn
- 505 Gösterür hem cÿèile òavfdan emÀn
Açlıàile korkudan gider gümÀn
- 506 CÀnib-i rÿódan gelür itèÀm-ı Óaú
èÁlemi rÿóda olan maibÀða bak
- 507 Düşmen olursañ eger nefsiñe sen
èÁlemi dost eylediñ itme gümÀn
- 508 Dost olursan nefsiñile vÀy eger
Teñri düşmÀn oldu eylegil óaøer
- 509 Şöyle bil kim düşmÀn olduñ dostuna
èÁlemi eyler musallaü üstüñe
- 510 Óalú-ı èÀlem görünür düşmÀn saña
MaóøÀ ki nefsiñdürür düşmÀn saña

- 511 İş bu āavmıñ òaāāsın itmek muóÀl
ÚÀmet-i yÀr gibi uzanmaya úÀl
- 512 èÁrife eyler kifÀyet bir kelÀm
èÁrif olmazsam bu sözden ne alam
- 513 èÁrifiñ biri dimiş òoş diñlemek
Diñleyüb işlemege saèy eylemek
- 514 Az yeyüb az uyuyub az söylemek
Kimde kim cemè olsa ol olur melek
- 515 İş bu cÀha irmege eyleñ dilek
Ruòāat-ı nefsi eger virse felek
- 516 Òaāletüñ ikincisi budur èazíz
Az yimek nefsi ider àÀyet temíz
- 517 Çok yimek yükdür saña çekme emek
Kim toyuran karnıñı degil yimek
- 518 Ol ÒudÀ'dur tok idüb aç eyleyen
MÀl virüb àanıye muhtÀc eyleyen
- 17-b 519 DüşmÀna yedirme mÀlın dostı vir
Nefsin ol düşmÀndurur Àheste vir
- 520 Günde yüzbiñ dürlü sükkerli taèÀm
Nefse virsen fÀ'ide nedür bakam
- 521 Şehvetiñ olur úaví artar fesÀd
Áòiret menzîline virür kesÀd
- 522 Menè ider hem òayr işe koymaz seni
Bir sÀèat hem rÀóat itdürmez seni
- 523 Çok yiyen Àdemde olmaz meróamet
Hem duèÀ itse úabýl olmaz ebed
- 524 Nièmetüñ olsa eger dünyÀ kadar
Kıl úanÀèat köşesini iòtiyÀr

- 525 YÀ İLÀHÍ vir úanÀèat cümlemüz
Olalım óıfô-ı emÀnında temíz
- 526 İki èÀlemde meded senden ola
èAbd-i èÀcizler elinden ne gele
- 527 İsmÀèıl Úur´Àn sebep oldu saña
CÀn u dilden kim muóıb oldun aña

(MefÀ´ılün MefÀ´ılün Fe´ylün)
- 528 Bu maènÀ àayrı yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

(FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün FÀ´ilün)
- 529 Pışe kıl az uykuyı var kendiñe
Süst ü endÀm olma kendi kendiñe
- 530 Gice gündüz dört sÀèat uyku úarÀr
Ger ziyÀde olsa ol neye yarar
- 531 Sevgülü yarın ola çün uyanık
Yatmaz Àdem kim ola baàrı yanık
- 532 İmdi èÀşıúam deyü lÀf eyleme
Meyyit olub yÀri bekci eyleme
- 533 Faór-i èÁlem didi ölmez mü´minín
Günde bir kez sen niçün ölüñ hemín
- 534 Áşıú isen èibreti baykuşdan al
äubó olunca “óayyu lÀ yemýt” dur dilde úAl
- 535 Senden aèLÀ ola çün bir kuşiken
Kuşlar içinde daòı baykuşiken
- 18-a 536 Yir içer uyku ile óÀail olur
MüslimÀn disem èaceb nasıl olur
- 537 èÁdet-i óayvÀnda işte böyledür
Nice óayvÀn var ki AllÀh söyledür

- 538 Gicelerde çaàırur èarşdan melek
ÓÀcetiñüz var ise eyleñ dilek
- 539 İşidüb sesin horos eyler nidÀ
Meyyit olmış òalú duèÀyı kim ide
- 540 Çün hidÀyet senden ola yÀ Kerím
èAãÀ ejder ola hem MÿsÀ kelím
- 541 Afvıñ olmazsa eger bize penÀh
SÀdır olur günde biñ dürlü günÀh
- 542 Bekcimüz ola çü RaómÀn àam degil
Yiryüzi ìola çü şeyùÀn àam degil
- 543 Hem şefÀèatgÀhımızdur ol Óabíb
Kim günÀh dertlerine oldur ìabíb
- 544 İsmÀèíl eyler niyÀzı dün ü gün
Nefs elinde eyleme anı zebÿn

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 545 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 546 ŞÀhin ol av almada eyle süküýt
Söyleşür eşyÀ seniñle úÀnı ãavt
- 547 ÁşıkÀre var mı ses deryÀda gör
Nice yüzbiñ sefíne eyler mürÿr
- 548 Nice Àdemler yudar çıkmaz ãadÀ
Göz var ise gör nedür ãunèi ÒudÀ
- 549 Gün toàar eyler ióÀüa èÀlemi
Kim süküýt üzre giçer devr-i demi

- 550 İş bu gökler dağı yerler cümlesi
èİşúile óayrÀn olur çıkmaz sesi
- 551 ÓÀl diliyle söyleşürler cümlesi
ÒÀlıúından òavfider çıkmaz sesi
- 552 ÓÀl diliyle öikr ider maèbýdını
Óıfô iderler iş bu resme kendini
- 18-b 553 Ádem olan kişiye èibret yiter
Bu nebÀtÀt kim sükýt üzre biter
- 554 Maúâad oldur bunu itmekden írÀd
MÀlÀyaeniden sükýt itmek murÀd
- 555 Saña öyle söylemekden diñlemek
Òufyeten óÀlıúıñı öikr eylemek
- 556 Maenide cevher olubdur bu nefes
Boş yire âarf itmez èÀkıl bir nefes
- 557 Nirden aldıñsa ora âarf eylegil
Ne yola âarf itdigin sorar Celıl
- 558 PeşmÀn olmak vefÀ eylemez yarın
èÁúıl olan şimdiden yapar yirin
- 559 ÓÀâılı çok söylemek saña ziyÀn
Yürime âafletile imdi uyan
- 560 CÀnıña óayf eyleme øabı it sen seni*
Öikirle depret beden beşigini
- 561 Eyle tevfíúıñ refíú ey pÀdişÀh
Úurb-ı dergÀhıñ bize olsun penÀh
- 562 İsmÀèıl nefsine söyler bunları
Ola kim èafv ide geçmiş günleri

* Bu mısradaki vezin bozuk

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)

- 563 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün)

- 564 Sun ol meyden kim ey sÀuí
İçen olur ebed bÀuí

- 565 Tabíb-i dest-i LoúmÀn'ı
Vire zaòmına tiryÀuí

- 566 İder sermest olub cÀnı
Kıla èaşúile òoş òevúi

- 567 O resme èaşúa yak cÀnı
Tutuşdur elde evrÀuí

- 568 CihÀnda yakdı èaşú odı
Anıñ çün cümle èuşşÀuí

- 569 Bulanlar leõõet-i èÀşúı
Ne bilsün òaşyet emlÀuí

19-a

- 570 Şeb-i ôulmetde göstereşün
HidÀyet nÿr-ı işrÀuí

- 571 Şeb-i deycÿri gösterdür
Nitekim òatf-i berrÀuí

- 572 Sakın òuşk olma ey zÀhid
Değişdür èişúa aòlÀuí

- 573 Eger èÀşúı da olmazsañ
Ola gör bÀrı ilóÀuí

- 574 Bula gör sende var èaşúı
Dolan gel ŞÀmı èİrÀuí

- 575 Emeksiz yanmaz odı
Kesilse ùÀúati tÀuí

- 576 CilÀ-yı úalbe tevóídi
Ola cÀn èişú-ı íórÀúi
- 577 Ola gör imdi ey èÀşıú
Ki èişú baórinüñ iàrÀúi
- 578 Didi zebói èaóím AllÀh
Ki İsmÀèíl'i İsóÀú'ı
- 579 Yaratdı arøı eflÀúi
Dönerler èaşú ile tà ki
- 580 Bu óikmetden alur èibret
Olanlar ðerre idrÀúi
- 581 Virür Óaú èişúı ehline
Biline úıymeti ta ki
- 582 Anıñçün derd-i èaşú ile
Sever Óaú çeşm-i nem-nÀki
- 583 Anıñçün èaşúa bÀz itdi
Òavaãai üns-i emlÀki
- 584 Bu èişú odına yanmışlar
Ebed görmezler ihlÀki
- 585 Yanub èişú ateşine çün
PÀk olub buldılar pÀki
- 586 Alınur mÀyesi èişúın
Muóammed şÀn-ı "levlÀk"i
- 19-b 587 Ola bu İsmÀèíl yÀ Rab
Óabíb'üñ úadem-i òÀki
- 588 Saçuben èandelibe gül
KüşÀdından òaber virdiñ
- 589 FiàÀnın eylediñ muzdÀd
BahÀr faâln òaber virdiñ

- 590 Bugün èÀşıúlara èişúi
Òaberde muèteber virdiñ
- 591 NebÀt u sebzевÀta çün
GüyÀ nísÀndan òaber virdiñ
- 592 Çiçekler hem çemen-zÀra
á ayenden tÀze cÀn virdiñ
- 593 Keremden İsmÀèîl'e çün
GünÀhımdan emÀn virdiñ
- Faâl-ı Fı MièrÀcü'n-Nebiyyi èAleyhisselÀm
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 594 Ki "süböÀnelleõl" sırr-ı İlÀhı
Ki pÀk ol pÀdişah èÀl den èÀl
- 595 Buyurdu şÀnına "esrÀ bi èabdihi"
Óabíb'in ceõb idüb cevfi leyÀli
- 596 Óaremden àayy idüb Mescíd-i AúâÀ
İmÀm-ı enbiyÀ kıldı Resýl'i
- 597 Ol AúâÀ ki anıñ óavlini AllÀh
Bezetdi meyve suyı sebze ile
- 598 Göreler birliğinden ta nişÀne
Ki kullar àÀnièinden èibret ala
- 599 èUrýc itdi pes andan göklere ol
Gidüb óasret çü tutdı vuâlata yol
- 600 CemÀlu'llÀh ile oldı müşerref
äadÀ-yı óarf nedür bilmez kelím ol
- 601 èAúıl øabı eylemez kim naúl idelüm
Neler seyr itdürür AllÀh Resýl'e

20-a

- 602 Meger èÀriflerüñ göñli baàinda
TemÀşÀ idesin seyr-i Resýl'i
- 603 Eđerçi söylemişler bÍ-nihÀyet
Ne mümkindür beyÀn itmek uâyli
- 604 Güneşde öerresi gelmez beyÀna
Ki è aúla naúl oluna ola maúbýl
- 605 Didi MýsÀ'ya vÀdí-yi Týr'da
Çıkar naèlin ki ióøÀr-ı óuøýr ol
- 606 Ki èarş üzre didi AllÀh óabíbim
Çıkarma naèliniñ kim èarşa tÀc ol
- 607 Eger fehmiñ var ise eyle idrÀk
Ey İsmÀèil úadem taótında òÀk ol
- 608 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- 609 Bugün dergÀh-ı Óaú' da sen de úul ol
NamÀz mièÀc-ı ümmetdür Resýl ol
- 610 NamÀziñ yoluna cÀnı fidÀ kıl
Dürüş saèyi belíg eyle edÀ kıl
- 611 Óaúúúatde namÀzdur óabl-ı Úur'Àn
ÒarÀb olma sakın iúÀmeddín ol
- 612 NamÀzdan farú olur İslÀm olanlar
Ki her kim âidúile abdest alur ol
- 613 Ola yarın anuñ ÀèøÀsı pür-nýr
Bilünür kim Muóammed ümmeti ol
- 614 Ol aèzÀyı ki beş kez yıkar ol kul
GünÀhdan gevdesinde pas komaz ol
- 615 Eger dürüst olursa ger namÀziñ
NamÀz içre ÒudÀ'da olsa göñül

20-b

- 616 CemÀeatle olursa ger edÀ ol
Odur mièÀc-ı mü´min ola maúbýl
- 617 DuèÀ kim ola Óaú katında maúbýl
Çalıřmaàa ne óÀcet àayri ol kul
- 618 Ne dilerseñ dile kim virsün AllÀh
Eger az dileriseñ Óaú ide bol
- 619 Çocuk gelür cihÀna çok anadan
BerÀber gelür anuñla südi bol
- 620 Çocuk mı kÀr idüb kazandı südi
YÀdöyd AllÀh mı òalú itdi bile ol
- 621 NamÀzı terk idüb kÀra dürüşme
DívÀn-ı Óak’da rüsvÀy olmaya ol
- 622 Seniñ tevfiúuñ ola aña yoldaş
Bu İsmÀêl’i yoldan koymaya ol
- 623 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara
- 624 Bu dünyÀ òÀna benzer kim kurulmış
Sakın arkasına düşüb yorulma
- 625 Gelen konar konan göçer dimişler
Eli boş yüz kara dívÀna varma
- 626 HebÀ olur çekilen boş emekler
ÚıyÀmetde èamelde müflis olma
- 627 Çün İbrÀhım Edhem pÀdiřahuñ
ÓikÀyet naúl idem geldi dilime
- 628 Sarayı kapusunda kurdu aókÀm
Oturub seyr iderdi her seher řÀm
- 629 Görürler geldi bir kimse kapuya
Didiler kanceru giden ey Àdem

- 630 Didikim şol òÀna gitmek dilerem
MüsÀfir oluben yatmak dilerem
- 631 Didiler òÀn degil iş bu sarÀydır
Ol İbrÀhím Edhem pÀdişah hem
- 632 Didi kim kimden aldı bu sarÀyı
SarÀyıdur ki İbrÀhím Edhem
- 633 Didiler òÀn degil ol pÀdişahuñ
Didiler atasından kalmış ol dem
- 634 Didi kim yÀ atası kimden almış
Didiler ol da atadan mırÀıdur hem*
- 635 Didiler noldı anlar kim görünmez
Didiler Àdiret milkinde bu dem
- 636 Didi ol kimse kim ey aómaú insÀn
Biri konar biri göçer olur òÀn
- 21-a 637 SarÀy niçün didiñiz iş bu òÀna
Òaber virün kim Ànı bende bilem
- 638 Didiler Óaú seniñ yediñde ey cÀn
Meger sulùÀnı imiş Edhem'iñ hem
- 639 Yiter İsmÀèil'e kim kaldı kÀr ol
Bu úiããadan bugün ben óiããedÀrım
- 640 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- 641 Úasem ider Muóammed nýrına Óaú
Ezelde çün úalem yazmışıdi nýn
- 642 Úasem ider kirÀmen kÀtibine
Yazarlar òayr u şerler defterine

* Bu mısradaki vezin bozuk

- 643 GünÀh itme sakın òalvetde ey yÀr
Urur Óaú sonra ideniñ yüzine
- 644 Neye beñzer diyem òalvetde iâyÀn
Kulak ur imdi anuñ temâíline
- 645 Göresin kim bakar saña o SulüÀn
Erirdiñ ol zamÀn anda óayÀdan
- 646 Görür çün pÀdişahlar pÀdişahı
Utanmañ mı èaceb sen inkÀrıñdan
- 647 ÒudÀ'dan gizli yir var mı èaceb kim
Utanmaz durmaz iâyÀn ider insÀn
- 648 Yarın birbir okursın defteriñde
O vaútin çün utanursın ÒudÀ'dan
- 649 Cehennemde èaõÀb olmak kolaydur
èAõÀbı müşkil oldur kim óayÀdan
- 650 Gözüm görür deyu aèmÀ yürime
GünÀh olur saña bu iftirÀdan
- 651 Bilürsin ol vaúit kim görmezimiş
Uyanursın bu àaflet uykusından
- 652 Úulaàın olmasaydı böyle saàır
İşidürdüñ nasíoat eyle benden
- 653 İlÀhí olmasa ger senden imdÀd
Varise varalum biz àayri senden
- 21-b 654 EóÀdsin yok şeríkiñ yok nazırıñ
Dirig eyleme èışúıñ İsmÀ'ilden
- Naèt-i Şeríf
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün)
- 655 Kulak ur naèt-i sulüÀnı var ise sende ger arzý
Muóammed dürr-i yektÀdur ana gizli âadefdir bu

- 656 Mücevherler beyân ider dökerse ger nisân ebrÿ
Muóammed èUrve-i vuâûÀ Habíb-i kibriyÀdır bu
- 657 Ezeldür cümleden nÿrı ki Ôatmü’l-enbiyÀdır bu
Saçı “ve’l-leyl iðÀ yaàşÀ” cemÂli “ve’ê-êuoóÀ” dır bu
- 658 SemavÀta èurÿc iden Muóammed MuâûafÀ’dur bu
Geçüpdür “úÀbe úavseyn” i ki bir sırr-ı ÔudÀ’dır bu
- 659 Kamu cennetleriñ şÀhı èAdın uçmaâınıñ mÀhı
Kamu òalúıñ tavÀfgÀhı günÀhlara şifÀdır bu
- 660 Óaúíúat burcınıñ mÀhı bilen oldurur AllÀh’ı
Seni maúbÿl dergÀhı kılandır bu kılandır bu
- 661 Elestüde “BelÀ” diyen ki mîâÁú èahdini kılan
Nuâÿâ-ı úÀûèa birle bize Óaú’dan gelendir bu
- 662 Olar kim ehl-i nÀr oldu cehennemde yanar oldu
Kamu küffÀr-ı füccÀrıñ yirin ateş kılandır bu
- 663 Didi şÀnında “levlÀk” i anıñcün arø-ı eflÀki
O resme úÀdri aèlÀ ki o bî-aúrÀn olandur bu
- 664 Yaratmadım didi AllÀh seniñ emâÂliñi vallÀh
Bu yirler gökler ehliniñ içinde èÀlî şÀndır bu
- 665 Kamu òalú cennete müştÀú kamu cennet aña müştÀú
Ki mièrÀc gicesi vallÀh dönüşde seyr idendür bu
- 666 Yaratdı Óaú anı nÿrdan k’onuñ gölgesi görnirden
Yed-i úudretle Óaú aña mühür basmış bedendir bu
- 667 Anıñdur ravøa-yı rîêvÀn anıñdur óÿrí vü àılmÀn
Muóabbetdür aña ímÀn Óaú’ı tevóid idendir bu
- 668 Sen olduñ ümmetiñe şÀh sen olduñ çün şefÀèat-gÀh
Kamu òalúa idem müjde günÀhlara èafv idendir bu
- 669 Bu ísmÀèîl efendisi eger dirseñ kimüñ nesi
Doàunca ismin urduàıñ fülÀñ ibni fülÀndır bu

22-a

Faâl-1 Fi'l-İstiâfâr

(MefÂ'îlün MefÂ'îlün Fe'ylün)

- 670 İLÂHî “*mÂ teúadde mÂ teaðòar òünübime*“ didüm esteàfirullÂh*
Ümîdimiz senün afvındurur ey ŞÂh
- 671 İLÂHî nefsimüzden eyle ÂgÂh
Öünÿbime diyem esteàfiru'llÂh
- 672 Yüzüm topraklara sürüb idem Âh
Gözümnden yaşlar akar her sehergÂh
- 673 Didiñ yÂ Rabbi severven ol âadÂyı
Seóerlerde diye esteàfiru'llÂh
- 674 Daòı didiñ severven ol âadÂyı
Ki Úur'Ân okuya her vaút ü her gÂh
- 675 Daòı didiñ severven ol âadÂyı
Öoroslar çaârışalar AllÂh AllÂh
- 676 Naâlb eyle naÿyóÂn tövbe yÂ RÂb
Diyelüm âidúile esteàfiru'llÂh
- 677 Ebÿ ÓÂmid didi ÍóyÂ'da ey şÂh
Bu üç sözi Âleyhi raómetu'llÂh
- 678 Óadisinde buyurdı daòı ol ŞÂh
Ki müöníb ümmetini ide ÂgÂh
- 679 Didi her dertlerin var bir devÂsı
GünÂh derdine em esteàfiru'llÂh
- 680 Hauíúat tövbese oldur ki ey şÂh
Ki tevfiúı ide ol kuluna AllÂh
- 681 Kamu òalkıñ ümîdi sensin AllÂh
Didiñ “*lÂ teúneÿ min raómeti'llÂh*”

* Bu mısradaki vezin bozuk

- 682 Dilümde ola çünkim Allâh Allâh
Nedür bilmem diyem esteâfiru'llâh
- 683 Şefâ'eat-gâhım ola çünki ol şâh
Nedür bilem diyem esteâfiru'llâh
- 684 Murâdı İsmâ'el elóamdülillâh
Her işlerden seni Óaú ide Âgâh
- 22-b Faâl
- 685 Úanâ'eat kıldı èâlemde èazíz ol
á aní ide seni dimeyesin lâ
- 686 Úama'edan göñlüñi pâk eyle zinhâr
Úanâ'eatle olasın tâ ki aelâ
- 687 Úama'elıkda idersin èömri øÂyiè
Çaârur âhu vâhu hem vâveylâ
- 688 Úanâ'eat gibi devlet olmaz ey yâr
Sakın mâl koyma senden soñra kala
- 689 Kamu òalúın Te'âlâ râzıúıdur
Virür rızúın o senden soñra kala
- 690 Telâş itme sakın bir lokma içün
Yiye òalúu èaôâbı saña kala
- 691 Úıyâmet günü müflislerden olma
Bu dünyâda ki èömrüñ øÂyiè ola
- 692 Dedeñ babañ ne götürdi bu mâldan
Ne kaldı onlara kim saña kala
- 693 Benim kârım deyü şirk itme zinhâr
Viren belki o mâlı Allâh ola
- 694 èAôâbdan kurtaramaz mâl u evlâd
Bunı fikr eyleyenîñ aúlı ola

- 695 Senüñle úabre girmez bile anlar
Karañu yirde saña yoldaş ola
- 696 ÚıyÀmetde daòı hem felÀó yok
HemÀn birbiriñüzden kaçmak ola
- 697 PeşımÀn olmadan da fÀ´ide yok
Seni böyle iden bir lokma ola
- 698 Óayıf bir lokma içün bÀuí milki
FenÀ milke degışmeden ne ola
- 699 HebÀ ola çekilen bu emekler
Elimüz boş yüzümüz kara ola
- 700 Ey İsmÀêıl dile tevfiúi Óaú´dan
Kamu dertlere çÀre Óaú´dan ola

Faâl

(MefÀ´ılün MefÀ´ılün MefÀ´ılün MefÀ´ılün)

23-a

- 701 Görünmez bu fenÀ milkiñ gözime güli gülzÀrı
Göñül milki bÀzÀrında kılam seyr-i temÀşÀyı
- 702 Bu zinetlere aldanma fenÀ milki beúÀ sanma
Göñül daldan dala konma unut tedbirile rÀyı
- 703 TeeÀlÀ´llÀh cihÀnı çün yaratdı imtióÀn çün
Aña tefvíø kıl ey göñül medÀrı hem idÀrÀyı
- 704 Nebíler bildiler anı ki fÀnı iş bu külóÀnı
èAdÀvet kıldılar aña iderler dost TeeÀlÀ´yı
- 705 Şehídler bildiler anı fedÀ eylediler cÀnı
Ki virdi Óaú TeeÀlÀ´llah makÀm aèlÀdan aèlÀyı
- 706 Velíler bildiler anı soñu yok bu cihÀn fÀnı
Ki gözden dökdiler kanı niderler iş bu òÀlÀyı

- 707 Anıñ çün sevdiler küffâr nedür bilmediler áâffâr
Anıñ çün eyledi Allâh mekânın nâr-ı leôâyı
- 708 Gel ey cân bülbülü konma bu dünyâ dârına hirgiz
Şeker olursa da içme sakın bu seng-i ôârâyı
- 709 Sakın âam çekme rızûiçün eger rezzâûı bildinçün
Saña taúdır olan úismet gelür arayı arayı
- 710 Dili âamdan azâd eyle âamı óaúúıyla şâd eyle
Seher vaúti küşâd eyle göñülde gül-i óamrâyı
- 711 Úabîbin buldı çün yâre anıñçün bakmaz aâyâre
Bulanlar derdine çâre nider Loúmân-ı dârâyı
- 712 Ôarâb olmuş meger èâlem siyâh câme tutar yasın
Resÿlu'llâh yasın tutub giyinmiş Kaèbe karayı
- 713 Var imdi kâmili bul kim ideler derdine dermân
Eger gül baânı tuysa gider bülbüller arayı
- 714 Arar derd ehli olanlar óakími dâr-ı dünyâda
İder eîşú ehli olanlar seher vaúinde nâlâyı
- 715 Tuyanlar Óaú âadâsını Ôalílu'llâh nidâsını
Görürsün Kaèbe'yi óaccâc bulur aâlayı aâlayı
- 716 Ey İsmâêîl var imdi var tayan eîşúa boyan eîşúa
Bugün Ferhâd-veş nefsdan kese gör seng-i ôârâyı

Faâl

(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

23-b

- 717 Nâr-ı eîşú eîşú ehline oldu Ôudâ
Sâlik-i râh-ı óaúúuat eîşúa eyler cân fedâ
- 718 èîşúla buldı kemâlin her ki buldılar kemâl
Cânib-i eîşúdan gelür üyr-ı tecellî-i Ôudâ
- 719 Cânib-i eyman olur çün sâlik-i eîşú-ı Ôudâ
Vââil olur semè-i câna òufyeten eîşúdan nidâ

- 720 VÂdí-yi tevóidde sâkin itdürür eîşúa ÒudÀ
İşidür òalú dâr-ı Manâýrı ene'l-Óaú'dan nidÀ
- 721 Sırrı vaódet èÀleminden oldı eîşú rýóá àıdÀ
èİşúa vââıl oldı çünki düşmedi dostdan cüdÀ

(FÀ'ılÀtün FÀ'ılÀtün FÀ'ılün)
- 722 Her kime kim eîşúı Óaú íósÀn ide
èİşúdurur eîşú ehline luif-ı ÒudÀ
- 723 Bülbüle te'âır ide çün eîşú-ı gül
Söyle kim mümkünmidür gülden cüdÀ
- 724 Çaaırur dünyÀya çün eîşú elvedÀè
Her kimüñ başına konsa dünyÀda
- 725 èÂşıúa eîşú çaàurub eyler nidÀ
"Ceõbetün min ceõebÀt" raómÀní edÀ
- 726 Seng-i òArÀ kesdürür FerhÀd'a eîşú
Olmaya ta eîşú-ı Şírin'den cüdÀ
- 727 Kuş yuvası yapdurur FerhÀd'a eîşú
Kılmasun Mecnÿn'ı LeylÀ'dan cüdÀ
- 728 HâşÀ kim maórÿm ide tâlibleri
Ol ki eîşúa âıdúıle òiõmet idÀ
- 729 Bendesiyüz ehl-i eîşúıñ biz müdÀm
Kılmaya Óaú bizi anlardan cüdÀ
- 730 Her kim ide çün bu eîşúa ibtidÀ
Öyle bil kim yokdur eîşúa intihÀ
- 731 Saèy idüb satun alınmaz çün bu eîşú
Ger satılsa İsmÀ'ıl nirden vire aña bahÀ

Faâl

(MefÀ´îlün MefÀ´îlün)

24-a

- 732 Bugün ol fÀtióu'l-ebvÀb
Çü fetó itdi bize ebvÀb
- 733 O bÀbuñ ismini bende
Óadidden eyledüm elúÀb
- 734 Asam bir úalèaya anı
Ki óífô olan ulu'l-elbÀb
- 735 Ôafer bulmaz aña efrenc
Ki münhezim ider TevvÀb
- 736 RumÿzÀt èilmini aña
Gözüñde yoàise keròÀb
- 737 Yıkılmaz Rüstem-i ZÀle
Çün arkada ola miórÀb
- 738 Bu èilm üstÀdile olmaz
Meger keşf eyleye VehhÀb
- 739 Bu èilmin mektebi külòÀn
Degiş gülşÀne bul ÀdÀb
- 740 Bulunmaz zer libÀs içre
Araduàun eyÀ aóbÀb
- 741 ÒudÀ´dandur kamu iósÀn
AyÀ müsebbibe´l-esbÀb
- 742 Bulub külòÀn müderrisin
Ki èişú dersin okudur şÀb
- 743 Nice yıl eyledim òiömet
Sine dersin ide ícÀb
- 744 Bulanlar böyle bulmuşlar
“Mine´l-bÀbı ile´l mihrÀb”

- 745 Resÿle óaú ider ta´lím
Eger ümmet ve ger aãóÀb
- 746 “Külle mÀ deòale èaleyhÀ
ZekeriyyÀ´l MiórÀb”
- 747 ÛÀlib kıl èişúı İsmÀèıl
Müyesser eyleye VehhÀb
- Faâl
- (FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün FÀ´ilün)
- 748 Óaú úasem ider deyüb “ve´l mürselÀt”
Getürürler yiryüzine tayyibÀt
- 24-b 749 Gönderür Óaú àaber için gökden yire
Ol Melekler çün gelürler kat u kat
- 750 Çün eser yiller çiçekler açılır
Dirilüb baş kaldırır cümle nebÀt
- 751 Çün eser katıca ol bÀd-ı óayÀt
Açılır güller uyanur sebzevÀt
- 752 DÀneler mümtÀz olub eyler temiz
TÀ ki óÀâıl ola dürlü me´kylÀt
- 753 Çün bahÀr nefò eyleye sÿr-ı óayÀt
Cübbe-i àaêra giyer cümle nebÀt
- 754 Ölmüş iken buldılar bunlar óayÀt
äanki maóşerde dirildi maòlÿúÀt
- 755 Ol didi bir kez bu yokdan var iden
İş bu resme kurulur bir salıanat
- 756 Kıl temÀşÀ ey göñül Óaú ãanèatın
Kal taóayyürde kemÀl-i úudret*

* Bu mısradaki vezin bozuk

757 İmdi oku iş bu ders-i óikmeti
Ádem iseñ imdi var külòÀnda yat

758 Ehl-i derd olanlara külòÀn āafÀ
Bulamaz ehl-i dünyÀ gülşende sebÀt

759 Dürlü dürlü meyveyi dallar sunar
Çaàırur Óaú birdürür benem şehÀt

760 áÀfil olma aç gözün eyle naôar
Nice ôÀhir olur iş bu àaybiyyÀt

761 İsmÀèîl di “yeòluúullÀh mÀ yeşÀ”
Yazıla müèminlere nýrdan berÀt

MünÀcÀt-ı İsmÀèîl YàúÀêıyu’l-ÓÀcÀt

(FÀ’ilÀtün FÀ’ilÀtün FÀ’ilün)
(FÀ’ilÀtün FÀ’ilÀtün FÀ’ilÀtün FÀ’ilün)

762 EàâinÀ yÀ İLÀhî senden àıyÀâ
Nefs elinden el-emÀn óaøretinden el àıyÀâ

763 Eyle bizi iş bu benlikden òalÀã
Nefs elinden el-emÀn óaøretinden el àıyÀâ

764 Bı-óisÀb oldu günÀhım yÀ İLÀh
Nefs elinden el-emÀn óaøretinden el àıyÀâ

25-a

765 Raómetine tayanub kıldım niyÀz
Nefs elinden el-emÀn óaøretinden el àıyÀâ

766 Suçumuz èafv eylegil ey pÀdişah
Nefs elinden el-emÀn óaøretinden el àıyÀâ

767 ÓÀlimi dergÀhıña èarø eyledim
Nefs elinden el-emÀn óaøretinden el àıyÀâ

768 Ta seniñ òavfıñdan olmayam emín
Nefs elinden el-emÀn óaøretinden el àıyÀâ

- 769 Aàlaram dergÀhıñña yüzüm sürüb
Nefs elinden el-emÀn óaøretinden el àıyÀâ
- 770 Raómet iner aglarise ger seóÀb
Niúmetiñden el emÀn nièmetinden el àıyÀâ
(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 771 Hem günÀhkÀr ümmetiñ cümlesini
Raómetiñle yarlıàa eyle àıyÀâ
- 772 Ol Óabíb'iñ Faòr-ièÁlem şÀh-ı nÀã
Kıla yarın tÀ şefÀèatden àıyÀâ
- 773 Óavl-i şiddet günlerinden kıl òalÀã
Nefs elinden el-emÀn óaøretinden el àıyÀâ
- 774 Cümle èÀlem òalúına eyler kifÀf
Raómetinden tamsa bir tamla àıyÀâ
- 775 èAdn içinde ol óabíbiñe civÀr
Ol ki üstÀdım benim eyle àıyÀâ
- 776 èAfvı kıl ÀbÀ vü ecdÀdum ile
Cümlemize vir emÀn eyle àıyÀâ
- 777 İsmÀèíl dir el-emÀn el-emÀn
El àıyÀâ el àıyÀâ el àıyÀâ*
- Faâl
FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 778 Derdime dermÀn için sordum àabíbden bir èilÀc
Dedi derdin èişú ise LoúmÀn dağı bulmaz èilÀc
(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 779 Nabôıma bakdı tebessüm eyledi
èİşúile olmış úatı seròÿş mizÀc

* Bu mısra da vezin bozuk

- 25-b
- 780 Bir ʔabīb olmuş ʔabíeat pür-óaõíú
Cümle òastalar alur bundan èilÀc
- 781 ÒÀli olmuş lokmadan bilmez nedür
Tursa yüzyıl leõõet-i eışú itmez ac

(FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün)
- 782 Rÿóı sulùÀn eylemiş çün
Nefis aña virür òarÀc

(FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün FÀ´ilün)
- 783 Kurmuş SüleymÀn-veşèibÀdet taòtını*
Óükm ider başında bir cevherlü tàc
- 784 Hem úanÀeat küncüni kenz eylemiş
Dir ÒudÀ’dan àayrı yokdur iótiyÀc
- 785 Zer libÀs olsa bu èÀlem serteâer
Bir èabÀbesdür külÀhdan ola tàc
- 786 Çöl içinde bilinür esb-i keóıl
Òar bilinür ursalar aulÀs dibÀc
- 787 Dilberin óüsni yiter èÀşıúlara
Yaraşur mı çirkine cevherlü tàc
- 788 Minnetile bal u şekker yimeden
Yikdürür andan ola minnetsiz ac
- 789 Ola çün bunda ãafÀ anda èaõÀb
Yikdürür çekmek cefÀ èuryÀn u ac
- 790 Ey gönül ãabr eyle çek dürlü cefÀ
Belki yarın derdiñe ola èilÀc
- 791 YÀ ilÀhí kıl kerem İsmÀèíl’e
ãabr ile óilm ta aña ola ‘ilÀc

* Bu mısradaki vezin bozuk

Faâl

- 792 Óilmine eyler úasem “ÓÀ-Mím” de Óaú
Milmine eyler úasem daòı eãÀó
- 793 Hem ‘aôímü’ş-şÀnına eyler yemin
Semèine úudretine eyler ãarío
- 794 Her işe ãabr ile óilm eylesin
Şöyle bil kim rÀóat olur tende rÿó
- 795 äabr u óilm píše ide çünkü rÿó
İrişe Óaú’dan saña fetó ü fütÿó
- 26-a 796 Óilmile ger olasın ehl-i ãalÀó
Ecr-i èaôímler virür saña ãabÀó
- 797 Fısúile geçirme èömri key sakın
äÀlió olanlar bulur fevz ü felÀó
- 798 Hem vírÀn olmuş göñüller yapu gör
Yapılır göñlÿñ daòı seniñ ãabÀó
- 799 Bir sinek incitme sakın ey göñül
Ta ki AnúÀ gibi fetó ola cenÀó
- 800 Oldılar kÀmil mükemmel
Mütteuí ehl-i salÀó
- 801 ‘Ömri øÀyiè itme sakın ey göñül
Yakañı çÀk eyleyüb itme siyÀó
- 802 Kimseden irmez ziyÀn yarın saña
Kesb-i yediñ el virir yarın ãabÀó
- 803 Her neyi kim nehy ider Óaú vir ìalÀú
Ta ki yarın óÿríler ola nikÀó
- 804 Korkmaz iseñ ey göñül bunda bugün
Yarın olur korkudan ãadr inşirÀó

- 805 Ey gönül vaútiyle gel tövbe kıl *
Ta ki yarın bulasın fevz ý felÀó
- 806 İsmÀèîl saèy ile irmiş anlara
Úa'ir-i úudsí-veş oldu öü'l-cenÀó

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 807 Ne İskender bilür ne mülk-i dara
Ne Ferezdaú bilür ne úÁbe serÀ

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 808 Gül fidÀn var bÀaımda bir budaúda iki şÀò
'Aâlı Firdevs ucmaàından köki birdür iki şÀò
- 809 Bir dalında verd-i aómer açılır vaút-i seher
Bir dalında verd-i ebyaø köki birdür iki şÀò
- 810 Karşusunda bülbülÀn efàÀn iderler her seher
Aâlı èAdnıñ cennetinden köki birdür iki şÀò
- 811 İş bu dünyÀ güllerine benzemez gülüm benim
Dürlü dürlüdür kokusu köki birdür iki şÀò
- 812 Alsa bir gül bir kimesne bir kezin koksa anı
Bir görünür gözine aâlÀ görünmez iki şÀò
- 813 Bí-óîãÀb güller açılır aâlÀ olmaz anda òÀr
Kim kokarsa bir görünür gözine yakın írÀò
- 26-b 814 İsmi óíkmet gülüdür solmaz açılır her zamÀn
İrse hengÀm-ı şitÀ irmişdir aña infisÀò
- 815 Kim kokarsa anı bir kez ta ebed sekrÀn olur
Ràyióa úurbında olur kokusun bilmez ırÀò
- 816 Bilmeyen gül úadrini varsa alam bir gül deyü
Gösterür gözine òÀrı çün aña eyler düvÀò

* Bu mısra da vezin bozuk

- 817 Ehlini görse tevÀøùè eyleyüb yüz gösterür
Bir beden olup görünür iki şÀò
- 818 Bir göziyle bakana görünür yakın írÀú
İki göziyle bakana görünür hem iki şÀò
- 819 Böyle óikmet gülini var mı kokan gelsün berü
Yolları àÀyet maòÿfdur nice yir dÀr-ı düzÀò
- 820 İsmÀèîl bâàında bitmiş böyle bir óikmet güli
Var tevÀøùèla yüri yolunda tutmasın düzÀò
- MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün
- 821 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara
- FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün FÀ'ilün
- 822 Kıl èibÀdet là şeríke “úulhü vallÀhü eóad”
Kimseye muótÀc degildür ol ki “AllÀhü'ã-ãamed”
- 823 Yimez içmez uyumaz yatmaz hemín
Kim mücevvef olmadı Óaú kulları kıldı ícÀd
- 824 Yok naôírı yok şeríki yardım eylemez úabýl
Gice gündüz cümle kullar andan isterler meded
- 825 Oàlí kızı yok anıñ kim yiyeler andan mírÀå
Hem ezelde hem ebede bâúídür ol “lem yelid”
- 826 Kimseden toàmadı óÀşÀ kim yiye andan mírÀå
Cümleniñ òÀlıúı oldur hem daòı “velem yýled”
- 827 Kimse andan toàmadı kim yiyeler andan mírÀå
İş bu òalúın òÀlıúıdur kıldı cümlemiz ícÀd
- 828 Benzemez ol kimseye hem kimse aña benzemez
äänèatı àÀnièè nice benzedür èaceb yehýd
- 829 Anlar itdiler èazíze çünki böyle iftirÀ
Hem Mesió'e iftirÀ kıldı NaãÀrÀlar èinÀd

27-a

- 830 Şimdi nice pÀdişahsa tÀ ezelden böyledür
Bir øaëíf insÀn yaratmaàıla şÀn olmaz ziyÀd
- 831 Gör bu eşyÀ zevc ü zevc eyler şehÀdet bir deyu
Ferd ü VÀóid’dür ilÀh ol hem ezeldür hem ebed
- 832 Cümle èÀlem aña muótÀc çün àaní ol pÀdişah
Ger nebíyyü ger velíyyü ger SüleymÀn ger ÚubÀd
- 833 Ger dilerse nice yüz biñ èÀlemi eyler èicÀd
Ger dilerse “*ùarfetüèl-èayn*” içre çün eyler remÀn
- 834 Bir vesíledür anıñ kün emri ôÀhirde òocem
Óarf ü āavtı neylesün ol anda var itmek murÀd
- 835 Öyle bir kimsedür ol kim èaúl anı bilmek muóÀl
èAúluña göre ifÀde eyledi kendini yÀd
- 836 İş bu İòlÀā sýresin on bir kez oku her āabÀó
Olasın tÀ şerr-i şeyùÀndan baèíd
- 837 Ya ilÀhí eyle tevfiúin refíú
İsmÀèíl ola çün Úur’Àn’dan müfid*
- 838 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (MefÀ’ílün MefÀ’ílün Fe’ýlün)
- 839 Göñül ol mütteúíler zümresinden
Olasın cennet içre ta muòalled
- 840 Uzakdur àayre bulur mütteúíler
ÒudÀ anlarıñçün kıldı vaèad*
- 841 Eger taúvÀ nedür bilmezsen anı
Sor èÀlimlere iderler ifÀde

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 842 Eger meylin varise ol äafÀda
Eger beyniñ varise bu kafada
- 843 CefÀdan òÀli olmaz ehl-i dünyÀ
Ehl-i èuúbÀ müdÀm olur äafÀda
- 844 äafÀ virüb alasin ger cefÀYı
Sana èÀdem diyenler iftirÀda
- 845 äafÀ didikleriñ cümle cefÀdur
CefÀ çeken olur dÀ'im äafÀda
- 846 Bu az èömrüñ giçer kılmaz vefÀYı
Eger èÀuíl iseñ ol var äafÀda
- 27-b 847 Üaleb kılsan virici çün ÒudÀ'dur
Ki her iş baàludur sende murÀda
- 848 ÒudÀ çün böyle kılmış bunda èÀdet
Eger evlenesin Óaú virür evlÀd
- 849 Saña her ne olursa senden olur
Sakın şeyüÀna itme boşa isnÀd
- 850 Sözi úabýl idersen toàırsı bu
Söz añlamaz eger olursa èinÀd
- 851 Úabýl itdün ne varsa óaúuí cümle
İnşÀallÀh èinÀd yok İsmÀèíl'e
(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 852 Bu maènÀ àayrı yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara
- 853 Üaleb kıl imdi èaşuí ey göñül var
YÀr oldur ibtidÀda intihÀda
- 854 Naãíóat eylemek çün vaèôa işdür
Göñül milkini kıl èişúıyla ÀbÀd

- 855 Bulınur biñde bir èilmiyle èÀmil
Nice kimseleri èilm itdi berbÀd
- 856 Olur Ádem gibi èilmiyle èÀmil
Bilüb nefsiñi ider tövbe feryÀd
- 857 ÒudÀ'nıñdur èilim çün nefs bizimdür
èİder iôhÀr-ı èaczi nefsiñi yÀd
- 858 Aña èÀlim dinür Óaú raómet itsün
İki èÀlemde ola òurrem-i şÀd
- 859 İder taóâıl-i èilim Àlet hem cehÀlet
İder daèvÀyı bendedür saèÀdet
- 860 Gerer göñlüni eyler hem àurÿrı
Marío-i úalb olur bulmaz saèÀdet
- 861 Tekebbür eyler èilmine olur şÀd
Nitekim şeyüÀnı èilm itdi berbÀd
- 862 Eger fetvÀ geçerse vÀy eline
Olur fetvÀ degil ki cürme bünyÀd
- 863 Olur zencírcisi úÀêí ile beg
Raèiyyet çün çaàırur dÀd-ı feryÀd
- 864 Eger bir fetvÀya üç yüz alursa
Otuz àuruş alur úÀdí vü veyvÀd
- 28-a 865 èİlim öğrenmeden maúâad bu imiş
Olur mı àaflet uykusından ÀzÀd
- 866 Ey İsmÀèíl gice gündüz duèÀ kıl
Şerrinden Óaú òalÀâ ide èibÀd

Beyân-ı Mu'ezziâtü'n-Nebi El-Ümmiyyi's-SeyyidinÀ ve Seyyid-i e'Álem
äallallÀhü e'Aleyhi ve Sellem

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)

- 867 Diñle imdi naúl idem òoş mu'ezziÀt
Nice iôhÀr itdi maúâýdı eibÀd
- 868 Üabèina nýş itdürem kandu nebÀt
Leõõetinden bulasın dürlü neşÀd
- 869 Gerçi çeyner sakızı cümle eibÀd
Kürt kızı lâzım ki andan alam dÀd*
- 870 Çün muóabbet kılmaâa olur sebeb
áam sürer cevher getirür hem neşÀd
- 871 Şevúile diñle şefÀeat kÀnınıñ
Mu'ezziÀtından alasın nice dÀd*
- 872 Bir metÀe açam ki úıymet yok aña
Dürr-i yektÀ cevher incüden úılÀd
- Faâl
- 873 Mu'ezziÀtı gerçi bí-pÀyÀndurur
Cümlesiniñ aêôími Úur'Àn'durur
- 874 Kim anıñ her sýresi bir mu'ezziÀt
Óarfine biñ mu'ezze ben koydum ad
- 875 Bir feâÁóat virmiş aña kim ÒudÀ
HÀşÀ kim insÀn aña emâÀl ide
- 876 Çok füâaóÀ çün kemÀl óırã eyledi
Çok naôíre miâl-i írÀd eyledi
- 877 Şöyle bir üslýba vÀúíèdur kim ol
VÀúíè olmadı e'Arabda öyle ad

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 28-b
- 878 Óáu kelÀmı óáuđurur girçekđürür
ÓÀŞÀ İsmÀèíl aña itmez èinÀđ
- 879 Ol Velíd ibni Muàayredür biri Ol
Ol feãÀóatde iderdi çok èinÀđ
- 880 Dikildi Úur´Àn okurken ol Óabíb
Agladı diúúat gelüb çün ol pelíd
- 881 Çün Ebÿ Cehl itdi ana serzeniş
Anıñ istiósÀnını gördi baéíd
- 882 Ol didi işitmedüm böyle kelÀm
Sen bilürsin kim èilmi benim ziyÀđ
- 883 Bir kelÀm ki mÀøíden virür òaber
Ol òaber kim cümlesi İncíl’de yÀđ
- 884 Çün mütÀbíú oldı İncíl’e òaber
İnkÀra kalmaz mecÀl ider èinÀđ
- 885 Çün mutÀbíú düşdi mÀøíden òaber
Hem gelecek cümlesi girçekdirür
(FÀ’ilÀtün FÀ’ilÀtün FÀ’ilÀtün FÀ’ilün)
- 886 Göz görür kulak işidür olmamışdur anlara
Óak TeèÀÀ cÀnibinden hem “èiôÀ ecre úuvÀđ”
- 887 Çün ÒudÀ keşf itmeyince göz anı görmek muóÀl
Çün ezel taúdır-i Óáu’da böyle almışdır murÀđ
(FÀ’ilÀtün FÀ’ilÀtün FÀ’ilün)
- 888 Meúnaèa Müseyleme KeõõÀb’a çün
Kim naôíre düzmege itdi murÀđ
- 889 Diñlediler bir çocuk Úur´Àn okur
“Úíle yÀ erøub´leèí mÀ´eki” dedi
- 890 Veya “semÀ´ü eúlièí” kim didi çün
Bozdı yazdıan didi ol-dem.....

891 Didi óÀşÀ bu kelÀm-ı òalk degil
NÀdim oldı didi etmezem èinÀd

892 Böyle böyle çok faâiôler masòara
İtdi Úur'Àn onları dilsiz cemÀd

893 Kim bu Úur'Àn böyle ulu muèizÀt
Ehl-i síre üç biñin kıldı èidÀd

Íúterabeti's-SÀeatü Ve'n-Şaúúa'l-Úamer

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)

29-a

894 MuèizÀtın biri daòı mÀhı dü-şau itdigi
Barmaân kıldı işÀret gördiler ehl-i èinÀd

895 Ay daòı bedr olmışıdi hem havÀ berrÀúıdi
Eyledi óaøret nidÀyı oluñ şehÀd

896 Nîâfı çün kaldı yirinde nîâfı hem indi yire
CÀnib-i Mekke ne óÀcet yiryüzi oldı şehÀd

897 Óau aña itdi musaòòar yeri gögi cümlesin
İns ü cinn ü ùayr u emlÀk ider aña inuíyÀd

898 Her ne ile kılsa iôhÀr muèizÀt yarın ol
Ehl-i inkÀra olurlar Óau deyu iden şehÀd

899 İş bu yirler gökler ey cÀn emrine oldı muîrè
İş bu insÀn sünnetin tutmakta iderler èinÀd

900 Emrini tutmadı şeyùÀn bir kezin èömrinde ol
Takdı laènet ùavúını aña seni kıldı şehÀd

901 Günde beş kez emrini tutmaz bu insÀn key èaceb
Sendeki aèøÀ yiter kim olalar yarın şehÀd

902 YÀ ilÀhı kıl èinÀyet olalım cümle muîrè
Kim saña kulluk idelim olalım miâl-i remÀd

- 903 Eyle tevfiúíñ refiú hem emriñe eyle muliè
Ol Óabíb'iñ óürmetine kıl bizi oddan ÀzÀd
- 904 Raómi kıl miskinlerine biz gedÀ sen pÀdişah
El-emÀn esteàfiru'IlÀh yÀ Kerím eyle meded
- 905 ÒÀlıú u RezzÀú-ı èÀlem sensin ancak yÀ İlÀhí
“Úulóüvallahü eóad” sın kim belÀ bezmi şehÀd
- 906 Kıl èinÀyet cümlemüze ol ùaríú-i müsteúım
Toàrı saña vara kullar olmaya ehl-i èinÀd
- 907 İsmÀèıl'iñ bu òarÀb olmış vücydın yÀ Kerím
èAşú ile eyle èimÀret göñli seniñle ÀbÀd

MuècizÀt-ı Áhÿ

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)

- 908 MuècizÀtın biri hem Àhyèdadur
Cümleniñ maúâydı ol yÀ hyèdadur
- 909 Mekke ùaàında olurdı ol èazíz
âayd idüb âayyÀd anı çün oldı şÀd
- 910 Götürürken anı âayyÀd nÀgehÀn
Áhÿ gördi ol nebíyi oldı şÀd
- 911 Didi yakın gel baña ey Faòr-i NÀs
Derdimi arø eyleyem eyle meded
- 912 Yavrılarım var aç olmasun sefíl
Ol baña kefíl bugün eyle meded
- 913 Söyleşürken geldi âayyÀd nÀgehÀn
Faòr-i èÁlem didi bunı kıl küşÀd
- 914 Ben kefilem beş sÀèat mühlet didi
Emzire ta yavrisın iki èaded
- 915 Ta helÀk olmaya yavrıları
Emzirüb óaøret'iñe gelsün didi

29-b

- 916 Didi bu ne sözdüriki söylediñ
Vaóşí óayvÀn gelmek olur mı èaded
- 917 Faòr-i èÁlem didi ki gelmek gerek
Bÿñ gününde çün diler bizden meded
- 918 Gelmez ise didi úatl idem seni
Òoş olur gelse küfürden ol ÀzÀd
- 919 Beş sÀeat mühlet virüb oldu kefíl
Arkasın sıayuben kıldı küşÀd
- 920 Sürèatile gitdi çün andan geyik
Buldı yavrılarını hem oldu şÀd
- 921 Emzirirken yavrılar aña didi
Bir güzel koku gelür bu ne didi
- 922 Didi Faòr-i èÁlem'in kokusu bu
Ol kefíl olub beni saldı didi
- 923 Didi yavrılar meded imdi iriş
Gözlemesün ol seni şimdi didi
- 924 Süd gerekmez bize zinhÀr var Resÿl
Kim kefÀletden òalÀâ olsun didi
- 925 Dört sÀeat çünki temÀm oldu àazel
Sürèatile geldi çün AllÀh didi
- 926 Fahr-i èÁlem sordı çün tiz geldüğün
Yavrıların didigin naúl eyledi
- 927 Yavrıların cÀnı hem benim cÀnım
Yoluña senüñ fedÀ olsun didi
- 928 Çünki âayyÀd diñleyüb hemÀn didi
İş bu sözler koymadı gümÀn didi
- 929 Birdür AllÀh sen resÿlsin didi
Hem şehÀdet sözlerini söyledi

30-a

- 930 Çekdi elin Àhÿdan yiri didi
Sen de benim gibi ÀzÀd ol didi
- 931 İşle òayrı òayrile yÀd olasın
Ta seni ÀzÀd ide Rabbüèl-èibÀd
- 932 Bir èamel kıl ta saña yoldaş ola
İde seni ta ki àamlardan ÀzÀd
- 933 Ger olursañ dünyÀda ehl-i èinÀd
Savırır soñra seni toz gibi bÀd
- 934 Kaçacak yir arama meydÀnda tur
Saña dünyÀ Àferin kılsun pesend
- 935 Òalú-ı èÀlem cümleten görsün seni
Ta olasın öyle bir boy-ı bülend
- 936 ÒÀlú-ı èÀlem gÿşına varsun ãadÀ*
Öyle bir èamel kılasın bu dünyÀda
- 937 YÀ İlÀhí cümlemüzi eyle şÀd
İsmÀèîl úayd-ı cihÀndan ol ÀzÀd
- Daòı Bir Muècize Kelerdür èArabda SüsmÀr Dimekle Meşhÿr
- 938 Bir èArabí Beni Selme'de ãayyÀd*
İsmi anıñ Saèd ola yaòud maèÀd
- 939 Bir keler tutmış giderken ol maèÀd
Geldi rast Faòr-i èÁlem oldı şÀd
- 940 Turdı çün ol kimsiñiz sizler didi
Ol Resÿlu'llÀh biz aãóÀbız didi
- 941 Lat u èUzzÀ óaúúı peşmÀnem didi
Ben eòelden saña düşmÀnem didi

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 30-b
- 942 Haøret èÖmer serzeniş itmek murÀd
İtdi Óaøret óilm çün aña írÀd
- 943 Didi yÀ èArÀbí gel ol müslimÀn
İki èÀlemde olasıñ ber-murÀd
- 944 Kulluk et AllÀh´a kork andan didi
Vazgel iş bu büte tabmakdan didi
- 945 Bir keler indi çün ortaya didi
Bu ímÀn etsün vü soñra ben didi
- 946 Çün keler düşdi vü kaçmak diledi
Çün Resÿlu´llÀh nidÀ itdi didi
- 947 Döndi lebbeyk yÀ Resÿlu´llÀh didi
Tatlu cÀnım yoluña úurbÀn didi
- 948 Sen kime tabduàını söyle didi
Diñlesün òalú sen èayÀn eyle didi
- 949 Gökde èarşı yirde sulùÀn òÀlıúı
Òalú iden maèbÿda taparam didi
- 950 Cenneti hem raómeti tamu èaõÀb
DeryÀ içre hem sebîli òalú iden AllÀh didi
- 951 Faòr-i èÁlem didi kim ya ben kimem
Seyyid-i Âdem ve Ôatmü´l-EnbiyÀ´sın sen didi
- 952 Hem Şefí-èi KÀinÀt Öeyne´l-ÚıyÀmetsin didi
Kim saña ímÀn getüre ol necÀt bulur didi
- 953 Diñledi bu sözleri çün ol maèÀd
Oldı óayrÀn àayri óÀcet yok didi
- 954 Hem şehÀdet sözlerini söyledi
Oldı müslim Óaúú´ı tevóíd eyledi
- 955 Didi AllÀh óaúúı içün ol maèÀd
Didim evvel sevmezem seni öiyÀd

- 956 Şimdi senden sevgüli kimse didi
Yok katımda kim aña oldum şehÀd
- 957 Öyle mesrÿr oldu kim anda maèÀd
Faòr-í Álem daòı óamd itdi írÀd
- 958 Sordı aña dünyÀda neñ var didi
Yok úabílemde faúır benden ziyÀd
- 959 Kıldı asóÀba naôar itdi nidÀ
Kimdür ol kim bir deve íósÀn ide
- 960 èAbduraómÀn ibni èAvf kalkub didi
MÀl u cÀnım yoluña úurbÀn didi
- 31-a 961 Hem atam anam saña olsun fidÀ
Bir deve virem aña raóbÀn didi
- 962 Çün devesin medó eyledi yÀd
Ve virüdi çün begendi ol maèÀd
- 963 Döndi yönün yÀ èAbduraómÀn didi*
Faór-ièÁlem çün kefÀlet eyledi
- 964 Óaú saña cennetde incüden didi
Vire bir nÀúa binesin sen didi
- 965 İki kulaàı yeşil zümrüt didi
Gerdeni anıñ kızıl yÀúýt didi*
- 966 Ayakları cevher ve sündüs örtüsü
Ol sivÀr óavøı maúÀm seyr it didi
- 967 Çünkü sen medó eylediñ viridiñ didi
İşte ben de medó idivirem didi
- 968 Ögredüb Úur´Àn namÀzı kıl didi
İki èÀlemde yüri şÀd ol didi

* Bu mısralarda vezin bozuk

969 YÀ İLÀHİ İsmÀëİl'e vir murÀd
Ta ki ola èişúñile ber-murÀd

Bir Muècize Daóí Bir Áhÿyı Kovarak Óarem-i Şerife Getürdigi

970 Kaèbe úurbında tururken iki er
Biri Maórem biri Nevfel aña ad

971 Bir àazel koydı getürdi çünki kurd
Áhÿ kaçtı Kaèbeye varmadı kurd

972 Çün óaremde kaldı geyik çıkmadı
Bekledi kurd çün kapudan kaçmadı

973 Gördi anı bu iki kimse didi
Bu ne èacÀyib àarÀyib iş idi

974 Kurd dile geldi èaceb bu mı didi
Bundan èaceb belki siziñ iş didi

975 Kim size gönderdi ol AllÀh didi
Çün Muóammed'dür Resÿlu'llÀh didi

976 Ol size ímÀnı èÀrø ider didi
Siz anı inkÀr idesiz vÀÿ didi

31-b

977 AllÀh'a and içerim ki dedi kurd
Görmemişsiz öyle bir kimse saèíd

978 Öyle bir söz daóí kimse duymadı
Kim anın vaâfını AllÀh söyledi

979 Kurd bu resme çünki taúrír eyledi
Ol óasÿdlar kimseye söylemedi

980 Kurduñ iúrÀr itdüğün görme baèíd
Taşlar aàaçlar aña oldı şehÀd

981 Çünki bişmiş kuzılar òoş söyledi
Óaú resÿl oldıàın iúrÀr eyledi

- 982 Görür idi günde nice mu'ezât
Münkir olurdu aña ehli 'înÂd
- 983 Ger hidâyet eylese ehl-i 'înÂd
Birliğine olalar cümle şehÂd
- 984 Ger hidâyet kılmasa Rabbü'l-ëibÂd
Birliğine olalar cümle şehÂd
- 985 Kıl hidâyet yÂ Îlâhî eyle cÿd
èAfvîña çün cümlemüz tutduk ümîd
- 986 İsmâ'îl'dir yÂ Kerîm ü yÂ Vedÿd
Úalbde tevóîd dil aña ola şühÿd
- Bir Mu'ecize Da'î Tesbîó-i ÓaãÂt
- 987 Ma'eden-i kÂni kerem âidú u âafÂ
Fa'òr-i èÁlem ol Mu'ammed Mu'âafÂ
- 988 Ol Ebÿbeker ü èÖmer èOâman èAlí
Otururken Fa'òr-i èÁlem bile şÂd
- 989 Cümle èÁlem òalúına olan meded
Aldı avcına óacer yedi èaded
- 990 Başladı taşlar hemÂn tesbîó ide
Her birü ÀvÂz gibi eyler nidÂ
- 991 İşidüb aâóÂb sesin eyledi yÂd
O ÀvÂzı diñleyenler oldu şÂd
- 992 Çünkü koydı yere sÂkit ol didi*
SÂkit oldu hemÂn taşlar didi
- 32-a 993 Andan aldı koydı âiddíú avcına
Başladı taşlar yine tesbîó ide
- 994 Andan aldı koydı Fârÿú destine
Anda da'î tesbîó itdi ey dede

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 995 Aldı andan virdi èOâmÀn eline
Tesbíó itdi cümlesi anda da
- 996 Aldı andan virdi hem Óaydar yedine
Anda daòı tesbíó itdiler dede
- 997 Çün Ebÿzer aldı rÀví ol didi
Etmedi tesbíó aña niçün didi
- 998 Faòr-i èÁlem dinle aña ne didi
ÇÀr-ı yÀr miâli sen olmazsın didi
- 999 ÒulefÀ-i RÀşidín anlar didi
Mümkün midür anlar gibi yÀ sen didi*
- 1000 Anlarıñ yüzi suyuna yÀ Vedÿd
Eyle İsmÀèîl'e iósÀn nÀ-maèdÿd
- Bir Muècize Daòı Ol Óaøret-i äallallÀhü èAleyhi ve Sellem Óaøretleri á azÀya
Giderken Bir Deve Gelüb Söyledigidür
- 1001 Çün beyÀbÀnda görür aãóabı şÀd
Bir deve geldi seyirdüb miâli yÀd
- 1002 Faòr-i èÁlem öñine çökdi didi
El emÀn el emÀn yÀ Resÿl'ullÀh meded*
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 1003 Bir AèrÀbí anıñ ardınca elde
Yalın kılıç hemÀn ki dili şerde
- 1004 Efendimiz buyurdi ol maóalde
Ne istersin bu maôlÿmdan bu óÀlde
- 1005 Didi kim yÀ Resÿlu'llÀh çü ödet
Alurlar deveyi kim ide imdÀd

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 1006 Ben aldum bunı èÀâí oldı didi
Kaçar yüküm götürmez noldı didi
- 1007 Deveye Faòr-i èÁlem sordı didi
Niçün èiâyÀn idersin böyle didi
- 1008 Kulak ur diñle kim deve ne didi
Gücüm yiter işin görmege didi
- 32-b 1009 Ve lÀkin yÀ Resÿlu´llÀh işitdüm
Buyurmuşsın namÀz-ı yatsu didi
- 1010 Ki kılmayub yataàa yatsa didi
èAõÀb iner aña dird kimi didi
- 1011 Resÿl´ullÀh didi Óaú böyle didi
Bu kılmaz yatsuyı çün deve didi
- 1012 Yatsuyı hem kendisi kılmaz didi
Hem úabílesi bütün kılmaz didi
- 1013 èAõÀb-ı Óaú’dan korkub kaçdım didi*
Şimdi gelyb size ulaşdım didi
- 1014 Faòr-i èÁlem çün AèrÀbiye didi
Böyle midür ki deve söyler didi
- 1015 İtdi iúrÀr yÀ Resÿl´ullÀh didi
Toàrı söyler kim deve böyle didi
- 1016 Tövbe kıldı anda hem èahd eyledi
İnşÀ´allÀh ben kılam hem úabílem kılsun didi
- 1017 Hem deve anda daòı èahd eyledi
Sen AllÀh ben saña mutiè didi

* Bu mısralarda vezin bozuk

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)

- 1018 Ger haúíúat diñlediñse var göñül levóine yaz
Can kulaàına işitdür itme inkÀr el èiyÀõ
- 1019 Òoş göñüldeñ diñleriseñ sivrisinek saña saz
Diñlemezeñ óayf saña kim àabl ôurna oldu az
- 1020 Hep hebÀdur dünyÀ içün çekdiğiniz elèiyÀõ
Savırır bÀd-ı ecel çün ger eserse el èiyÀõ
- 1021 İş bu dünyÀ görünür saña şekerden leõõ*
Soñra saña içerür tas tas aàular el èiyÀõ
- 1022 Eline aldanma zinhÀr düşme anıñ dÀmına
Key óaõer kıl cífedür saña bulaşur el èiyÀõ
- 1023 Ger kaçarsañ bu fenÀdan düşer ardıña seniñ
Ger kovarsañ ol kaçır dÀme düşürür el èiyÀõ
- 1024 PehlevÀn oldur ki dÀ'im yıka nefsin ola şÀd
Cevher olursa da zinhÀr kılma nefsi ittiõÀz
- 1025 Ol Óabíb aãóÀbile bir gün giderken èizz ü nÀz
Gördi çün bir oàlak ölmüş hem çürimiş el èiyÀõ
- 1026 Didi aãóÀbım bu lÀşe úıymeti nedür çoà az
Didiler bir dirhem itmez el èiyÀõ
- 1027 Çün ãaóÀbe ol Óabíb'e söyleyüb itdi niyÀz
Neye yarar kokmış oàlak lÀşesi çün el èiyÀõ
- 1028 Çün Resÿlu'llÀh tebessüm eyleyüb hem oldu şÀd
Didi kim dünyÀ benim èindimde böyle yÀ maèÀõ
- 1029 PÀrisa ÒÀtÿn ki tezyín eylemiş kendüzini
ZÀniler ziynetine óayrÀn olubdur el èiyÀõ
- 1030 èArø iderse ger sekiz cennet cemÀlin yÀ Óabíb
Õub-ı cemÀlin èarøı kıl àayrıden idem el èiyÀõ

* Bu mısradaki vezin bozuk

- 1031 Kıl hidâyet eyle tevfiû sensin ancak bî-niyâz
İsmâ'e il'i cümle mü' minlerle sen eyle şâ'ô

Bir Mu'ecize Da'î CÂbir Enâ'îrîniñ Öurma Deynini Ol Óa'øret äallalahü
èAleyhi ve Sellem EdÀ İtdigidir

(MefÀ'îlün MefÀ'îlün Fe'ýlün)

- 1032 Rivâyet eylemişdür CÂbir Enâ'îr
Pederden öurma deynim kaldı ey yâr

- 1033 Yahyâdînüñ birine cümleden bir
Pederden kalmışidi borcumuz dir

- 1034 Çü ma'îlyb eyledi borçlı ne ki var
Çün az bitmişdi öurma ol yıl ey yâr

- 1035 Dört biñ sekiz yüz ba'mân deynümüz var*
Şehîd oldı Uóud'da çün peder dir

- 1036 Aluruz deyü diúúat eylediler
Mücerred vir deyu hem söylediler

- 1037 Bu yıllık óâ'îlî çün beynîñizde
İdiñ ùaúsîm úabýl itmedi anlar

- 1038 Resýl'ullâh'a èarø itdim ne ki var
Başıma gelen işi cümle ey yâr

- 1039 Çâ'îrdı borçlularım her ne kim var
RecÀ itdim bulardan mühlet ey yâr

- 1040 RecÀyı çün úabýl itmediler bunlar
Çü ma'îlyb eylediler yine tekrâr

- 1041 Buyurdı baña çün ol şâh-ı ebrâr
Yüri imdi bugün öurmaliâa var

* Bu mısradâ vezin bozuk

33-b

- 1042 Dirüb òurmaları ki eyle óÀøır
Her aàaç òurmasını ayru düşür
- 1043 Varub taúsím idem anları bir bir
Birazdan ben varam ger ola taúdíř
- 1044 Birazdan kendisi vardı ey yÀř
Didi çaàır gel borçluları var
- 1045 Çögürdi òurmayı birkaç yıàın var
Çü az az cümle yüz elli rııl var
- 1046 Yıàınıñ birinin yanına vardı
Yedi kez devr idüb üstünde turur
- 1047 Oturdi üstine ol şÀh-ı ebrÀř*
Didi ùartiñ ölçüñ viriñ ey yÀř
- 1048 EdÀ oldı yıàından cümle borçlar
Ol yıàın kim oturdi aña ol yÀř
- 1049 Buyurdi Faòr-i èÁlem Càbir’e var
áam çekme var èÖmer’e òaber vir*
- 1050 Varub çün muştuladı CÀbir ey yÀř
èÖmer ben olmuşidüm ver òaberdÀř
- 1051 Çü tuydum Faòr-i èÁlem vardugun dir
Yakın bildüm ki oñdugın işin dir
- 1052 èÖmer sordı yirinde òurma var mı
Bütün turur ki hiç eksilmedi dir
- 1053 Didi taòmínile üç biñ rııl var
Ki oturmuş anıñ üstünde ey yÀř
- 1054 ÒalÀã oldı kamu deyninden ey yÀř
áanı oldı daòı hem oldı mÀl-dÀř

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 1055 èAceb olmaz Muóammed MuâüafÀ'dur
Ki muècizÀtları böyle âafÀdur
- 1056 Seniñ göñlüñden aña çünki yol var
Dil-i cÀndan yüri var aña yalvar
- 1057 Yiriñ yüzünde nice memleket var
Anıñ her birisinde günde ey yÀr
- 1058 Olur her memleketde günde ôÀhir
Ki yüz biñ muècizÀtı böyle bÀhir
- 34-a 1059 Ki küffÀr iúliminde nÀra dÀ'ir
Hem İslâm beldesinde nÿra dÀ'ir
- 1060 Úani bir göz kim anı göre ey yÀr
Úani kulak kim işide neler var
- 1061 Kani bilen ki kimdür ŞÀh-ı EbrÀr
Nebîler serveri ol Baór-i EnvÀr
- 1062 Gözimüz perdesini keşf ide á affÀr*
Görevüz kim bu eşyÀda ne sır var
- 1063 Görevüz meydÀn içre nice er var
Gözüm görür diyici nice kör var
- 1064 HidÀyet ede cümlemüze SettÀr
Bu İsmÀêil'e iósÀn ide her bÀr
- Faâl
- (FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 1065 Kesmezem yÀ Rab ümídım sendedür hem sendedür
Cümle èÀlem istedigı sende yÀ Rab sendedür
- 1066 Bülbülüñ Àh u fiàÀnı her seher gülşÀndadır
èAbd-i miskinler fu'Àdı sende yÀ Rab sendedür

* Bu mısradaki vezin bozuk

- 1067 Ulu sulüânlar mekânı çünki ol külöândadur
Öalúa külöân görinen gülşândadur gülşândadur
- 1068 Yanmışlara şevú-i muóabbet cândadur hem cândadur
èÁşıúların cân kuşı uça sende yÀ Rab sendedür*
- 1069 Gelsün imdi èaşúí daèvÀ eyleyenler úandedür
Pehlevân-ı èişú-ı sermest soyunub meydândadur meydândadur
- 1070 èİşúí pinhân eylemek úÀbil degil yÀ sendedür yÀ sendedür
Saru kızıl renk çaàırur bendedür ol bendedür
- 1071 KÀmil-i èişú ehline bu èabd-i èÀciz bendedür
Mümkin degil salmak anı çün destimüz dÀmendedür dÀmendedür*
- 1072 äÀnièin yok rengi aâlÀ dÀ'imÀ bir şândadur
äanèatı varınca yüz biñ elvândadur elvândadur*
- 1073 KÀmil'i bulmak dilerseñ var gedÀ renginde bul
Cemè ider nân pÀresin èilm andadur èilm andadur
- 1074 FÀøılı bulmak dilersen meskeni külöândadur
Zínete faòr eyleyen èuryândadur èuryândadur
- 34-b 1075 èÁlemin èilmini bilseñ èilmi sanma bendedür
Bu vücýduñ fÀnídür èilm andadur èilm andadur
- 1076 äÀóibin gördük de èilmiñ maóv olur iş bu vücýd
Şimdi maàrýr olma kim soñı anıñ şeróindedür
- (FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 1077 Kendü kendüñ begenüb òor olma kim
Óaú dÀ'im iósândadur iósândadur

* Bu mısralarda vezin bozuk

(FÀ' ilÀtün FÀ' ilÀtün FÀ' ilÀtün FÀ' ilün)

- 1078 èÁlemüñ sulùÁnı sensin her èinÀyet sendedür
İsmÀêil bir èabd-i èÀciz bendedür ol bendedür

Bir Muècize Daòı Kaymak BerekÀıdur

(FÀ' ilÀtün FÀ' ilÀtün FÀ' ilün)

- 1079 Çün Ebÿ Hureyre böyle naúl ider
Bir gün otururken ol Bedr-i Münír
- 1080 Bir çanak kaymak hedÀye geldi dir
Faòr-i èÁlem öñüne çün koydılar
- 1081 Didi aãóÀb cümle gelsün ãuffalar
Daèvet itdi cümlesi heb geldiler
- 1082 Cümlesi hem yediler hem toydılar
Baèolar üçyüzdür anlar didiler
- 1083 Çün temÀm oldu pes anlar gitdiler
RÀviler böyle rivÀyet itdiler
- 1084 Ol Ebÿ Hureyre soñra bendedür
Bende çün boynum uzatdım andadur
- 1085 Faòr-i èÁlem didi yÀ gel sendedür
Vardım andan bakdım ol çanaàadur
- 1086 Gördüm anda kalmamış bir nesne dir
Didi kim ol çanaàı gel baña vir
- 1087 Bulaşıàın barmaàıyla cemè ider
Virdi baña didi al karnıñ toyur
- 1088 Ol kadar yidim ki karnım toydı dir
Virdüm andan çanaàı çün aldı dir
- 1089 BÀúisin yedi çün anda toydı dir
Óamdü kıldı anda ol Bedr-i Münír

- 1090 Ol çanaàa ùokunan ol eldürür
Saçsa bir toz nice aèdÀ öldürür
- 1091 Ol çanaàa tokunan ol eldürür
Aksa tolar yüz biñ asker kandurur
- 35-a 1092 Ol çanaàa tokunan ol eldürür
Bir işÀret gökde ayı böldürür
- 1093 Ol çanaàa tokunan ol eldürür
èAbd-i İsmÀèîl düşünce kaldurur

(MefÀ'îlün MefÀ'îlün Fe'ýlün)
- 1094 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

(FÀ'îlÀtün FÀ'îlÀtün FÀ'îlÀtün FÀ'îlün)
- 1095 Gül bugün èÀşıúlarıñ seyrine kurmış bÀzÀr
Girmiş ol bÀzÀr içine èişúile sermest gezer
- 1096 Faòr-i èÁlem'den mírÀâ kalmış metÀèdur satduai
TÀ ebed óayrÀn olur ger müşterí kılrsa naôar
- 1097 Ol metÀèa müşterí çok bí-óisÀb tüccÀr var
Alamaz her kimse anı key aair bahÀsı var
- 1098 Hem anıñ úassÀmı var èÀleme taúsım ider
Her bÀzÀrda beyè iderler bí-óisÀb dellÀl var
- 1099 Mayesine óíle katmazlarsa ger alub viren
BÀyièi müşterisi hem aâlÀ görmezler øarÀr
- 1100 İki başdan ol metÀèa òiyÀnet ideler
Terbiye itmege anı soñra úassÀm arar
- 1101 Key ãadÀúat eylemek lÀzım anıñ dellÀlları
Òalú-ı èÁlem ta ki aña ideler çün iètibÀr
- 1102 Kimde varsa ol metÀèdan bekleye leyl ü nehÀr
Kim anıñ düşmÀnı çokdur ta ki kılmaya øarÀr

- 1103 İş bu resme ger âadâúat ideler beyèu şirÀ
Menfeèat göreler andan bî-óisÀb bî-şümÀr
- 1104 Bir metÀè kim âÀóibi ola anıñ AllÀh yÀr
Kim aña òÀ´in olursa yarın anı tuta nÀr
- 1105 Kim âadâúat iderise Àferínler bî-şümÀr
Kim sekiz cennet ola yarın dÀru´l-úarÀr
- 1106 İş bu remzi var gönül kitÀbına şeró idegör
Ger rumýzdan aňlamazsañ gezdür imdi yüri var
- 1107 ÙÀlib-i eışú olagör kim olasın òÀliâ èayÀr
ÙÀlib-i eışú olmayanlar ne bilür neye yarar
- 35-b 1108 Gör develer aázını kim eışúla köpük saçar
Yedi kat gökler dönerler eışúla kalmaz úarÀr
- 1109 Ger óaúúúat ger mecÀzí dise eışúsız kimse var
İsmÀèíl görmezsın belki eışú her şeyinde var
- (MefÀ´ílün MefÀ´ílün Fe´ýlün)
- 1110 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var gönül levóinde ara
- 1111 RivÀyet böyle geldi bir gün ey yÀr
Naâíoat kıldı òalúa Òayru´l-EbrÀr
- 1112 Taãadduú etmegi çün òalúa her bÀr
İdüb tenbíh sözini kıldı tekrÀr
- 1113 Bir AèrÀbí varidi anda mÀldÀr
Getürdi bir deve kim sata ey yÀr
- 1114 BahÀsın vire mü´minlere ey yÀr
İde iósÀn bahÀsını ne kim var
- 1115 Çü gördi Faòr-i èÁlem bindi bir er
èÖmer aldı bahÀsın virdi ol yÀr

- 1116 Begendi mÀşÀ´allÀh didi tekrÀr
Güzel evâÀfı hem òoş buràası var
- 1117 èÖmer didi Resÿlu´llÀh’a tekrÀr
Seniñçün aldım anı didi ol YÀr
- 1118 Gice çün yaru olmışıdı ey yÀr
Deveniñ yanına vardı o MuòtÀr
- 1119 Deve çün gördi geldi Òayru´l-EbrÀr
Tekellüm kılmaàa başladı ey YÀr
- 1120 EsselÀm èaleyk yÀ Òayre´l-Beşer dir*
EsselÀm èaleyk yÀ FÀtióu´l-CinÀn dir
- 1121 EsselÀm èaleyk yÀ Şefíè-i-Ümmet dir
EsselÀmu èaleyk yÀ ÚÀide´l-Mü´minín fi´l-úıyÀmet dir
- 1122 EsselÀmu èaleyk yÀ Resÿl’e Rabbi´l-èÁlemín dir
Diñledi Óaøret çün böyledir
- 1123 Óaøret aña ülfeti çok kıldı dir
Çün dilinden böyle kelÀm geldi dir
- 1124 NÀúa yine ãohbeti tekrÀr ider
äÀóibim aàøab yaramaz dili dir
- 36-a 1125 Kaçdım taà başına çünki dir
Görse kurdlar birbirine derdi dir
- 1126 Bu Resÿlu´llÀh devesi derdi dir
Birbirine incitmeñ deyu söyleridi
- 1127 Olurdum ben işidüb anı mesrÿr
Diridim ElóamdülillÀh ol á afÿr
- 1128 Muradum virdi bugün ol ÒudÀ’dur
Ki geldüm vÀâıl oldum uş sanÀdur

* 1120,1121,1122. beyitler vezinsizdir.

- 1129 Çün andan bu süòan hem oldı âÂdır
Muóabbet izdiyÂd oldı aña dir
- 1130 RisÂlet óaøreti'nden oldı âÂdır
İsmidür nÂúa-i á aêba saña dir
- 1131 Añalar sÂóibi ismiyle her bÂr
Budur hem nÂúa-i á aêba'da esrÂr
- 1132 Didi kim yÂ Resÿlu'ÎlÂh çü tekrÂr
Úabÿl eyle murÂdım bir daòı var
- 1133 Nedür didi murÂdıñ aña ol yÂr
Baña bin cennet içre daòı her bÂr
- 1134 Úabÿl itdi recÂsın yine tekrÂr
Didi kim bir niyÂzım hem-daòı var
- 1135 Eger sen benden evvel Âòiret dir
Gidersen kimse binmesün baña dir
- 1136 Çü fermÂn oldı vaúti ide teşríf
SarÂy-ı baà-ı adn uçmaàınadır
- 1137 Kızı FÂùma'da kıldı vaâíyetdir
Ne èahd oldısa á aêba ile birbir
- 1138 Oturdu nÂúa taşra çıkmadı dir
Yimedi yım daòı su içmedi dir
- 1139 Çü vardı FÂùma bir gice mÂder
Kulak vir imdi nÂúa aña ne dir
- 1140 Es-selÂm èaleyk yÂ beyte Resÿlu'ÎlÂh dir*
Gider oldum yakın geldi ecel dir
- 1141 FirÂúdan vuâlatı yig görmişüz dir
Gide maèşÿú niçün biz düşmezüz dir

* Bu mısradan vezin bozuk

36-b

- 1142 Sözüñ varise söyle işidem dir
Resÿlu'llâh'a idem anı taúrır
- 1143 İşitdi FÀùma giryÀn olub dir
Çok aàladı ciger biryÀn olub dir
- 1144 Başın koltuàa alub aàladı dir
Gözünden incü yaşlar çaàladı dir
- 1145 BeyÀz biz pÀresini ısladı dir
Yüzün gözini sildi nÀúanıñ dir
- 1146 Tutarken koltuàunda cÀn uçdı
Resÿl-i KÀinÀta hem irişür
- 1147 äabaó çün FÀùma aldı kefen dir
Kazub defn eylediler anda bir yir
- 1148 Bir iki gün geçicek ol yeri dir
Bir işiçün eşerler ol yeri dir
- 1149 Görürler ne deve var ne kefen var
Görür misün bu dünyÀda neler var
- 1150 Külüng-i eışúile FerhÀd miâÀli
Bugün bu Şírin'iñ baàrın deler var
- 1151 Ne katlansun cigerler bu firÀúa
Seher LeylÀ deyu Mecnÿn neler var
- 1152 Göñül àarú oldı çün eışú deryÀsına
Temevvüc eyledi çün talkalar var
- 1153 Sakın àark itmesüñ yÀ Nÿó gemiñi
Getür Cÿdí'ye baàla óalúalar var
- 1154 Bugün èÀşıúların eışú deryÀsına
Seniñ üyfÀñña bir dalgalar var
- 1155 Dil-i èÀşıúda baór-i eışúa dal var
İki èÀlem necÀtın imdi bul var

- 1156 Bugün èÀşıúlarıñ úalb iúlímínde
Seniñ maúäýdiña varmaàa yol var
- 1157 Eger bülbül iseñ gel karşıma kon
ÒazÀn irmez açılmış nice gül var
- 1158 Òaber söyler müdÀmí dost ilinden
Ezer şekker bugün üýüí dili var
- 37-a 1159 Ne esrÀrlar iderdim saña iôhÀr
VelÀkin neyleyem meclísde il var
- 1160 İlÀhí her işe fermÀn seniñdür
Kamu müşkil işe dermÀn seniñdür
- 1161 á aníye yoòsýla íósÀn seniñdür
RahímÀ èafvile àufrÀn seniñdür
- 1162 Seniñ úudret yidiñde cümle eşyÀ
Seniñdür cümle-i naèmÀ seniñdür
- 1163 İdersin bir kuluña nÀrı gülşÀn
Rıøañ nÀrda olursa gülşÀnıñdur
- 1164 Bugün kalmışlara luüf eyle yÀ Rab
Degildür kimseniñ illÀ seniñdür
- 1165 Beni pinhÀn iken sen eylediñ fÀş
Beden òalúıyladur úalbim seniñdür
- 1166 Ne dermÀnım var idem òalúa dermÀn
Kamunuñ derdine dermÀn seniñdür
- 1167 Sebebdür bir hemÀn èÀãÀ vü MýsÀ
Óaúıúatde kamu íóyÀ seniñdür
- 1168 Sebebdür bir hemÀn mevtÀya èÍsâ
Óaúıúatde kamu fermÀn seniñdür
- 1169 Tolaşdım èarşı kürsí yiri gögi
Görürem cümleye fermÀn seniñdür

- 1170 Degildür iftirÀ òalú söyledigi
Ki dirler İsmÀèîl içün seniñdür
- Faâl
- 1171 Sen olursın eger olmazsa bir şey´
Ve lâkin cümle eşyÀ sensiz olmaz
- 1172 Eger ten olmasa bu cÀn olur òyş
Ve lâkin cümle tenler cÀnsız olmaz
- 1173 O kim Úur´Ànsız olur Müslim olmaz
O kim Müslim ola Úur´Àn´sız olmaz
- 1174 Òalilu´llÀh'a irse emr-i úurbÀn
NecÀt-ı İsmÀèîl úurbÀnsız olmaz
- 37-b
- 1175 MüdÀm èÀşıúları maèşýú söyler
Anıñçün èişúı olan ebsem olmaz
- 1176 Çü dünyÀ taòtını terk itmeyince
Anıñçün İbn-i Edhem Edhem olmaz
- 1177 Anıñçün her otuñ olmaz kokusu
Kokusu olmayan ot reyóÀn olmaz
- 1178 äadef baınında olur dürr-i yektÀ
Anıñçün her yeşil taş gevher olmaz
- 1179 KelÀm-ı Óaúú'dadur çünki feâÀóat
Anıñçün her faäío söz Kur´Àn olmaz
- 1180 Sakın tüccÀr-ı.....boncuk satanlar
Ki her tüccÀrda incü mercÀn olmaz
- 1181 Bu òalúın cümlesi äýrیده insÀn
Nidem ma´nı yüzünde insÀn olmaz
- 1182 Boyacı kulları çokdur cihÀnda
ÒudÀ naúşı gibi bir elvÀn olmaz

- 1183 ÒarÀb olmış köyi bülbül ne bilsün
GülüstÀn baykuşa çün mesken olmaz
- 1184 Sakın kalkan idinme kibr ü kîni
ÒudÀ'nıñ tíàina çün kalkan olmaz
- 1185 Bu dünyÀda ÒudÀ'dan kim ki korkdı
O dünyÀya varıcak korkan olmaz
- 1186 Bu dünyÀda yüzüñ ak eyleye gör
O dünyÀda kara yüzler aà olmaz
- 1187 Uyar àaflet menÀmından öziñi
Ki böyle àaflet ile turmak olmaz
- 1188 Ecel bir gün àabersiz daèvet ider
BeúÀ milk gibi bunda kalmak olmaz
- 1189 èAmelsiz Óaú dívÀnına varanlar
èAmel kılmaàa yine dönmeç olmaz
- 1190 Ey İsmÀèîl iriş kÀrbÀna zinhÀr
Konaksız yire kÀrbÀn konmak olmaz
- 1191 ÒudÀ èişúile taàlanmış cigarler
Bu dünyÀ taà anlara taà olmaz
- 1192 Bakar müdÀm anlar dost yüzine
Bu meşhýrdur ki göze yasaà olmaz
- 1193 Bilür ancak SüleymÀn kuş dilini
Mühürsiz ger SüleymÀn olmak olmaz
- 1194 Bilür àarrÀf mücevher úıymetini
Ki gevher añlamayan àarrÀf olmaz
- 1195 Bilünür eşkün atlar yoràasından
Suluàanlar küheylÀn olmak olmaz
- 1196 Mücevher baóriniñ àavvÀsları var
Yüzen èaúsine baóre dalmak olmaz

38-a

- 1197 Toaar çün pÀdişahdan pÀdişahlar
Fürÿ-mÀye çü şÀhzÀd olmak olmaz
- 1198 CihÀnda òoş çiçekler dürlü dürlü
Gülün rengi gibi renk olmak olmaz
- 1199 KelÀm-ı Óaú Zebÿr İncíl ü TevrÀt
FeãÀóatde óükümde Úur´Àn olmaz
- 1200 Nebíler çok gelübdür bu cihÀna
Habíbu´llÀh gibi yÀr olmak olmaz
- 1201 Nebíler ümmeti var ehl-i ímÀn
Bu ümmetler gibi yÀr olmak olmaz
- 1202 Añar onları Óaú yÀ úavm adile
ÒitÀb-ı evliyÀyı olmak olmaz
- 1203 CihÀna pÀdişahlar çok gelübdür
èÁdil şÀh gibi sulùÀn olmak olmaz
- 1204 Ulu sular cihÀnda bí-óisÀbdur
Níl ırmaàı gibi bir ırmaà olmaz
- 1205 Şehirler bí-óiaÀbdur bu cihÀnda
Medíne Mekke gibi olmak olmaz
- 1206 Ey İsmÀèíl cihÀnda pehlivÀn çok
èAliyyi´l-MurtaøÀ-veş olmak olmaz
- 38-b
- 1207 CihÀna çok èadil beg kondı göçdi
èAdilde NÿşírevÀn olmak olmaz
- 1208 HisÀbsız hem seòíler kondı göçdi
SeòÀda ÓÀtem-i ÙÀy olmak olmaz
- 1209 Óukÿmet ãalùanat ãÀhibleri çok
SüleymÀn-veş óukÿmet olmak olmaz
- 1210 Hemíşe Àòiret sulùÀnları çok
èAdil sulùÀn gibi sulùÀn olmaz

- 1211 Bu dünyÀya güzel çok geldi geçdi
Óüsünde Yÿsuf –veş olmak olmaz
- 1212 Ezelde pehlivÀn çok kondı göçdi
Ve lÀkin Rüstem-i ZÀl olmak olmaz
- 1213 Bu deryÀda gemiler gezdüren çok
Sefíne èilmine Nÿó olmak olmaz
- 1214 Ledünní èilminiñ kÀmilleri çok
Ve lÀkin her biri Óıør olmak olmaz
- 1215 ŞeyÀiñ èilmini bilen kişi çok
NisÀlar gibi anı bilmek olmaz
- 1216 GedÀ èüryÀn gezenler çok kişiler
Sakın anları görseñ gülmek olmaz
- 1217 Ne âÿretde gezerler Teñri òÀâı
Bilem dersen sen anı bilmek olmaz
- 1218 CihÀnda çok güzeller gördüm amma
Benim yÀrim gibi öyb olmak olmaz
- 1219 CihÀna çok èadÿlar geldi gitdi
Nefis şeyüÀn gibi aedìÀ bulunmaz
- 1220 CihÀnda nice dostlar var ve lÀkin
Habıbu´llÀh gibi bir dost bulunmaz
- 1221 CihÀn sulüÀnlarının şÀnı çokdur
èAdÀlet gibi bir òoş şÀn bulunmaz
- 1222 Ey İsmÀèíl yapış óabl-i metíne
Saña Úur´Àn gibi bürhÀn bulunmaz
- 39-a 1223 èİbÀdet eyle furâat elde iken
Kalur sanma bu dünyÀ böyle kalmaz
- 1224 Ne saklarsın bu mÀlı aómaú Àdem
Gidersin herkes alur saña kalmaz

- 1225 Eliñe geçse soñra Óaú yolına
Virirdiñ cümlesini lâkin olmaz
- 1226 Òayırılısı saña oldur ki şimdi
Viresin Óaú katında øÀyîe olmaz
- 1227 İrişür sanÀ bÿñ gününde vallÀh
Saña gelür anı hiç kimse almaz
- 1228 SeòÀvet eyle korkma mal tükenmez
SeòÀdan yik cihÀnda nesne olmaz
- 1229 Virürseñ on gelür yüz saña ol gün
Eliñden tecrübeyi kimse almaz
- 1230 Virürseñ yüz gelür biñ girü kalmaz
Eliñden tecrübeyi kimse almaz
- 1231 Òulÿâi olmayanda tecrübe var
Òulÿâ ehlinde aâlÀ şübhe olmaz
- 1232 ÒudÀnıñ tevfiúi olmış kişiler
Muóabbet Óaú'da olur mÀlda olmaz
- 1233 İder şevúile muótÀclara iósÀn
TevÀøué iderek hem minnet olmaz
- 1234 Birine biñ vire AllÀh cömerdiñ
Cömerdiñ mÀlınıñ ardı kesilmez
- 1235 Cömerdiñ mÀlı ol ırmaàa benzer
Akar dÀ'im anıñ ardı kesilmez
- 1236 ÒudÀ virsün baòıl mÀlın sehÀya
Baòıller mÀlınıñ úadrini bilmez
- 1237 SeòÀvet nesl-i ùÀhirde bulunır
SeòÀvet úıbùilerde aâlÀ olmaz
- 1238 Ey İsmÀèîl konuş kÀmillerile
CihÀn kÀmillerinde kemlik olmaz

(MefÀ´ílün MefÀ´ílün MefÀ´ílün MefÀ´ílün)

39-b

- 1239 Göñül levóine ey òÀme yazarsan yÀr-i èişú yaz
RumÿzÀt èilmini òalúa ifÀde eylesin az az
- 1240 Ve lÀkin neyleyem úÀbil degil øabt ider pervÀz
Gezer dÀ´im havÀlarda hüMÀ-veş bir yire konmaz
- 1241 Göñül kuşu gibi bir kuş uçar var mièaceb yükrük
Gezer mevcÿd-ı eşyÀyı zamÀnı bir nefes olmaz
- 1242 Odur sermest-i dergÀh-ı úadım anıñ ùavÀfgÀhı
Cünÿn iúlíminiñ şÀhı èaúıl baàına hiç konmaz
- 1243 Göñül anıñ yuvasıdur kamu derdiñ devÀsıdur
Bu èişú bir dert hevÀsıdur oña hırgiz ilÀc olmaz
- 1244 Yakar dÀ´im bu èişú adı cehennemlerdeki odı
Ki ol bir nÀr-ı kübrÀdur anı aâlÀ yakar olmaz
- 1245 Bu èişú bir pertev-i nÿr-ı İlÀhídür kime konsa
TurÀb ender turÀb ider ki anda hiç vaúÀr olmaz
- 1246 Keser aàyÀrı yÀr ider gider terk-i diyÀr ider
Ki èuzlet iòtiyÀr ider yalıñuz aña yÀr olmaz
- 1247 ÒorÀsÀn şÀhına kondı anı taòtından indirdi
Aña da èaba geydürdi ki èişú ehlinde èÀr olmaz
- 1248 Anı SulùÀn MurÀd itdi murÀdı ber-murÀd itdi
Konub taòtına şÀd itdi ki andan yik murÀd olmaz
- 1249 Pes ol èOàman’a gör nitdi konub sulùÀn-ı nÿr itdi
SivÀdan anı dür itdi anıñ Àli àurÿr olmaz
- 1250 O Faòr-i èÁlemin èişú cihÀna pÀdişah oldı
İder èÀşıúlara óükmi ki andan özge kÀr olmaz

1251 O SulîÀn èAdli şÀd itdi konub Maómÿd'u yÀd itdi
Ki èömrin izdiyÀd itdi èadilden özge şÀn olmaz

1252 Ey İsmÀèîl bu èişûi ger yazarsa cümle mevcÿdÀt
Güneşde ðerre mikdÀrı anıñ vaâfı beyÀn olmaz

Faâl

(MefÀ'îlün MefÀ'îlün Fe'ÿlün)

1253 Yire koy yüziñi ol ehl-i niyÀz
Yirüdeki yüzi hiç kimse basmaz

1254 èÁşû ol maèşÿûña eyleme nÀz
Maèşÿûuñ nÀz idesen eyle niyÀz

(*)

40-a

1255 Derdiñi dÀ'imÀ ey bülbül ü gül
ArøÿóÀl eyleyüb gülşeniñe yaz

1256 Bülbüle her çiçegi èarø idesin
Gül olur àayrı çiçekleri almaz

1257 Üüüye her ùaèÀmı ger viresin
DÀ'imÀ yer şekerı àayrı yimez

1258 Ehl-i sır sırrını nÀdÀna dimez
Sırrını sırdaşa dir àayrı dimez

1259 Ehl-i Óaú birbirine cÀnı virir
Toàrılar uàrıları hiç bilmez

1260 Her deñizde geçmege yol olmaz
Her kamış ney şeker olmak olmaz

1261 Emzürür her koyun kendi kuzısın
Virseñ ol gayrı kuzılar almaz

* 1255-1268. arası beyitler vezinsizdir.

- 1262 Saña teslím olur ehliñ amma
Bilür ancak seni àayrî bilmez
- 1263 Òasta ùaeÀm leõõetini hiç bilmez
Güneşi aemÀlara sormak olmaz
- 1264 Gökce boncuk satıcı kimselere
Cevheri bÀd-ı hevÀ vir almaz
- 1265 Baàrı taş kimseleriñ gözine yaş
Kurımış çeşmelere su olmaz
- 1266 Ehl-i inâÀfa naâíóat kÀr ider
..... ùokunur ôÀd almaz
- 1267 Sefere gitme azıúsız zinhÀr
Varacak yirde zaòíre olmaz
- 1268 İsmÀèíl fursatı fevt itmeyi gör
Yoòsa soñra furâat ele girmez
- Faâl
- (FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün FÀ´ilün)
- 1269 Òalúa izzet eyleyüb sen ol èazíz
Saña yarın iõõet ide ol èAzíz
- 1270 Kıрма úalbiñ şíşesin sen zinhÀr sakın
Şíşe yapmak gelmez elden üstesiz
- 40-b
- 1271 Óaú yaratmamış cihÀnda illÀ kim
Nesneden bir nesneyi úalbden èazíz
- 1272 Úalb naôargÀh-ı ÒudÀ'dur ey èazíz
Bil ki dergÀh-ı ÒudÀ'dur varmamuz
- 1273 FÀ´ide virmez yapılmaz key sakın
Úalb yıkub soñra peşimÀn olmamuz
- 1274 Úalbi yıkmakdan bizü sakınmayuz
Bize göre hem edebdür hem amÿz

- 1275 Yol gider Allâh'a hem Peyâamber'e
Budur añlarsan eger úalbden rumÿz
- 1276 Kim ÒudÀ sırrı gelür andan henüz
Óikmet-i Óaú çok ki andadur künÿz
- 1277 GÀh esmÀ küllehÀ andan gelür
GÀh akar andan çü Kur'Àn-ı rumÿz
- 1278 İtme inkÀr kandedür ol úalb deyü
Úalb-i èÀlimler aña maózen henüz
- 1279 èİlmile èÀmil olan oldu èazíz
Úalbdür èÀlimleriñ didigi rumÿz
- 1280 Ger eyu ger kötü úalbiñ cümlesi
Yıkamak evlÀdurur bildügümüz
- 1281 èÁúıl olan kişiy e budur amÿz
Bir şeyi ki Óaú yapa yıkmak nemüz
- 1282 İdelim Allâh'a teslím işimüz
İsmÀèîl ger sözden añlarsañ rumÿz
- AòlÀú-ı Óamíde ile AòlÀú-ı Deniyye Bir Olmaz
- (*)
- 1283 Eyü kem úadrin kem eyü úadrin bilmez
Kemden eylik iden kemlik gelmez
- 1284 Zer maèedeninde Àhen olmaz
Àhen maèedeninde de zer olmaz
- 1285 Maèeden-i fiøøada polÀd olmaz
PolÀd maèedeninde fiøøa olmaz

* 1283-1297 arası beyitler vezinsizdir.

41-a

- 1286 ÜÀyir-i úudsiyle àurÀb bir olmaz
Felek-i aùlÀsile cÀm-ı óubÀb bir olmaz
- 1287 Bilen ile bilmeyen bir olmaz
AãóÀb-ı nÀr ile aãóÀb-ı cennet bir olmaz
- 1288 BinÀ ile nÀ-binÀ bir olmaz
äÀbırla nÀ-äÀbır bir olmaz
- 1289 èÁlim ile cÀhil bir olmaz
ÍúÀô ile àÀfil bir olmaz
- 1290 Uàrı ile toàrı bir olmaz
Toàrı ile egri bir olmaz
- 1291 æevÀbile günÀh bir olmaz
Maôlÿm ile ôÀlim bir olmaz
- 1292 SeòÀ ile baòıl bir olmaz
FerÀó ile áaúıl bir olmaz
- 1293 Cünÿn ile èÀúıl bir olmaz
Bülbül ile şÀúul bir olmaz
- 1294 SÀmiële äÀàır bir olmaz
Yeyn ile aàır bir olmaz
- 1295 Zehr ile şeker bir olmaz
Úahr ile elüÀf bir olmaz
- 1296 Şirk ile iòlÀã bir olmaz
MÀl ile iflÀs bir olmaz
- 1297 İsmÀèıl her cins bir olmaz
Bellÿr ile elmÀs bir olmaz
- (MefÀ´ılün MefÀ´ılün Fe´ylün)
- 1298 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

- 1299 Bugün òş benligi ben senden aldım
Úadımı sende benlik kalmak olmaz
- 1300 EmÀnet virmişdim benligi ben
Ben idim sen ki sen ben olmak olmaz
- 1301 Ezel ben benligi bilmezdim aâlÀ
Seniñ benlik baña ben olmak olmaz
- 1302 Ben iken ben idüm hem sen de benüm
Çıkan benlikden aâlÀ korkak olmaz
- 1303 Seni var eyledim benlikden ÀzÀd
Ben olduàım kişide benlik olmaz
- 41-b 1304 Baña benlik yine hem benden olur
Sakın korkma ki sende benlik olmaz
- 1305 Ben olmasam nite sen ben olurduñ
Eger ben olmasam sen olmak olmaz
- 1306 Eger sen olmasañ ben ben olurdum
Sen olmazsan cihÀnda èÀşıú olmaz
- 1307 Sen olduñ ýş cihÀnda sen ben oldum
CihÀnda her ne varsa tensiz olmaz
- 1308 İkilikten olur óÀñıl o benlik
O kim birlikde olur benlik olmaz
- 1309 O kim bendir gezer bensiz gezer ol
O kim benlik kovıd bensiz olmaz
- 1310 Yüri var benden öğren
O kim cÀn virmedi İsmÀeil olmaz
- 1311 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var gönül levóinde ara
- 1312 Kerem ehli müdÀm iósÀnsız olmaz
Yerini bulmayan àayr iósÀn olmaz

- 1313 Yerine düşse yüz virür birine
ÖarÀbe yirde hırgız òırmÀn olmaz
- 1314 Bugün sen eyleriseñ òalúa iósÀn
CezÀsın Óaú virür kim òalúdan olmaz
- 1315 Ol iósÀn kim ider Óaú cennet içre
O óýriler ki hiç miâli bulunmaz
- 1316 O òÀtýnlar ki eller degmemüşdür
YÀ ins ü cından aña degmiş olmaz
- 1317 Seni gözler anıñ gözleri dÀ'im
Ki senden àayrılere bakmak olmaz
- 1318 Yüzünde var nice cünbüş āafÀlar
.....cevheri yÀkutda olmaz
- 1319 O resme kırmızıdur yüzleri kim
O resme renk daòı mercÀnda olmaz
- 1320 CezÀsı cennet içre óýr-i tevóıd
Saña bundan daòı yık iósÀn olmaz
- 42-a 1321 Yeşil cennetdürür firdevs-i meèvÀ
Açar göñlüñ bakar göz tuymak olmaz
- 1322 Bu nièmetler olur heb saña iósÀn
Aña yok şübhemüz kim inkÀr olmaz
- 1323 Sen iósÀn idesin Óaú saña iósÀn
İder kim MüslimÀnda şübhe olmaz
- 1324 MurÀd bundan degil cennet beyÀnı
Dimek oldur ki iósÀn øÀyiè olmaz
- 1325 İde gör imdi muótÀçlara iósÀn
Ey İsmÀèıl kimesne bunda kalmaz

ÓikÀyet-i äıdk-ı ÓavÀriyyÿn

(MefÀ'ılün MefÀ'ılün)

1326 Çün ol èİsÀ zamÀnında
HikÀyetsiz zamÀn olmaz

1327 Varidi bir úaããÀrcı kim
ÓavÀriyyÿn kemÀn olmaz

1328 Òaber gönderdi èİsÀ'ya
TeèÀlÀ'llÀh kemÀn olmaz

1329 ÓavÀriyyÿnuñ èömriçün
TemÀm oldı òilÀf olmaz

1330 Ki CebrÀ'ıl bu resmile
Òaber virdi òalÀf olmaz

1331 Suyun koydı kefen aldı
Vaúit oldı òaber gelmez

1332 Òaber gönderdi çün èİsÀ
Didi yoklañ niçün gelmez

1333 Aradan geçdi birkaç gün
Görürler saà gezen olmaz

42-b

1334 Didi èİsÀ ki yÀ Rabbi
Seniñ vaèediñ òilÀf olmaz

1335 Pes andan Óaøret-i èİsÀ
Didi óaúda òilÀf olmaz

1336 Çü sordı Óaøret-i èİsÀ
ÓavÀriyyÿn òaber bilmez

(MefÀ'ılün MefÀ'ılün Fe'ýlün)

1337 Didi èİsÀ óavÀriyyÿna andan
Ne èamel kıldıñ anı kimse bilmez

- 1338 Didi ol-kim èamelde bir èamel yok
Óaú'ıñ óikmetlerine èaúıl irmez
- 1339 Bile üç bazlama almışdım ancak
Azıksız kişi yola gitmek olmaz
- 1340 Giderken üç sà'il geldi bir bir
Birer bazlama verdim gizli olmaz
- 1341 Birer birer duèÀ itdiler anlar
Çün anlarıñ duèÀsı girü kalmaz
- 1342 Biri dedi ki èömrüñ uzun olsun
Uzatmada úısÀyı èÀciz olmaz
- 1343 Biri didi ki Óaú savsun belÀñı
BelÀ savmak Óaú'ındur àayrıñ olmaz
- 1344 Üçünci didi AllÀh saña cennet
Vire kim milkine hiç nouâÀn olmaz
- 1345 Pes andan gıtdüm ırmak kıyısına
Yumaàıçün ki bizim turmak olmaz
- 1346 Görürem bir siyÀh yılan ki ölmüş
Yiriñ içinde öyle bir mÀr olmaz
- 1347 Boàazında bir ince zenciri var
Çıkardım atdım anı turmak olmaz
- 1348 Didi èİsÀ seniñ vaèdeñ muóáuúaú
Bugün idi yarına kalmak olmaz
- 1349 Sebeb olmuş ki üç bazlama iósÀn
ÒalÀã için yılandan olmak olmaz
- 1350 Saña kırk yıl èömür daòı ol AllÀh
Bugün virdi ki girü kalmak olmaz
- 1351 Süpürmek cÀmíei bir òurma virmek
NikÀódur óýrılere bilmek olmaz

- 43-a
- 1352 Bu resme yeynîdür cennet bahÀsı
Görürem òalúi yine almak olmaz
- 1353 Ucuz bahÀ virüb çün cennet almaz
Cehennemde bahÀ çok girü turmaz
- 1354 İlÀhî bir bölük èÀâîleriñ biz
Seniñ èafvîña bir şey’ mÀniè olmaz
- 1355 Cemîè-i èÀleme bir tamla raómet
İdersen raómetinden nouâÀn olmaz
- 1356 Yalıñuzsıñ ki saña ortaà olmaz
Şerîkiñ yok naôîriñ olmak olmaz
- 1357 Bu İsmÀèîl ümîd itmüşdür anı
Seniñ tevfiúin anı buñda koymaz
- 1358 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- 1359 Bugün sulûÀn-ı ‘ışúa bendeyem ben
Ki bende úamu sulûÀnsız olmaz
- 1360 Kamu bende ider sulûÀna òiômet
èİnÀyet bendeye òiômetsiz olmaz
- 1361 Bulınır dilber-i raènÀda çok nÀz
Bu meşhýrdur ki dilber nÀzsız olmaz
- 1362 GedÀlar pÀdişahlar görse her bÀr
TemennÀ-yı èauÀlar eksik olmaz
- 1363 Kerem cýd ü seòÀ çün anlarıñdur
èAuÀlar şÀh olanda eksik olmaz
- 1364 SeòÀvet ıssını enhÀra teşbíh
Akar iósÀnı destinden kesilmez
- 1365 SeòÀsı olmayan ol bí-vefÀlar
Kurımış çışmeleriñ Àbı gelmez

- 1366 ÒarÀbe dilleriñ mièmÀrı anlar
Anıñ dest-i dilinden burc yıkılmaz
- 1367 Dilinden yÀ elinden óÀşÀ kimse
Ki bir òerre daòı hem tebòıl olmaz
- 1368 CihÀnda èirú-ı ùÀhir gül gibidür
Bu meşhÿr ki gülden hiç incinilmez *
- 1369 GülüstÀnda kılur bülbul fiàÀnı
Anıñçün bülbul olan gülsüz olmaz
- 1370 Bu resme bal gibidür tatlu anlar
Anıñçün aru olan balsız olmaz
- 43-b
- 1371 Bu meşhÿrdur ki dirler aàladır dert
Anıñçün èişúi olan epsem olmaz
- 1372 Ne àamdur kim refíúiiñ ola tevfiú
Her İsmÀèıl nÀmı İsmÀèıl olmaz

(MefÀ´ilün MefÀ´ilün Fe´ylün)
- 1373 Bu maènÀ àayrı yerde fehmi olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

(FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün FÀ´ilün)
- 1374 Nev-bahÀr oldı eser bÀd-ı àabÀ
á oncanıñ göñlin açub eyledi àÀz
- 1375 Bülbüle gül yüzini eyledi èarø
Her seher bülbul fiàÀnsız olmaz
- 1376 LÀle urmuş èişúile gögsüne daà
Sünbülüñ boyunu çü gösterdi yaz
- 1377 Zanbaàın boyı uzun gerdeni aà
Öyle gül yaàı şışesi olmaz *

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 1378 Çün benefşe giyünür reng-i siyÀh
Boynunı egmiş àamı óaú mÀtem şÀz olmaz*
- 1379 Nergiziñ beñzi saru èÀşıúı-veş
Sündüs isteбраú giyer òuøur olmaz
- 1380 Nevryz u susam libÀsı mÀ'ı*
Yüzini göge tutar üyl-i dırÀz
- 1381 Öevúile yirlerde açılur nilüfer
DirÀâyş eyler anı sebze èizÀz
- 1382 äad hezÀr renk giyinür kÿh-ı bülend
RengÀmiz elvÀnile şıve vü nÀz
- 1383 Çok çiçekler açılur reng-i sefid
Rengi òoş ak olur amma verdi ebyaø olmaz
- 1384 EràuvÀn òoş açılur boy-ı ùavıl
ÚÀmeti ùavıl olur ammÀ kendi aómaú olamaz*
- 1385 Òoş kokar úaranfil reyóÀn úatmer*
Kokular ùÀlib olan òoş tuymaz
- 1386 Sebzeler tezyín ider baàçe ve bÀà
Sular akar iñiler eyler avÀz
- 1387 Her seóer kuşlar ider naàme vü sÀz
“Üñôurÿ feèebirÿ” eyler ÀvÀz
- 44-a 1388 Óikmetu'llÀha bakub èibret aluñ
Sanèatu'llÀh gibi büròÀn olmaz
- 1389 İsmÀèıl maèbÿdına leyl ü nehÀr
Turmayub aàlayurak eyle niyÀz

* Bu mısralarda vezin bozuk

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)

- 1390 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün)

- 1391 Mürà-i dil eyledi bÀlÀ pervÀz
èİşú hümÀsını şikÀr eyledi bÀz
- 1392 Üayr ider ùÀyir-i úudsíler ile
NÀzlıdur degme şikÀr av almaz
- 1393 Gün gibi evc-i muèallÀda gezer
Milk-i bÀlÀyı gezer aña zír olmaz
- 1394 Ádem vÀsııa-yı vuãlat olur
AãlÀ aàyÀr olana yÀr olmaz*
- 1395 èİşú-ı MevlÀ'ya o kim mÀ'íl olur
SüfehÀ èilmini aãlÀ bilmez
- 1396 Dili Àyíne-i kevneyn olanıñ
ÍótiyÀcı baãar u èayn olmaz
- 1397 SÀlike èişúı ola çünki burÀú
Aña menzil belki ırÀú olmaz
- 1398 CÀm-ı èişúıle olan mest -i müdÀm
Áb-ı engür nedür anı bilmez
- 1399 äubó-ı äÀdıú gibi äÀf-ı dil olur
Zínet-i dünyÀyı aãlÀ bilmez
- 1400 İşidür ehl-i semÀdan ÀvÀz
Kimseye rÀz-ı vilÀyet uçmaz
- 1401 CÀn gözin açsa vücüd-ı insÀn
Kevn ü mekÀn aña óÀ'íl olmaz

* Bu mısradaki vezin bozuk

- 1402 Terk-i dünyÀda iken óÀl olmaz
 Óubb-ı dünyÀda iken óÀl olmaz
- 1403 Şahiniñ yavrıları şÀhin olur
 Karàalar uçmada aña uymaz
- 1404 Kendiñi yÀr idegör yÀr olana
 AàyÀr olan Àdeme yÀr olmaz
- 44-b 1405 Óubb-ı dünyÀyı gönülden pÀk it
 Ehl-i dünyÀda çün Àdem olmaz
- 1406 İsmÀèíl söz diñle söz eyle úabýl
 Saña bundan yik naãíóat olmaz
- (MefÀ´ílün MefÀ´ílün Fe´ýlün)
- 1407 Bu maènÀ àayrı yerde fehm olunmaz
 Ve illÀ var gönül levóinde ara
- (MefÀ´ílün MefÀ´ílün)
- 1408 Ala ey noúta-yı kevneyn
 Ki sensiz úÀf u şín olmaz
- 1409 Felek èilmi kemÀl bedri
 Ki sensiz şems ü mÀh olmaz
- 1410 Ádem’iñ cÀnı cihÀnın òÀnı*
 Ki sensiz cism-i cÀn olmaz
- 1411 Maèden-i luífı hem kÀn-ı kerem
 Ki sensiz ins ü cÀn olmaz
- 1412 Deñizler ger midÀr olsa
 Seniñ vaãfıñ beyÀn olmaz
- 1413 Seniñ èişúınla söylerdin
 Aña hirgiz kemÀn olmaz

* Bu mısradan vezin bozuk

- 1414 İder dil milkini ÀbÀd
Kim aâlÀ hiç òarÀb olmaz
- 1415 Saña her kim èadÿv olsa
Cehennemden ÀzÀd olmaz
- 1416 Muóibbiñ olan ümmetler
İki èÀlemde àam olmaz
- 1417 Yazarsa cümle mevcÿdÀt
Seniñ èilmin beyÀn olmaz
- 1418 CilÀ vir úalbe èişúile müdÀm*
BelÀ èişú ber-zamÀn olmaz
- 1419 Seni medó eyleyen dilde
Aniñ çün ín ü Àn olmaz
- 1420 Ümídim sensin ey maóbÿb
Ki sensiz bir murÀd olmaz
- 1421 ŞefÀèat kıl kamu òalúa
Ki senden àayrí yÀr olmaz
- 45-a 1422 Bu İsmÀèíl tutar ey şÀh
Seniñ ol afv-ı dÀmÀniñ
- 1423 GünÀh derdine bir dermÀn
Ki senden àayríden olmaz
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 1424 Ne İskender bilÿr ne Mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 1425 Ey ki ióvÀn-ı esír-i medrese
Nedür bu úıyl u úÀl u vesvese*

* Bu mısradaki vezin bozuk

- 1426 Heb hebÀdur çektiğin üyl-i emel
Ger murÀdın Àleti manùú ise
- 1427 èÖmri øÀyiè eylemekden kıl óaõer
Ger murÀdın refèat-i menâib ise
- 1428 Ol èilim ki yok necÀtıña sebab
ÓÀşÀ dinmez èilm aña ger sÀóibi şeyùÀn ise
- 1429 Ol èilim ki var necÀtıña sebab
Kıl üaleb ger ol èilim Sın'da ise
- 1430 Vire AllÀh her murÀdın ey èazíz
Ger murÀdın èÀmil-i taúvÀ ise
- 1431 Ín u Àndan fÀide yokdur saña
İçerüñ ger èilmile èummÀn ise
- 1432 Olma şeytÀnile berâiãa refiú
NÀciyeden ol ki èaúlñ varise
- 1433 Incıl ü TevrÀt u Zebýr aña sor
HÀmil-i Yehýd eger óımÀr ise
- 1434 Òaãm olur aña Kur'Ànı èilm aña yarın*
èilmile èallÀme-i devrÀn ise
- 1435 Az èilimde çok fÀ'ideler bulur
Nefsile AllÀh'ı èirfÀndan ise
- 1436 Zühð ü taúvÀsı teraúúide olur
Cins-i üÀhir kÀmil-i insÀn ise
- 1437 FÀ'ide-mend ola nice kimseler
èilmile AllÀh'ı èirfÀndan ise
- 1438 èilmile fitne fesÀd ehli olur
èIrúı nÀ-pÀk cinsi şeyùÀndan ise

* Bu mısralarda vezin bozuk

45-b

1439 Aâil azmaz aâil azmaz İsmÀèîl
Tevfíúú´İlÀh irmiş insÀndan ise

(MefÀ´îlün MefÀ´îlün Fe´ýlün)

1440 Bu maènÀ àayrı yerde fehmi olunmaz
Ve illÀ var gönül levóinde ara

(FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün)

1441 Òayrı nÀs ol òayrı nÀs ol òayrı nÀs
Ta ki sana diyeler òÀtır-şinÀs

1442 Kimse görmesün yüzünden bir øarÀr
Dimeyeler ta ki saña şer nÀs

1443 Óaú-şinÀs ol Óaú-şinÀs ol Óaú-şinÀs
Menfeàat görsün yüzünden cümle nÀs

1444 Kenc-i vaódetde úarÀr eyle müdÀm
Terk-i dünyÀ terk-i èuúbÀ terk-i nÀs

1445 Ülfet eyle ekil şurba nevme az
..... key zühd ü taúvÀdan libÀs

1446 Lokma için nice iş bu daàdaàa
á aflet ile dil-i mirÀt oldu pÀs

1447 Gel müòÀnet olmadan eyle ferÀà
Merd-i nÀs ol merd-i nÀs ol merd-i nÀs

1448 Koyma elden gel úanÀèat köşesin
Ger olursÀñ mÀl yüzünden şÀh-ı nÀs

1449 FÀ´ide yok soñı peşmÀn Àh u vÀh
Òayrı ider mi al hà vir hà mÀl-ı nÀs

1450 Óîle ile cemè-i mÀl itmek ne sor
Evveli òoş soñra zaómetden pelÀs

- 1451 Tövbeye gel tövbeye gel tövbeye
Tövbəsiz olan olur rüsvâ-yı nâs
- 1452 èÁkıl olan kimse kıymaz kendine
Zínet-i dünyâya eyler mi heves
- 1453 ØÀyiè kılma miâl-i cevherdür nefes
Her nefesde şükri kılmak saña bes
- 1454 Her ne görsen eyleme sakın heves
Nefs-i üflî üfl-ı nefsi imdi kes
- 1455 Kendiñe her ne sanursañ òalúa san
Kendiñe òoş òalúa kem kılma heves
- 46-a
- 1456 Kendi úadriñ bilmege eyle heves
Úadriñi bil ta bile úadriñi nâs
- 1457 MÀşÀ´allÀh òÀme-pend oldu güzel
Bu naâíóat İsmÀèíl’e oldu pes

(MefÀ´ílün MefÀ´ílün Fe´ýlün)
- 1458 Ne İskender bilýr ne Mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

(FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün FÀ´ilün)
- 1459 NÀme-i maèâiyetim eyleme fÀş
Sen yazarsın giru sen eyle úıraş
- 1460 èAfvı kıl cürmimüzi cümlemüzün
Çün döker gözlerini kanile yaş
- 1461 Hevl ü şiddet gününiñ òavf-ı biri
Arıdub eyledi çün hilÀl-veş
- 1462 Eylediñ anları òavfdan emín
Acıkub baàlaridi baàrına taş
- 1463 Çekdiler çün elemi ol gün için
Var iken yimediler bir sıcak aş

1464 Senden ol günler için korkdı deyü
Didi anlara Óabíb'îñ kardaşı

1465 Çün tesellí eylediñ anları sen
Kodılar herbirisi yoluña baş

1466 Müjde-yi óücceti bürhAnı görüb
Her biri òÀıırını eyledi òoş

1467 Anlarıñ yüzi suyına yÀ Rab*
Ol günüñ bize daòı egmeye kaş

1468 Ol óabíbüñ ola cümlemize baş
Diye ensÀr u muhÀcir kardaş*

1469 Yok bizim lÀyıú-ı dergÀh işimüz
Sen ulaş kalmışlarıña sen ulaş

1470 Haøretiñde karadur yüzlerimiz
Nice oynaya bugün gözile kaş

1471 İsmÀèíl eyledi çün saña ümíd
Raóm idüb eylesin işini baş

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)

1472 Bu maènÀ àayrı yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)

46-b

1473 Çün ÒudÀ ismimüzi virdi radíf
Arkasın aldı işüñ eyledi baş

1474 Bu siyÀh mÀtemidür añañılan
Kesilür dünyÀ için yaení telÀş

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 1475 Bu òaber şÀfidürür kÀfidürür
Gör tedÀrik èacele dime yavaş
- 1476 Yaèní yaklaşdı dimek oldu rumÿz
Fehmi kıldıñsa sakın eyleme fÀş
- 1477 Eyledi kara òaber saña òaber
Kaèbe örtüsi Óacer Esved-veş
- 1478 Faòr-i èÁlem'den ider gibi òaber
Yaèní söyler saña BilÀl-i Óabeş
- 1479 èAúlı olan kişi àaflet kılmaz*
Kendine yÀr ise ger èaúlı meèÀş
- 1480 MeèÀşın òÀãı için tüccÀrisen
Almaàa ŞÀm'a ulaş ŞÀm'a ulaş
- 1481 Başıñı yarmaga zinhÀr sakın*
Saña İngiltere'den atıla taş
- 1482 Kurdı görmek uàur dirlerse eger*
Görmeden görmemesi evlÀ dolaş
- 1483 Pürtigi çek bir selÀmete çıkar
Òaberi yankun ider Àdemi şaş
- 1484 Ol muúayyet fíliñe olmaya mÀt
Diye gör ìamaya kim olmaya kış
- 1485 Ol zamÀn èaskere óÀcet kalmaz
"VemÀ rameyte ez rameyte" ola iş*
- 1486 Eyleye AllÀh kamumuz emín
Yed-i úudretle ata aèdÀya taş
- 1487 İsmÀèíl bedreúa kıl MuãûafÀ'yı
Teslím ol añul añul kılma telÀş

* Bu mısralarda vezin bozuk

Faâl

(MefÀ´ílün MefÀ´ílün Fe´ýlün)

47-a

- 1488 Göñüldür èişú-ı sulûÀn´ıñ sarÀyı
Anıñ bünyÀdına kimse komaz taş
- 1489 Anı ÀbÀd iden maèbydu mièmÀr
Ki dest-i úudretile ãanèatı taş
- 1490 Didiler Kaèbe bünyÀdı Óalíl òoş
Dili ÀbÀd idüb yapan Celíl òoş
- 1491 Dirilür cümle èÀlem ôill-i èarşa
Gelür ol gün göñül sÀyesine èarş
- 1492 Bulınur her ne ararsañ göñülde
Eger gökler eger kürsı eger èarş
- 1493 Göñüldeñ taşra bir şey yokdur aâlÀ
Eger cennet eger tamÿ eger ferş
- 1494 Göñül iúlíminiñ bir köşesine
Bu mevcÿdÀtı çün Óaú eyledi naús
- 1495 Ola bir şey´ naôaràÀh-ı İlÀhı
Melekler çıarışur ãunèına sÀbÀş
- 1496 Anıñçün èişú-ı èanúÀ-yı hüMÀsı
SarÀy-ı dilde óükm itmege konmış
- 1497 Göñül baàı gülüstÀnında bülbül
İder naàmÀ seher vaútinde bir òoş
- 1498 äadÀ-yı èandelíbi diñleyen òoş
İder zemzemlere baàbÀnı seròoş
- 1499 Göñül gülşÀnını seyr eyleyen göz
Sekiz cennet görünür aña nÀ-òoş

- 1500 Ey İsmâ'îl bu na'ûl itdigiñ eşyâ
Görinür saña bir òoş saña bir òoş
- 1501 Ne İskender bilÿr ne mülk-i dârâ
Ne Ferezdaú bilür ne úâbe serâ
- 1502 Saña benden naâíoat ey gönül òââ
Müdâ'm ehli òulÿâ ol eyle iòlââ
- 1503 Òulÿâ ehliniñ olmaz gönli pâsı
Òulÿâ ehlinde görmemişler èââí
- 1504 Eger iòlââdan aelâ duy olaydı
O ad ile denirdi dilde iòlââ
- 1505 Müdâ'mı hem úabyldürür duèâsı
Òulÿâ ehline işletmez meèââí
- 47-b
- 1506 Daòı Mÿsâ Nebí'niñ òulúdur ol
Emânet úoydı Óaú çün anda iòlââ
- 1507 Hemíşe ol Óabíb'iñ milkidür ol
Ki aólâú-ı óamíde oldu iòlââ
- 1508 Var iòlââ eyle iòlââ eyle iòlââ
Ki cennet ehliniñ óÿyıdur iòlââ
- 1509 Òulÿâ ehinden eyle bizi yâ Rab
Şefiè ola bize ol òââlara òââ
- 1510 Selâmet olmaâiçün eyle iòlââ
Girüb dâru's-selâmina ayak bas
- 1511 İçer cennet şarâbın ehl-i iòlââ
Óabíbu'llâh virür teslím tas tas
- 1512 Olam dirsен mücevher âarrâfı sen
Ola gör maèrifet baórine àavvââ
- 1513 İşâretden alursañ remzi ey òââ
İşâretdür muâannif ismine mââ

- 1514 Niyâz iôhâr idegôr İsmâ'îl var
Görürseñ nâzenínler ehl-i iolââ
- 1515 Bu maenâ âayri yerde fehm olunmaz
Ve illâ var gönül levóinde ara
(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)
- 1516 Bir naâíóatdûr maenâdan ol íúâô
Diñleyenler bula cennetde èivâø
- 1517 Ola gör leyl ü nehâr ehl-i niyâz
Tola úalbiñ kevâer-i èişúdan óiyâø
- 1518 Ola ta kim milk-i dil âamdan âzâd
İdesin ta èişú-ı âamla anı şâø
- 1519 Óüsni-î ôannile olur bunlar kamu
Olmaya bir kimseye sý-i âaraø
- 1520 Dilberi èarø-ı cemâl olsun èâaraø
èİşúa ôiômet èâşíúân çün oldı farø
- 1521 Râóat-ı nefis olmasun vuâlat âaraø
èİşúile rýó temâşâ eyle arø
- 1522 èİşú ola èişú-ı óaúíúiden âaraø
Kılma tâ kim olmaya úalbde maraø
- 48-a 1523 Her maóalden idesin çün nefsi èarø
Ta ki matlýb óâl ola andan âaraø
- 1524 Kâse-i kevâer çün ola saña èarø
èİşú-ı şarâb ola çün maülyb âaraø
- 1525 Óââılı her ne ki maülyb sende var
Cümlesinden óâl ola andan âaraø
- 1526 Dilber-i raenâlarıñ seyri maóal
Çün gelen òevú-i âafâ óâlden âaraø

- 1527 Me'külÀtıñ cümlesi oldı maóal
Alduàun leõõetdürür óÀlden àaraø
- 1528 MeşrybÀtıñ cümlesi oldı maóal
Alduàun leõõetdürür óÀlden àaraø
- 1529 İsmÀèîl belki vücÿduñdur maóal
èİşú-ı rÿó oldı aña óÀlden àaraø

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 1530 Ne İskender bilÿr ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün)
- 1531 Terk-i nifÀú u riyÀdur ey Òocem
Añlarisen müslimÀnlıkdan àaraø
- 1532 İsmiñe ãofu çaàırtmak mı èaceb
HÀy-ı hÿyı böyle èamelden àaraø
- 1533 Heb hebÀ olur yarın abdest namaz
Òalúı görsün deyu kılmakdan àaraø
- 1534 Mekke yolunda mÀlını óarc eylemek
İsmiñe óacı çaàırtmak mı àaraø
- 1535 İsmiñe àÀzí didirmek mi niyet
KÀfire çün kılıc urmakdan àaraø
- 1536 Taóãıl-i èilme emek òarc eylemek
İsmiñe müftí çaàırtmak mı àaraø
- 1537 Nièemeti òalúa yedürmekden murÀd
ÒÀnedÀndur bu disünler mi àaraø
- 1538 MÀlını òalúa virüb kılmak seòÀ
Bu eyü Àdem disünler mi àaraø
- 1539 Òalúa tatlu dil ve gülecek yüz
İçerüde kın buàuø olsa àaraø

48-b

- 1540 Òirúa vü tÀcile ãÿretler düzüb
Òalúi aldatmak mı ãÿretten àaraø
- 1541 Tekye-nişín olub hÿlar çeküb
Altuna aúceye düzÀò mı àaraø
- 1542 EvliyÀ sözini òalúa satmadan
YÀ kemÀl mı yÀ kerÀmet mı àaraø
- 1543 Niyyetiñ eãnÀf olub dükkÀn açub
Halúa nouãÀn satmak mıdır àaraø*
- 1544 TüccÀr olub mÀl getürmekden niyet
Birini ikiye satmak mı àaraø
- 1545 Devlet olub aàa olmakdan murÀd
Òalúi senden taècíz itmek mı àaraø
- 1546 Altun aúcem var deyu òalúa virüb
KÀr u kesbin elden almak mı àaraø
- 1547 Bu ãıfÀtlar ki ãıfatlanmak saña
Óaú àaêabın satun almak mı àaraø
- 1548 YÀ İLÀhí eyle tevfiúíñ refíú
èİşú ile İsmÀèíl'i sen eyle şÀø

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 1549 YÀ İLÀhí iderem saña niyÀz
èİşúile İsmÀèíl'i sen eyle şÀø
- 1550 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var gönül levóinde ara

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)
- 1551 Ömriñi òevú u ãafÀya ãarf idüb
èÁúibet cevır ü cefÀdan mı àaraø

* Bu mısra da vezin bozuk

- 1552 Emr-i maèryfı kamu inkâr idüb
Nehy-i münker işlemekden mi àaraø
- 1553 Yà elestü bezmini inkâr mıdur
Kim bugün bu èahdi sımakdan àaraø
- 1554 Àðiret ni´metlerin inkâr mıdur
Kim bugün bu óubb-ı dünyâdan àaraø
- 1555 Salûanat bu dâr-ı dünyâda èaceb
Salûatdur belki cennetden àaraø
- 1556 Zînet-i dünyâdurur bu cümlesi
Dürlü nièmet mâl u evlâddan àaraø
- 49-a 1557 Ey gönül kılma heves hiç birine
İmtihândur cümle bunlardan àaraø
- 1558 Heb hebâdur bu metâ´lar cümlesi
Bâuí´dür èuúbâ metâèindan àaraø
- 1559 äaóibine yük olub zaómet virür
Her ne varsa mâl-ı dünyâdan àaraø
- 1560 Sitr-i sâkin lokma-i cýèdan òalââ
Budurur mü´minlere mâldan àaraø
- 1561 Mü´mine ââlió èamel òoş salûanat
Dünyâ èuúbâ zîneti andan àaraø
- 1562 Az yeyüb az uyuyub az söylemek
Devlet-i dâreyn olur bundan àaraø
- 1563 Áferín ol kimseye aldanmaya
Nolduân fehm ide dünyâdan àaraø
- 1564 Ey gözüm gel kanlu yaşlar aâlaâıl
Aâlamak derde devâdandur àaraø
- 1565 İsmâèîl kılma heves hiç birine
Düşme sakın kim düzlâò bundan àaraø

(MefÀ´ílün MefÀ´ílün Fe´ýlün)

- 1566 Ne İskender bilÿr ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

(FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün FÀ´ilün)

- 1567 Varise sende eger èaúl-ı meèÀş
İde gör başıña imdi anı rabù
- 1568 èÁúıl oldur kÀmil oldur dünyÀda
Her òuäÿâda kendi kendin ide øabù
- 1569 Her kim ider meylini Óaú’dan yaña
Óaú virür dil milkine her dem neşÀù
- 1570 Òalúile dünyÀda meyli her zaman
Göñli pür-àamdur anıñ bulmaz neşÀù
- 1571 Her umÿruñ eylegil teslím aña
Dest-i úudretdedür çün úabø u bası*
- 1572 “NÀ teserrÿ´n-nÂôırín” sırrın aña
Ola kim äafrÀ bakar virmez neşÀù
- 1573 KÀv-ı güştçün kÀmile virmez óayÀt
Belki sırr-ı Óaú’dan ol buldı neşÀù
- 49-b
- 1574 ÔÀhir ider óikmetu´llah her sebab
ÔÀhir olan sırr-ı Óaú’dan bul neşÀù
- 1575 Ol sebab şaşkunları óayrÀn ider
Sırr-ı Óaú’dan ehl-i dil bulur neşÀù
- 1576 èİşú muóabbet eylesün úalbiñi şÀõ
Anlarıñ şevúı olur saña neşÀt
- 1577 Sıàamasun úalbiñe bir kaşı hilÀl
RÀzını úurb-ı nigÀra eyle rabù

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 1578 Şuâl-ı dünyâ virmesün saña òaàar
MÀsivÀyı nefy kıl eyle nefsiñi øabù*
- 1579 YÀ İLÀhí kıl òaàarlardan emín
Èİşúinile milk-i dil bulsun neşÀt
- 1580 İstiúÀmetle âirÀù-ı müstekím
Ta ki saña toàarı yol ola âirÀù
- 1581 YÀ İLÀhí dil zübÀna vir küşÀù
Óıfô kıl ta meger anı itmeye óabù*
- 1582 İsmÀèîl bu èişú bulunmaz símile bahÀ ile
ÒÀtem-i ÜÀy NýşirevÀn yÀ ÚubÀù

(MefÀ´ílün MefÀ´ílün Fe´ýlün)
- 1583 Bu maènÀ àayrı yerde fehmi olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

(MefÀ´ílün MefÀ´ílün)
- 1584 Kulak tut imdi ey şahbÀz
Ne dürlüdüdür döker elfÀô
- 1585 Seni mesrýr ider bu söz
Okudukca olursun şÀô
- 1586 Bunuñla mesrýr olmışdur
Nebí Mürsel Velí MürtÀô
- 1587 Sürüb àam leşkerin bu èişú
Sürýrı şÀhı çün elfÀô

(MefÀ´ílün MefÀ´ílün Fe´ýlün)
- 1588 Bu ten bir úalèadur gelmez èadýlar
Anıñ barularında èişú muóÀfíô

* Bu mısradaki vezin bozuk

- 1589 Bu dil iúlímine çün èışú muèallim
Ledünní èilmi hem Úur`An-ı óÁfıô
- 1590 Uóud topları var barularında
Atar müşriklere topcıısı óÁfıô
- 50-a 1591 èAdÿlar korkusından kan kaşanur
èAliyyi`l- Murtað`dan diñler elfÀô
- 1592 èÁdil ŞÀh heybetin iúlím-i küffÀr
Dirür ruèbı úulÿblerine óÁfıô
- 1593 äadÀúat baórinüñ eädÀflarıdur
Rumÿz ehline gevher döker elfÀô
- 1594 Bu resme ol şÀhıñ iş erleri var
Olurlar her umÿrına muóÁfıô
- 1595 èAdÿnuñ cümlesiniñ çañlarına
Yed-i úudretle otlar depdi óÁfıô
- 1596 Bizi óıfô eyleye Efrenc`den ol Óaú
Ezel èilminde ruðãat virdi óÁfıô
- 1597 Anı eşrÀü-ı èalÀyiminden itdi
Ki kendi milkinde ola muóÁfıô
- 1598 Musallaü kıla anlara duðÀanı
èAðÀbı hem elím vire muóÁfıô
- 1599 Ey İsmÀèıl çeküb tevóıd-i seyfi
Ola gör ceyş-i İslàm`a muóÁfıô

Münâcât-ı İsmâîl

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1600 Pâdişahlar pâdişahı pâdişah
Dergâhıñı kıldum penâh ki çok gördüm ta intifâe*
- 1601 Âsitân-ı devletiñe düşmişem yüzüm kara
Bir âamel yok bende kim idinem andan intifâe
- 1602 Geldüm ýş óuøýrıña dört nesne ile âh nidem
Kim seniñ òazneñde yokdur dördi de bî-intifâe
- 1603 Biri nisyân biri maëâiyet anıñ ey pâdişah
Yokdurur òazneñde óâşâ bende var bî-intifâe
- 1604 Bu ikiden biri âaciz biri günâh âh nidem
Yokdurur òazneñde óâşâ nire varub intifâe
- 1605 İş bu dört kâmile geldim dergâhına el-emân
Lâyıúm budur benim kim işledüm bî-intifâe
- 1605 Şâniña her ne düşerse sen anı ifâal keõâ
Sen Kerím'sin çok keremler gele senden intifâe
- 50-b
- 1607 Nice yüz biñ èââíyi bir úatre raómet pâk ider
Ger olursa raóm ilinden bir naôar çok intifâe
- 1607 Cümle òalúuñ maëâiyyetin cemè idüb ger atsalar
Raómetiñ deryâsı anı maóv ider bî-intifâe
- 1608 Ol Óabíb'iñ ger yaratdıñ "raómeten li'l-èâlemin"
Ol şefâeat maèdeninden irişe bize şifâe
- 1609 Yâ ilâhî kıl èinâyet eyle tevfiúin refiú
Senden ayru kimseden yok intifâe
- 1610 Ey göñül var òavf-ı Óáu'dan kanlu yaşlar aâlaâıl
Olasın maúbýl-ı dergâhı úadriñ ola irtifâe

* Bu mısra da vezin bozuk

1611 Zıra her kim òavf-ı Óaú'dan aàlasa bu dünyÀda
Bÿñ gününde gözyaşından irişür aña şifÀè

1612 ŞÀh-ı èişúa eyle òiõmet İsmÀèîl her rÿz-i şeb
Derdiñe dermÀn ire hem bulasın andan şifÀè

Faâl

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)

1613 NevbahÀr oldı uyandı bÀàçe bÀà
Urdı lÀle èişúile gögsine dÀà

1614 Her çiçek açdı gözin elvÀnile
Dürlü dürlü zínete bezendi taà

1615 Cilve urdı her biri bir rengile
Kimi óamrÀ kimi zerdü gibi aà

1616 Sÿr-ı İsrÀfîl'ü úudret nefó olub
Mevtiken buldı óayÀtı taà u bÀà

1617 Çıkdı yasdán kışiken yaz eyledi
Yaèní bunlar sayru iken oldı saà

1618 Sanki bunlar yoòsÿl iken oldı bay
Belki èuryÀnidi geydi òuør-ı aà

1619 Òavf-ı Óaú'dan gözyaşı iõhÀr idüb
Akđı sular taàda bÀàda çÀğ u çÀà

1620 Yedi óayvÀnÀt otun aru çiçek
Úudretu'İlÀh virdi òalúa bal u yaà

1621 Çaaırışur kuşlar seherde güne gün
Úudretu'İlÀha bakuñ uruñ kulak

51-a

1622 Bunca nièmetler siziñçün kıldı Óaú
Dürlü leõõetler andan dimÀà

1623 MÀh-rÿlar òalú idüb çift eyledi
Gice gündüz sizden olmazlar ırÀà

- 1624 Virdi andan nice evlâdlar size
Kimi erkek kimi dişi kara aà
- 1625 Nice koyun kuzular òalú eyledi
Toldı èaşâyir kabâyil äaórÀ taà
- 1626 äanèatullâh kurdı böyle salânat
Kör degilsin bak göze olmaz yasak
- 1627 Seniñüçündür kamusı bunlarıñ
Her ne varsa yerde gökde kara aà
- 1628 Nièmetiñ yeyüb seni bilmezleri
YÀ İLÂHİ İsmâël'den kıl ırÀà

(MefÀ'ılün MefÀ'ılün Fe'ylün)
- 1629 Ne İskender bilÿr ne mülk-i dârÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÂbe serÀ

(FÀ'ilâtün FÀ'ilâtün FÀ'ilün)
- 1630 èİşú dil milkinge çün oldı konaà
Her şey'iñ fetóine Óaú kıldı inaà
- 1631 Ehl-i dil destine çün virdi anı
á ayrilere oldı çün andan yasaà
- 1632 Ehl-i dil ta ola anlara delíl
DünyÀ èuúbÀ her ne varsa kara aà
- 1633 Topraà olsun maèní bilene özüm
Olmadı Óaú ehli dillerden ırÀà
- 1634 Ehl-i diller teñri derdin fehm idüb
Urdılar çün èişúile gögsine taà
- 1635 İrdi Óaú'dan anlara tevfiú-i èişú
äabrine anlar kemÂl buldı belÀà

- 1636 Sende āabr eyle ki dürlü miónete
Óaú kulundan eylemez iósĀn ırĀà
- 1637 DünyĀda öevú ü āafĀ iden úabÿl
Āðiret āafĀların kıldı ferĀà
- 1638 İkisinden birini kıl iòtiyĀr
Ne buyurđı ŪurĀn urduñsa kulaà
- 51-b 1639 Kim ki bunda korkdı AllĀh'dan hemín
Oldı anda cümle korkudan ırĀà
- 1640 Bunda bir günlük cihĀna aldanub
Gelmek ey mü'minler èuúbĀdan ferĀà
- 1641 Kim ki bunda korkmadıysa vĀy aña
Anda urur gögsine korkudan taà*
- 1642 Götürür bunda komaz elbet seni
Nirde olsañ bu ecel yakın ırĀà
- 1643 ZırĀ àĀfil olmadıñ unutduñ anı*
İsmĀèil oldı çün ölmekden ırĀà
- (MefĀ'ılün MefĀ'ılün Fe'ýlün)
- 1644 Bu maènĀ àayri yerde fehmi olunmaz
Ve illĀ var göñül levóinde ara
- 1645 Óadĩinde buyurđı Faòr-i èÁlem
Didi mü'minler olmaz oldılar saà
- 1646 FenĀ milkden beúĀya naúl iderler
Virür tuófesi leõöet dimĀà
- 1647 Hediyyedür gelür Óaú'dan kuluna
Yakın ider ki düşmişken írĀà

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 1648 Ki düşmişüz bu úurbet zaómetine
Nice âabr idesin írÀà
- 1649 Vücýd zindÀnına maóbýs olasin
Ezel sulûAniken düşüb írÀà
- 1650 äafÀlar ravøasında ðevú iderken
Düşürmüş nefsimüz bizi duzÀàa
- 1651 GülüstÀnda öterken üýüí bülbül
Kulak virmek revÀ mı àýke zÀàa
- 1652 Şekerden kÀseler nýş eyler iken
Nice tatdurasın zehri dimÀàa
- 1653 Salınurken o cennet ravøasında
Nice âabr idesin külòÀn turaàa
- 1654 Nice yanub nice Àh itmeyem ben
Bu úurbet-òÀnede düşdüm duzaàa
- 1655 Esír eylediler zencír-i nefse
ZebÀniler koyub derbend-i taàa
- 52-a 1656 Meger mÀlik-i mülk irişüb andan
ÒalÀã idüb şíşe àafletlü bÀàı
- 1657 Óabíbu'llÀha teslím ide bizi
ŞefÀèatle açá úalbden yasaàı
- 1658 Bu İsmÀèíl'e her kim bir duèÀyı
İderse cennet olsun òoş turaàı
- Faâl
- 1659 Gel imdi kulluàun artur ÒudÀ'ya
Ala raóm eyleyüb senden duzaàı
- 1660 Tefekkür eyle dÀ'im kendi óÀliñ
Olursan baàı ol var olma ùaàı

- 1661 Ne buyurmuşsa Óaú anı tuta gör
Sakın bozma şeríeatden yasaàı
- 1662 Bu dünyÀya seni küsdürdi AllÀh
Nedür fehm idesin karayı aàı
- 1663 Bu dünyÀ kÀfire ruòãat yeridür
Degil mü´minlerin dünyÀ turaàı
- 1664 Göñül virmez aña èÀúıl olanlar
Yakını terk idüb alur írÀàı
- 1665 Eger kendü yakın terk iderise
Yakın ider TeeÀlÀ´llÀh írÀàı
- 1666 èAzíz iken sakın òor itme kendiñ
Yime Müñkir Nekir’den var çomaàı
- 1667 KelÀm-ı Óaú Resýlu´llÀh kelÀmın
Ne derse diñle òoş tut kulaàını
- 1668 Bu sözlerle èamel kılursa her kim
Anıñdur cennetiñ köşkü ve bÀàı
- 1669 İdersen gýşuña mengýş bu gevher
Ger itmezsen úabýl eyle duzaàı
- 1670 İlÀhí eyle tevfiú cümlemüze
Ola cümlemüzüñ cennet turaàı
- 1671 Ey İsmÀél yapış dÀmÀn-i pÀke
O dÀmÀn ki anıñ külòÀn konaàı
- (FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün FÀ´ilün)
- 52-b
- 1672 Rýó şimşir-i ÒudÀ’dur oldı ten aña àılaf
Óaú TeeÀlÀ dest-i úudretle çekerse seyf ü ãÀf
- 1673 Didi bir gün kında koymam çekerem bu seyf ben
Ol ÒudÀ’nın kıldığı vaèdine çün olmaz òılÀf

- 1674 Bu beşâretle sevinüb gösterür her gün cilÀ
Serbesiyyetden aña fermÀn ya olmuşdur meèÀf
- 1675 Ûayr ider hümÀ gibi pervÀz ider fevúa´l-èulÀ
èAnúÀ gibi mesken idinmiş kÿh-ı ÚÀf*
- 1676 Kendini mirÀt idüb çün èişúile bulmuş cilÀ
Gösterür kevn-i mekÀnı içi ãÀf u taşı ãÀf
- 1677 Ôulmet-i şeb maóv olub çün kıldı rÿşen èÀlemi
Bedr olub toàdı çü úÀfdan kıldı vechin inkişÀf
- 1678 Bir dívÀn kurmuş ki anıñ òiômetinde yir ü gök
Cümle eşyÀ inúıyÀd itmiş tururlar ãÀf u ãÀf
- 1679 Muüîeleriñ cÀn kulaàı işidür anda òiüÀb
Çaàırur leyl ü nehÀr “ve lÀ teózenÿ ellÀ teòÀf”*
- 1680 èÁãilerüñ cÀnı her dem işidür òavf-ı òiüÀb
Seçiliñ ey mücrimín kim siziñ için oldı òavf
- 1681 YÀ İLÀhı cümlemüzin cürmüni èafv eylegil
Ol Óabíb’iñ óürmetine maèäiyetden kıl maèÀf
- 1682 Őenb içinde koyma yÀ Rab cümle ümmetin anuñ
Óürmetine çünki anıñ var lisÀnda dört óurÿf
- 1683 Her seóer eyler niyÀzı èişúile
İsmÀèil kıl meèÀniye ôurÿf*
- MünÀcÀt-ı EsmÀ-i ÓüsnÀ
- (*)
- 1684 YÀ Óÿ yÀ Raóman u yÀ Raóım ü yÀ Úuddÿs ü yÀ SelÀm u
YÀ Mü´min ü yÀ Müheymin ü yÀ ÒÀlıú u yÀ Bari ü yÀ Muãavvir u yÀ Ra´ÿf

* Bu mısralarda vezin bozuk

* 1684-1761 arası beyitler vezinsizdir.

- 1685 Ey Raóim ü ey Laiíf ü ey Ra´uf
Kıl hidÀyet olmayalum senden ayrudan maòÿf
- 1686 YÀ èAlím ü yÀ Óalím ü yÀ èAôím
Ol óarifleriñ óaúúñi ismiñde óurÿf
- 1687 YÀ èAzíz u yÀ CebbÀr u yÀ Kebír
YÀ Kerím ü yÀ SettÀr u yÀ èAìÿf
- 53-a 1688 Kıl hidÀyet saña varan yola kim
Görmeye gözler cemÀliñden òusÿf
- 1689 YÀ Semiè u yÀ Baãír u yÀ Óakím
Kıl ledünní èilmini her dem küşÿf
- 1690 İsm-i aèôÀm óürmetine èafv kıl
Dört kitÀbıñ óaúúı hem cümle àuhÿf
- 1691 YÀ VehÀb u yÀ RezÀú u yÀ FetÀó
Nehy-i münker ile emrinle maèrÿf
- 1692 YÀ á afÿr u yÀ Şekÿr u yÀ èAliy
“*Rabbi zidni*” èilmiñe eyle vuúÿf
- 1693 YÀ VÀóid u yÀ Eóad u yÀ äamed
Anıñ Úur´Àn cümle nouúa ve óurÿf
- 1694 YÀ Evel ü yÀ Áoir u yÀ Ôàhir u yÀ BÀùn
“*Min cÿèin ve emenehüm min òavfin*”
- 1695 YÀ RaómÀn ü yÀ ÚahhÀr u yÀ ÚÀbıø u yÀ Basıù
YÀ RÀfiè ü yÀ Muèizz ü yÀ Müöill ü yÀ èAdl ü yÀ Ra´ÿfü
- 1696 YÀ Óakím ü yÀ Òabír u yÀ Óafíô u yÀ Muúít
YÀ Óabíb u yÀ Celíl ü yÀ Raúib u yÀ Mucíb u yÀ Ra´ÿf
- 1697 YÀ Vedÿd ü yÀ BÀèiâ ü yÀ Şehíd ü yÀ Vekíl
YÀ Óaúú u yÀ Úaviyy ü yÀ Metín ü yÀ Veliyy ü yÀ Ra´ÿf
- 1698 YÀ Muóái yÀ Mübdí´ü yÀ Muèid ü yÀ Óamíd
YÀ Muóoyí yÀ Mümít ü yÀ Óayy u yÀ Úayyÿm u yÀ Ra´ÿf

- 1699 YÀ VÀsiè u yÀ VÀcid u yÀ MÀcid u yÀ Mecíd
YÀ ÚÀdir u yÀ Muútedir u yÀ Muúaddim u yÀ Mu´eòòur u yÀ Ra´ýf
- 1700 YÀ VÀlí ü yÀ MuteèÀlí ü yÀ TevvÀb u yÀ Münteúim
YÀ èAfüvv ü yÀ Muúsû u yÀ CÀmiè u yÀ áaniyy ü yÀ Ra´ýf
- 1701 YÀ MÀlike´l-mülki ü yÀ Õe´l-celÀli ve´l-ikrÀm
YÀ Muàní ü yÀ Muèùí ü yÀ MÀniè u yÀ ëÀrr u yÀ NÀfiè u yÀ Ra´ýf
- 1702 YÀ HÀdiye´l-bedíeu´l-bÀúí´l-vÀriâu
YÀ Nýr u yÀ Raşíd ü yÀ äabýr u yÀ Ra´ýf
- 1703 YÀ İLÀhí işbu esmÀ óurmeti
Eyle ihsÀn vir şifÀ cümle maríøa yÀ Ra´ýf
- 1704 Her ne niyete okurlarsa aña
Vir murÀdıñ cümlesinüñ yÀ Kerím ü yÀ Ra´ýf
- 53-b 1705 Bunları kıldum vesíle saña yüz tutdum bugün
Bundan özge dergÀhıña nola maúbýl yÀ Ra´ýf
- 1706 Toksan tokuz esmÀ óüsNÀ bir de sensin
Oldı yüz dört biñ ismiñ óaúúıçün yÀ Ra´ýf
- 1707 Ger olursa iş bu esmÀ cümle mevtÀya óayÀt
Zıra her óarf anıñ bir äýr-ı İsrÀfíl’dür yÀ Ra´ýf
- 1708 äýr-ı İsrÀfíl vesíledür ki sen virüñ óayÀt
İş bu esmÀyı vesíle eyledim ben yÀ Ra´ýf
- 1709 Her kim anı her ne niyet ile okursa eger
Derdine dermÀn virürseñ ne teèaccüb yÀ Ra´ýf
- 1710 Vaút-i Ádem’den berü her kim ne buldı ise ger
Oldı bu esmÀ vesíle cümlesine yÀ Ra´ýf
- 1711 İş bu esmÀlar içinde ism-i aèôÀm gizlüdür
Ol Muóammed MuâüafÀ’dur ism-i aèôÀm yÀ Ra´ýf
- 1712 Añladıñsa saña yeter İsmÀèíl iş bu cevÀb
Evden murÀd bir penceredür olmaàa şemse vuúýf

EsmÀü´n-Nebíy äallallÀhü èAleyhi Vesellem

- 1713 Muóammedün Aómedün ÓÀmidün Maómÿdün
Aóídün Vaóídün MÀóin ÒÀşirun
- 1714 èÁúibün TÀhÀ YÀsin ÛÀhirün
Muàahherün Ûayyibün Seyyidün Rasÿlün
- 1715 Nebiyyün Rasÿlü´l-melÀóimi Úayyimün CÀmièun
Muútefin Muúaffí Rasÿlü´l-melÀóimi Raäÿlü´r-rÀóeti
- 1716 Sen murÀdım vir İLÀhı kim penÀh itdüm bunı
Ol Óabıbüñ MuâüafÀ´dur yÀ Ra´ÿf
- 1717 KÀmilün İklılün Müddeâairun Müzzemmilün
èAbdu´llÀh Óabıbu´llah äafiyyu´llÀh
- 1718 Neciyyu´llÀh Kelımu´llah Òatemü´l-enbiyÀ´
Òatemü´r-rusÿli Muóıyí Müncí Müöekkirun
- 1719 NÀâirun Menâÿrun Nebiyyu´r-raómet
Nebiyyü´t-tövbeti Óarıâun èaleyküm Maèlÿmun
- 1720 Sen murÀdım vir İLÀhı kim penÀh itdüm bunı
Ol Muóammed MuâüafÀ´dur yÀ Raóımu yÀ Ra´ÿf
- 54-a
- 1721 Şehírun ŞÀhidün Şehídün Meşÿdun
Beşírun Mübeşşirun Neóírun Münöirun
- 1722 Nÿrun SirÀcun MiâbÀóun Hüden
Mehdiyyün Münírun DÀèin Medèuvvün
- 1723 Mücíbün MücÀbün Óafiyyün èAfüvvün
Veliyyün Óaúúun Úaviyyün Emínün
- 1724 Sen murÀdım vir İLÀhı kim penÀh itdim bunı
Ol Muóammed MuâüafÀ´dur yÀ Raóımu yÀ Ra´ÿf
- 1725 Me´mÿnun Kerímün Múkerremün Meúírun
Metínün Mübinün Müemmilün Vuäÿlün

- 1726 Öü-úuvvetin Öü-óürmetin Ôü-èizzin
Öü-faølin MüüÀèin Muüèeun Úademü ärdún
- 1727 Raómetün BüşrÀ á avåun á 1yÀåun
á 1yÀåun Nièmetu´llÀhi Hediyyetu´llÀhi
- 1728 èUrvetün vüåúÀ ä1rÀùullÀhi
ä1rÀùun müsteúmun ÖikrullÀhi
- 1729 SeyfullÀhi Óizbu´llÀhi En-necmü´â-âåúip
MuâüafÀ MüctebÀ MünteúÀ
- 54-b
- 1730 Sen murÀdım vir İlÀhı kim penÀh itdim bunı
Ol Muóammed MuâüafÀ´dur yÀ Raóım
- 1731 Ümmiyyun MuòtÀrun Ecírun
CebbÀrun Ebÿ´l-KÀsım Ebÿ´t-ÜÀhir
- 1732 Ebÿ´ù-Ûayyíb Ebÿ İbrÀhım Müşeffeèun
Şefíeun äàlióun Müheyminün
- 1733 äÀdiúun Muâaddeúun äıdúun
Seyyidü´l-mürselín İmÀmu´l-mutteúín
- 1734 Sen murÀdım vir İlÀhı kim penÀh itdüm bunı
Ol Muóammed MuâüafÀ´dur yÀ Raóımü yÀ Ra´ÿf
- 1735 ÚÀ´idü´l-àurrı´l-muóaccelíne Òalílü´r-Raóman
Berrun Müberrun Vecíhun Naâióun
- 1736 NÀâióun Vekílün Mütevekkilün Şefíúun Muúímün
Üssünneti muúaddesün Rÿóu´l-Úudüsi
- 1737 Rÿóu´l-Óaúúı Rÿóu´l-Úıâüi KÀfin
Müktefin BÀnièeun Mübelliàun ŞÀfin
- 1738 Sen murÀdım vir İlÀhı kim penÀh itdim bunı
Ol Muóammed MuâüafÀ´dur yÀ Raóımü yÀ Ra´ÿf
- 1739 VÀâılün Mevâÿlün SÀbiúun
SÀ´iúun HÀdin Mühdin Muúaddemun

- 1740 èAzízun FÀøìlun Mufeêêalun FÀtióun
MiftÀóun MiftÀóu'r-raómeti MiftÀóu'l-cenneti
- 1741 èAlemü'l-imÀni èAlemü'l-yaúíni Delílü'l-òayrÀti
Muãaóóíóu'l-óasenÀti Muúílü'l-èaãerÀti
- 1742 Sen murÀdım vir İlÀhı kim penÀh itdim bunı
Ol Muóammed MuãüafÀ'dur yÀ Raóímü yÀ Ra'ýf
- 1743 äafýóun èAnizzellÀti äÀóibu's-şefÀèati
äÀóibü'l-maúÀmi äÀóibü'l-úademi
- 1744 Maðãÿäun bi'l-èızzı Maðãÿäun bi'l-mecdi
Maðãÿäun bi's-şerefi äÀóibü'l-vesıleti
- 1745 äÀóibü's-seyfi äÀóibü'l-faøıleti
äÀóibü'l-izÀrı äÀóibü'l-óucceti
- 1746 Sen murÀdım vir İlÀhı kim penÀh itdim bunı
Ol Muóammed MuãüafÀ'dur yÀ Raóím ü yÀ Ra'ýf
- 1747 äaóibü's-SulüÀni äÀóibü'r-rıdÀ'i
äÀóibü'd-derecetı'r-rafiúati äÀóibü't-tÀcı äÀóibü'l-maàfire
- 1748 äaóibü'l-livÀ-i äÀóibü'l-mièÀci
äÀóibü'l-bürhÀni äÀóibü'l-úaêıb äÀóibü'l-BurÀú
- 1749 äÀóibü'l-óÀtime äÀóibü'l-èalÀmeti
äÀóibü'l-bürhÀni äÀóibü'l-beyÀni Faãíóu'l-lisÀni
- 1750 Sen murÀdım vir İlÀhı kim penÀh itdim anı
Ol Muóammed MuãüafÀ'dur yÀ Kerım ü yÀ Ra'ýf
- 1751 Muàahhiru'l-CenÀnı Ra'ýfün Raóímün
Üzünü òayrın äaóíóu'l-İslÀmi Seyyidü'l-kevneyni
- 1752 èAynü'n-neèımi èAynü'l-èızzı
Saèdu'llÀhi Saèdu'l-òalúı Òaüíbü'l-ümemi
- 1753 èAlemü'l-HüdÀ KÀşıfı'l-kürabi
RÀfièur-rutebi èİzzü'l-èArabi äÀóibü'l-feraci

- 1754 äallallÀhu èaleyhi ve sellem
Ve Şerref ve Kerrem ve Mecced
- 55-a
- 1755 Ve èAôôame ve BÀreke ve Enèame
AllÀhümme yÀ Rabbe bi-cÀhi nebiyyike´l-MuâafÀ
- 1756 Ve rasýlike´l-MurtaøÀ
Ùahhir ÚulýbenÀ min külli ve äaffin
- 1757 YübÀeidünÀ èan müşÀhedetike
Ve muóabbetike ve emtinÀ èale´s-sünneti
- 1758 Ve´l-cemÀ´ati ve´ş-şevúí ile liúÀ´ike
YÀ öe´l-celÀli ve´l-ikrÀm
- 1759 Ve äallÀllÀhü èalÀ seyyidinÀ Muóammedin
Ve èala Àlihí ve äaóbihí ve selleme teslíme
- 1760 Ve selÀmün èale´l-mürselíne
Ve´l-óamdülillÀhi Rabbi´l-èÀlemín
- 1761 İsmÀèíl sizden duèÀ eyler niyÀz
İde derdiñe devÀlar bí-niyÀz
- ŞükürnÀme-i İsmÀèíl
- (MefÀ´ílün MefÀ´ílün Fe´ýlün)
- 1762 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Şeríkiñ yok naóırıñ yok muóáuúaú
- 1763 Münezzehsin mekÀndan lÀ-mekÀnsın
Kamu yerlerde óÀóırsın muóáuúaú
- 1764 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Eóadsın hem äamedsin hem muóáuúaú
- 1765 Seniñ úudret eliñde cümle eşyÀ
Bu äanèatlar seniñdür cümle muìlaú
- 1766 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Ki sensin cümle maðlýúÀta RezzÀú

- 1767 İóÀà eylemiş mevcÿdu èilmiñ
Degildür öerresi àşra muóáuúaú
- 1768 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Kamu muótÀca iósÀn senden ancak
- 1769 O kim naúúÀşsı buldı naúşsı neylesin
Gel imdi naúşsı bend it naúşa bend olma muùlaú
- 1770 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Kamu eşyÀda sırrıñ var muóáuúaú
- 55-b 1771 Seniñ birliğine iábÀta besdür
Bu öüccetler ki òalú itdiñ muóáuúaú
- 1772 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Seniñdür cümle nièmetler muóáuúaú
- 1773 İderler óal diliyle úÀl diliyle
Bu mevcÿdÀt saña şükri muóáuúaú
- 1774 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Ki sensin cümle óamde şükre elyaú
- 1775 Seni tevóíd ider eşóÀr u eócÀr
Biter eámÀr eóad dalında taóúiú
- 1776 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Ki sensin cümleñiñ maèbÿdu el-óáu
- 1777 Seher bülbülleri hem cümle kuşlar
Okurlar viridiñi dilleri taóúiú
- 1778 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Kamunun sırrı sensin àayri şey yok
- 1779 Bu óayvÀnÀt rükÿèdan kalkmaz aâlÀ
Kimedür bu iùÀèat bir gören yok
- 1780 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
İşidüb görmededür gözle kulak

- 1781 Seniñ sırrıñ karışmış toprağa çün
Kavın karpuzı nirden ala toprak
- 1782 İlâhî çok şükür elóamdülillâh
Kamunun sırrı sensin şübhemüz yok
- 1783 Naðıl anbâr mı var tarlalarda
Bizim tarlamuzın buâdâyıdır òalú
- 1784 Bize bizlik viren kimdür İlâhî
Kamu òalú dirki ben bir bendelik yok
- 1785 İlâhî çok şükür elóamdülillâh
Olurmuş èââî bendelige lâyıú
- 1786 Bu nièmetler ki viridiñ bize yâ Rab
Muúâbil èacz ü nisyân òenb kıldun
- 1787 İlâhî çok şükür elóamdülillâh
á aêabdan raómetiñ çün oldı esbauí
- 56-a 1788 á anı'sin óâşâ òazneñ hiç dükenmez
Kamu kullar gedâ muótâc u yokluk
- 1789 İlâhî çok şükür elóamdülillâh
Degilken lâyıú-ı iósânıñ olduk
- 1790 Seniñ şânına lâyıú budur ancak
Bize de böyle olmak oldu lâyıú
- 1791 İlâhî çok şükür elóamdülillâh
Degilken olmuşuz nièmete lâyıú
- 1792 Seniñ òazneñden eyle bize iósân
Ki dest-i úudretiñle bize erzâú
- 1793 İlâhî çok şükür elóamdülillâó
á ıdâ-yı rýóı èişú itmişdür èuşşâú
- 1794 Seniñ miâliñ mi var ki ola maèbýd
Yehýdile Naââlar arar Óaú

- 1795 İlÀhí çok şükür elhamdülillÀh
Eóadsin cümleyi sen eylediñ òalú
- 1796 Bu nièmet bu keremler bize besdür
Ki bize birliğin bildirmek ey Óaú
- 1797 İlÀhí çok şükür elhamdülillÀh
Bu ãanèatlar yaraşur saña ancak
- 1798 Ne kim var yirde gökde cümle eşyÀ
Bularıñ cümlesi iábÀt ider Óaú
- 1799 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Ki fehm itmek seniñ tevfüün ancak
- 1800 Ola çün dil mühürli göz de perde
Nice fehm eylesün küffÀr-ı füssÀú
- 1801 İlÀhí çok şükür elhamdülillÀh
İşitmek hem baãîret senden ancak
- 1802 Bu nièmetler degildür bize lÀyíú
Óabíbüñ óürmetine oldu ancak
- 1803 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Bu İsmÀèîl'i kıldıñ èişúa elyÀú

Subóanelleõí òaleúa'l ezvÀce küllehÀ
- 56-b
- 1804 Güneş gök úubbesinden mÀhile çift
Şehid “nÀ-ünôuru” kim bir durur Óaú
- 1805 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
Çaàırurlar ki şÀhidlerüz el-Óaú
- 1806 Yirile gök ikisi daòı bir çift
Çaàırur tekdür AllÀh deyu el-Óaú
- 1807 Ne kim var yirde gökde cümle eşyÀ
Eger óayvÀn eger insÀn kamu òalú

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün)

- 1808 Eger dünyÀ eger èuúbÀ eger gice eger gündüz
Bularıñ cümlesin çift eyledi Óaú
- 1809 Eger kışu eger yazı eger cennet eger tamu
Eger azlık eger çokluk eger varlık eger yokluk
- 1810 Eger gülmek eger girye eger pür-àam eger şÀdı
Eger uyku eger iúÀô eger yatmak eger kalkmak
- 1811 Eger turmak eger gitmek yÀ oturmak yÀòyd kalkmak
YÀòyd ölmek yÀ dirilmek gözün yummak veyÀ açmak
- 1812 Eger almak eger virmek eger taşlar eger kumlar
Eger karlar eger yaàmur eger ağaç eger yaprak
- 1813 Eger esmek eger turmak eger ebrÿ eger yıldız
Eger taàlar eger yazu eger óacer eger ırmak
- 1814 Eger vaóşí eger ùÀyir eger cÀnlu eger cÀnsız
Eger yollar eger bostÀn eger seròş eger ayık
- 1815 Bu öüccetler kamu ey cÀn Óaú'ın birliğine iábÀt
Ne kim var cümlesi òocem buları çift idübdür Óaú

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)

- 1816 Yil esüb ıràanınca cümle yaprak
Biribirine çift olur muóáuúaú
- 1817 Çağırur birdür AllÀh birdür AllÀh
Eger göz varise èibret al bak*
- 1818 İlÀhí çok şükür elóamdülillÀh
FedÀ oldı İsmÀèíl ü İsóÀú

* Bu mısradaki vezin bozuk

Faâl

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün)

57-a

- 1819 İrişdi cism-i òÀkiye nidÀ-yı “*kum fe erselnÀk*”
Gelüb seyr itdi cism-i rÿó çü gitdi kibr oldı òÀk
- 1820 İşitdi çün òitÀbını içüb èişúıñ şarÀbını
Seher vaúti fiàÀnından melekler gÿş iderler bÀng
- 1821 Óaúúúat baórine talub çıkardı dürr-i nÀyÀbí
Ánı başıñdaki tàca dikersen olmadıñ àamnÀk
- 1822 Gözet rızúı TeèÀlÀdan eliñ çek zır ü bÀlÀdan
Úabÿl eyle sözümüz bil semÿme serteser tiryÀk
- 1823 Getürdüm Àb-ı óayvÀnı içenler olalar bÀuí
Saña nÿş itmege sÀuí olam ta ki olasın pÀk
- 1824 İdegör gÿşuña mengÿş bu söz ider günÀhdan pÿş
Bu söze muntaôır oldı eger arø u eger eflÀk
- 1825 Didigüm sözdürür Úur'Àn günÀh dertlerine dermÀn
Getürdi bize çün anı ÒudÀ'dan úadr-i “*erselnÀk*”
- 1826 MuòÀlif olma tut anı fedÀ kıl yolına cÀnı
Basa gör nefis ü düşmÀnı seni eylemedin ehlÀk
- 1827 Eger àaflet menÀmından bugün ger olmasan íúÀô
İdersin sonra vallÀhí fiàÀn ile yakañı çÀk
- 1828 Eger zehrise bu sözüm şeker gibi anı nÿş it
Ola ta derdiñe dermÀn günÀhından olasın pÀk
- 1829 İderseñ dünyÀyı ger dost olursın Óaúú ile düşmÀn
Zıra Óaú düşmÀnına dost olur mı èaúlile idrÀk
- 1830 Óaôer kıl imdi İsmÀèíl bulaşmasın saña dünyÀ
Baturma barmaàıñı bal ise de eliñi çek

(MefÀ´ílün MefÀ´ílün Fe´ylün)

- 1831 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

(MefÀ´ílün MefÀ´ílün MefÀ´ílün MefÀ´ílün)

- 1832 Seher çün nÀr-ı ahından tutuşdı òayme-i eflÀk
CemÀl-i èışúı maóbÿbı kılınca perdesini çÀk
- 1833 VasÀü-ı nÀrı mÀ´ıdır ki bÀd-ı gülşeni cennet
Biri Àbu biri nÀru biri bÀdu birisi òÀk
- 1834 ÒırídÀr olma ey tÀcir metÀèi lÀ-bahÀdır bu
Alub bir gevheri nÀyÀbí imdi var eliñi çek
- 1835 Óacerden bünyÀd olmuş Kaèbe ôannetme sakın zinhÀr
Dil-i bünyÀd-ı RaómÀní kÿy-ı maóbÿb illÀkí*
- 1836 Bugün ùÀlib-i mailÿbu görem diyen beni görsün
Bu İsmÀèil kelÀmını er olan idiser idrÀk
- 57-b
- 1837 Ebed sermest olur ey dil içenler bÀde-i cÀmıñ
Yitürür èaúlú başından işidenler nikü nÀmıñ
- 1838 Olurlar vÀle-i óayrÀn idenler vechiñi seyrÀn
Budur èÀşıúlara bayram degildür àayri emmÀk
- 1839 Künÿz ãÀ´im gice úÀ´im idenler bunda imsÀki
Olur bu ãavmıñ elbetde olur bayramı ièlÀnı
- 1840 Bugün bunda ola her kim ÒudÀ àamnÀki nemnÀki
Yarın anıñ óabıbinden şefÀèat bulasın ta ki
- 1841 Bu İsmÀèil kelÀmını bilem diyen elin çeksün
Ki dünyÀ óÀ´il olmışdur görünmez fehm-i idrÀk

* Bu mısradaki vezin bozuk

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)

- 1842 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)

- 1843 Sorma zinhÀr óÀlimi óÀliñden agÀh olmadıñ
Her ne deñlü fehm idem didiñse billÀh olmadın
- 1844 Kuş dilin bilmege imdi var SüleymÀn'ı getür
Sen gemi óÀlin ne bildiñ Nyó'a hem-rÀh olmadıñ
- 1845 Òıør'a yoldaş olmayan ilm-i ledünní bilmedin
èİşú nedür kim ne bilürsin âÀóib-i Àh olmadıñ
- 1846 Óaú yolunda öerrece sen olmadıñ zaómet-keşíd
Bend-i bÀzÿ-yı kemendçe èÀbid-i rÀh olmadıñ
- 1847 İsmÀèíl'i añlamadıñ añlamazsın óÀlini
Ger ìaríúa toàrılursañ belki gümrÀh olmadıñ
- 1848 Úadr-i iòvÀnı ne bildiñ òayr-ı òavÀh olmadıñ
Ne bilirsün sen raèiyyet óÀlini şÀh olmadın
- 1849 Elde tutan mÿr-ı milóı ne bilür ey óaú-şinÀs
Göz göz olmuş yarasına yÀr elinden ekmedin
- 1850 Olmadı Àdem cihÀnda ol kişi
Dost yolunda dürlü zaómet çekmediñ
- 1851 áam degil ger olasın zaómet-keşíd
Bu fenÀ dünyÀya çün yÀr olmadıñ
- 1852 Ôannım oldur İsmÀèíl úadr-i müsÀfir bilmediñ
Hicr-i àurbetler çeküb çün òalúa mihmÀn olmadıñ
- 1853 èİlm-i irfÀn daèvÀsı kılma sakın bir cÀnile
Mevc idüb èişú talàası çün baór-i èummÀn olmadıñ
- 1854 Bedreúa olma sakın bir kimseye ey zÀhidÀ
èÁleme rehber olanı saña rehber kılmađıñ

58-a

- 1855 DervîşÀ pendîni gÿş itmeyene sakın incinme*
Nefsile İblis'i çün kendiñe aâyÀr kılmadın
- 1856 Kendiñe pend itmediñ òalúa naâíoat kılmaàıl
Òalúa nuâuó eylediñ amma kendiñ èÀmil olmadıñ
- 1857 İsmÀèíl var her sözünnden óisse-mend olmak
Neyleyem bir sözden alur uâlu Àdem bulmadıñ
- 1858 Áh-ı eîşúla cigerde yaramuz yüz yirdedür
Akıdur yüz üzre gözler yaşı òavfıñdan seniñ
- 1859 Seni bilenler seniñ òavfıñdan olmazlar emín
Anıñçün òaâlarıñ baş virdi yoluñda seniñ
- 1860 ÒÀdim-i dergÀh olanlar àayrı kÀrı neylesün
Nicedir ol àayre mevlÀ sen olasın çünki mevlÀsı anıñ*
- 1861 Kendisi kuş olmuş uçar başa kim yapsun yuva
Nice Mecnÿn olmaya ol sen olasın çünki LeylÀ'sı anıñ*
- 1862 Su alub FerhÀd akarsa sengi kim keser èaceb
SÀúíler yanmış yüregine dökerler Şírin'in
- 1863 Çekdi naúúÀş LeylÀ'nıñ âyretini Mecnÿn görüb sildi anı*
Nice èÀşúsın didiler maèşÿúıñ âyretini sildi eliñ
- 1864 Didi Mecnÿn èÀşúsıñ BaàdÀd'ına sıàmaz ikilik âyreti*
Ben LeylÀ'yam LeylÀ benem ol benimdür ben anıñ
- 1865 İkilik âyretini sildikde vaódet görünür
Dostula birlikde olduñ rÀóat oldu mı cÀanıñ
- 1866 Çün rumÿz eîlmiñe mÀhir olduñise gel berü
Yoksa güneş toadıgında çün āabÀh mı añladıñ

* Bu mısradaki vezin bozuk

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 1867 Teñri içün çekdigin saña òoş geldi mi
Yoksa bu dünyÀ âafÀsın ber-murÀd mı añladıñ*
- 1868 YÀ İLÀhı kıl èinÀyet eyle tevfiúıñ refiú
Senden ayru düşmeye yolu İLÀhı kimseniñ
- 1869 Ol Óabıb’iñ óürmetine istiúÀmet vir bize
Ta ki yÀrın işi düşvÀr olmaya bir kimseniñ
- 58-b
- 1870 Sen yaratdıñ bizi yÀ Rab rızúımız sensin viren
Senden àayri kimse yokdur sen bizimsin biz seniñ
- 1871 Ey hilÀl-i bedr olan kÀmilleriñ ser-defteri
Nice òenbler pÿş ider çün èafv-ı dÀmÀnıñ seniñ
- 1872 Ey her şeyi úadr olan èÀrifleriñ òÀâa’l-òÀâı
Pür-âadÀdur úubbe-i minÀda çün èilmiñ seniñ
- 1873 Ey her günleri bayram olan èÀcizleriñ âulüÀnları
èAdn’a sulüÀn eyledi ol âabrile óilmiñ seniñ
- 1874 Maóv olur òurşıdı encüm ger cemÀliñ èarø ola
Yedi kat gökde melekler söyleşir faølıñ seniñ
- 1875 “Raómeten li’l-èÀlemin” “levlÀk” buyurdı şÀnıña
ÚÀdir ü Úayyým bilür çün ol güzel úadriñ seniñ
- 1876 Hem “kefÀ billÀh” buyurdı kim Muóammed’dür- Resÿl
Óáu şehÀdet eylemişdür eyler kifÀyet şÀnıña
- 1877 äad hezÀrÀn şükr-i yezdÀn idelüm leyl ü nehÀr
Biz günÀhkÀr kulları çün ümmeti kıldı anıñ
- 1878 Devlet-i dÀreyne irdiñ úadriñi bil úadriñi
Nireden geldiñ ve ne yire èazm eylemekdür niyetiñ
- 1879 Beni benlikden òalÀâ it bende eylegil saña
Kim murÀdım olmaya àayri murÀdıñdan seniñ
- 1880 İkilik noldıanı hem aâlÀ gösterme bize
Her yaña olma gözüm ola dÀ’imÀ bir yaña

- 1881 Bir èamel kıl kim saña ol yâr ola yoldaş ola
Kıla òalú dâ'im pesendi èilmiñe èirfânıña
- 1882 İsmâ'îl eyle niyâzı her zamân maëbÿdınâ
Hem daðı eyle du'âlar dâ'imâ üstâdınâ
(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)
- 1883 İdegör ôulmeti cân-ı münevver ey yüzi kevkeb
Nite kim ôulmi defè eyler atıldıkca şebi şek şek
- 1884 Diliñden koyma tevóidi ki Óaú'dan kesme ümídi
Şehâdetler görüb çift çift diye Allâh durur tek tek
- 1885 Kamu yer gök saña óüccet øaëif olma gül-i Behcet
Úaví ol müslümânlıkda ki taúvâya yapış pek pek
- 59-a 1886 Muóibb-i dünyâ olma kim seni ezdürmeye hirciz
Ôalââ it şübheden úalbiñ bir işde eyleme şek şek
- 1887 Çalındı kös göçüb úafle kamu èâlem seni gözler
Metâ'eiñ tut bugün baâla muheyyâ eylegil denk denk
- 1888 Boyan Óaú boyasına kim ki İslâm dinidür bir renk
Sakın naúşa aldanma görünür göziñe renk renk*
- 1889 èAmelde eylegil iòlââ ola gökler gibi zînet
Gice oldukça gör nice düzülür nice yüz biñ bek
- 1890 Ola gör ââóib-i òayrât görüb âamlıları şâd it
Kirâmen kâtibín yazsun âevâb defteriñe biñ biñ
- 1891 Beúâ milk içün aâla kim òalââ ide seni andan
Yiter bu fâní milkiçün gâh aâladıñ gahí diñdiñ*
- 1892 äırâü-ı müsteúim üzre yüri kim yormasun seni
Bu zaómet nerdübânından gâhí çıkdın gâhí indiñ
- 1893 Òudâ'dan itmeyüb òavfı niyâz eylemediñ afvı
Düşüb bu fâní òavfına gâh göründüñ gâhí sindiñ*

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 1894 Dönüb geldiñ mi İsmÀèîl bugün Óaúú'ıñ dıvÀnına
èAmelde müflis olduñ mı kazandıñ mı günÀh biñ biñ
- 1895 Alurlar gevdeden cÀnı o gün ÀgÀh ider seni
Anıñ úudret yedindedür benim cÀnım seniñ cÀnıñ
- 1896 Ola gör şimdi pes ÀgÀh ki sonra itmeyesin Àh
Ki ta yarın Óabıbu'İlÀh şefÀèatciñ ola seniñ
- 1897 Uyuma àaflet-i òÀbı gözetgil Kaèbeyi bÀbı
Güzel işleriñ erbÀbı òÀã ola elúÀbıñ
- 1898 Budur devlet cihÀn içre añalar òayr ile adıñ
Kamu dillerde öikr ola gidesin sen kala şÀnıñ
- 1899 Degil altun gümüş devlet hebÀ ender hebÀ dur ol
Olasın lütfına maôhar o devletlü güzel òÀnıñ
- 1900 HidÀyet ide ol HÀdí seni àamdan ide şÀdı
Kese bu óubb-ı berbÀdı aña meyli ola cÀnıñ
- 1901 Nebíler hem velíler gör ne yola gitdiler fikr it
Ne fièlile gelüb gitmiş varise èaúl-ı iòèÀnıñ
- 59-b 1902 Girüb İslÀm óiãÀrına bilesin burc u bÀruna
Şeríeatde ùaríúatde yapış óabline Úur'Àn'ıñ
- 1903 Maúamıñ ravøa-i cennet tutarsan farøile sünnet
Bizi bunlar recÀ minnet òalÀã olmak içün cÀnıñ
- 1904 Daòı óüccet ü zekÀt ide şehÀdet ide tevóíd
Olur àavm u àalÀt yarın seniñ óüccet-i bürhÀnıñ
- 1905 æevÀbuñ cennet-i bürhÀn günÀhıñ nÀr içün ey cÀn
èAmel kıl var aña göre dilerse kankısın cÀnıñ
- 1906 ÒudÀvendÀ hidÀyet vir müdÀmí istiúÀmet vir
Ki kalmışları menzîle irişdürmek seniñ şÀnıñ
- 1907 Çü gözim künc-i emÀna uzatdım dest-i dÀmÀna
Ola rÀøı bu İsmÀèîl ne óükm iderse fermÀnıñ

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)

- 1908 Gelüb bülbül gülüstÀna seher başladı efàÀna
Ciger kanile gözyaşı boyası oldu elvÀnıñ
- 1909 Çün olduñ eışúa yaraşık ebed giryÀn ol ey èÀşıú
Budur èÀşıúile maèşşú nişÀnı yazı bu
- 1910 SarÀy-ı eışúile cÀnıñ olubdur çünki úalb anıñ
Yed-i úudretile êarb oldu bugün sikkesi ímÀnıñ
- 1911 İnÀnmak koydılar adın aıl ímÀn-ı bünyÀdın
İdüb Úur'Àn'la irşÀdın Muóammed mürşidi anın
- 1912 Ola gör bir ulu eşcÀr ki olsun meyveler iôhÀr
Yesün hem meyveñi èÀlem-i Muóammed ola baàbÀn
- 1913 Olursan böyle bir merd ol gider bu baòli cömerd ol
ÒudÀ çün böyle emritdi budur hem óükmi Úur'Àn'ıñ
- 1914 ŞerÀfet bula İslÀm'ıñ selÀmet bula ímÀnıñ
Girüb cennet sarÀyına âafÀ kesb eylesün cÀnıñ
- 1915 Boyanma dünyÀ rengine bugün óayf eyleme kendiñe
Kulak ur imdi pendine varise èaúl-ı irfÀnıñ
- 1916 Ne emr ola bu kuluña komuşdur başı yoluña
Gözedür gözi çün seni ne yüzden ola fermÀnıñ
- 1917 NiyÀz ider bu İsmÀèil ki âaflet olmaya óÀ'il
Diler kim eışúile ola müdÀmí ülfeti anıñ
- 60-a
- 1918 Ey gönül saèy eyle dürüş ta ki bedr ola hilÀl
Eylesün gün ü gün terÀúuí sendeki úadir kemÀl
- 1919 Varsa èilme'l-yaúíniñ istegil èayne'l-yaúín
İresin Óaúúa'l-yaúíne keşf ola saña cemÀl
- 1920 Budur insÀnda kemÀl kim bile hem bilmez ola
Bile nefsin èaczi iôhÀr eyleye budur mÀ'il

- 1921 èİlm anıñdur ki seni òalú eyleyüb virdi èilim
Hem daòı oldur èilm kim èilmine irmez zevÀl
- 1922 PÀdişahlık andadur kim hem ezeldür hem ebed
Kıl ùaleb menâybı andan kim anıñ èazlı muóÀl
- 1923 Neyleyem bu menâybı kim èazl-i àamdur neâb-i àam
èÖmri øÀyiè eyleye hem uòrÀ ola zevÀl
- 1924 èÁúıl olan meylini virmez buña kılmaz heves
Olsa da Óaú üzre olur èadlıle bulur kemÀl
- 1925 Baòtulu anlar ki işi èadlıle íósÀn ola
SÀyesinde òalú-ı èÀlem rÀóat ola mÀh u sÀl
- 1926 èArşı RaómÀn gölgesinde olalar èadlı eyleyen
Olalar òevú ü ãafÀda görmeye hırgız sý´Àl
- 1927 İsmÀèıl eyle temenní èişú-ı Óaú’dan dÀ’imÀ
èİşúile döner bu gökler Mevleví sÀlık miâÀl
- (MefÀ’ílün MefÀ’ílün Fe’ýlün)
- 1928 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (FÀ’ılÀtün FÀ’ılÀtün FÀ’ılÀtün FÀ’ılün)
- 1929 Ey gönül eyle şehÀdet Faòr-i èÁlem’dür Resýl
Eylediñ aña ãadÀúat èÀúıbet olduñ vuâyıl
- 1930 Hem anıñ yüzü suyuna kıl duèÀmuzı kÀbýl
Budurur senden niyÀzım işigine eyle kul
- 1931 “Eòhebe èanne’l-òazen” dan irişe semèe ãadÀ
Ola kim baà-ı cinÀna zümre-i evvel duòýl
- 1932 Kaèbe óaúúı çünki yÀ Rab kim anı yaptı Óalıl
Ol gönül óaúúı içün kim ãÀníèí oldı Celíl

- 1933 Sermeşâr eyleme bizi havl-i şiddet günleri
Varmaâa eârş gölgesine bedreúa ol Resýl*
- 1934 Sencedür senden niyâzım bizce eyleme bizi
Óâşâ ki kesmem ümídım kim seniñ afvıñdur ol
- 60-b 1935 Yâ Kerım ismiñ okur dil kim ola dürlü kerem
Yâ Raóım ismiñ okur hem kullara raómiñdür ol
- 1936 Kullarıñ beyninde taúsım eyledim esmâları
Sehmine düşdi eadýnuñ kim Mudíl ismiñdür ol
- 1937 Gerçi taúdíri ezeldendür bize bunlar kamu
Cümlemizin elde dilde şimdi kesbi oldı ol
- 1938 Râøı oldı iş bu úavle İsmâèıl hem cümlesi
Kendi fièlimüzle herkes eyledük anı úabýl
- (Mefâ´ílün Mefâ´ílün Fe´ýlün)
- 1939 Bu maenâ àayri yerde fehmi olunmaz
Ve illâ var gönül levóinde ara
- (Fâ´ilâtün Fâ´ilâtün Fâ´ilâtün Fâ´ilün)
- 1940 Pışuvâyı cümle mürsel pışuvâ oldı saña
Óaúú’a teslím olduñise àam yime olma melýl
- 1941 Ber-murâd olmak murâdıñ varise ger ey gönül
Vir murâdı Óaúúa kim eyler murâdı dâ´im ol
- 1942 Ger murâd anıñ olunca her murâd olur seniñ
İki murâd olmayınca bir murâd olur uâýl
- 1943 Ger Müríd ismiñe maôhar düşse sendeki murâd
İşledim ben bu işi deyu idersin şirki bol
- 1944 Teslím ol Óaúú’a bir işi eyleme zinhâr murâd
Óaúú’dadur cümle irâde kim murâdı eyler ol

* Bu mısırda vezin bozuk

- 1945 Ey murÀdlar virici Óaú cümleyi kıl ber-murÀd
Vir anın yüzi suyına kim óabíbiñdür Resýl
- 1946 Budurur senden niyÀzım yÀ İlÀhe´l-èÀlemín
Al bizi bu nefis elinden dergehiñde eyle kul
- 1947 Vir âirÀù-ı müsteúíme istiúÀmet yÀ Úerím
Vir şarÀb-ı eışúı kim mest-i müdÀm ola bu kul
- 1948 Kıl muóabbet èÀleminden bir naôar sen yÀ Baâír
Eyle hem fetó-i úaríb kim raómetiñ bÀbıdur ol
- 1949 Ol Óabíb’iñ ümmetiniñ cümlesine vir necÀt
Raómetiñ deryÀsına baksam günÀh “şey’ün úalíl”
- 1950 Sensin İsmÀèíl ümídi rýz u şeb gözler seni
Bildí SettÀru´l-èuyýbı ta ki olmaya ôelíl
- 61-a 1951 Bir èamel kıl dünyada kim Óaú dívÀnında seni
İtmeye rüsvÀ-yı èÀlem kılmaya seni ôelíl
- 1952 Bunda kim fièl-i úabıóoule nicedür yarın ôelíl
Saña bir temsíl ideyim ta ola aña delíl
- 1953 Óaú dívÀnına gör ki rüsvÀy nicedür*
Nice utanur bu kullar âÀóibinden nola óÀl
- 1954 Dinle anıñ temâílini tÀ saña idem beyÀn
Sonra pişmÀn olmayasın Àh iderek mÀh u sÀl
- 1955 Bir zamanda pÀdişah şehzÀdesin
Kim tehhül eylemek diledi ol
- 1956 Aldı ol bir pÀdişÀhın kızını
Cemè olub erkÀn-ı devlet kim düğün eyledi ol
- 1957 Gice oldı dürlü dürlü zínétle nÀzile
Çün zifÀf itdiler anı ta murÀd ola óuâýl

* Bu mısradá vezin bozuk

- 1958    ret eylemi  g yeg  ol gice ser o  olub
Gice eyle    ra   kub bir ya a   zm ider ol
- 1959 Kaldı k z h crede tenh  kendi gitdi bir ya a
Gice ile gitdi   hz d vardı   abrist na yol
- 1960 Ol mez rist n meger kim   abr-i yeh d  imi 
Bakdı bir   abre    k var eyledi a a du  l
- 1961 Ol gice meger yeh du  biri murd olmu idi
La d id b   m a komu lar yanına   n g rdi ol
- 1962   crede gelini sanub ol sard  ser o   la*
Sarılıb   n ol yeh du  l  esine yatdı ol
- 1963 Yatdı anda ol gice ol geelim biz bu ya a
  n   b   oldu varurlar   creye c mle ric l
- 1964 G r rl r   hz de yokdur   n per   n oldılar
Get rek      m deyu varm  idi sa  sol*
- 1965 Aradılar anı birbir buldılar bir yirde kim
Bir yeh d   abr ne girmi  hem sarılı  yatar ol
- 1966   n uyardılar g r r kim   al -ı    em c mlesi
Kendine ider tem    erk  n-ı devlet sa  sol
- 1967 Pes ayıldı anda ol dem g rdi kim    l b yled r
Nice utanur o kimse sen mul    ada ol
- 1968 Bir yeh du  l  ine benzer bu d ny  ey   az z
  al  ana eyle sarılı  kendi ehli sanur ol
- 61-b
- 1969   Azr  il aldukda c  n n ayılır hem uyanur
G z n a ar g r r ol dem kim   y  met kopmu  ol
- 1970 Enbiy  v  evliy lar c mle melekler bile
C mle ma     t yanında aya n turmu dur ol

* Bu m sralarda vezin bozuk

- 1971 Enbiyâlar maôarîdur Óaú óuøurında turur
Âb u ecdâd bunca maðlÿú kendine seyr ider ol
- 1972 Bunları böyle göricek nice utanur èaceb
á ayri nasıl olduânı sen mülâóáôada ol
- 1973 Ana göre eyle inââf kendiñe gel ey òocem
Sonra eyvâh dimeniñ fâ´idesi olur degül
- 1974 Úiããadan aldıñsa hiããe Àferín olsun*
Anlamadıñsa bu úiããa seniñüçün óâøır ol
- 1975 YÀ İLÂhı kıl èinÂyet bir bölük èâcizlerüz
Cümle tevóid ehline bile hem İsmâèíl
- Pend-nâme-i İsmâèíl Gürüñí
- (*)
- 1976 Óaú suçları èafv eyler ol ki anı dil söyler
Dil öikr-i Úur´ân eyler raómet-i Raómân eyler
- 1977 Toprakdan insân eyler
Hem aña ímân eyler
- 1978 èÁşıú ol muóabbet kıl toârı ol rıðâsın bul
âidúla aña kul ol dergâhına maúbÿl ol
- 1979 Dost iline gider yol
Úapusında sâ´il ol
- 1980 Her işi ider Óaú'dur taúdírd eàüÀ yokdur
Óikmeti anıñ çokdur ne dilerse eyler ol
- 1981 Her işde murâd anıñ taúdír írâd anıñ
èAúılı irmez insânıñ ne dilerse eyler ol
- 1982 Sen işi gördüm sanma soñra Óak'dan utanma
Eyvâh oduna yanma cümle işi gören ol

* Bu mısra vezin bozuk

(*) 1976-2164 arası beyitler vezinsizdir.

62-a

- 1983 Òalú itmese ãadÀlar bir kimse söyler degül
Eger ol dimese ol hiçbir iş olur degül
- 1984 Cümle òalú èÀcizlerdür elinden bir iş gelmez
Kamu òalú bir Àletdür yed-i úudrettedür ol
- 1985 Kullansa deprenür ol
Kullanmasa turur ol
- 1986 Óaú cümle aàaçları yaradub virdi size
Iràalarsañ ıràanur ıràatmasañ turur ol
- 1987 Úıããadan bir óisse al
Hem rumÿzdan ÀgÀh ol
- 1988 Úalbi pàk eyle aèlÀ ta ki şevúile tola
Her işler anıñ ola neylerse laúíf ola
- 1989 Hem kullara luúf ola
Luúfı da güzel ola
- 1990 İşler olunca böyle sen zaómeti terk eyle
Óikmetu´llÀhdur eyle sen hemÀn tur āabr eyle
- 1991 Döndükçe çarò-ı úudret
Tur hemÀn sen seyr eyle
- 1992 Lutfile iósÀn anıñ èafvile àufrÀn anıñ
Her dem şÀd eyle cÀnıñ her iósÀn Óaú’dan bul
- 1993 Sakın bir dem àam yime
Óaú’dan àayri var dime
- 1994 Küllü şey’in
HÀlik ol
- 1995 Bil nefsiñi Óaúú’ı bil hem nefsiñe mÀlik ol
Mürşíd eyle Úur’Àn’ı Óablu’lÀha sÀlik ol
- 1996 Óüccet olmışdur Úur’Àn
“Küllü men èaleyhÀ fÀnin”

- 1997 èAşúı nÿş it sakın yed-i úudret bÀúiden
Òıør ile èİsÀ gibi gir cennete bÀúı ol
- 1998 Mü´minler olmaz óÀşÀ
Cevheri çalma taşa
- 1999 Mevt için óadıâinde
Hediye dedi Resÿl
- 2000 Yiter çekdigiñ èanÀyı terk eyle bu fenÀyı
Elvirür saña terkiñ èibÀdetler başı ol
- 2001 Olma óubb-ı dünyÀdan
ÒaùÀlarıñ başı ol
- 62-b
- 2002 Her ki dünyÀdan kaçdı dünyÀ ardına düşdi
Kaçanlar Óaúú’a irişdi MevlÀ’sını buldı kul
- 2003 Her murÀdı buldı ol
Terk-i dünyÀ kıldı ol
- 2004 Vaèdiñde hem ãÀdık ol kılma yalanı úabÿl
Her sözüñde gerçek ol ta duèÀn ola maúbÿl
- 2005 ZinhÀr eyleme buòÿl eyle cennete êuòÿl
İki èÀlemde murÀd ol hem daòı var cömerd ol
- 2006 Geçer ve bakma kimseye ol senden incinmeye
Nefsiñ için bir şeye isteme zinhÀr oàul
- 2007 Óalún èaybını yarma kendiñi èaybsız görme
Güzel òuyla òuyulan aòlÀú-ı óamıde ol
- 2008 ZinhÀr yalanı dime bir şey için àam yime
Her seóer kıl zenzeme rızú viren RezzÀú’ı bul
- 2009 Olmasun senden telÀş
Her vechile rÀóat ol
- 2010 Nefsi saña eyle kul bil ki sen oldun maúbÿl
DergÀhda merdÿd olma sen nefsiñe olma kul

- 2011 Nefs saña ger ola kul
Bil ki sen olduñ maúbýl
- 2012 Bir kimseye óayf itme kimse ile yan yatma
Şeyüñi hiç dost tutma mü´minler ile yâr ol
- 2013 Óarc olmaz zuyýf akçe
Ôer-i òÂliâ èayar ol
- 2014 Dil bıkmadan óaõer it òalka hüân-i naõar it
Óaúkıla òoş bÂzÂr it èÂlemde bí-behÂ ol
- 2015 Bed-òuyuları terk eyle
äÂóibine düşmÂn ol
- 2016 Tövbeyi koyma dilden gelebildikçe elden
Her seóer fiâÂn idüb itdügüne pişmÂn ol
- 2017 GünÂhı kim itdürdi
Anuñile düşmÂn ol
- 2018 Ayrılma tevÂzuèdan óaõer kıl tekebbürden
Òayr işle òayru´n-nÂs ol dÂ´im óÂtır-âinÂs ol
- 63-a 2019 Kıl eyu bir èamel kim
AllÂh katında òÂs ol
- 2020 Olmasun Óaú´dan àayri úalbinde bir şey zinhÂr
Vir cilÂ tevóídile ùutmaya ta ki pÂs ol
- 2021 Ol virdi dürlü nièmet
Sende aña sipÂs ol
- 2022 èÁúibetiñ fikreyle dÂèim Óaúú´ı öikreyle
Her dem aña şükreyle seni İslâm itmiş ol
- 2023 Ne yirden geldin ise
Yine aña vara yol
- 2024 Toârı söyle toârı ol giç bÂıldan Óaúú´ı bul
Óaú yaratdı iki yol ùamu ile uçmak ol

- 2025 Tamu yolu zînetli
Uçmak yolu zaómet bol
- 2026 Óaú peyàamber çaàırur zahmetli yol toàrı yol
Ben gelmişem bu yoldan benim yolumdur bu yol
- 2027 Zaómetine âabr iden
âafÀsına irer ol
- 2028 Tamu yolu zînetli şeyùÀn turmuş çaàırır
Gelin bu yol toàrı yol deyu iàvÀ ider ol
- 2029 Aldanma zînetine
İmtiôÀn yolıdur ol
- 2030 Yüri zaómetlü yola soñı selÀmet ola
Her kim gide bu yola cennette sulùÀn ola
- 2031 Fikr eyle inâÀf eyle kendine kıyma oàul
Çek burada zaómeti var onda âafÀda ol
- 2032 Pendim güzel gÿş eyle òÀùırını òoş eyle
Çek dünyÀda zaómeti cennetde cünbüş eyle
- 2033 Şimdi acı görünür
Soñra tatlu olur ol
- 2034 Terk-i edebden sakın dÀ´im âÀóıb-i óayÀ ol
Maèníde deryÀ olub âÿrıde bir úaire ol
- 2035 Bildikleriñi unut
Maèrifetde yektÀ ol
- 63-b
- 2036 Óırs-ı ùamaèdan sakın cÿèu şebeèden kesil
Ehl-i úanÀèat olub àÀyet ile taúvÀ ol
- 2037 BÀùına ol óaúkıla
ÔÀhir ehl-i fetvÀ ol
- 2038 Sırr-ı Óaú’dan ÀgÀh ol àayri şeyden nÀgÀh ol
Her seóer ehl-i Àh ol her vech ile iâlÀh ol

- 2039 èUzlet kıl òÀneúÀh ol
Òalúa hem òayıròah ol
- 2040 Korkma hiçbir kimseden kork AllÀh'dan dÀ'imÀ
Yuóyí ve Yümít oldur oldurub dir gören ol
- 2041 Cümle òalúí òalú ider
Òalú gibi èÀciz deàül
- 2042 Bir şey umma kimseden dÀ'im Óaú'dan dile
Cümle maòlÿúí yoòsÿl Óaú àaní pÀdişah ol
- 2043 Cümle òazíne aníñ
ÓÀşÀ tükenür deàül
- 2044 Bakma òalúín èaybına kendi èaybını gözet
Ta ki èaybın sitr ide kim SettÀru'í-èuyÿb ol
- 2045 Tövbe kıl günÀhlara
Kim áaffaru'ò-òünÿb ol
- 2046 MÀdem ki dünyÀdasın şeyüÀn ile cenk eyle
Mertebeñ ola yüce hem gÀzí hem şehíd ol
- 2047 èAmel-i àÀlió işle
Óaú katında saèíd ol
- 2048 Cennete girmeyince Óaú'dan emín olmaàıl
DÀ'imÀ eyle niyÀz ta ki suçun afv ola
- 2049 Gir cennete ol emín
Óaú rıòÀsın anda bul
- 2050 Ey MüslümÀn kardaşlar yazub okumak kolay
Maèrifet budur añın mÿcibince èamel kıl
- 2051 Şimdi kolay sonra güç güç işler olur kolay
PÀslı úalbden óaøer kıl kerem eyle ur kolay
- 2052 BünyÀn-ı merãÿã gibi ol kerem it her zamÀn
áamlı baksa yüzüñe àÀyet mesrÿr ola ol

64-a

- 2053 Bir saru inek kadar úadriñ olmaz mı seniñ
Kim “tesür ru’ n-nÂôirín” didi Óaú aña oàul
- 2054 Gelüñ inâÀf idelüm “el inâÀfü niâfu’d-dín”
ÎnâÀf ehlin Óaú sever imdi inâÀf ehli ol
- 2055 Özgüyünci olman
èAlÀmet-i îmÀn ol
- 2056 Var olana yok dime iósÀn eyle çok dime
Belki bir byñ gününde saña vÀãıl olur ol
- 2057 Az ãadaúa çok belÀ defè ider gelmez kula
BerekÀt bulur mÀlı èömri hem uzun olur
- 2058 äÀóib-i iósÀn olana
Òalú cümlesi kul ola
- 2059 Her dilde güzel şÀnı òayrile hem yÀd ola
Óaú birine biñ vire ol kulña cömerd ola
- 2060 Óaú yoluna virmede
Merdoàlu hem merd ola
- 2061 Óaú aña çok mÀl virmiş kendi virmez bir kula
Ol kul ki ol òasís mÀl kendine derd ola
- 2062 Az az kendi cemè ide
VÀliler çok çok ala
- 2063 Óaú vire cömerdlere èÀlícenÀb merdlere
Hirgiz yokluk görmeye ol kul ki cömerd ola
- 2064 Óasretleri kavuşdur küsüleri barışdur
Ayrularu karışdur böyle äÀóib-òayr ol
- 2065 Mü’minlere kardeş ol
èÁimlere yoldaş ol
- 2066 Kimseye óased kılma diliñden fesÀd kılma
Óaúile düşmÀn olub èÀúibet helÀk olma

- 2067 Ta ezelden kısmetiñ
Taksímine raøí ol
- 2068 Úısmetiñ gitmez ile eyliğıñ geçmez ele
Eyle olsa ey èÀúıl óasedden ne kÀr ola
- 2069 “*El óasýd lÀ yesýd*”
Dimişler duyduñ ola
- 64-b 2070 Pendim güzel gýş eyle òÀıırıñı òoş eyle
Çek dünyÀda zaómeti cennetde cünbüş eyle
- 2071 Bulanlar böyle buldı
Sen daòı var böyle bul
- 2072 Tut bÀb-ı tevekkül oldır rızúın kefilı
Óáu’ dan àayrı kimseyi umýrıña katmaàıl
- 2073 Tayanma bir kimseye
Teñriye şirk itmegil
- 2074 Óáu’ dan àayrı úalbiñe sıàamasun kaşı hilÀl
Basmasun BaàdÀd’ ına zinhÀr èayyÀre oàul
- 2075 YÀr ile kıl ülfeti
AàyÀr ile olmaàıl
- 2076 Úalbi Óáuú’a kıl teslím kalıb òalúile kelím
“*Limeni’l-mülk*” i èalím vÀóidü’l-úahhÀrı bul
- 2077 Kul anıñdur milk anuñ
Benlikden var òalÀã ol
- 2078 Sakın zinhÀr Àm olma òÀãlıkda daòı kalma
Geç bunlarıñ cümlesin dergÀhda òÀãe’l-òÀã ol
- 2079 èÁmı sevdi dünyÀyı sevdi òÀãı cenneti
ÒÀãlar óÀãı sevdiler cümle yüce óÀøreti
- 2080 “*LÀ òÀvfun*” ola şÀnıñ maózyñ olmaya cÀnıñ
Úadır ola her şebÀnıñ her günüñ bayram ola

- 2081 Óaú'dan saña íósÀnlar
Her ãubó u şÀm ola
- 2082 Óoş geçe her eyyÀmıñ dilde söylene nÀmıñ
Uçmak ola ÀrÀmıñ her vechile òandÀn ol
- 2083 Hem ãoóbet-i rıêvÀn ol
Ser defteri òýbÀn ol
- 2084 á amdan ÀzÀd olasin dÀ'imÀ şÀd olasin
Görmeye göñlüñ keder her dem ÀbÀd olasin
- 2085 Óaú vire rızúını bol
Ayaàına gele ol
- 2086 Ne gelse Óaú'dan saña sen rÀøı olàıl aña
Úulları yedile Óaú'dan saña gelür ol
- 65-a 2087 Óaú èÀdeti böyledür kendi dilden
Münezzeh òalúi saña söyledür
- 2088 Pendim güzel gýş eyle òÀùırını òoş eyle
Çek dünyÀda øahmeti cennetde cünbüş eyle
- 2089 ÓarÀma sunma eliñ günÀhdan sakın diliñ
Óaúú'ın yime bir kuluñ Óaú katında ãÀdıú ol
- 2090 èAhdiñe eyle vefÀ
Hem sözüñde ãÀdıú ol
- 2091 Açlara muótÀclara fauírlere yetímlere
Raóm eyle miskínlere íósÀn eyle ara bul
- 2092 SulüÀn-ı ehbiyÀya
Var cennetde civÀr ol
- 2093 Kes àıybetden diliñi toàrı eyle yolıñı
Her òemínden kesil aòlÀú-ı óamíde ol
- 2094 èAbd-i èÀciz biçÀre imdi var yalvar yÀre
Olursa ondan olur seniñ derdine dermÀn

- 2095 Meded İLÂhî kaldım ne çÂre olursa senden olur
Benim derdime çÂre kimseden olur degül
- 2096 Pendim güzel gÿş eyle òÂûırırñı òoş eyle
Çek dünyÂda zaómeti cennetde cünbüş eyle
- 2097 İbrÂhîm Edhem gibi kendin èabÂ-pÿş eyle
Geldük de èişûın mevci deryÂleyin cÿş eyle
- 2098 Maèníde bu resme ol
äýríde óÂmÿş ol
- 2099 Ara bul kÂmilleri èilmiyle èÂmilleri
Bülbül ol bul gülleri tevóíd söyleyen dil ol
- 2100 Òalúa irüsün ışıân
BÂri var bir úandíl ol
- 2101 Olmak istersen melek az yiyüb az söylemek
Az uyu gicelerde AllÂh'dan eyle dilek
- 2102 Furâatı fevt eyleme
Ruðâat virmişken felek
- 65-b
- 2103 Pendim güzel gÿş eyle òÂûırırñı òoş eyle
Çek dünyÂda zaómeti cennetde cünbüş eyle
- 2104 Altun veznesi gibi altun veznesi gibi
Bir kıl kosañ dönderür bir kıl kosañ dönderür
- 2105 áurbetde kalmışları
äılasına gönderür
- 2106 Vir yoluna mÂlıñı dosta èarø it óÂlıñı
Öiömet-i dergÂh ile geçür mÂh u sÂlıñı
- 2107 Sakın olma muèÂrıø
Kes úıyl ile úÂlıñı
- 2108 Baş u cÂn vir yoluna ta ãadÂúat biline
Ta selÂmet göç idüb varasın dost iline

- 2109 èAdem olandan olma
Kim olduân biline
- 2110 Sÿ-i èamelden sakın şeyüÀna olma yakın
Koyma sende kul óaúúın ôÀlim olma maôlÿm ol
- 2111 MÀl u evlÀd terkin ur bunlara muóibb olma
Belki úalb-i selím ol
- 2112 Çek Firèavn'ı deryÀya sen selÀmet geç öte
Gör tecellí nÿrını MÿsÀ gibi kelím ol
- 2113 “El-èilmi èindallÀh”ı bil
EsmÀlara èalím ol
- 2114 Nefsi àaêÿb olmaàıl ãabr eyle Eyyÿb-veş
Tövbe kıl Ádem gibi her vechile óalím ol
- 2115 Kul ne èamel işlerse
Hem òayri hem èalím ol
- 2116 Nÿh gibi şükrÀn olub óilm eyle Òalíl gibi
İsmÀèíl gibi èadl ol MÿsÀ gibi iòlÀã ol
- 2117 Yaèúÿb gibi óüsn-i ôann DÀvud gibi iètiôÀr
DergÀhda òÀæe'l-òÀã ol
- 2118 SüleymÀndan tevÀøue zÀhid ol èísÀ gibi
Cemè it böyle aòlÀúı aòlÀú-ı óamíde ol
- 66-a
- 2119 İns ü emlÀk içinde
Böyle pesendíde ol
- 2120 Pendim güzel gÿş eyle òÀùırını òoş eyle
Çek dünyÀda zaómeti cennetde cümbüş eyle

Her Ne ki Óaú'dan Gele Hem RÀøí Hem ÚÀ'ilyz

- 2121 Yokdur anıñ mÀnièi cümleñiñ ol ãÀnièi
MÀlik olur milkinge ne dilerse eyler ol
- 2122 Üÿr taàında MÿsÀ'ya MièrÀc'da óabíbine
Kullarına söyler ol
- 2123 Óayy u Úayyým oldurur lüüf anıñ boldurur
Cümle eşyÀyı èilmi ióÀüa itmiş oàul
- 2124 ÓÀşÀ ki bir ôerresi
èilmiñden taşra degül
- 2125 äÿríde göz içinde bir pÀre yaàdur gören
Maèníde óaúíúatde gören hem gösteren ol
- 2126 Bir pÀre et dil olmuş söyler óikmetu'llàh
äÿríde böyle amma maèníde söyleyen ol
- 2127 Milkinge mÀlik ol
VÀóidü'l-ÚahhÀr'dur ol
- 2128 Pendim güzel gÿş eyle òÀüürüñi òoş eyle
Çek dünyÀda zaómeti cennetde cünbüş eyle
- 2129 èilmi ezelde yazmış
Ádetu'llàhdur böyle
- 2130 MurÀd itdigi şeyler bir anda ol var eyler
Üarfetü'l-èayn içinde cümleyi var ider ol
- 2131 YÀri hem aàýÀr ider
AàýÀrı yÀr ider ol
- 2132 Úudret ıssı úÀdir ol cümle yirde óÀøır ol
ÓÀşÀ sıamaz bir yere meyli èarşa àÀlib ol
- 2133 Kimse bilmez bu fenni kendiniñ miàli kendi
Yok şeríki nÀôırı bir şeye benzer degül

- 66-b
- 2134 Pendim güzel gýş eyle òÀtırını óoş eyle
Çek dünyÀda zaómeti cennetde cünbüş eyle
- 2135 èİşúı mihmÀn eylegil
DeryÀ gibi cýş eyle
- 2136 èİşú şarÀbını gönül dost elinden nýş eyle
Ta ebed bu èişúla kendiñi beyóýş eyle
- 2137 Ey èÀúıl ayaları
Pend-nÀmeyi gýş eyle
- 2138 Eger oldunsa Àdem óaúdan ayrılma bir dem
äııÀı müsteúımde istiúÀmet üzre ol
- 2139 İstiúÀmet ilinden
Gider Óaúık'a togrı yol
- 2140 Eyyýb gibi āabr eyle itdügüñe pişmÀn ol
Vücýduñ Miār'ına var Yýsuf gibi sulıÀn ol
- 2141 āanèatı Óaúú'ı var seyret
Óikmetine óayrıÀn ol
- 2142 Gör bu èulyÀ ve süflÀ ne kim var cümle eşyÀ
èİbretle bakmaya yiter saña bürhÀn ol
- 2143 Ey gülòÀn-ı pÀdişah
İsmÀèİle mihmÀn ol
- 2144 CÀnlar içinde cÀnı sensin öýblar sulıÀnı
Kalmışlara irşÀd ol iúlím-i àamda şÀd ol
- 2145 Cümle şeyòİñ içinde
Pır-i kÀmil üstÀd ol
- 2146 Kes òaùÀdan dilimi düşmeden tut elimi
Toàrı eyle yolumu ta ki saña vara ol
- 2147 èAybımla úabýl eyle
İşigiñde eyle kul

- 2148 Ol Óabíb'íñ óürmeti cümlemüzden rÀøı ol
Luıfı çok iósÀnı çok luıfı iósÀn eylegil
- 2149 èAfvı çok àufrÀnı çok
èAfv-ı àufrÀn eylegil
- 2150 İsmÀèıl saña muótÀç pendime eyle revÀc
Bir yeşil cevher gibi òalú ide başına tÀc
- 2151 Her kim olursa yÀ Rab
Kıl duèÀsını úabýl
- 67-a 2152 Zıllu´llÀha nuâret vir her murÀdına ir gör
Ya Kerım eyle anıñ èadl ü èadÀletin bul
- 2153 Vir kendi òazínenden
MurÀdına irer ol
- 2154 èÁlimlerin èilmini müzdÀd eyle óilmine
Cümleten èÀlimleri kıl èilmi ile èÀmil
- 2155 Zühdini àaúvÀsını
Her vechile kıl kÀmil
- 2156 İş bu Gürün òalúını aòlÀúını òulúını
èAfv eyle suçlarını kıl yÀ Rab òayra tebdíl
- 2157 HisÀbile èaõÀbın
èAfv eyle eyle maúbýl
- 2158 Ümmet-i Muóammediñ cümlesini yÀ Raóım
èAfv eyle èaõÀb itme eyer bay eyer yoòsýl
- 2159 Birisin gerü koyma
Cümlesini eyle maúbýl
- 2160 Kim okur bu dívÀnı “lÀ òavfun” ola şÀnı
MÀlı èömri çok ola cennet ola mekÀnı
- 2161 áam nedür hiç görmeye
DÀ'im şÀz ola cÀnı

- 2162 Ey şefÀatkÀrımız sensin ümídvÀrımız
Ya ilÀhe´l-èÀlemín sen bilürsin óÀlimüz
- 2163 Pend-nÀmemiz yüz oldu güzel güzel söz oldu
Toprakda koymaàa İsmÀèíl’e yüz oldu
- 2164 YÀ FettÀó u yÀ RezzÀú u yÀ èAlím*
YÀ SettÀr u yÀ á affÀr u yÀ Óalím*

(FÀ´ilÀtün FÀ´ilÀtün FÀ´ilün FÀ´ilün)
- 2165 Topragı Ádem idüb eyler kelím
“*Leúad òaleúne´l insÀne fí eóseni taúvím*”
- 2166 Baèøısın eyler Òalíl baèøını kelím
Bildürür esmÀyı hem eyler èalím
- 2167 Baèøını Firèavn u Nemrýd eyledi
Baèøısın eyledi hem úalb-i selím
- 2168 Baèøına èilmiñ virür zaómet ile
Baèøını bir anda ol eyler èalím
- 67-b 2169 äýríde bir úaùre görünür göze
Maèníde deryÀ-yı èummÀndur dilim
- 2170 Mevc olub geldükce taşar èişúla
Óikmetu´llÀhı beyÀn eyler dilim
- 2171 Her virüb aldıkça yÀ Rab bu nefes
Sen óayÀt virdükçe söyler dilim
- 2172 Ger eserse her seóer bÀd-ı nesím
Çün gülüstÀnda küşÀd olur gülüm
- 2173 YÀ ilÀhí eyle èişúıñla müdÀmí ülfetim
Olmaya àaflet òaùÀsı óÀ´ilim

* Bu mısralarda vezin bozuk

- 2174 Kıl tecellî nýr-ı ímÀndan nidÀyı yÀ Óalím
DünyÀda kalma àaríb ísmÀèíl'im ísmÀèíl'im
- 2175 Bundan özge devlet olmaz ey èazíz
ÓamdülillÀh kim gözüm gördi yüzüm
- 2176 Bu cihÀnda ôÀhirÀ bir kimseye
Söylemege àayri kalmadı sözüm
- 2177 Ta ezelden iş bu cismi ey èazíz
Òakden aldım yine òÀke teslím eyledim özüm
- 2178 Ol zamÀn gördüm èinÀdın İblís'in
Òavf-ı BÀríden turÀb oldu yüzüm
- 2179 Göñlümüz àayet yücedür èarşile cevln ider
Cismimiz òÀkile maòlÿü san türÀb olmuş özüm
- 2180 Ey cesed meşhedî perde perde eylegil aèdÀlara*
Ey göñül àaybe karış kim kimse görmesün izim
- 2181 Ey cesed maúbereden saña èalÀmet ideyim
Seni anda biraàub dÀr-ı emÀna gideyim
- 2182 Seni andan adasun òalú-ı cihÀn leyl-i nehÀr
Óarem-i Kaèbe'de pinhÀn èalÀ'ím ben olayım
- 2183 BÀuí mülk anda benimçün muntaôır olmuş ola
Serteser gülşÀn ola dünyÀ anı ben nideyim
- 2184 Sanma kim àafletle ben geçürem bir nefesim
Emrine muntaôıram kim her nefes cÀn vireyim
- 2185 YÀ Laiíf eyle hidÀyet lüüfıña dÀyim ideyim
İsmÀèíl eyler niyÀzı seni óicÀbsız göreyim
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün)
- 68-a
- 2186 Elestü bezmi bÀuíden unutma èahd-i míâÀuí
O meclisde olan vaèô-ı naâíoat saña yitmez mi

* Bu mısradaki vezin bozuk

- 2187 O èahdiñ ol vefÀdÀrı taóammül eyle ol BÀrí
Koma dilden sen ol yÀrı bu devlet saña yitmez mi
- 2188 Tefekkür kıl bu esrÀrı neler düzmüş gör ol BÀrí
Bu óikmetleriñ iôhÀrı saña bürhÀna yitmez mi
- 2189 Eger èibretile baksañ ki sensin maúâadı-ı aúsÀñ
Ki kendü kendüñe baksañ èaúlı èîrfÀna yitmez mi
- 2190 Seni kim eyledi ícÀd vüçyduñ eyledi iâbÀt
Seni sen görmege mi´rÀt olubsun saña yitmez mi
- 2191 Bu ãanèatlara ol óayrÀn seni sen eylegil seyrÀn
Seniñ rızúıñ virür her Àn o nièmet saña yitmez mi
- 2192 GülüstÀrı göre bülbül èaceb ol naàme itmez mi
Bulursa üyüí-i kÀmil şekeristÀrı ötmez mi
- 2193 Görürse nÀzenínlerden niyÀzı iôhÀr itmez mi
GedÀyı görse sulüÀnlar èaceb ol iósÀn itmez mi
- 2194 O kim ol òiômet ehlidür adÀ-yı òiômet itmez mi
O kim ol ehl-i himmetdür èaceb ol himmet itmez mi
- 2195 Görür çün İsmÀèîl anıñ tükenmez faøl u iósÀnın
Yolunda başile cÀrı èaceb ol fidÀ itmez mi
- (MefÀ´ílün MefÀ´ílün Fe´ýlün)
- 2196 Ne İskender bilür ne mülk-i dara
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (MefÀ´ílün MefÀ´ílün MefÀ´ílün MefÀ´ílün)
- 2197 Yarın ol vuâlat-ı yÀre ìaríú-i MuâüafÀ ey cÀn
Anıñ tevóídine her an şehÀdet saña yitmez mi
- 2198 FedÀ iden aña cÀrı uman raóomet-i RaómÀn´ı
Tutan ol òabl-i Kur´Àn´ı èaceb sulüÀna yitmez mi

- 2199 Óaú'ı öikr ide lisÀnıñ günÀhsız geçe her anıñ
Müşerref İslÀm ímÀnıñ seèÀdet saña yitmez mi
- 2200 èAmelde idesin iòlÀã olasin Óaú katında òÀã
Diyeler saña òayru'n-nÀs güzel ad saña yitmez mi
- 2201 TevÀbiè olma vesvÀsa riyÀyı döndür iòlÀãa
Karışma şerr olan nÀsa bu iósÀn saña yitmez mi
- 68-b
- 2202 Bu İslÀm'a uyan yÀ Rab o mÀlına kıyan yÀ Rab
Naâíoatim uyan ya Rab èaceb bir tövbe etmez mi
- 2203 Eger kim gelsen inÀÀfa gelürdi şÀnıñ evÀÀfa
Òaber iderdim etrÀfa bu rıfèat saña yitmez mi
- 2204 Gel imdi yalvar ol yÀre seni èişúla uyara
Eger mü'min iseñ yÀre tevekkül saña yitmez mi
- 2205 Kapuñda kulluàa úÀ'íl ola bu devlete nÀ'íl
Oku Úur'Àn'ı İsmÀèíl bu devlet saña yitmez mi
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 2206 Bu maènÀ àayri yerde fehmi olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün)
- 2207 ÓayÀt üzre óayÀt bulsa
èÁceb ol rýó uyanmaz mı
- 2208 CemÀli perdesin açsa
Ciger èişú ile yanmaz mı
- 2209 Yanar pervÀneler şemèa
Beni pervÀne sanmaz mı
- 2210 Sitemim benim senden ÀöÀd eyle beni àamdan
Seniñ derdiñ baña àamdur disem ol yÀr inanmaz mı

2211 Seniñ eışúıñ baña dermÀn
Gözümde yÀş ciger büryÀn

2212 İderem her seóer efàÀn
Teraóóüm baña kılmaz mı

2213 CemÀliñ bedri ey mÀh-rÿ
ÓicÀb olmaz aña ebrÿ

2214 Seóer vaúti disem bir hÿ
Balık deryÀda yanmaz mı

2215 Ben olmışam saña mÀ´il
ÓicÀb olmaz baña óÀ´il

2216 Gele cÀn içün èAzrÀ´il
Beni ol öldi sanmaz mı

2217 Bu İsmÀèîl'e ol sÀuí
ŞarÀb-ı eışúı sunmaz mı

2218 Yedi deryÀyı nÿş itsem
Ciger kanar mı kanmaz mı

69-a

Úaãíde-i Muóammediyye

(*)

2219 Selefî ôikr eylesem sürer göñül den àamı
Sıl ôannitmiş görenler gözüm den akan nemi

2220 Dost ilinden esen yıl arturdu biñ derdimi
Sürüb ôulmet-i küfri nÿrlandurdı úalbimi

2221 èİşúıñ mevci geldükce akdı gözüm den yaşı
Gözüm yaşı sıl olub ùaşra akıtdı àamı

2222 Ne pinhÀn idem eışúı rüsvÀy eyledi beni
El çekdügüm dünyÀdan ÀgÀh itdi èÀlemi

* 2219-2228 arası beyitler vezinsizdir.

- 2223 Dil èişúí iábÀt idüb yazdı dívÀna anı
èİşú geldigine şÀhid ben eyledim dilimi
- 2224 èİşúdur dilü söyleden saklamak úÀbil degil
Padişahıñ sarayı şehirde ketm ola mı
- 2225 Yüzüñde ôÀhir olmuş ‘Àşıúlık nişÀnları
Sarı gül kırmızı gül açılır seóerde mi
- 2226 Ravøanıñ yili degüb itdi yüzden niúÀbí
Şehvetin yarasına el ile sardı emi
- 2227 èİşúí fehm iden kimse èÀşıúí ùaèn eylemez
èİbret gözile bakan inãÀfı terk ide mi
- 2228 Kimseye dil uzatma budur yigitlik demi
İtme kerem idersen İsmÀèíl’e nede mi
- (MefÀ’ílün MefÀ’ílün Fe’ýlün)
- 2229 Ne İskender bilür ne mülk-i dara
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (*)
- 2230 Ey kulaàm diñlediñ şöyle bir naãíoat
ãýr-ı İsrÀfíl şÀnı eyle óayÀt idemi
- 2231 “*Elestü bi rabbiküm*” nidÀsı yoðsa seni
Mest-i lÀ yaèúıl idüb idemediñ fehmi
- 2232 “*İrcièí*” òüÀbını gýşuña mengýş idüb
Müüma’ın olmuş nefse şeyüÀn iàvÀ ide mi
- 2233 “*Limeni’l-mülk*” òüÀbí geldi çün dil milkine
O cehliñ yarasına sarıldı tevóíd emi
- 2234 PÀdişah òÀnemüze òabersiz gelüb kondı
Bilseydim gelecegin tezyín iderdim hem

(*) 2230-2240 arası beyitler vezinsizdir.

69-b

- 2235 Er kişi òÀneleri maèmÿr olur ezelden
Er olmayan kimseler òÀne maèmÿr ide mi
- 2236 Úur´Àn óablin boynuma dakub terbiye demi
Ümídım budur andan úabÿl ide tövbemi
- 2237 Nefsiñ boynunı urdum riyÀøat seyfile
ÜaèÀm yirine virdim nice yıllar âiyÀmı
- 2238 DünyÀyı ben nefsime ana raómi eyledim
Üıfıl ana karnında açlıàını tuya mı
- 2239 Ben benligimden çıkub teslím itdim nefsimi
Emn ü emÀnı bulan úÀtil èaybı göre mi
- 2240 Zühdile taúvÀ gemin urdum nefsin aàzına
èÁmel-i âÀlió eyle geçer İsmÀèıl demi
- (MefÀ´ılün MefÀ´ılün Fe´ýlün)
- 2241 Bu maènÀ àayrı yerde fehı olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara
- (*)
- 2242 Ey nefis saña aàuyı virseler nice kaçan
ÁgÀh ol kim maèâiyet aàu bulunmaz mı
- 2243 Ac olub ùok olmadan key óaøer eyle nefsi
Bu ikisinden çekeñ nice dürlü sitemi
- 2244 Ey gözüm yaşlar akıt her seóer fiàÀn idüb
Diliñiñ yarasına eliñle eyle emi
- 2245 Nefsiñile şeytÀna çal riyÀøat kılıcın
Anlara kılıc çalmak àÀzí ider Àdemi
- 2246 èAdüv-i ekberdürür furâat gözedür senden
Yoldaş itmege seni kurarlar nice dÀmı

(*) 2242-2253 arası beyitler vezinsizdir.

- 2247 Tövbe-i naâýó sen koyma diliñden bir dem
ZírÀ âdúile tövbe òalÀã itdi Ádem'i
- 2248 Bu ùòàrı yoldur deyu saña taèríf eyledim
Nefse añladamadım âırÀù-ı Müstakím'i
- 2249 Ecel gelmezden evvel bilmezdim èibÀdeti
Hiç kimse Àòireti böyle inkÀr ide mi
- 2250 Nefsi øabù itmek içün cemíè enbiyÀlar
Üç gün dört gün aç ùurub yimez idi taèÀmı
- 2251 SulùÀn-ı enbiyÀnıñ daòı èÀdeti budur
Ùaàlar altun olmışiken úabýl itmez dirhemi
- 70-a 2252 ÒazÀ'ın-i àayb-ı Óaú cümle virmişdi aña
Òalúa faúır görünmek enbiyÀnıñ keremi
- 2253 Her seóer Àh eyleyüb İsmÀèíl eyler niyÀz
Cümlemüze vir yÀ Rab iósÀnile keremi
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 2254 Ne İskender bilür ne mülk-i dara
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (*)
- 2255 Ol sekiz cennet aña èarø eyledi kendini
Göz ucıla bakmayan dünyÀya meyl ide mi
- 2256 Ol bir Muóammed'dür kim on sekiz biñ èÀlemi
Óaú anıñçün yaratdı ÓavvÀ ile Ádem'i
- 2257 Ol bizim sulùÀnımız bir kelÀm getürdi kim
Cemiè enbiyÀnıñ giru kaldı kelÀmı
- 2258 Cümle mevcýdÀt anıñ şefÀèatin umdılar
Ol Óabíb'i Óaú bize maðãýã idinmiş hem

(*) 2255-2276 arası beyitler vezinsidir

- 2259 Her kim ki aña ümíd iderse buldı òalÀã
ŞefÀeat itmege Óaú vaède kıldı o demi
- 2260 Áðlaú-ı óamídede cemíe enbiyÀdan
èİlmile óılm dÀòı artuk yazdı úalemi
- 2261 Cümle mürseller anıñ mertebesini görüb
Ana ümmet olmaàa Óaú'dan diledi hemi
- 2262 Cemíe enbiyÀlar yıldız gibidür gökde
Ol şÀhıñ mertebesi içlerinde kevn hemi
- 2263 Óaú bu cümle eşyÀyı anıñçün òalú eyledi
Anı Óaú kendü içün maòäyã idindi hemi
- 2264 Güzellikde óüsnine Yÿsuf da óayrÀn olmuş
Cümle güzelleriñ ol cümleñiñ òÀtemi
- 2265 Medó ider AllÀh anı İsmÀèıl'e ne óÀcet
Biñ yıl yazarsa medóıñ biñde birin diyem
- 2266 Gücüñ yetdügi miúdÀr anı medó eyle amma
NaârÀnıler èİsÀ'ya didiklerini deme
- 2267 Bundan àayrı ne dırsen òÀtına lÀyıúdır ol
“El èaòametü lillÀhi” ôahrine yazdı hem
- 70-b 2268 “LevlÀk” anıñ şÀnına nÀzil oldııı dem
“Raóometen li'l-èÀlemín” kesdi benim şübhem
- 2269 Çürümiş kemiklere kalkıñ deyu çaàırsa
äyır-ı İsrÀfıl gibi ióyÀ iderdi hem
- 2270 Anıñ şeríeatini èaúl ióÀıa eylemiş
èAúla òalel virecek şeriè dimedi hem
- 2271 LÀkin maènÀ yüzine èaúl bakma sakın
èAúlı yorar kalursın èÀciz olursın hemi
- 2272 Şems-i vücüdına ger baksan kamaşur gözün
Ger aña yakın varsañ ditredür seni hem

- 2273 Eger añlamış olsan ol Óabíb'îñ õÀtını
Meleklere secdegÀh niçün kıldı Ádem'i
- 2274 Meger anıñ alnında göründi nýrı anıñ
MiórÀb eyledi anıñ nýrına ol Ádem'i
- 2275 Cümle kitÀb içinde mürselleriñ senedi
Ol seyyidin medóini nýrını söyler hemi
- 2276 İsmÀèîl'dir ki yÀ Rab gündüz eyle gecemi
Cennet-i èadn içinde sulüÀn eyle òocemi
- (MefÀ'îlün MefÀ'îlün Fe'ýlün)
- 2277 Bu maènÀ àayrı yerde fehmi olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara
- (*)
- 2278 Óaú güneşi toadı çün èÀlemi işrÀú idüb
Çarò-ı felek güneşi óaddini bildi hem
- 2279 ÒÀlık Ànıñ òulúını hem dÀòı keremini
Kim “èalÀ òulúm èaôím” şanında Óaú kelÀmı
- 2280 CemÀli benzer bedre görenler irdi úadre
Sor Óuneyn günlerine seòÀvet keremi
- 2281 AèdÀ-i dín olanlar yalıñuz görse anı
Göàün yirin èaskeri yanınca sanur hemi
- 2282 Maèden-i esrÀr olan aàzı açılsa anıñ
Sanki gice berú olub nýrlandurdu èÀlemi
- 2283 Ravøa-i muàahharayı sanki cennet baàıdur
Seóer yili esdükce koku alur èÀlemi
- 2284 Toadıàı gice gibi müşk-i èanber kokusu
ZiyÀretine varan ol kokuyı ala mı

(*) 2278-2302 arası beyitler vezinsizdir.

71-a

- 2285 Şeyûânla èadüvler vÀveylÀ çaârışdılar
AãóÀb-ı Fursile hem KistrÀ òarÀb ola mı
- 2286 SevÀnıñ baóriyle Mecÿsiniñ nÀrına
Nice kenisÀlar hem ùogduàun bildi hemi
- 2287 ÚıyÀmet kopdı sanub sıdı nice askeri
AèdÀlarıñ yüzine saçdı bir avuç kumı
- 2288 ë arbtı taşa tokunsa nÿra àarú olur cihÀn
Áyine gibi görür Sanèa Rum Ácemi
- 2289 YÀ Rab sulıÀn eylegil èadn içinde òocemi
İsmÀèıl'e iósÀn it gündüzile gicemi
- 2290 Óáu'dan geldi èÀleme óáuúı ièlÀm eyledi
BÀùıllar zÀ'il olub cümle oldı èademí
- 2291 Cinnílerden çok kimse dinlediler Úur'Àn'ı
İmÀna gelüb çoàı bildiler Óáu kelÀmı
- 2292 TevrÀt ile İncıl'i okudılar bildiler
Muèannid aèmÀ olub sÀàır oldılar hemi
- 2293 KÀhinler daòı òaber virdi úasem idüb
Geldi Óáu dín mièmÀrı bÀùıllarıñ hedemi
- 2294 Şeyûân çıkamaz oldı göklere sındı büti
KÀfirleriñ ãanemi yirde buldı ademi
- 2295 Ebrehe ile şeyûân kün feyekün oldılar
Mevlüdini vaóyini işitdikleri demi
- 2296 Ol seyyídiñ avucunda ùaşlar tesbíó iderken
Aru ÀvÀzı gibi çıkaridi sesi hemi
- 2297 Daèvetini işiden aàaçlar óuøÿrına
Geldükde secde idüb iúrÀ didi kelÀmı

- 2298 Óüsñ-i òàùùyla tevóíd yazardı kökleri
Öyle bir òaù yazmamış kÀtiblerin úalemi
- 2299 Óáu sayuban eyledi bir pÀre aà buldı
Yürise yürirdi tursa turdı hemi
- 2300 ÓisÀbsız muècizeden üç biñini aòzidüb
Síre ehli yazdı kim eyleye òalú fehmi
- 71-b
- 2301 Şaú itdükde úameri şÀhid oluñ çaàırdı
Anıñ şÀhidi AllÀh gönderür Óáu kelÀmı
- 2302 İsmÀèıl buna óikmet ehli èinÀd sorardı
Her yolcular geldükce iâbÀt iderdi hemi
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün)
- 2303 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (*)
- 2304 Ol èÀlemiñ mefòarı girdikde àÀr içine
Gökyüzünde güneşi aemÀ olan göre mi
- 2305 äıddıú-i ekber dÀòı bile girdi şÀh ile
èAdýlar bakdı gelüb görmeyüb çekdi àamı
- 2306 Maàaranıñ aázına kebüter u èankebyt
Aà geridi yavıladı öyle üstÀd ola mı
- 2307 İki cihÀnda anın òÀfızı AllÀh ola
Sırr-ı ÒudÀ olanı èadüvi Óáu göre mi
- 2308 Ey anları saklayan dünyÀda sakla bizi
Kılmasun mekri bize nefsile şeyùÀn hemi
- 2309 Eyle selÀmet bizi iki èÀlemde yÀ Rab
Ol Habıb'ıñ óürmeti úabýl eyle duèÀmı

(*) 2304-2315 arası beyitler vezinsizdir.

- 2310 äĩdũile taãdĩũ eyle rũ'yÀdaki vaóyini
Beden uykuda ise úalbi Óaúũile hemi
- 2311 Baèå oldukda rüèyÀyı yokdur nefy eylemek
ÕĩrÀ enbiyÀlar çoàı rũ'yÀ inkÀr ola mı
- 2312 Evvel AllÀh buyurur sonra resylũ Ànĩ
AllÀh buyurmaksızın kendi dimez kelÀmı
- 2313 Ey nice òastaları mess idüb buldı şifÀè
Òasta gelür saà gider ebraãile ekemi
- 2314 Vücÿd-ı hũmÀları şifÀ-òÀne-i óikmet
Anĩ úalbine Úur'Àn nÀzil olmışdur hemi
- 2315 İsmÀèĩl'e kıl iósÀn èĩlm ile fehm yÀ Rab
Mevc urub èişú deryÀsı gözümüñ akar nemi
- (MefÀ'ĩlũn MefÀ'ĩlũn Fe'ylũn)
- 2316 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñũl levóinde ara
- (*)
- 2317 AèdÀlara úaóũ olub dostlara nièmet oldı
Ol serveriñ daèveti kılduàı díne hemi
- 72-a 2318 èAsker susuz kalsalar duèÀ iderdi Óabĩb
Gökden raómetũ akıdub yerde iderdi yemi
- 2319 İftiòArımdur Rabbim anĩ medóin eylemek
Anĩ èişúıdır ancak söyleden bu dilimi
- 2320 İncüler gibi düzem ol Óabĩb'in vaãfını
èÁşúlarıñ tÀcına zinet itmege hemi
- 2321 Úalemler èÀciz oldı medóin yazmakda anĩ
Levó-i maófÿôa yazdı medóin úudret úalemi

* 2317-2328 arası beyitler vezinsizdir.

- 2322 Allâh beyân eylemiş şânını Úur´ân ile
èÁciz olan kimseler vaâfın anıñ diyem
- 2323 Óaú bàuí kıldı anıñ bir muècizâtın
Her óarfi anıñ yüz biñ muècize olur hemi
- 2324 Muècizât-ı èaôîmi kâfidür fehmi idene
Cümle muècizâtların sulûânı oldu hemi
- 2325 “*VemtÂôü´l yevme*” deyüb seçdi mücrím olanı
Bâûl eyledi cümle öükemânıñ kelâmı
- 2326 Áyetleri seyf gibi kırdı inâd ehlini
èAdâveti terk iden buldu dürlü keremi
- 2327 Belââati bildürdi Óaú kelâmı olduâun
Naôîre idem diyen buldı dürlü veremi
- 2328 İsmâêîl koyma dilden oku Úur´ân´ı dâ´im
Gör bir kerre neyledi seni anıñ keremi
- (Mefâ´îlün Mefâ´îlün Fe´ýlün)
- 2329 Ne İskender bilür ne mülk-i dârâ
Ne Ferezdaú bilür ne úâbe serâ
- (*)
- 2330 Úur´ân maènâ deryâsı èâlimler
Yüzer anıñ içinde mücevher döker femi
- 2331 Ol Faòr-i èÁlem bilür óaúúuat maènâsını
Ôâhir maènâsı daòı èÁciz kodı èâlemi
- 2332 İki cihân devletin buldı Úur´ân okuyan
Óabline berk yapışan òalââı buldı hemi
- 2333 Gözleriñi nýr ider úalbiñi sürýr ider
Nârdan òalââ eyleyüb şefâetı keremi

(*) 2330-2341 arası beyitler vezinsizdir.

72-b

- 2334 Cehl ile èÀâîlere Àb-ı óayÀtdur hemÀn
GünÀhından pÀk idüb derdine eyler emi
- 2335 Óáu’dan hidÀyet itdi cümle èÀlem òalúına
Mü’minlere gösterdi âîrÀû-ı müstaúımı
- 2336 Ehl-i inkÀr oldılar “*el óasÿd lâ yesÿd*”
Cehl ateşile yakdı bunları hemi
- 2337 Güneş nÿrını bilmez aemÀ olan dídeler
Òastalarda ùaèÀmıñ leööetin fehm ide mi
- 2338 Ey nÿr-ı ímÀn olan dertlere dermÀn olan
Cümle èÀlem òalúınıñ ümídi sensin hemi
- 2339 Ser-firÀzlara faøla kıldı àanı
Seni gerçekden bilen çekmedi aâlÀ àamı
- 2340 Bir nefesde Mekke’dan Aúââ’ya varan kimse
Sırr-ı Óáu’da seyr ider onsekiz biñ èÀlemi
- 2341 İsmÀèîl dir ki anıñ dilidür Óáu úalemi
Levó-i maófyô’dur anıñ síne-i muóteremi
- (MefÀ’ílün MefÀ’ílün Fe’ýlün)
- 2342 Bu maènÀ àayrı yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara
- (*)
- 2343 KÀfirlerin başına geldi úıyÀmet günü
“*Eyne’l-meferr*” çaàırdı baèà olundıàı dem
- 2344 Bizim sulüÀnımıza óabíbim didi ÒudÀ
Faòr eyleyüb biz daòı olduk efêÀl ümemi
- 2345 Ôümre-i İslÀm olan müjdeler olsun size
Bizlere kıldı fedÀ kim çekeler nedemi

(*) 2343-1354 arası beyitler vezinsizdir.

- 2346 Bu iki úavmi ÒudÀ òalú eyleyüb dünyÀda
NaârÀnilerle Yehÿd Óaú fedÀ kıldı hemi
- 2347 Ey cümleñiñ serveri ey nebíler rehberi
Rütbeñ öyle yüce kim cümleñiñ fevúi hemi
- 2348 Seniñiçün ol ÒudÀ òalú idüb óÀøırladı
Ol óÀøırÀ úudsı kim göz kulak bilmez hemi
- 2349 “Úabe úavseyñ” geçüb lÀ-mekÀñ oldı mekÀñ
Menzıl başı vuâlatı raómÀna oldı hemi
- 2350 Her peyàamber bir gögi maúÀm idinmişdi
DerecÀtıñ refè olub geçdiñ anları hemi
- 2351 Úaèôiimi kıldı edÀ cümle mürseller aña
Efendisi maòdÿmın görse òadempler hemi
- 73-a 2352 Her bir nebí bir murÀd emÀnet eylediler
RecÀsını cümleñiñ úabÿl eyledi hemi
- 2353 ZırÀ anıñ rütbesin eyledi cümle mürselín
Bildi nice rütbedür az çok olan fehmi
- 2354 ŞefÀèatin ey ÒudÀ cümleye eyle naâíb
İsmÀèıl oldı anıñ işiginiñ òademi
- (MefÀ’ílün MefÀ’ílün Fe’ÿlün)
- 2355 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (*)
- 2356 Geldi nuâÿÿâ-ı úatiè cÀhidü’l-küffÀr deyu
Her biri arslan gibi óÀøır oldılar hemi
- 2357 “ÒatemallÀhü èala úulübihim” didi Óaú
Gevheri boncuk sanub Óaú virmedi fehemi

(*) 2356-2380 arası beyitler vezinsizdir.

- 2358 áÀziler Allâh için çaldılar anlara kılıç
Óáu geldi bÀılları zehuú eylediler hemi
- 2359 èÁái olmuş idi bular Allâh'a Peyàambere
KÀfir olan kimseniñ cezÀsı budur hemi
- 2360 Dín yolunda àÀziler bir dauíúa turmayub
Cenk idüb küffÀr ile rütbeyi buldı hemi
- 2361 Cenge girdükde şehíd görürdi rütbesini
Biñ kÀfirden birisi yüz çevirmezdi hemi
- 2362 KÀfirin ordusına at salardı yalıñız
Bir sürü sıarıcıaa bir şÀhin gibi hemi
- 2363 Bir arslan biñ koyunu nice kovarsa hemi
Bir àÀzí biñ kÀfiri öyle kırardı hemi
- 2364 Dín-i İslâm heybetini gözine kÀfirlerin
Her àÀzí bir taà gibi görünürlerdi hemi
- 2365 ŞecÀèatin anlarıñ Bedir'le Uhud'a sor
Ol hevÀzín begleri ejderhÀ sanur hemi
- 2366 Günde güb àÀzilerin kılıcı parladıkca
Korkudan tudakları yarulub ditrer hemi
- 2367 Urmaai arzý ider kaçmadan eli degmez
İsmÀèîl'e kıl naâíb bu dökülen àanımı
- 73-b
- 2368 èAfv olmaaiçün özüm ola vesíle sözüm
BÀılları òemm idüb ve Óáuú'ı medó eyleme mi
- 2369 Herkes èafvına sebep bir vesíle eyledi,
Ben dÀòı dergÀhına dört şeyile èafvımı
- 2370 Öyle dört şey ki Óáuú'ın òaznesinde bulunmaz
èAcz ile èiâyÀnı hem yoklukla nisyÀnımı
- 2371 Bu dört şeyi kesb idüb geldüm ýş dergÀhına
LÀyıúm budur deyu getürdüm bunı hemi

- 2372 æevÀb işleyem disem komaz itmege anı
Elim boş yüzüm kara meydÀna koydı hemi
- 2373 Herkesin güzel kÀrı èafvına oldu sebab
Ben daòı iâyÀn ile ümíd itdim şÀhımı
- 2374 Ol Habíb' iñ bindigi merkebiñ ayakları
Basdıàı òÀr u òÀşÀk çiçek olurdı hemi
- 2375 “MÀzÀàa’l-baãar” olan naôarı ile baksa
Kara taşlar mücevher olsaèaceb ola mı
- 2376 Ey ehl-i iâyÀn diñle bu benim müjdemo
Paçacılar pÀk ider nice yüz biñ şíkemi
- 2377 “Úabe úavseyn” maènÀsı ôuhura gele yarın
ŞefÀèati yayına Óaú raómeti okuna bend eyledigim
- 2378 Ümídım bu ki ol gün cümle ehl-i iâyÀnı
NÀra óarÀm eyleyüb òalÀã ide keremi
- 2379 èiâyÀn yarası yüz biñ yirden göz açdı bugün
Kendi elile ol gün sara àabíb yaramı
- 2380 èİşú talàası urdukca meger aázım köpürmiş
Menâýr görünce didi mest baba İsmÀèíl’im
- (MefÀ’ílün MefÀ’ílün Fe’ýlün)
- 2381 Bu maènÀ àayri yerde fehmi olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara
- (*)
- 2382 Gerdenime takdılar Úur’Àn ipini bugün
Óaúar-ı èaóım günü yapışdıım aña hemi
- 2383 YÀ Rab riyÀlarımı tebdíl eyle iòlÀãa
HebÀ-i menâýr idüb øÀy itme emegimi

(*) 2382-2393 arası beyitler vezinsizdir.

74-a

- 2384 İş bu ticÀretimde ziyÀn itdirme baña
Boncuk deyu satdırma òalúa bu cevheri
- 2385 á am degildür dünyÀda dín kala gide dinÀr
á am odur ki din gide virmeyem dinÀrım
- 2386 “Ger işledümse günÀh seni eyledim penÀh
“LÀ taúneü” Àyetin yazdım síneme hemi
- 2387 Ol Muóammed MuâûafÀ okı mîâÀúa kefÀ
Her işimüzde aña tâbiè olmuşuz hem
- 2388 DÀl-ı Muóammed àayak ... àayrılmaz uyaú
Tevfíú oldı refíúim faølı ile keremi
- 2389 Muóammed ola delíl korkma olmadıñ öelíl
Cümle murÀdu virür maórým itmez keremi
- 2390 ÍósÀnın bilen anuñ àam yimez dünyÀ içün
á aêabından raómeti esbaú olmışdur hemi
- 2391 Gökden inüb raómeti yiryüzün ióyÀ ider
Óaú bizimçün bitürür nice dürlü neèamı
- 2392 ÍósÀn-ı Óaúú’a bir şey mÀniè olmaz ey òocem
æevÀbı günÀhı bilmez anıñ faølı keremi
- 2393 Áh neyleyem İsmÀèíl açdı günÀh yaramı
Saàalub şifÀ buldı irişince yaramı
- (MefÀ’ílün MefÀ’ílün Fe’ýlün)
- 2394 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (*)
- 2395 Esdükce seóer yili èişúa gelür ağaçlar
Erbaeín girdüğünde èaşúı deve göremi

(*) 2395-2406 arası beyitler vezinsizdir.

- 2396 èAşúıla olsun āalÀvat her seher ravøasına
Áline aãóÀbına kıl āalÀt u selÀmı
- 2397 İki cihÀnda yÀ Rab lütfiñ irişdür bize
Maôhar olub rıøÀya görmeyevüz eleme
- 2398 Cümle öünÿb ehliniñ èafv eyle òaùÀların
Óavl-i mahşer hem mízÀn āırÀù-ı müstaúım
- 2399 İki cihÀnda yÀ Rab saña sıàındım sen bilürsin óÀlim
Giceler ôulmetinde yiller muòalif esüb söndürmeye mumı
- 2400 KebÀir çok işledim úaìè eylemem ümídım
Tövbe-i naÿýóile kÀmil it imÀnım
- 2401 Her öerrede biñ kerem yÀ Rab görünür baña
Öemm eyledi ki òalúıñ medió görünür hem
- 74-b 2402 Görmedim cihÀn içre bir kötü şey óÀāılı
Kelbiñ èav èav itmesi AllÀh AllÀh ola mı
- 2403 Óaú boyasına girüb tekmíl itdüm kelÀmı
Sırr-ı Óaú’dan görünür böyle dín-i İslÀm’ı
- 2404 Her nefesde biñ kerem iósÀn eylegil yÀ Rab
Sen fehm itdüdüñ bize sende olan keremi
- 2405 Bir ışıktan biñ ıñık yansa eksilmez ıñık
Yaksa òalú yüz biñ ıñık yine evvelki ıñık
- 2406 Ey İsmÀèıl borumuz Àf ehline yiter
Bu maènÀyı fikr idüb tecrübe eyle mumı
- (MefÀ’ílün MefÀ’ílün Fe’ýlün)
- 2407 Bu maènÀ àayri yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara
- (FÀ’ilÀtün FÀ’ilÀtün FÀ’ílün FÀ’ílün)
- 2408 Ey nefis bu dünyÀ ile imtióÀn ol imtióÀn
Óükm ü cÀna eyleyüb var sÀbíúÀn ol sÀbíúÀn

- 2409 Óubb-ı dünyÀdan èalÀyíú úaièina óüccet alub
Óubb-ı lillÀh eyle imdi şÀõumÀn ol şÀõumÀn
- 2410 Öyle ol dergÀh-ı Óaú' da kim turÀb ender turÀb
Cümle èÀşırıúlar içinde bir nişÀn ol bir nişÀn
- 2411 äÿret-i Óaú'dan görünme òirúa-i misüvÀgile
äidüile dergÀh-ı Óaú' da dervişÀn ol dervişÀn
- 2412 Ûavrıña eivÀrıña disün melekler Àferín
Zümre-i taúvÀ içinde cÀn fişÀn ol cÀn fişÀn
- 2413 Yir gibi alçak görün òalúa tevÀøue eylegil
Gök gibi göñlüñ yüce tut ÀsumÀn ol ÀsumÀn
- 2414 äubó u şÀm oldukça her gün óaşr u neşr it kendiñi
èilmile èayne'l-yaúín ol bí-gümÀn ol bí-gümÀn
- 2415 èÁşú ile ciger kebÀb it kokusın tuysun cihÀn
Her seóer Àh eyleyüb var el-emÀn ol el-emÀn
- 2416 İstièÀnetler dileyüb istiúÀmet eylegil
Hem âırÀù-ı müstaúím üzre revÀn olàıl revÀn
- 2417 Úubbe-i minÀ gibi kur himmetiñ òalú üstine
Günde yanmış kimselere sÀyubÀn ol sÀyubÀn
- 2418 Óaúú'a maócýb gibi görün İsmÀèél ol tÀ'ibÀn
Òalúa maóbýb gibi görün nevcivÀn ol nevcivÀn

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün)

75-a

- 2419 äabÀ luif eyle esdükce òaber eyle baña benden
BeşÀret eylegil èazme òalÀâima beni benden
- 2420 Eger Óaúúa'l-yaúín ile gelürse müjde-i vuâlat
O gün dünyÀyı èuúbÀyı alursın müjdeyi benden
- 2421 RıøÀ dÀmÀni èafvını eger bir kez ele alsam
Eger yÀdile yÀr olsam keser mi cilveyi benden

- 2422 Gözüm yaşı anı ister teraóóümle rıðÀ göster
Bize mırÀÀ olan budur bugün Óavva vü Ádem'den
- 2423 Felekler yandı Àhımdan teraóóüm geldi şÀhımdan
"Bi-óamdilillÀhi ve'l-mine" òalÀã itdi beni àamdan
- 2424 Seni bildim èaùÀsı çok her işinde óaùÀsı yok
Seniñdür dürlü iósÀnlar ùaleb idem anı kimden
- 2425 Koyun bu derdile gidem ayırmañ beni yÀrimden
Yarın AllÀh ãadÀsını geliñ diñleñ mezÀrımdan
- 2426 Alakoymaz beni cÀna bu dünyÀ naúş-ı rÀhımdan
Elestü bezminiñ èahdi alındı pÀdişahımdan
- 2427 èAlÀmet isterem senden àayın u rÀ ile hem sínden
Bugün iş bu muèammÀyı alabildinse remizimden
- 2428 Okudum síne dersinde nice èişúıñ kitÀbını
èAnıñ çün her sÀèat her Àn akar óikmet zübÀniden
- 2429 Yiter bu iftiðÀr baña anıñ ol nÀmından
Düşübdür üstime sÀye benim ol sÀye
- 2430 Ey İsmÀèil gel imdi gel temenní-yi rıðÀ eyle
Sakın destiñi úalè itme Ànıñ èafv-ı dÀmÀnından
- Faâl
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün)
- 2431 Seniñ faðlıñ ola yÀ Rab
İrişe úatre-i raóomet
ÍrÀà olam maèÀãiden
- 2432 GünÀhın pÀk ider elÀn
Nice kez yüz biñ èÀãiden
- 2433 Tükenmez lüüf-ı iósÀanıñ
Dilerven èafv u àufrÀanıñ
Sebeb bir óaú şinÀsiden

- 2434 Gele her vaút ü her Àn
MurÀdı ber-murÀd iden
- 75-b
- 2435 Ne gele senden ey fÀèil
Oluram ben aña úÀi'l
MurÀdıma olam nÀ'il
İrişe sen İlÀhiden
- 2436 HidÀyet ire HÀdı'den
ŞefÀeat MuãıafÀ'sından
- 2437 NiyÀzım bu şahÀ senden
ÒalÀã eyle beni benden
NidÀ kıl üyr-ı eygenden
- 2438 Tuyur İsmÀèil'e yÀ Rab
äadÀyı cÀn kulaàından
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 2439 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün)
- 2440 YÀri tenhÀ bulursañ bu sesin al tekyegÀhı
Sakın korkma yasaàından
- 2441 İder iósÀnı her günde ya solundan ya saàından
Anıñ ol gül yanaàından
- 2442 Seni dýr eyleme bir dem eliñ baàlu dívÀnıñdan
Sakın ayrılma yanından
- 2443 Saña yÀr idesin yÀri èinÀyetdür anıñ kÀrı
Güli var incidür òÀrı sakın incinme òÀrından
- 2444 Uşak oyuncaàı gibi görünür saña rengÀrenk
TeàÀfül eyleme bir dem rumÿz-ı imtihÀnından
- 2445 Tayatursan cefÀsına iren soñra sefÀsına
Şeker akar anıñ her dem óalÀvetli zübÀnından

2446 Geçürme èömrîni böyle añâ lâyıú sözi söyle
Cemâl-i yâre seyr eyle uyan âaflet menâmından

2447 Rıðâ yârânını yaâdur âam-ı çeşmiñ seóâbinden
Meserret kıl dili dâ'im anıñ ol nîk ü nâmından

2448 Göresin òurşid-i tâbân iresin úadre her şâbân
Göresin çeşm-i cânile hilâl-i eyd her andan

2449 Ne óâ'il buêd-ı âýrîden bulasın úurb-ı maênâyı
Eger nisbet irişürse saña ol dil-i dâñâdan

2450 Bugün İsmâ'îl'e dost ol şarâb-ı eîşú ile mest ol
Eger èâşıú olursañ var bes âgâh ol bu maênâdan

2451 Bu maênâ âayri yerde fehm olunmaz
Ve illâ var göñül levóinde ara

(Mefâ'ílün Mefâ'ílün)

76-a

2452 Teraóóüm ehli ol ey cân
Òaberdâr ol dilârâ'dan

2453 Sakın berk olmasun baârıñ
Şahâ ol seng-i òârâdan

2454 èAceb òâlî misin bir dem
Bu dünyâda müdârâdan

2455 Umuruñ Óaúú'a teslím it
Medârílí idârâdan

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

2456 Úala dillerde bir nâmıñ
áidersen sen bu ârâdan

2457 Lisânıñdan beyân olsun
Mecâzî istiêârâdan

2458 Rumuz èilminden agÀh ol
Bilürsen bu èibÀrÀdan

2459 ŞarÀb-ı èişúı nÿş eyle
Ayılma hiç sükÀrÀdan

2460 Ayılma òavf ü òaşyetden
Olasın feyø ü mÀrÀdan

2461 KifÀyet eyledi saña
Seçerseñ aàu karadan

2462 Eger İskender olsan da
Eliñ çek milk-i dÀrÀdan

2463 Ledünní èilmini öğren
Bugün gel Òıør-ı nilyÀdan

Faâl

(*)

2464 ŞefÀeat şemèini yakdım kani pervÀneler gelsün
KüşÀd oldu bugün dÀr-ı şifÀ dívÀneler gelsün

2465 Getür bir ehl-i irfÀnı vire dost yoluna cÀnı
Soyunub ala meydÀnı kani merdÀneler gelsün

2466 Olalar cürmine pişmÀn seherde edeler efàÀn
Akudub gözlerinden kan úani cÀn pÀreler gelsün

2467 Göñül milkini ide seyrÀn olanlar āunèına óayrÀn
Şeb-i Úadir günü bayrÀm olan şÀhÀneler gelsün

76-b

2468 Úani bu yolda bir sırdaş ola bizimile kardaş
Melekler şÀnına sÀpÀş diyen merdÀneler gelsün

2469 O kim āafletden uyana şeb ü rÿz èişúile yana
Ùaríú-i óáúda olan uyan dildÀneler gelsün

(*) 2464-2486 arası beyitler vezinsizdir.

- 2470 O kim bunda dilÀverdür iki èÀlemde yÀverdür
GümÀnsız yÀr ile yÀrdur yÀr olan gelsün
- 2471 O kim èişú baórine talub ãadefden cevherün alub
Ezelden ÀşinÀ olub úadím-i yÀr olanlar gelsün
- 2472 O kim olmuşdur ehl-i rÀz kamu òalúdan olur mümtÀz
Çıkub óabl-i metín üzre şÀhÀ cÀnbÀz olan gelsün
- 2473 O àaflatden iúÀô olub seóer ehl-i niyÀz olub
Anıñ şÀõile àam olub àamile şÀz olan gelsün
- 2474 Ey İsmÀêîl nedür bu Àh Óabíbu´llÀh ola hem-rÀh
Kamu èÀlemlere bugün şefÀeatgÀh olan gelsün
- 2475 Anıñdur emrile fermÀn anıñdur dertlere dermÀn
Úamu èÀlemlere sulúÀn olan gelsün olan gelsün
- 2476 Anuñ şAnındadur “levlÀk” anuñ úadrinde “erselnÀk”
CanÀn-ı arø ile eflÀk anıñüçün òalú olan gelsün
- 2477 CemÀl-i yÀre bakmadan beni èişú odı yakmadan
Daòı hem nebøa bakmadan benim derdim bilen gelsin
- 2478 Tayanmışam ebed aña ki tÀ bir gün adım aña
Teraóóüm eyleyüb baña gözüm yaşın silen gelsin
- 2479 èAceb nem var o defterde yazılan òayrile şerde
O gün ol havl-i maóşerde beni elden alan gelsün
- 2480 Cigerim èişúile biryÀn gözümnden yaş akar her Àn
èîlÀcı derdime dermÀn şefÀeatle kılan gelsün
- 2481 Haúíúat baórine àavvÀã kaçır vesvÀsile òannÀs
İki Àlemde óayru´n-nÀs olan gelsün olan gelsün
- 2482 ÜmídvÀr itmişem anı fedÀ kıldım aña cÀnı
ÍcÀb-ı úurb-ı RaómÀn’ı Óabíbu´llÀh olan gelsün
- 2483 Kılan maúãýdını óÀãıl olan mevlÀsına vÀãıl
Odur maúãýdumuz aãıl bize hem-rÀh olan gelsün

77-a

- 2484 Cihârim çarðınıñ mâhı èAdın uçmaàınıñ şâhı
Bize bildüren Allâh'ı ki ââóib şân olan gelsün
- 2485 Geçen ol “úÂbe úavseyñi” kamunuñ “ñÿr-ı èayneyñ” i
Anınçün kıldı dâreyñi kamuya şâh olan gelsün
- 2486 Üaleb kıl İsmâèîl anı bu dünyâ fânídür fânı
Bugün ol bir güzel òânı gören gelsün gören gelsün
- (Mefâ'ílün Mefâ'ílün Fe'ýlün)
- 2487 Ne İskender bilür ne mülk-i dârâ
Ne Ferezdaú bilür ne úÂbe serâ
- (*)
- 2488 Ey ehl-i dünyâ olan gel naâíoat al benden
Bu itdigin işleri soñra sorarlar senden
- 2489 Áh u vâh eylemeniñ fâ'idesi yok saña
Bâúí degil bu dünyâ geç fenâ òuylarıñdan
- 2490 Bu azacık èömür içün yıadıñ bunca mâlları
Tükenmez èömrüñ için yok öerre azıaından
- 2491 Gözüñüle göñliñi virdiñ böyle óayâle
Nefs-i emmâre içün nola zaómet çekmeden
- 2492 Nefs içün çekileñi Óaú içün çekmiş olsañ
Òalââ iderdi seni iki cihân derdinden
- 2493 Allâh'a tevekkül ol her işde râóatı bul
Áðirete inkârıñ yoàise óaúíúatden
- 2494 Eger şübhen varise bak arø u Âsımâna
Böyle şeyler yapıcı var mıdur gör bizlerden
- 2495 Yoàise var gel imdi böyle èinâd itmeden
Düşmân olduñ kendiñe óayf eylemek yanadur

(*) 2488-2499 arası beyitler vezinsizdir.

- 2496 Òalúíñ suçı varmı kim düşmÀn idersin saña
Her ne gelürse saña gelübdür saña senden
- 2497 Òalúíñ àaybını görüb kendi àaybıñ görmemek
Bir büyük nişÀnedür saña Óaú àaøabından
- 2498 Emín olma dünyÀdan key sakın bir dauíúa
Emín olmak varmıya kişıye düşmÀnından
- 2499 Esirge meróamet kıl bugün kendü kendüñe
Aldıñise bir naãíóat bu àaríb İsmÀèíl'den

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)

- 2500 Bu maènÀ àayrı yerde fehm olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

(*)

77-b

- 2501 èAmel-i ààlió eyle gelebildükce elden
Áòiret ìadını gör bugün mÀlile dilden
- 2502 DünyÀyı maèmýr itmek eyu nişÀne degil
Key sakın óaøer eyle aðiret àarÀbından
- 2503 MÀlile var kendüñi eylegil èazíz
Òalú saña bende olur èizzet ü ikrÀmıñdan
- 2504 Òalúla bed söyleşüb òÀırın yıkma sakın
Òalúa tatlu söylemek àadaúa olur dilden
- 2505 Saña ne fÀ'ide var òalúile úıyl u úÀlden
Yarın òalÀâ bulmaàa furâatı virme elden

Naôm

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün)

- 2506 Alub bir cÀmı nýş eyle şarÀb-ı laèl-i gýn meyden
Muóabbet bezmine gelüb àadÀyı diñlegil neyden

(*) 2501-2505 arası beyitler vezinsizdir.

- 2507 Óaúíúat baórine talub göñül çıkmaz ebed kalub
Vüçýduñ ùÀ âadef ola alalar òÀã mücevherden

Naôm-1 Diger

- 2508 Ala ey cevher-i elfÀô olagör cümleden mümtÀz
Seni sen eylegil íúÀô uyan àaflet menÀmından
- 2509 Tefekkür eylegil idrÀk àulÀmıñ arø ile eflÀk
Seni ol variden ÓallÀú neler gör eyledi íósÀn
- 2510 Melekler oldılar òuddÀm saña her âubóile şÀm
Nedür bu gördüğün ikrÀm utan bunları idenden
- 2511 Seniñdür dünyÀda nièmet seniñüçündür daòı cennet
Seninçün óýrí vü àılmÀn óayÀ eyle o sulùÀndan
- 2512 Bu nièmetleri ol AllÀh seniñçün eyledi vallÀh
Aña làyıú olan kulluk getür tek var görem senden
- 2513 Bu İsmÀèîle kıl íósÀn ledünní èilmin ey sulùÀn
ÖaberdÀr eyle yÀ MevlÀ bizi esmÀ-i öüsnÀdan

Faâl

- 2514 ŞarÀb-ı èaşúı nýş iden olur taóúíú ebed sekrÀn
Meger ol dest-i maóbýbuñ suna bir cÀm saña ey cÀn
- 2515 Meyi meyòÀne-i Óaú'dan içer èÀşúı olan ey cÀn
Bular èişú-ı İLÀhí'den anıñçün oldılar óayrÀn
- 2516 CemÀl-i perde-i yÀri anıñçün çÀk ider èişúı
Anıñçün cümle eşyÀ el çekübdür óÀ'il olmakdan
- 2517 NişÀnı oldurur èişúıñ virür cÀnını cÀnÀna
Anıñçün kaçdı cümle òalú bu cÀha nÀ'il olmakdan
- 2518 Eger isterse yÀr cÀnı esirgeme sakın anı
Anı bulur viren cÀnı vaâiyyetdür saña benden

78-a

- 2519 Òaber olursa ger cÀna tecelli-i ÌlÀhíden
NecÀtıñdur işidürsen nidÀyı ùýr-ı eymeden
- 2520 Bulan sırr-ı ÌlÀhíden bugün bir òerre esrÀrı
Ene´l-Óaú çaàıra her kim geçer menãýrı-veş cÀndan
- 2521 O bir sırr-ı ÌlÀhídür óaúúúatden olur iòhÀr
á ehí Ùýr’dan gehí Nýr’dan gehí òÀàları aázından
- 2522 Ene´l-Óaú sırr-ı Óaú’dur kim kişide iòtiyÀr olmaz
Vücýduñ medòile var mı aña cÀn virüb almakdan
- 2523 Egerçi òÀhirÀ şerèÀn yasakdur öyle şey dilden
BeyÀn eışú-ı ÌlÀhíden ne bilsün fetvÀ èilminden
- 2524 Dilimüz óífôı kıl yÀ Rab yasaàı şerèi bozmakdan
Bu òocem óífôı kıl yÀ Rab rıøandan àayri yazmakdan
- 2525 Ey İsmÀèıl dil-i cÀndan tevekkül bÀbına yapış
Gice gündüz oku imdi diliñi kesme Úur’Àn’dan
- (MefÀ’ílün MefÀ’ílün Fe’ýlün)
- 2526 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ
- (MefÀ’ílün MefÀ’ílün MefÀ’ílün MefÀ’ílün)
- 2527 Ala ey zümre-i İslÀm olundu èÀleme ièlÀm
Çalındı kös göçüb úafle uyan ki òÀb-ı àafletden
- 2528 ÒayÀlí gölgeye dünyÀ kanub göçdi tamÀm oldu
èAcebdür kim seniñ göñlüñ ayılmaz óubb-ı dünyÀdan
- 2529 Óaúúúatde budur eşrÀù nişÀnıñ eyledi iábÀt
Kamu èÀlemde vü eşyÀda teraúuí eyleyüb fı’Àt
- 2530 Ki ôulmile ùolub oñı èadalet eyledi soñı
Rumýzile bu resmile òaber virdi nihÀyetden
- 2531 Eliñ çek eylegil ièrÀø anı terk eylegil az az
Göñül milkiñi eyle şÀð eàer bul nýr-ı ímÀndan

78-b

2532 Òaber olmaz úiyÀmetden beyÀn olur èalÀmetden
Dürüş saèyi belig eyle ùaleb kıl istiúÀmetden

2533 DuòÀnı çün göre gözüñ tükenür ol vaúit sözüñ
Yakar eyvÀhile özüñ idersin fehmi àÀyetden

2534 Ve lâkin fÀ'ide olmaz duèÀsız mÀ'ide olmaz
Saàır gýşa nidÀ olmaz olur fehmi işÀretden

2535 Òaber virdi Habíbu'llÀh saña vaèô u naâíóatde
KifÀyet ider ol mevt kim tedÀrik üzre olmakdan

2536 èAdil sulùÀnı gönderdi ki ôulmi èadle döndürdi
CihÀn emn ü emÀn oldu kesildi òalú óiyÀnetden

2537 Yücedür çün anıñ şÀnı odur çün meróametkÀnı
Olanlar èilmi irfÀnı uyanmaz mı bu èibretten

2538 Gözet ol óükm-i Úur'Àn'ı ider Óaú èadl ü íósÀnı
Bu vaútiñ óükmini AllÀh beyÀn ider bu Àyetden

2539 Ey İsmÀèîl ümíd-vÀr ol sen ol şÀh-ı risÀletden
Óabíb'îñ óürmetin yÀ Rab bizi kesme èinÀyetden

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)

2540 Bu maènÀ àayrı yerde fehmi olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

2541 Beni yoldan alakoyma İlÀhí
Ki sensin pÀdişahlar pÀdişahı

2542 İrişem menzíl-i maúâýdıma tâ
ÒalÀâımı bulam ta ki ben andan

2543 Gice gündüz niyÀzım bu ki senden
KüşÀd eyle beni óaps-i bedenden

2544 Vücýdum perdesin refè eyle yÀ Rab
Bulam Óaúúa'l-yaúín olam muárreb

- 2545 ÒüdÀvendÀ ümídim bu ki senden
Ola kim kurtulasın beni benden
- 2546 Beni yok eyle kim sen var olasın
ÓicÀb olmaya ta ki baña senden
- 2547 Beni óasret odına yakma yÀ Rab
ÒalÀã eyle beni iş bu bedenden
- 2548 Yiter sen ben demekden Àh usandım
ÒalÀã eyle beni ben ben demekden
- 2549 Beni benlik óicÀbından òalÀã it
Eóad görine ta ki her cihetden
- 2550 Seniñ òÀã kullarıñ yüzi suyına
Bu bizi pÀk idüb vaódet suyına
- 79-a
- 2551 Bu İsmÀêîl'i merzýú eyle yÀ Rab
Gele nièmet bize "lÀ yeóotesib" den

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün Failün)
- 2552 Söyle ey dil ki sana fursatdır bu*
CÀn u dilden lÀ ilÀhe illÀ hÿ
- 2553 Gice gündüz eylegil kendiñe öÿ
èİşú ile di lÀ ilÀhe illÀ hÿ
- 2554 İki èÀlemde sebebdür saña bu
Di müdÀmi lÀ ilÀhe illÀ hÿ
- 2555 CÀn göçer girmez ele bir daòı bu
Söyle hemÀn lÀ ilÀhe illÀ hÿ
- 2556 Kim necÀtıña berÀtdür saña bu
Kesme dilden lÀ ilÀhe illÀ hÿ
- 2557 EnbiyÀlar óüccetidür daòı bu
Dillerinde lÀ ilÀhe illÀ hÿ

* Bu mısradan vezin bozuk

2558 Yüce taàlar yil ile çekmez mi hÿ
Yelde hÿ aàacda hÿ hem dilde hÿ

2559 Ehl-i èibret olana yitmez mi bu
Gör ki İskender'i çekmez mi hÿ

2560 Bir uzun hÀdur saña bu nuñ gibu
Bir nefes hiç turmayub çekmez mi hÿ

2561 Sırr-ı Haú'dan bir èalÀmet saña bu
Kim deyesin lÀ ilÀhe illÀ hÿ

2562 Hem seóer vaúti kulak vir diñle su
äÀfı olmuş lÀ dimez illÀ ki hÿ

2563 Ehl-i èibret olana yetmez mi bu
İsmÀèil di lÀ ilÀhe illÀ hÿ

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)

2564 Ne İskender bilür ne mülk-i dÀrÀ
Ne Ferezdaú bilür ne úÀbe serÀ

2565 Kamu ol ehl-i İslÀm'a èalÀmet-i imÀndır bu
Diyeler ta gice gündüz lÀ ilÀhe illÀ hÿ*

(MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün MefÀ'ílün)

2566 Yazılmış levó-i maófyôa ulu ismi ÒudÀ'nıñ bu
HezÀrÀn yirde Úur'Àn'da èayÀn olmuş illÀ hÿ

79-b

2567 Kamu mü'minlere ey cÀn iki èÀlemde şÀndır bu
Şeref saña yiter bu kim dilinde diyesin yÀ hÿ

2568 Niçün dimez anı diller gice gündüz èacebdir bu
Olur óal cümle müşkiller ki her kim diye illÀ hÿ

2569 Saña iósÀn-ı Óaú'dır bu diyesin her nefesde hÿ
ÒalÀâñña sebebdır bu ki lÀ ilÀhe illÀ hÿ

* Bu mısradaki vezin bozuk

- 2570 Seni òalú eyleyendir hÿ seniñ rızúñ virendir bu
Seni dünyÀda èuúbÀda necÀta irgürendir hÿ
- 2571 Delíl olur saña bu hÿ gice gündüz çaàır yÀ hÿ
“Úul hüvalla hÿ Ìleõì úul là ilÀhe illÀ hÿ”

(FÀ’ilÀtün FÀ’ilÀtün FÀ’ilÀtün FÀ’ilÀtün)
- 2572 EvvelÀ hÿ ÀòirÀ hÿ bÀùnÀ hÿ ôahirÀ hÿ
ÓÀlile hÿ óÀlile hÿ dünyÀda hÿ èuúbÀda hÿ
- 2573 FÀníde hÿ bÀúide hÿ mevt ile ióyÀda hÿ
á amdada hÿ şÀõide hÿ karada hÿ deryÀda hÿ
- 2574 Maóşerde hÿ mízÀnda hÿ óisÀbda hÿ âiraùda hÿ
èÁdnile üybÀda hÿ óýriyle àilmÀnda hÿ
- 2575 Cevrile cefÀda hÿ òevúile âafÀda hÿ
èAhdile vefÀda hÿ nièmet-i èuômÀda hÿ
- 2576 İsmÀil her anda hÿ èişúile meydÀnda hÿ
Rı0À-yı Óaú’da ümídi nÿrile ímÀnda hÿ

(MefÀ’ílün MefÀ’ílün Fe’ýlün)
- 2577 Bu maènÀ àayrı yerde fehmi olunmaz
Ve illÀ var göñül levóinde ara

(MefÀ’ílün MefÀ’ílün MefÀ’ílün MefÀ’ílün)
- 2578 Üaleb kıl ey göñül dostı kim oldur maülyb-ı aèlÀ
Bu yirler gökler içinde görürseñ miâlini là là
- 2579 Kamu yir gök aña òÀdim muàayirler aña nÀdim
Anıñçün òalú olunmışdur bu yir gök cennet-i aèlÀ
- 2580 Odur mahbüb-ı RaómÀnı getürdi bize Kur’Àn’ı
Toaunca oldılar aña óýrí dÀye melek lala

- 2581 Kamudan oldur aèlÀ anı medó eyledi mevlÀ
Gerek ins ü gerek emlÀk anıñçün cümleden aèlÀ
- 2582 ÒudÀ'nıñ oldurur yÀrı daòı hem sırr-ı esrÀrı
Anıñ düşmenleri içün yaratdı nÀrı ol MevlÀ
- 2583 Anıñçün geldi ol sulhÀn ki oldur raómet-i raómÀn
Hem oldur dertlere dermÀn odur evlÀ odur evlÀ
- 80-a
- 2584 Kamunuñ cÀnı ol evlÀ muóib olan anı bula
Bugün bu başile cÀnı virürsem yoluna nola
- 2585 èAzíz'dür ol baña cÀndan daòı hem iki cihÀndan
Ebed anıñ işigine beni kul eyleye MevlÀ
- 2586 MurÀdım budurur ancak vire anı baña ol Óaú
Kamu mü'minlere muılaú diledüğün vire MevlÀ
- 2587 MurÀdın İsmÀèıl buldı kitÀbı hem tamam oldı
Deyüb temmet úalem sildi hemÀn MevlÀ emÀn MevlÀ
- ÒÀtimetü'l-KitÀb
- (MefÀ'ílün MefÀ'ílün Fe'ýlün)
- 2588 KitÀb òatminde idelüm dueÀyı
Ola ki Óaú úabýl ide recÀyı
- 2589 Añalım evvelÀ ol şehriyÀrı
DueÀ idüñ deyu emr itdi BÀrı
- 2590 Bu dünyÀ toldı başdan başa èadli
CihÀn turdukca tura erte èadli
- 2591 Ulaşdı meşriú u maàríbe sÀye
Görinür gün gibi yoòsýla bÀye
- 2592 èAdýlar üzerine heybetini
Bırakdı deprenemez ide anı
- 2593 Óabíb'i óürmetine anı MevlÀ
Kıla ceddı içinde anı aèlÀ

- 2594 İde menâÿr muôaffer anı evlÀ
Atı öñünce gide òaør u ilyÀ
- 2595 Ayaàı altına kim ùaşı koya
Koduàı taş yirine başı koya
- 2596 Bütün yiryüziniñ fetóine FettÀó
Dilerven ki nüfÿsın kıla miftÀó
- 2597 Odur yiryüzinüñ sulùÀnı şÀhı
Daòı gökler yüzinüñ bedri mÀhı
- 2598 Ne yire sunsa elin yÀ İlÀhı
İrişdür dest-i devlet pÀdişahı
- 2599 CihÀn bir nouúa gibi ola elde
Kamu yÀd ideler òayrile dilde
- 80-b
- 2600 Vezíri leşkeri hem ola esed
èAdÿları öñine olalar sed
- 2601 İde Óaú anları menâÿr muôaffer
èAdÿdan óıfô ide anları SettÀr
- 2602 O sulùÀn-ı selÀüüni cihÀnıñ
èAdÀlet iúlími Maómÿd ÒÀn'ıñ
- 2603 Muôaffer eyle yÀ Rab leşkerini
Çalalar Engeris'e seyflerini
- 2604 Hem anlardur èadu-yı dín-i ekber
èAmaúda cenk idici ibn-i aâfer
- 2605 Nüfÿs-ı pÀdişaha uàrayalar
ÒıyÀr gibi kamusın toàrayalar
- 2606 Bení İsóaú dilinden fetó ide Óaú
èAdil ŞÀh'ın kılıcı ile muúlaú
- 2607 İlÀhı nuâretiñ Maómÿdu ÒÀn'a
èİnÀyet eyle ol úuüib-ı zamÀna

2608 Bula “*fetóun úaríb fetó-i mübín*”i
Alub ôabù eyleye rÿy-ı zemíni

2609 CihÀn òalúi bula emn ü emÀnı
èAdÀletle tola devr ü zamÀn

2610 DuèÀsına olam maôhar bu bende
TemÀm oldı kitÀbım sÀyesinde

2611 Pes andan eyle üstÀdıma yÀ Rab
èİnÀyet eyle kıl anı muúarreb

2612 Efendim hem daòı üstÀdım oldur
Güzel himmetleri àÀyetle boldur

2613 èAdın uçmaàınıñ taótında anı
Óabíbüñe civÀr eyle o cÀnı

2614 Kamu íósÀnların aña sezÀdur
Aña lÀyıú olan senden rıðÀdur

2615 Şefiè eyle Toúad òalúına anı
Kamusınıñ ola cennet mekÀnı

2616 Daòı èafv eyle yÀ Rab vÀlideynim
èİtÀb itme olardur nÿr-ı èaynım

81-a

2617 Daòı ÀbÀ vü ecdÀdımı yÀ Rab
GünÀhıñ èafvı kıl eyle muúarreb

2618 Cemièi mü´mínini mü´mínÀtı
Bula raómet óayÀtı hem memÀtı

2619 Şefiè eyle óabíbiñ MuâüafÀ’yı
Girüb cennete ideler âafÀyı

2620 Ne náüâ ola tükenmez raómetiñden
Bulursa her birisi cennetiñden

2621 KitÀbım her kim okur anı yÀ Rab
MurÀdıñ vir anı eyle muúarreb

- 2622 Daði hem diñleyenler ola maàfýr
MurÀdların buluben ola mesrýr
- 2623 Yazanı yazduranı cümlesini
MurÀdlarına nÀil eyle anı
- 2624 İki èÀlemde yokluk görmeyeler
ÓisÀbile èaõÀba irmeyeler
- 2625 NiyÀzım bu daði senden İlÀhı
Ki sensin pÀdişahlar pÀdişahı
- 2626 KitÀbım bu cihÀnda ola meşhýr
Görine cümle òalún gözine nýr
- 2627 Sebeb eyle cemîe-i òalúa yÀ Rab
Bunuñla olalar saña muúarreb
- 2628 Óabíb'ıñ MuãûafÀ Faòr-i CihÀn'ı
Şefiè eyle Gürün òalúına anı
- 2629 èAõÀb ile óisÀb itdürme yÀ Rab
Birisine èitÀb itdürme yÀ Rab
- 2630 GünÀhların baàışla kılma èÀâí
Gireler cennete bulub òalÀâı
- 2631 Biñ iki yüz daði kırk üçde tÀriò
BeyÀn olundı fehmiçün tevÀriò
- 2632 ÒitÀmı hem cemÀõe'l- Àòeridi
GünÀh òulmetlerini nýr büridi
- 2633 ÒitÀmında didüm elóamdülillÀh
TemÀmını müyesser kıldı AllÀh
- 81-b
- 2634 HezÀrÀn çok şükür elóamdülillÀh
Óabíb'ini şefiè eyledi AllÀh
- 2635 äalÀt ile selÀm olsun kim ol şÀh
İder íósÀn anıñçün bize AllÀh

- 2636 Daòı hem Àline aãóÀbına hem
äalÀt olsun ola hem rÀøı AllÀh
- 2637 DuèÀ iderse her kim bize ey şÀh
DuèÀm budur hidÀyet ide AllÀh
- 2638 Şefîè ola èumÿmen yarın ol şÀh
İki èÀlemde mesrÿr ide AllÀh
- 2639 Faúřile faòriden ol Faòr-i CihÀn
Evvel Àòir ôÀhir bÀıın nihÀn
- 2640 Menbaè-ı óikmet vü èilmiñ şehridür
èÀâılerçün şefÀèat baóridür
- 2641 Faòr ider anuñla ins ü hem melek
Óÿrı àılmÀn óavø-ı kevâer ey hümmÀm
- 2642 Yedi gökler èarş u kürsı hem úalem
DünyÀ Àòir ü cennet ü nÀr bi't-temÀm
- 2643 Berr ü baór u şems ü mÀh u encümÀn
Vaóşü ùayr u dillü dilsiz bí-gümÀn
- 2644 Faòr ider hem anuñile cümlesi
Faòr ider hem İsmÀèıl bu bendesi

(FÀ'ilÀtün FÀ'ilÀtün FÀ'ilün)

Vir Muóammed MuãıafÀrÀ ãalavÀt

Ketebühü'l-müönibü'l-faúıru ila raómetihi rabbe'l-úadır Òalıl eş-şükşı.
AllÀhümmeàfirlenÀ velivÀlideynÀ veli esÀtíòinÀ veli eúribÀ'inÀ veli eóbÀbinÀ veli
hayrÀninÀ ve kÀffete uāÿlinÀ ve fürÿèinÀ velimen lehü óaúúun èaleynÀ velimen deÀne
bi duèÀı'l-òayr veli cemíèi'l-mü'miníñe ve'l-mü'minÀt bi raómetike yÀ
eróamerrÀóimín. 1252

İNDEKS

Metin İndeksi (Mekan, Şahıs)

-A-

Abbas (Hz.): 37
 Abdurrahman bin Avf: 960-963
 Âdem(Hz.):75-234-246-317-434-
 446-451-1394-1410-1710-2114-
 2165-2247-2256-2273-2274-2422
 Adil Sultan: 1210
 Adil Şâh: 1203-1592-2606
 Ali (Hz.): 248-988
 Aliyyu'l Murtaza: 1206-1591
 Aksâ: 597-2340
 Azrâil: 2216

-B-

Bağdâd: 1864-2074
 Bedir: 2365
 Behcet: 1885
 Belkıs: 315
 Bilâl-i Habeş: 1478

-C-D-

Câbir: 1032-1049-1050
 Cebrâil: 43-98-235-238-284
 Cÿdí: 425-1153
 Davyð (Hz.): 322-2117

-E-

Ebrehe: 2295
 Ebÿbekir:
 Ebÿ Cehl: 66-269-287-881
 Ebÿ Hâmid: 426-677
 Ebÿ Hureyre: 1079-1084
 Ebÿ Zer: 997
 Edhem: 638-1176
 Eyyÿb (Hz.): 318-2114-2140

-F-

Fârÿk: 994
 Fâtıma (Hz.): 1137-1139-1143-1147

Ferhâd: 2961-716-726-727-1150-
 1862
 Firâvun: 320-2112

-G-

Gadba: 1130-1131-1137
 Gürün: 2150-2628

-H-

Halîl: 1490-2116-2166
 Halîlullâh: 311-715-1174
 Hamza (Hz.): 36
 Hâtem-i Tâÿ: 1208-1582
 Havva: 75-2256-2422
 Haydâr: 996
 Hızır: 276-281-299-1214-1845-1997-
 2594
 HorÂsân: 1247
 Huneyn: 2280

-İ-

İbrâhîm (Hz.): 196
 İbrâhîm Edhem: 627-631-632-1176-
 2097
 İhyâ: 426-677
 İmrÂnoğlu: 338
 İncil: 62-883-884-1199-
 İngiltere: 1481
 İsâ (Hz.): 276-281-1168-1326-1328-
 1332-1334-1335-1336-1337-1348-
 1997-2118-2266
 İshâk (Hz.): 196-578
 İskender: 2462-2559
 İsmâîl: 196-312-1174
 İsmâîl (Hz.): 578
 İsrâfil: 281-1616-1707-1708-2230-
 2269
 İsrâ'îl: 196

-K-

Kaèbe:248-712-715-1477-1835-
 1897-2187-1490

Kisrâ: 2285
 Kubâd: 832-1582
 Kur'ân: 2-34-44-55-60-62-64-72-87-
 101-116-119-121-126-130-138-145-
 159-162-164-192-209-231-232-238-
 279-280-283-337-372-410-527-611-
 674-873-880-892-893-968-1173-
 1173-1179-1199-1222-1277-1434-
 1589-1825-1902-1911-1913-1976-
 1985-1996-2198-2291-2314-2322-
 2328-2330-2332-2382-2538-2566-
 2580

-L-

Leylâ: 296-727-1151-1861-1863-1864
 Lokmân: 565
 Lokmân-ı Dârâ: 711

-M-

Mahmûd: 1251
 Mahmûd Han: 2602-2607
 Mansûr: 720
 Medîne: 1205
 Mekke: 248-896-1205-1534-2340
 Mecnûn: 296-727-1151-1861-1864
 Meryemoglu: 340
 Mescid-i Aksâ: 596
 Mesih: 345-829
 Mısır: 319-2140
 Muhammed: 43-43-158-234-254-
 256-256-283-285-287-301-332-334-
 586-613-641-655-656-1876-1912-
 2158-2256-2388
 Muhammed Mustafâ: 987-1055-
 1711-1720-1724-1730-1734-1738-
 1742-1746-1750-2387
 Mugayre: 269
 Mÿsâ (Hz.): 349-540-605-987-1167-
 1506-2112-2116-2122
 Mustafâ: 1487-1716-2197-2436-2619-
 2628
 Müseyleme Kezzab: 888

-N-

Nemrûd: 198-311-2167
 Nevfel: 970

Nil: 1204
 Nÿh (Hz.): 299-313-415-421-1153-
 1213-1844-2116
 Nur (Dağı): 2521
 Nuşirevân: 1207-1582

-O-Ö-

Osman (Hz.): 34-988-995-1249
 Ömer (Hz.): 33-942-988-1049-1050-
 1052-1115-1117

-P-R-

Parisâ Hatÿn: 1025
 Rüstem: 314
 Rüstem-i Zâl: 737-1212
 Rum: 2288

-S-Ş-

Sana: 2288
 Sıddîk: 993-2305
 Sultan Murâd: 1248
 Süleymân (Hz.): 315-787-832-1193-
 1209-1844-2118
 Şâm: 574-1480-1480
 Şîrîn: 726-1150-1862

-T-U-

Tevrat: 62-1199-1433-2292
 Tokad: 2615
 Tÿr Vadisi: 605-2521
 Uhud: 36-10352365

-V-Y-

Velîd: 209-287
 Velîd bin Mugayre: 879
 Yaèkÿb (Hz.): 318-2117
 Yunÿs (Hz.): 318
 Yÿsuf (Hz.): 201-207-1211-2140-
 2264

-Z-

Zebur: 62-1199-1433

SONUÇ

Üzerinde çalıştığımız eser Gürünlü Şeyh Hacı İsmail Efendiye ait mesnevi türünde bir eserdir.

19. yy.da yaşamış olan Şeyh İsmail Efendi, eserinde dini-ahlakî konulara yer vermiş, bunu tasavvufi yönüyle desteklemiş, eserin genelinde ve özellikle Hz. Peygamber ile ilgili bölümlerde Hz. Peygambere olan muhabbetini mısralara dökmüştür. Bir bakıma Hz. Peygamberin mucizelerinin anlatımıyla sağlam bir inanç zemini oluşturmaya çalışmış, nasihatlarla ve tasavvufi bilgilerle de güzel ahlakın kazanılmasına çalışmıştır.

Eser şekil yönünden incelendiğinde Şeyh Hacı İsmail Efendi'nin sanat kaygısı taşımadığı görülmektedir. Halkın anlayabileceği bir dil ve ifadedeki sadelik onun halka ulaşma gayesini açıkça göstermektedir.

19. yy. içinde bulunulan toplumsal sıkıntılar göz önüne alındığında eserin, yazıldığı dönemde itikadî ve ahlakî boyutta olumlu tesirler yaptığı kanaatindeyiz. Fakat eser 19. yy. da iç açıcı durumda bulunmayan edebî hayatımıza katkı sağlamaktan uzaktır.

Bu çalışmamızın, içinde yaşadığı topluma rehberlik eden manevî şahsiyetlerden biri olan Şeyh Hacı İsmail Efendi'nin ve eserinin tanınmasının yanı sıra o dönemde Gürün halkına yaptığı manevi hizmeti yansıtacağı inancındayım.